

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова праця

на правах рукопису

Ємець Наталія Олександрівна

Удк 811.111'38:165.194(045)

ДИСЕРТАЦІЯ
"ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПТУ *EGO* В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЖІНОЧІЙ
ПОЕЗІЇ XVII–XXI СТОЛІТЬ"

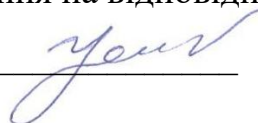
10.02.04 – германські мови

(Філологічні науки)

Подається на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів
мають посилання на відповідне джерело.

Ємець Н. О.

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, професор
Чеснокова Ганна Вадимівна

Київ – 2021

АНОТАЦІЯ

Ємець Н. О. Еволюція концепту EGO в американській жіночій поезії XVII–XXI століть. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. Київський національний лінгвістичний університет – Київ, 2021.

Дисертація присвячена вивченню еволюції художнього концепту EGO в американській жіночій поезії XVII–XXI століть у семантико-когнітивному та історико-типологічному аспектах. У роботі здійснено аналіз еволюційного складника художнього концепту EGO з огляду на його варіативність у часі.

Дисертаційна праця ґрунтується на теоретичних засадах лінгвокогнітології, лінгвоконцептології, художньої концептології та лінгвопоетики і виконана в річищі загальної дослідницької тематики кафедри англійської і німецької філології та перекладу імені професора І. В. Корунця Київського національного лінгвістичного університету.

Основна мета дослідження, яка полягає у виявленні еволюційних моделей EGO, спирається на гіпотезу про наявність варіативного складника у структурі художнього концепту EGO.

У першому розділі дослідження уточнено сучасне розуміння змісту філософської і психологічної категорії егоцентричності; літературознавчого та лінгвопоетичного поняття "Его"; художнього концепту і концептуального простору (далі по тексті – КП); мовної, художньої та поетичної картини світу; розмежування архетипних, стереотипних і новообразних моделей концептуалізації. Визначено місце і статус художнього концепту EGO та концептуального простору EGO з урахуванням специфіки їх розгортання у творах американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

Розроблене методологічне підґрунтя, що базується на загальних принципах лінгвопоетики, представлено комплексним підходом до аналізу

художнього концепту EGO як макротекстуального конструкту. Ґрунтуючись на методиці моделювання художніх концептів В. Г. Ніконової, з урахуванням особливого статусу концепту EGO, запропоновано алгоритм дослідження, що передбачає такі етапи: 1) виділення контекстів самореферентності на основі егомаркованих метафоричних пропозиційних конструкцій (за Г. Стеном), 2) ідентифікація ключових тематичних ліній (далі по тексту – ТЛ) та реконструкція тем-домінант у термінах концептуальної метафори, 3) моделювання КП EGO творів американської жіночої поезії досліджуваного періоду, 4) аналіз ядерності ТЛ егомаркованих контекстів та дистрибуції концептів у КП EGO, 5) з'ясування еволюційних тенденцій у розвитку художнього концепту EGO. До дослідження еволюційного складника в історико-типологічній перспективі (встановлення архетипних, стереотипних та новообразних метафоричних моделей художнього концепту EGO) застосовано методику реконструкції словесних поетичних образів Л. І. Белехової.

Практичний етап роботи присвячено моделюванню КП EGO в американській жіночій поезії XVII–XXI століть з метою виявлення еволюційного компонента в структурі відповідного художнього концепту EGO. Було обрано таку періодизацію досліджуваного матеріалу: поезія колоніальної доби (А. Бредстріт), поезія періоду Війни за незалежність (Ф. Уїтлі), поезія доби романтизму (Е. Дікінсон), "сповідальна" поезія (С. Плат, Е. Секстон) та сучасна поезія (Д. Левертов, А Річ). Зазначені персоналії є найяскравішими представницями американської поезії своєї епохи, що уможливлює залучення їх творів до дослідження простору EGO у поезії відповідного періоду.

Шляхом змістової компресії егомаркованих контекстів виокремлено провідні ТЛ поетичних текстів кожного періоду. У межах ТЛ реконструйовано теми-домінанти, кожна з яких репрезентує окрему частину КП EGO. У поетичних текстах змодельовано КП EGO окремого тематичного домену та інтегрованого простору EGO зі специфічною для кожної доби дистрибуцією концептів. Інтегрований КП EGO сформовано на основі просторів кожної епохи нарізно. У КП EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть, спираючись

на дистрибуцію доменів і концептів у їхній структурі, ідентифіковано провідні та другорядні ТЛ, а також художні концепти інтегрованого простору EGO.

Аналіз егомаркованих контекстів репрезентації концепту EGO у досліджуваному матеріалі виявив провідні ТЛ *божественного, смерті, самопізнання, життя та кохання*. ТЛ *країн і територій, природи, рідної землі та війни* віднесено до тематичної периферії. У КП EGO ідентифіковано два ядерних художніх концепти – GOD та LIFE. Найбільш наближеними до центру є концепти LIGHT, DEATH, NATURE, LOVE, JOY, HEART та DARKNESS.

На основі реконструйованих тематичних домінант розроблено історико-типологічну класифікацію метафоричних моделей художнього концепту EGO. Послуговуючись методикою Л. І. Белехової, встановлено архетипність, стереотипність та новообразність концептуалізації егоцентричності. На підґрунті психологічних архетипів визначені архетипні моделі концептуалізації художнього концепту EGO. Домінантність архетипу в межах ТЛ дозволила простежити стереотипність егоцентричності, а новообразність характеризувалася віддаленістю від стереотипної концептуалізації та створенням нових концептуальних вузлів.

Шляхом дослідження передконцептуального рівня тематичних домінант КП EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть ідентифіковано одинадцять основних психологічних архетипів, серед яких на підставі кількісного аналізу домінантними визначено архетипи СВІТЛО, ДУХ, ТЕМРЯВА, ТІНЬ, РЕГЕНЕРАЦІЯ та САМІСТЬ.

Стереотипні моделі концепту EGO ґрунтуються на архетипах СВІТЛО і ДУХ у межах ТЛ *божественного*, ТЕМРЯВА і ТІНЬ – у ТЛ *кохання*, СВІТЛО і РЕГЕНЕРАЦІЯ – в межах ТЛ *смерті*, ТЕМРЯВА та ТІНЬ – у ТЛ *війни* та РЕГЕНЕРАЦІЯ і САМІСТЬ – у ТЛ *самопізнання*. Констатуємо неможливість визначення домінантних архетипів у межах ТЛ *життя* і як результат відсутність стереотипної концептуалізації в її межах.

Новообразні моделі концептуалізації EGO ідентифіковано в поетичних творах епохи романтизму, "сповідальної" та сучасної поезії. Найбільша

кількість таких виявів характерна для "сповідальної" та сучасної поезії як свідчення високого рівня образності творів зазначених періодів.

Проведений аналіз підкріплює актуальність дослідження низкою отриманих результатів, які у свою чергу, підтверджують подальшу перспективність пошуків у річищі егоцентричності. Запропонований алгоритм може бути впроваджений для дослідження інтегрованого простору EGO із залученням творів інших представниць американської жіночої поезії. Виявлення гендерного аспекту концептуалізації EGO стане можливим шляхом інтеграції у дослідження творів американської чоловічої поезії. Щобільше, розроблена методика може бути застосована і до вивчення прозових творів, що сприятиме більш широкому дослідженню втілення егоцентричності в художніх текстах.

Ключові слова: EGO, художня концептологія, поетика, концепт, концептуальний простір, архетип, стереотип, еволюція, американська жіноча поезія.

ABSTRACT

Yemets, N. O. Evolution of EGO Concept in the American Women's Poetry of the 17th–21st Centuries. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree (PhD) in Philology, specialty 10.02.04 – "Germanic Languages". Kyiv National Linguistic University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2021.

This dissertation focuses on evolution of the EGO literary concept in the 17th–21st centuries American women's poetry from semantic, cognitive and historical perspectives. The research is aimed at revealing the evolutionary track of the literary concept EGO and its variability in time.

The theoretical overview explicates the basic terms of the research, explaining the theoretical premises for understanding the egocentricity as a philosophical and

psychological category; the literary and linguopoetic status of “ego”; the notions of literary concept and conceptual space (hereafter CS); verbal, artistic and poetic pictures of the worldviews and archetypical, stereotypical and novel EGO conceptualization models. The place and characteristics of the EGO literary concept as well as the EGO CS are discussed in view of their special status in the works of American women authors of the 17th–21st centuries.

The methodology used in the dissertation rests upon the general principles of linguopoetics. It offers a comprehensive approach to the EGO concept as a special macrotextual construct. Following the literary concept modelling framework developed by V. H. Nikonova (2008) and taking the status of the EGO concept in literary works into account, a five-step procedure was used for the analysis: (1) identifying ego-related metaphorical propositional utterances based on the contextual meaning of self-referencing vocabulary (G. Steen’s approach); (2) grouping potentially metaphorical lines according to common source domains resulting from key or dominant poetic themes; (3) modelling the EGO CS for the specific period, first, and then as an integrated CS for the American women’s poetry; (4) analyzing “nuclear” thematic lines within ego-related fragments and tracking the distribution of concepts in the EGO CS; and (5) revealing the general tendencies in the evolution of the EGO CS. The research also involved tracing the typological evolution of the EGO conceptualization which included identification of archetypical, stereotypical and novel image models according to the method of verbal image reconstruction proposed by L. I. Belekhova (2002).

The analytical sections of the dissertation address the evolutionary track of the EGO CS reconstructed from the American women’s poetry of the 17th–21st centuries. The material selected for the analysis is representative of the major stages of the American literature history and includes the names of women authors of the colonial period (A. Bradstreet), the Independence War period (Ph. Wheatley), Romanticism (E. Dickinson), "confessional" poetry (S. Plath, A. Sexton) and contemporary poetry (D. Levertov, A. Rich). The authors were selected based on their role and legacy in the American literary history.

The research combined quantitative and qualitative approaches to ego-related metaphorical propositions and leading thematic lines in the selected poetic texts from each historical period. The thematic lines are fragments of poetic texts which provide access to the conceptual mappings onto the EGO target domain. To this end, the term “thematic domain” is introduced to refer to a specific conceptual space limited by the poetic context through the topics raised in the poems, associated with “ego” and structurally built of the lower textual level concepts. The EGO CS is approached diachronically by reconstructing the source domain distribution specific for every period and further elaborating an integrated CS common to all periods. The integrated EGO CS of the American women’s poetry is thus a hypothetical space which consists of most common source domains associated with EGO through metaphorical mappings, as well as nuclear and peripheral thematic domains.

The analysis of ego-related poetic fragments and their thematic focus, as well as mappings of literary concepts within the EGO CS helped to identify nuclear themes of *divine, death, self-reflection, life and love*, and peripheral themes of *countries and territories, nature, native land and war*. However, the integrated EGO CS contains only two nuclear concepts – GOD and LIFE, while the concepts closest to the centre are LIGHT, DEATH, NATURE, LOVE, JOY, HEART and DARKNESS.

The focus on poetic themes and their analysis through the conceptual metaphor theory lens serves as the basis for constituent analysis of the EGO literary concept in diachrony. This approach allows to identify archetypical, stereotypical and novel models of the EGO concept mappings. The pre-conceptual constituents help to shape archetypical metaphorical models with the EGO as target domain. Those dominant archetypes, in their turn, predetermine the stereotypical metaphorical projections. At the same time, novel mappings form totally new concept nodes in the EGO CS.

The preconceptual level analysis of the thematic dominants in the American female poetry revealed six basic archetypes: LIGHT, SPIRIT, DARKNESS, SHADOW, REGENERATION and SELF.

Stereotype models for the EGO concept are based on LIGHT and SPIRIT archetypes within *divine* thematic line DARKNESS and SHADOW in *love* thematic

line LIGHT and REGENERATION in the thematic line of *death*, DARKNESS and SHADOW in *war* thematic line, and REGENERATION and SELF within *self-reflection* thematic line. The dominant archetypes associated with the *life* thematic line cannot be identified due to the total lack of stereotypical conceptualization.

Novel conceptualizations were traced in the poetic texts of Romanticism, "confessional" and contemporary poetry. The largest scope of kenotype metaphors was found in "confessional" and contemporary poetry revealing a highly innovative nature of the poetry of these periods.

Though the research has its share of limitations, the methodology proposed and its applications are promising, especially in the field of egocentricity studies. The results obtained with the study confirm the evolutionary track of the literary concept EGO by exposing its variable zones. The integrated algorithm of analysis can be implemented to further study of EGO CS in the American and other world literatures. The gender aspect of EGO conceptualization may be revealed through contrasting findings with the results from the study of the American male poets.

Key words: EGO, literary concept studies, poetics, concept, conceptual space, archetype, stereotype, evolution, American women's poetry.

Список публікацій здобувача

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Ємець Н. О. Застосування теорії концептуальної метафори і блендінгу до аналізу поетичного тексту: на матеріалі твору Деніз Левєртов "In Mind". *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Філологія – Педагогіка – Психологія"*. 2012. Вип. 25. С. 153–157.
2. Ємець Н. О. Художній концепт: моделі реконструкції. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія "Філологічні науки"*. 2012. Вип. 4.10. С. 63–66.

3. Ємець Н. О. Лінгвістичне втілення концепції особистості в поетичному Я. *Наукові записки. Серія "Філологічні науки (мовознавство)"*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. Винниченка, 2013. Вип. 118. С. 230–235.
4. Ємець Н. О. Пропозиційний аналіз метафоричності Я-висловлювань в поетичному тексті. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Філологічні науки"*. 2013. Вип. 14. С. 30–34.
5. Ємець Н. О. Порівняльний аналіз концептуального простору ЕГО тематичної лінії божественного у творах А. Бредстріт та Д. Левертов. *Закарпатські філологічні студії Ужгородського національного університету. Серія "Філологічна"*. 2020. Вип. 13. Т. 2. С. 73–78.
6. Ємець Н. О. Тенденції еволюції концептуального простору ЕГО в американській жіночій поезії XVII–XXI століть: соціокультурний аспект. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія "Філологія. Соціальні комунікації"*. 2020. Т. 31 (70). № 1. С. 68–73.
7. Ємець Н. О. Тематична лінія самопізнання в концептуальному просторі ЕГО американської жіночої "сповідальної" поезії. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. № 28. С. 12–16.

Статті у зарубіжних виданнях

8. Yemets N. EGO Conceptual Space in Emily Dickinson's Poetry. *Science and Education a New Dimension. "Philology"*. 2020. VIII (70), Issue: 235. P. 66–68. p-ISSN 2308-5258, e-ISSN 2308-1996

Матеріали і тези конференцій

9. Yemets N. Multiple Selves in Sylvia Plath's "Elm". *English in Globalized World: XVII TESOL – Ukraine International Conference* : матеріали XVII

- Міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 бер. 2012 р. Кам'янець-Подільський : ВПП "Апостроф", 2012. С. 193–194.
10. Ємець Н. О. Концепт-архетип EGO як база для творення концептів-інваріантів. *Україна і світ: діалог мов та культур* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 21–23 бер. 2012 р. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2012. С. 106–107.
11. Емец Н. А. Художественный концепт как центральная единица когнитивной парадигмы. *Модели развития современной науки* : матеріали XX Міжнар. наук.-практ. конф., 19–20 квіт. 2012 р. Горлівка : ООО "НВП "Интерсервис"", 2012. С. 67–68.
12. Ємець Н. О. Концепт-архетип EGO в жіночій американській поезії XVI–XXI століть. *Мова. Культура. Комунікація: на перехресті світів* : матеріали III Міжнар. наук. конф., 26 квіт. 2012 р. Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2012. С. 42–43.
13. Емец Н. А. Сравнительный анализ теории концептуальной метафоры и блендинга. *Український науково-інтелектуальний простір: реалії та перспективи розвитку* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 28–30 квіт. 2012 р. Переяслав-Хмельницький : ТОВ "Колібри 2011", 2012. С. 135–137.
14. Ємець Н. О. Пропозиційний аналіз Я-висловлювань у дослідженні еволюційної складової поетичного Я (на матеріалі поезії Е. Бредстріт "The Four Ages of Man"). *Україна і світ: діалог мов та культур* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–05 квіт. 2013 р. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2013. С. 108–110.
15. Ємець Н. О. Методика дослідження еволюційної складової EGO в концептуальному просторі (на матеріалі американської жіночої поезії XVII–XXI століть). *Issues of Modern Philology in the Context of the Interaction of Languages and Cultures* : Proceedings of International Scientific

- and Practical Conference, Dec. 27–28, 2019. Venice : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2019. P. 84–88.
16. Yemets N. Thematic Dominants of EGO Conceptual Space in Phillis Wheatley's Poetry. *Science and Practice: Implementation to Modern Society* : Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference, Jan. 26–28, 2020. Manchester : Peal Press Ltd., 2020. P. 91–100.
17. Ємець Н. О. Художній концепт ЕГО крізь призму соціокультурних моделей (на матеріалі текстів американської жіночої поезії XVII–XXI століть). *Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні наукові дискусії* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 27–28 бер. 2020 р. Одеса : МГУ, 2020. С. 55–58.
18. Ємець Н. О. Концептуальний простір ЕГО американської жіночої поезії XVII–XXI століть. *Ad orbem per linguas. До світу через мови* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17–18 черв. 2020 р. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2020. С. 90–91.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	14
ВСТУП.....	15
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕВОЛЮЦІЇ	
КОНЦЕПТУ <i>EGO</i> ЯК ВТІЛЕННЯ ЕГОЦЕНТРИЧНОСТІ	
В РІЗНИХ НАУКОВИХ ПАРАДИГМАХ.....	
1.1. Поняття егоцентричності в соціогуманітарних студіях.	25
1.1.1. Філософське тлумачення	26
1.1.2. Психологічний підхід	29
1.1.3. Літературознавча інтерпретація	33
1.1.4. Лінгвопоетологічний ракурс	37
1.2. Лінгвокогнітивний підхід до вивчення	
егоцентричності: концепт <i>EGO</i>	44
1.2.1. Концептуалізація егоцентричності.....	45
1.2.2. Особливості репрезентації концепту <i>EGO</i>	
в поетичних текстах	50
1.2.3. Словесні показники егоцентричності.....	57
Висновки до розділу 1.....	60
РОЗДІЛ 2	
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕВОЛЮЦІЇ	
ХУДОЖНЬОГО КОНЦЕПТУ <i>EGO</i> В АМЕРИКАНСЬКІЙ	
ЖІНОЧІЙ ПОЕЗІЇ XVII–XXI СТОЛІТЬ.....	
2.1. Особливості когнітивного дослідження поетичних	
текстів.....	63
2.2. Пропозиційний аналіз егомаркованих контекстів.....	65
2.3. Процедури реконструкції художнього концепту <i>EGO</i>	69
2.3.1. Реконструкція образно-асоціативного шару	
художнього концепту <i>EGO</i>	73

2.3.2. Аналіз історико-типологічних параметрів художнього концепту EGO	75
2.4. Методика аналізу художнього концепту EGO в американській жіночій поезії	80
Висновки до розділу 2.....	84
РОЗДІЛ 3	
ХУДОЖНІЙ КОНЦЕПТ <i>EGO</i> В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЖІНОЧІЙ ПОЕЗІЇ XVII–XXI СТОЛІТЬ: СЕМАНТИКО-КОГНІТИВНИЙ ТА ІСТОРИКО-ТИПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ	
3.1. Поняття концептуального простору егоцентричності в американській жіночій поезії в ракурсі еволюції художнього концепту EGO.....	86
3.2. Концептуальний простір EGO в американській жіночій поезії різних епох.....	87
3.2.1. Концептуальний простір EGO американської жіночої поезії колоніальної доби.....	88
3.2.2. Концептуальний простір EGO американської жіночої поезії періоду Війни за незалежність.....	99
3.2.3. Концептуальний простір EGO американської жіночої поезії доби романтизму.....	107
3.2.4. Концептуальний простір EGO американської жіночої "сповідальної" поезії.....	123
3.2.5. Концептуальний простір EGO сучасної американської жіночої поезії.....	138
3.3. Тенденції еволюції концептуального простору EGO в американській жіночій поезії	152
3.4. Художній концепт EGO в історико-типологічній перспективі	159

3.4.1. Архетипні метафоричні моделі художнього концепту EGO.....	159
3.4.2. Стереотипні метафоричні моделі художнього концепту EGO.....	172
3.4.3. Новообразні метафоричні моделі художнього концепту EGO	177
3.5. Тенденції еволюції художнього концепту EGO в американській жіночій поезії в ракурсі історико-типологічних моделей.....	181
Висновки до розділу 3.....	182
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	187
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	191
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	220
ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	221
ДОДАТКИ.....	223

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ТКІ – теорія концептуальної інтеграції

ТКМ – теорія концептуальної метафори

ТЛ – тематична лінія / тематичні лінії

КП – концептуальний простір / концептуальні простори

ВСТУП

Дисертацію присвячено вивченню еволюції художнього концепту ЕГО як утілення егоцентричності в поетичних творах американських авторок XVII–XXI століть. Егоцентричність (або самореферентність) як розуміння дійсності, коли моментом відліку є власне Я, – це магістральна детермінанта еволюції особистості у всьому спектрі її фізичного, духовного і соціального розвитку. Зміни життєвого простору людини, форм її взаємодії з природою, рівень самопізнання впливають на концепцію особистості [175, с. 50–51] і пропонують свої підходи до її трактування. Кожна наступна модель самореферентності спирається здебільшого на невідомі раніше структури та якості людини (душа, дух, інтелект і раціональність, ірраціональність і чуттєвість, воля і т. ін.), що розширює поняттєві кордони егоцентричності [там само, с. 77].

Концепція особистості, в загальнофілософському аспекті репрезентована категорією егоцентричності, еволюціонує залежно від панівної наукової парадигми. На шляху від природної людини античності [7, с. 17] до раціональної особистості сучасності [138, с. 129] змінюються погляди на місце людини у Всесвіті, її вплив і способи взаємодії з оточенням [308, с. 457–458; 309, с. 109–110].

Психологічні студії пропонують свій погляд на питання концепції особистості: від теорії Фрейда крізь трансформаційні теорії його послідовників, гуманістичну і соціальну психологію до "наративного" тлумачення Его відбуваються зміни в розумінні психологічної категорії егоцентричності [177, с. 25–26].

Лінгвістичну концепцію особистості, яка завдяки пануванню антропоцентризму у мовознавчих дослідженнях стала об'єктом багатьох розвідок, розглядають під різними кутами зору, що значно розширює і поглиблює поняття загальнофілософської категорії егоцентричності [131, с. 29; 180, с. 366–367]. Вивчаючи функціонування мови як різновиду пізнавальної діяльності, когнітивна лінгвістика, у якій загальнофілософське тлумачення

особистості на ментальному рівні представлене концептом EGO, торкається глибин свідомості [181; 184].

Концепт EGO – це кодувальна одиниця концептуальної картини світу особистості, що вміщує інформацію про "своє власне Я" [175, с. 6]. У художніх текстах загалом і поетичних зокрема ця концепція особистості з усім спектром її знання про себе репрезентована художнім концептом EGO – базовою одиницею самореферентності в концептуальній картині світу автора [134, с. 133]. Особливість актуалізації художнього концепту EGO полягає в жанровій своєрідності поетичних текстів, концептуальний простір яких народжується і розгортається лише у взаємодії з читачем [157, с. 27].

Поезія як відображення в поетичному мовленні особливого типу мислення [118, с. 465], самопізнання і саморефлексії є проявом особистості митця. Починаючи з теорії поезики Аристотеля [7; 8], питання рефлексії і саморефлексії широко досліджували в межах панівних наукових парадигм [41; 55; 124; 287]. Незважаючи на різноманітність підходів, феномен авторської присутності був у центрі уваги дослідників, адже поезію характеризує високий рівень суб'єктивності, що пояснюється творчою авторською сутністю зі своєрідним баченням світу, зафіксованим у поетичному творі [274, с. 80]. Щобільше, художня картина світу поетичного тексту розкривається лише у взаємодії з адресатом – читачем, який тлумачить авторський задум, інтегруючи його у власну картину світу [157, с. 43]. Таким чином, КП художнього тексту формується у площині накладання двох самореферентних світів, які народжують унікальний світ твору.

Актуальність дисертації визначена спрямуванням сучасних мовознавчих розвідок у межах когнітивної парадигми на вивчення поетичного мовлення загалом і його концептуального складника зокрема. Дослідження в когнітивному річищі дає підстави окреслити лінгвокогнітивний вектор репрезентації загальнофілософської категорії егоцентричності в поетичній картині світу та застосувати аналіз позамовного контексту до вивчення текстів. Актуальними також постають питання інтеграції методологічних принципів

сучасних мовознавчих студій з урахуванням світоглядних зрушень, спричинених новітніми досягненнями когнітивної лінгвістики, поетики і художньої концептології в дослідженні авторської концептуалізації, що дає змогу розглядати художній концепт з урахуванням його еволюційного складника з метою виявлення його варіативних характеристик.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація відповідає профілю науково-дослідної теми "Когнітивні, дискурсивні та культурологічні аспекти сучасної германістики і перекладознавства" кафедри англійської і німецької філології та перекладу імені професора І. В. Корунця Київського національного лінгвістичного університету (номер державної реєстрації 0117Г003776). Тему дисертації затверджено 26 квітня 2011 року (протокол №12) вченою радою Київського національного лінгвістичного університету.

Гіпотеза дослідження полягає у наявності еволюційного складника у структурі художнього концепту EGO з огляду на варіативність категорії самореферентності в часі.

Мета пошуків – з'ясувати семантико-когнітивні та історико-типологічні особливості репрезентації художнього концепту EGO і виявити тенденції його еволюції в американській жіночій поезії XVII–XXI століть. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- окреслити філософські, психологічні, літературознавчі та лінгвопоетологічні підходи до вивчення егоцентричності;
- дати уточнене визначення поняттю "поетика", виокремити її складники та встановити місце художнього концепту EGO в її структурі;
- розробити комплексну методику дослідження еволюції EGO на основі інтеграції базових понять лінгвостилістики, когнітивної лінгвістики, когнітивної поетики та художньої концептології;
- змоделювати концептуальний простір EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть;

- виявити еволюційні моделі EGO з огляду на їх потенційну варіативність;

- узагальнити тенденції еволюції художнього концепту EGO в американській жіночій поезії XVII–XXI століть.

Об'єктом розвідки є художній концепт EGO у віршованих текстах американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

Предметом дослідження виступають особливості еволюції концепту EGO в американській жіночій поезії XVII–XXI століть.

Матеріалом аналізу слугують поетичні тексти А. Бредстріт (178 віршованих текстів), Ф. Уїтлі (86 віршованих текстів), Е. Дікінсон (1775 віршованих текстів), С. Плат (767 віршованих текстів), Е. Секстон (330 віршованих текстів), Д. Левертов (424 віршованих текстів) та А. Річ (233 віршовані тексти), загальна кількість яких становить 176,8 авторських сторінок. Періодизація і персоналії представниць поезії відповідно до історичного критерію є такими: поезія колоніальної доби (А. Бредстріт), поезія періоду Війни за незалежність (Ф. Уїтлі), поезія доби романтизму (Е. Дікінсон), "сповідальна" поезія (С. Плат, Е. Секстон) та сучасна поезія (Д. Левертов, А Річ). Така періодизація охоплює всі етапи розвитку американської поезії, що дає підстави розглядати еволюційний складник розгортання художнього концепту EGO від зародження американської поезії до її сучасності. Обрані персоналії є найяскравішими представницями своєї епохи, і це вмотивовує введення їхніх творів до дослідження концептуального простору EGO відповідного періоду.

Методи дослідження зумовлені метою та завданнями роботи і ґрунтуються на комплексному підході до вивчення поетики як складного індивідуального та соціокультурного явища. На основі *пропозиційного аналізу* Г. Стена [276; 277] виокремлено егомарковані контексти репрезентації EGO. Для розкриття вербального і концептуального аспектів утілення EGO в поетичних текстах застосовано *інтерпретаційний аналіз*. За допомогою *стилістичного аналізу* [9] виявлено та систематизовано тропи і фігури в егомаркованих

контекстах віршованих текстів. Методи *концептуального аналізу* прийнято для опису метафоричності поетичних текстів авторок [254; 256; 257; 260]. Залучення методики *поетико-когнітивного аналізу* В. Г. Ніконової [145] уможливило виділення ТЛ та реконструкцію тем-домінант у КП ЕГО. Із використанням методики реконструкції *словесних поетичних образів* Л. І. Белехової [22] окреслено історико-типологічні моделі концептуалізації ЕГО у творах американської жіночої поезії. *Кількісний аналіз* використано для підтвердження типовості / нетиповості тенденцій у вербалізації концепту ЕГО в американській жіночій поезії XVII–XXI століть.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній *уперше* виділено контури і зміст художнього концепту ЕГО, з'ясовано тенденції його еволюції в американській жіночій поезії з урахуванням семантико-когнітивного та історико-типологічного ракурсів. У дослідженні *вперше* надано тлумачення художнього концепту ЕГО і КП ЕГО з огляду на їхній особливий статус. *Інноваційною* є розроблена комплексна методика дослідження художнього концепту ЕГО як макротекстуального конструкту на основі виділення егомаркованих контекстів його мовної актуалізації. *Новим пошуком* є встановлення метафоричних моделей концептуалізації і еволюційних тенденцій розгортання художнього концепту ЕГО в історико-типологічній перспективі.

Теоретичне значення отриманих результатів дослідження визначене їхнім внеском у когнітологію, художню концептологію і лінгвопоетику, який полягає у встановленні еволюційних тенденцій у розвитку художніх концептів. Надані трактування художнього концепту ЕГО та КП ЕГО поповнюють теоретичне підґрунтя вищезазначених дисциплін, а запропонована методика дослідження еволюційного складника художнього концепту ЕГО може надалі бути застосована в лінгвопоетологічних дослідженнях.

Практичне значення розвідки виявляється в можливості застосування її результатів у навчальному процесі для підготовки студентів та аспірантів з таких теоретичних курсів, як лексикологія англійської мови (розділ "Лексична семантика"), стилістика англійської мови (розділи "Поетичні тропи і фігури

мовлення", "Стилістична лексикологія"), інтерпретація художнього тексту, у курсах за вибором із лінгвокультурології, когнітивної поетики, художньої концептології, у наукових дослідженнях студентів і аспірантів з інтерпретації художнього тексту.

На захист винесено такі **положення**:

1) Відповідно до розуміння художнього концепту як багатовимірного утворення, що інтегрує в собі мовленнєвий та розумовий плани і досліджується з огляду на його предметно-почуттєвий, образно-асоціативний та смисловий шари, художній концепт EGO є макротекстуальним конструктом репрезентації самореферентності поетичної свідомості автора, що переломлюється крізь когнітивні інтерпретаційні здібності читача як носія власної картини світу. Концептуальний простір EGO відповідно визначено як детермінований художнім концептом EGO простір, що складається з низки тематичних доменів з дистрибуцією концептів нижчого рівня в їхній структурі.

2) У лінгвопоетологічному ракурсі художній концепт EGO в структурі поетики має особливий статус. EGO ідіостилію представлено індивідуально-авторськими преференціями у виборі вербальних текстових егомаркерів. EGO ідіолекту відбито в соціокультурних особливостях концептуалізації. На когнітивному рівні поетики художній концепт EGO є системно-структурним конструктом, який складається з концептів нижчого рівня і детермінує тематичну спрямованість у межах інтегрованого КП EGO поезії певного періоду.

3) Художній концепт EGO як динамічний складник поетичного мислення еволюціонує, що виявляється у варіативних коливаннях його характеристик, а саме: у змінах тематичної спрямованості у КП EGO, типології тем-домінант та у співвідношенні ядерних і периферійних концептів у спільних тематичних доменах КП EGO поезії окремих періодів та в інтегрованому КП EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

4) Тематична спрямованість егомаркованих фрагментів аналізованих поетичних текстів засвідчує наявність еволюційного складника, що відображено у змінах домінантності тематичних доменів у КП EGO як втілення егоцентричності в американській жіночій поезії XVII–XXI століть.

5) Моделювання КП EGO кожного періоду має на меті встановити дистрибуцію художніх концептів для виявлення особливостей розгортання EGO в поезії окремого періоду. Відтворення інтегрованого КП EGO в межах досліджуваного матеріалу дозволяє виявити ядерні і периферійні концепти як індикатори сталого та еволюційного складників художнього концепту EGO.

б) Реконструкція тем-домінант у структурі EGO спрямована на віднайдення джерел його формування. Психологічні архетипи утворюють передконцептуальне підґрунтя художнього концепту EGO, сталість ядерних архетипів розкриває зміст колективного несвідомого, що втілюється у стереотипних метафоричних моделях EGO. Новообразні метафоричні моделі концептуалізації егоцентричності розширюють простір EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть завдяки появі кенотипних концептів у його структурі.

Апробація роботи здійснювалася на засіданнях кафедри англійської і німецької філології та перекладу імені професора І. В. Корунця Київського національного лінгвістичного університету (2011–2013 рр. та 2019–2020 рр.) та на *десяти* конференціях, з яких *вісім міжнародних* наукових та науково-практичних конференцій: XVII TESOL – Ukraine International Conference "English in Globalized World" (Кам'янець-Подільський, 2012 р.); Міжнародна науково-практична конференція "Україна і світ: діалог мов та культур", Київський національний лінгвістичний університет (Київ, 2012 р.); XX Міжнародна науково-практична конференція "Модели развития современной науки" (Горлівка, 2012 р.); III Міжнародна наукова конференція "Мова. Культура. Комунікація: на перехресті світів", Чернігівський

національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка (Чернігів, 2012 р.); Міжнародна науково-практична конференція "Україна і світ: діалог мов та культур", Київський національний лінгвістичний університет (Київ, 2013 р.); International scientific and practical conference "Issues of Modern Philology in the Context of the Interaction of Languages and Cultures" (Венеція, 2019 р.); Second International scientific and practical conference "Science and Practice: Implementation to Modern Society" (Манчестер, 2020 р.); Міжнародна науково-практична конференція "Ad orbem per linguas. До світу через мови", Київський національний лінгвістичний університет (Київ, 2020 р.) та *дві всеукраїнські*: IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція "Український науково-інтелектуальний простір: реалії та перспективи розвитку" (Переяслав-Хмельницький, 2012 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція "Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні наукові дискусії" (Одеса, 2020 р.).

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено у 18-ти одноосібних публікаціях автора: у наукових фахових виданнях України – 7 (3,46 др. арк.), у зарубіжних періодичних виданнях – 1 (0,45 др. арк.), а також у збірниках матеріалів конференцій – 10 (1,81 др. арк.). Загальний обсяг публікацій становить 5,72 др. арк.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списків використаної наукової і довідкової літератури, джерел ілюстративного матеріалу та додатків. Повний обсяг дисертації становить 247 сторінок, із них 188 – основного тексту. Бібліографія містить 324 джерела, із них 298 позицій – праці вітчизняних і зарубіжних авторів, 72 позиції з яких іноземними мовами, 13 позицій – лексикографічні джерела і 13 позицій – джерела ілюстративного матеріалу.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної проблематики, з'ясовано мету та завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет та методи аналізу, розкрито новизну, теоретичну і практичну значущість роботи, сформульовано основні положення, винесені на захист.

У першому розділі **"Теоретичні засади дослідження еволюції концепту EGO як втілення егоцентричності в різних наукових парадигмах"** висвітлено основні теоретичні принципи, на яких базується концептуальний апарат дослідження. Встановлено підвалини філософської категорії егоцентричності, з'ясовано її провідні визначення в межах психологічних студій, виокремлено поняття "Его" в літературознавчому та лінгвопоестологічному напрямках.

У другому розділі **"Методологічні засади дослідження еволюції художнього концепту EGO в американській жіночій поезії XVII–XXI століть"** на основі методик Л. І. Белехової, В. Г. Ніконової та Г. Стена розроблено комплексну методику аналізу художнього концепту EGO з огляду на його еволюцію.

У третьому розділі **"Художній концепт EGO в американській жіночій поезії XVII–XXI століть: семантико-когнітивний та історико-типологічний аспекти"** на основі напрацьованого алгоритму досліджено еволюційний складник художнього концепту EGO з опорою на егомарковані контексти його репрезентації в поетичних творах. За результатами аналізу КП EGO окремого періоду змодельовано інтегрований простір EGO американської жіночої поезії, в якому ідентифіковано ядерні і периферійні конститuentи. Окреслено тенденції еволюції семантико-когнітивного складника концептуалізації EGO. На підґрунті встановлених тем-домінант здійснено історико-типологічну класифікацію метафоричних моделей художнього концепту EGO. Послуговуючись методикою аналізу словесних поетичних образів, виявлено архетипні, стереотипні та новообразні метафоричні моделі концептуалізації EGO, а також простежено їх еволюційні тенденції.

У загальних висновках підсумовано теоретичні та практичні результати проведеного дослідження й накреслено перспективи подальших пошуків з проблематики дисертації.

Список використаної літератури містить перелік бібліографічних джерел (324 позиції). Окремо подано список джерел ілюстративного матеріалу (13 позицій).

Додатки надають інформацію про застосування теорії концептуальної інтеграції (далі по тексту – ТКІ) (Додаток А), психологічні архетипи (Додаток Б), домени та тематичні домінанти КП EGO різних періодів (Додатки В, Г, Д, Е, Ж), загальну кількість ідентифікованих художніх концептів у поетичних текстах кожного періоду (Додаток З), загальну дистрибуцію художніх концептів простору EGO (Додаток І), загальну дистрибуцію концептів у межах окремих доменів простору EGO (Додаток К), тематичну класифікацію концептів загального простору EGO (Додаток Л), список публікацій автора та відомості про апробацію матеріалу (Додаток М).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕВОЛЮЦІЇ КОНЦЕПТУ *EGO* ЯК ВТІЛЕННЯ ЕГОЦЕНТРИЧНОСТІ В РІЗНИХ НАУКОВИХ ПАРАДИГМАХ

1.1. Поняття егоцентричності в соціогуманітарних студіях

Поетичні тексти як утілення особливого виду художнього мислення завжди були у фокусі соціогуманітарних студій. Проблема вивчення художніх творів, зважаючи на специфіку їх текстової організації [202, с. 270], перебуває в центрі уваги вчених і висвітлюється з огляду на міждисциплінарність сучасних пошуків з позиції різних підходів у філологічних студіях. Актуальними наразі є когнітивно-поетологічні дослідження художніх текстів, представлені в працях Л. І. Белехової [19; 20; 22; 23; 24], О. П. Воробйової [48; 49; 50; 51; 52; 53; 292; 293], О. С. Маріної [126; 127; 128], В. Г. Ніконової [144; 145; 146; 147; 148; 149; 150], Н. Ю. Безреброї [17], І. А. Редьки [172; 173; 174], Т. М. Суворової [186; 187] та інших. Цінність таких пошуків полягає в напрацюванні термінологічного та методологічного підґрунтя дослідження концептуальної картини світу, реконструкції та моделювання художніх концептів [1; 2; 25; 27; 89; 147].

Необхідним кроком для реалізації мети нашої праці є визначення місця художнього концепту *EGO* в концептуальній картині світу автора. Історична ретроспектива розвитку категорії егоцентричності у філософських, психологічних, лінгвістичних, літературознавчих та лінгвопоетологічних студіях розкриває теоретичні підвалини тлумачення егоцентричності як загальнофілософської категорії, так і актуальної для нашого дослідження категорії свідомості – художнього концепту *EGO*.

Широке використання поняття егоцентричності в різних галузях знання (філософія, психологія, лінгвістика, літературознавство) спричинює множинність його визначення і розширення синонімічного ряду

термінологічного апарату. Так, на позначення активного суб'єкта в різних його виявах уживають терміни Я, Self (Самість), EGO, Ego в структурі Id–Ego–Superego (Воно–ЕГО–Суперего) тощо [168; 169; 303; 304].

У нашій праці загальнофілософську категорію самореферентності позначатимемо як "егоцентричність", психологічне та лінгвістичне поняття – як "Его", літературознавчий фокус – як поетичне і ліричне Я, а ядро нашого дослідження – КП EGO і художній концепт EGO на позначення самореферентної частини художньої свідомості.

1.1.1. Філософське тлумачення

Я (EGO, Self) – фундаментальна категорія філософських концепцій особистості і центральне поняття філософських систем [168, с. 133], у яких суб'єкт є первинним активним чинником, що сприяє систематизації і генерації духовних здібностей. Категорія егоцентричності означає єдність усвідомленого кожною людиною власного індивідуального існування [там само, с. 134].

У феноменології в широкому розумінні термін "Его" позначає суб'єктивність у єдності всіх виявів її актуального і потенційного існування [303]. Е. Гуссерль використовує це поняття на позначення "чистої" сфери свідомості [308, с. 635], так званої трансцендентальної суб'єктності [64, с. 137].

У вузькому розумінні Его ("чисте Я") феноменологія трактує як ідентичний полюс усього досвіду свідомості, який виступає центром, що об'єднує "життя свідомості" [64, с. 139] і є джерелом її інтенційної активності. Розуміння Его як активного джерела зароджується ще в натуралістичних теоріях минулого, де *tabula rasa* [303; 304], що сприймає зовнішні імпульси, починає тлумачити та переробляти інформацію з метою її пристосування до реальності.

Сучасний філософський погляд на егоцентричність можна окреслити так: філософське Его є центром духовної особистості, індивідуальності в її

діяльнісному підході до світу і себе. Власним Я, Его, володіє здатна до багатосторонньої ініціативи людина, яка контролює свої вчинки з метою впливу на оточення. Кожна людина представляє власне Я, кожен з нас має певні знання про своє Я і його стани.

Людське Его – категорія не лише психологічна, а і соціально-історична. Обособлення індивіда, розвиток свідомості, виділення "Я" як незалежної одиниці в межах егології [303, с. 77], що змінює навколишній світ, є процесом історичним.

Античний світ здебільшого розмірковував над проблемою егоцентричності в контексті божественної душі. В античному суспільстві людину розглядали як частину божественного макрокосму, а її індивідуальні характеристики не як власне Его, а як вияв божественного благословення [308, с. 179]. Однак такий образ Его не заперечує його розвитку в античній цивілізації. Так, наприклад, термін "душа" в Гомера [60, с. 37; 308, с. 179] не має психологічного смислу, а означає лише подих, що полишає людину в момент смерті, і тому є символом життя загалом. Пізніше, у V ст. до н. е., функції душі стають більш різноманітними: вона протиставляється тілу і виступає як найцінніша частина людини [308, с. 180], руйнуючи уявлення про її цілісність у божественному просторі та відкриваючи нові сторони індивідуального і соціального Его.

Сократична філософія [308, с. 592] практикує внутрішній діалог, який є першим випадком використання інтроспекції – спостереженням людиною за внутрішнім планом власного психічного життя. В епоху еллінізму відбувається подальший розвиток індивідуальної самосвідомості [там само, с. 193]. Соціально-політичні катаклізми того часу поставили індивіда перед необхідністю самовизначення, що стимулювало етичну рефлексію. Стара формула Протагора, за якою "людина є мірилом всіх речей" [там само, с. 530], набуває нового смислу, змушуючи філософів звертатися до власного Я.

Християнське Середньовіччя розвинуло принципово нове вчення особистості [308, с. 458]. У середньовічній філософії античний космоцентризм

змінює християнський геоцентризм, який розглядає людину крізь призму ідеї абсолютного Бога, приділяючи найбільшу увагу душі людини. Власне особистість була лише потенційно присутня в дискурсі Середньовіччя і не мала прямого звернення й референції до Его як до особистості.

Ідеалістичні концепції в історії філософії [304] трактували егоцентричність як ідеальний початок без урахування конкретно-історичного підґрунтя людського Я. Такий підхід сприймав Его як відправний пункт побудови філософських систем. Лише в епоху Р. Декарта з'являється Его, для якого душа стає ідеальним середовищем дії [308, с. 144]. За Р. Декартом, Его належить до субстанції, що мислить, і є інтуїтивним початком раціонального пізнання [там само].

У пошуку джерел пізнання Р. Декарт дійшов висновку, що лише факт власного мислення можна вважати беззаперечною основою істини. Тільки в самосвідомості відкривається необхідність безкінечного буття у недовершеності власного існування [308, с. 145]. Таким чином, саме у річищі раціоналізму з'являються витoki сучасних концепцій розуміння егоцентричності [304].

Соціально-культурні процеси модернізму та їх теоретична рефлексія поступово змінюють погляд на трансцендентальне Его, яке протиставляється як суб'єкт, що пізнає, об'єкту (світу), що пізнається. У такому випадку суб'єктно-об'єктна рефлексія відбувається всередині Я. Так, за Г. Мідом [138], процес розвитку розбіжностей між Я-об'єктом і Я-суб'єктом [138, с. 16], розвивається на підґрунті відносин з "іншим" і постає як осмислена сутність.

Філософи-постмодерністи Ж. Дерріда [308, с. 151], Д. Батлер [там само, с. 501–502] пропонують більш радикальне осмислення самореферентності, відкидаючи абстрактний ідеал автономного Его, який був у центрі універсалістської традиції модерності. Постмодернізм вважає егоцентричність категорією раціоналізму, де самосвідомий суб'єкт стає точкою відліку. Постмодерністське тлумачення егоцентричності як "лінгвістичної конвенції", яке виникає в результаті використання мови, "позиції в мові" та "ефекту

дискурсу" [308, с. 151], є важливим для пояснення необхідності його реалізації в межах соціальних, дискурсивних і лінгвістичних практик.

Постмодернізм заперечує існування Его, яке передує сигніфікації, таким чином наділяючи його вторинними функціями посередника. Це підкреслює той факт, що можливість ідентифікувати Его забезпечується лише лінгвістичними практиками. У такому випадку, філософське тлумачення цієї категорії набуває лінгвальних ознак. Зміст, вкладений у займенник Я, визначають наративні коди культури [170, с. 27; 185, с. 11–12]. Однак у такому разі не можна погодитися, що особистість повністю керована дискурсом, адже вона зберігає певну автономію і здатність варіювати у своїх цілях мовні знаки і культурні коди, які в процесі комунікації отримують регулятивний потенціал.

Отже, категорія егоцентричності як єдність свідомості розглядається лише в новітній філософії, тоді як філософи і психологи минулого не відділяли її від душі і сукупності її станів як окремого принципу. Філософія ХХ–ХХІ століття починає розглядати Его як агента, того, хто діє, і водночас є центром знання. Его, у такому тлумаченні, стає модератором суб'єктно-об'єктних відносин, володіючи здатністю змінювати себе і світ, а також бути керованим цим світом. У такому ракурсі становлення і розвитку егоцентричності як незалежної філософської категорії вбачаємо її еволюційний характер в історичній ретроспективі.

1.1.2. Психологічний підхід

Для визначення кордонів пошуків самореферентності в когнітивному річищі необхідно звернутися до психології, адже саме в лоні цієї науки філософська категорія егоцентричності набуває нового трактування, яким, зважаючи на міждисциплінарність сучасних досліджень, активно послуговуються і лінгвістичні науки.

У психології Его використовується на позначення раціональних і реалістичних функцій персональності, а саме, того структурного елемента

особистості, який безпосередньо взаємодіє із зовнішнім світом у відповідності до його вимог. Его лежить в основі здатності міркування, сприйняття і співвіднесення інстинктивних імпульсів із вимогами свідомості [177, с. 423]. Таке тлумачення терміна зумовлене впливом психоаналітичної теорії персональності, в якій "Его" є перекладом терміна "Ich", що в праці З. Фрейда "Его і Воно" [200, с. 354] протиставляється інстинктивно-імпульсивному "Id" (Воно), а також контролюючому Суперего.

За З. Фрейдом, Его тлумачимо як раціональне утворення, яке еволюціонує з несвідомого у процесі пристосування людини до фізичної і соціальної реальності. Его контролює бажання, фантазії та імпульси в їх відповідності / невідповідності до обмежень, які накладає реальність [199, с. 176]. Ступінь контролю особистості за своїми діями на основі сприйняття визначена З. Фрейдом як "сила Его" і "Его контроль" [там само, с. 177]. При цьому Его не тотожне свідомості, оскільки З. Фрейд уважав, що значна частина Его функціонує несвідомо і досвідомо. Отже, з позиції психоаналізу, найголовнішою функцією Его стає функція регулятора-посередника між імпліцитними бажаннями Воно і експліцитними можливостями зовнішнього світу.

Нові теорії, автори яких намагалися переосмислити концепцію З. Фрейда, стали важливою віхою в розвитку психодинамічного напрямку психологічних наук. Найбільш вагомий внесок до психоаналітичної теорії – створення власної теорії особистості – зробили А. Адлер [303, с. 19] та К. Г. Юнг [215; 216; 217; 218].

А. Адлер [303, с. 19] акцентував увагу на прагненні людини до панування, яке вважав рушійною силою розвитку. Психолог наголошував на цілісності і креативності як невід'ємних складниках самоідентифікації людини в суспільстві. Учений розглядав людину не лише в її індивідуальній повноті, а як частину більшої цілісності: сім'ї, кола друзів, суспільства, людства, належність до яких визначена соціальними інтересами людини [там само, с. 327].

К. Г. Юнг розрізняв такі аспекти в структурі особистості: Его, особисте несвідоме і колективне несвідоме [217, с. 98]. Его, за К. Г. Юнгом, вміщує все, що людина усвідомлює, в особистому несвідомому накопичуються витіснені зі свідомості почуття і думки. У колективному несвідомому зберігаються архаїчні елементи – архетипи, які акумулюють весь попередній досвід людства. Таким чином, психоаналітична теорія розглядає Его як свідомий складник у структурі особистості, що має регулятивну функцію стосовно себе та навколишнього світу.

У річищі теорії гуманістичної психології (А. Маслоу, Р. Мей, К. Роджерс) [304] термін Его використовується для позначення усвідомлених людиною власних якостей. У фіксації переживань особистості Его репрезентує різні сфери – тіло, персональність, дії, суб'єктивний простір. Гуманістична психологія розглядає Его як відкриту, здатну еволюціонувати структуру. Отже, такий погляд на Его психологів-гуманістів акцентує його динаміку розвитку в рамках окремої особистості, де саморефлексія є залежною від соціуму і культури [308, с. 135].

Набір самореферентних смислів особистості – когнітивного і чуттєвого сприйняття себе як об'єкта – виявляється в її думках, почуттях і діях, тісно пов'язаних із соціальною структурою ролей, правил, норм і цінностей. Від народження в ході соціальної взаємодії в дитини формується імпліцитне Его. Це означає, що саме соціальна взаємодія та діалог стають основними рушійними силами розвитку дитини від усвідомлення своєї ролі в діалозі до усвідомлення себе самої, свого Я. Такі когнітивні процеси осмислення дійсності вибудовують *Я-концепцію* [175, с. 98;], яка є системою самореферентних смислів, синтезом уявлень про "мене", зумовлених культурою і соціальною взаємодією. Щобільше, така взаємодія породжує глобальний смисл ідентичності, в якому об'єднання Я-суб'єкта (той, що сприймає, переживає) і Я-об'єкта створює емпіричний аспект персонального досвіду і знання про себе як про об'єкт.

Соціальна психологія розглядає Его як зумовлений міжособистісною взаємодією пластичний феномен [168; 169]. Соціально-психологічний погляд на Его розробляє школа соціального інтераціоналізму, представниками якої є Ч. К. Кулі та Г. Мід [303; 304]. Ч. К. Кулі став відомим концепцією Я як дзеркала, згідно з якою Я – це конструкція, створена зі ставлення до нас інших. За Г. Мідом, такий процес "віддзеркалення" впливає на саморефлексивність, в якій Я вибудовується на результатах самосприйняття людиною себе, як об'єкта власної свідомості [304].

Отже, спираючись на вищезазначене, можна виділити три смисли розуміння соціального Его: 1) зумовлені соціальними відносинами аспекти Его; 2) зовнішня поведінка людини; 3) спосіб, у який особистість оцінює свою поведінку стосовно до оточення. Враховуючи те, що Его здебільшого не є автономним, а створеним соціальним контекстом, варто розглядати його еволюційний характер у соціальній площині.

Вплив напряму соціального конструктивізму (Ж. Піаже, Л. С. Виготський) [168, с. 165; 169, с. 286] у соціальній психології спричинив розгляд персональної ідентичності не як внутрішньо притаманної індивідуальності, що розкривається і реалізується протягом життя, а як утворення, що довільно конструюється і реконструюється [168, с. 166]. Недоліком такого підходу є тлумачення егоцентричності як суто міжособистісного, а не власне особистісного феномена. Щобільше, у такому трактуванні Его стає залежним лише від соціальних чинників, заперечуючи первинність власне індивідуальної сутності. Однак, підкреслимо, що значним досягненням соціальної психології в дослідженні егоцентричності стає виділення і класифікація соціальних чинників як важливих факторів впливу на розвиток особистості й еволюцію Его.

Прихильники "нарративного" підходу в психології (М. Уайт, Д. Елстон) розглядають Его як феномен, що конструює і переосмислює себе протягом життя на основі мовних структур [168, с. 11; 169, с. 18]. У такому разі кожному особистість можна розглядати як оповідача своїх Я, а не як контейнер

різноманітних Я. Твердження, що основою Его є життєва історія людини, зафіксована в наративі, дозволяє вивчати нескінченні пошуки людиною істини у два способи. Перший спирається на припущення випадковості подій. Другий розглядає цей пошук як зв'язний, інтегрований і логічний процес, адже такий хід життя людина встановлює з позицій теперішнього [168, с.12–13]. Зазначений підхід до дослідження особистості широко застосовує методи аналізу тексту, розроблені гуманітарними науками (лінгвістикою, літературознавством).

Отже, від теорії З. Фрейда, крізь трансформаційні теорії його послідовників, гуманістичну і соціальну психологію до "наративного" тлумачення Его концепція особистості зазнає суттєвого розвитку. Значний внесок психологічних наук у загальнофілософське трактування егоцентричності, міждисциплінарність та антропоцентризм сучасних досліджень зумовлюють залучення досягнень психологічних студій до лінгвістичних пошуків.

1.1.3. Літературознавча інтерпретація

Загальнофілософське тлумачення егоцентричності побудоване навколо концепції реального Я – центру ініціативи та сутності особистості, що фіксується в її ментальній репрезентації самосвідомості [168, с.14–15]. Літературознавчі дослідження із залученням герменевтичного та біографічного методів розглядають філософську концепцію егоцентричності з позиції присутності автора в тексті.

Людина є фокусом будь-якого літературного твору як автор-оповідач і як об'єкт естетичного художнього пізнання [40; 41]. Текст, таким чином, – це продукт мовленнєво-мисленнєвої діяльності, який спрямований на пізнання світу. Авторська свідомість виділяє в ньому важливі події, властивості та якості за допомогою мовних засобів. Автор, комбінуючи їх у свій оригінальний спосіб, створює неповторну індивідуальну модель світу. Отже, у результаті

художнього пізнання дійсності в тексті відбувається категоризація світу, що формується навколо центральної позиції автора. Присутність автора в тексті зумовлює наявність категорії егоцентричності, яку в літературознавчих пошуках інтерпретовано в термінах поетичного Я [192; 203; 204], ліричного Я [12; 58] та образу автора [16; 32; 33; 34; 35; 110].

Поетичне Я як актуалізація філософської категорії егоцентричності є набором самореферентних смислів – когнітивних і чуттєвих складників сприйняття особистістю себе як об'єкта. Зазначена самореференція виявляється в думках, почуттях та діях і тісно пов'язана із соціальним аспектом ролей, правил, норм і цінностей. Поетичне Я віршованих текстів віддзеркалює авторську Я-концепцію, складниками якої є вербальні і концептуальні засоби вираження авторської присутності в тексті [34, с. 77]. Поетичне Я на відміну від художнього концепту EGO належить лише площині автора [36, с. 32]. Таким чином, використання в нашому дослідженні цього терміна спричинило б до суто літературознавчого аналізу тексту, що вилучає фактор впливу читача як носія власної картини світу в дослідженні самореферентності.

Поетичне і ліричне Я – категорії суміжні, але не тотожні. Термін "ліричне Я" уперше ввела у літературознавство М. Зусман на початку ХХ століття на позначення способу бачення світу автором ліричного твору [300, с. 394]. Ліричне Я трактували як оповідача, що існує винятково в ліричній поезії, має реального автора за опору і можливість віддалятися від нього в межах ліричного твору [там само]. На цьому підґрунті виникає тенденція до ототожнення ліричного Я і поетичної свідомості (як, наприклад, у дослідженні ліричного Я в ідіодискурсах Р. Фроста та К. Сендберга) [12]. Але, на нашу думку, таке уподібнення є неповним, адже воно заперечує існування поетичної свідомості за межами ліричних творів. Поетична свідомість лірики як засобу самовираження яскраво експлікована в ліричному герої – його переживаннях і світосприйнятті [300, с. 394]. А це означає, що поетичні твори, які виходять за межі особистісного, втрачають елемент свідомості ліричного Я. Частково цю прогалину компенсує розширення кордонів тлумачення лірики

Л. Я. Гінзбург [58], яка визначає її як "далеко не завжди безпосередню розповідь поета про себе і свої почуття" [58, с. 5]. На думку дослідниці, "лірична поезія [...] – це розкрита точка зору, відношення ліричного суб'єкта до речей, оцінка" [58, с.5]. Таке тлумачення дає підстави говорити не стільки про розширення спектру тематики ліричних творів, скільки про суб'єктивізацію поезії загалом, що пояснює присутність у ній поетичної свідомості як невід'ємного складника творчої діяльності. Поетична свідомість може обмежуватися своїм внутрішнім емоційним світом, може протиставлятися зовнішньому, а може, навпаки, вміщувати в себе широкий зовнішній світ, з яким вона (поетична свідомість) контактує [там само].

Питання ліричного Я привертає увагу дослідників з багатьох причин, адже його тлумачення, і як наслідок – напрями наукових пошуків, є доволі неоднорідними. Так, наприклад, ліричне Я стає об'єктом дослідження широкого кола філологічних дисциплін: лінгвістики [12; 67; 101; 102; 190; 191], літературознавства [18; 33; 34; 45; 124; 156], перекладознавства [61; 125] і т. ін., – кожна з яких робить свій внесок у теоретичний та практичний доробок пошуків. Загалом дослідження в царині ліричного Я мають такі напрями: по-перше, це герменевтичні пошуки, спрямовані на встановлення зв'язків, зокрема відповідності або невідповідності між ліричним і реальним Я автора. До прикладу, більшість дослідників творчості Е. Дікінсон (К. Міллер, В. Полак, М. Фрімен, Г. В. Чеснокова, Н. Ю. Безребра) дотримуються думки, що внутрішнє Я поетеси і його самоусвідомлення відбивається в ліричному Я, яке "є одним із складників її когнітивного стилю зокрема, і поетики загалом" [17, с. 160]. По-друге, це дослідження авторської Я-референції, що мають на меті встановити КП Я в поезії окремого автора. Таким чином, можна говорити про два вектори дослідження ліричного Я, які не заперечують, а доповнюють один одного.

Ще одним показником суб'єктивізації художнього твору є образ автора – поняття, яке в сучасному мовознавстві корелює з термінами "мовна

особистість", "мовний світ письменника", "адресант художнього тексту", "літературна особистість" [41, с. 176] та інші.

Варто зауважити, що поняття "образу автора" інтегрувалося у літературознавчу площину з мовознавства, і його, за словами В. В. Виноградова, варто шукати у "глибинах композиції і стилю" [41, с. 176].

Образ автора трактують як важливий конструктивний елемент, навколо якого об'єднані частини тексту або весь доробок автора, що надає текстам смислової та стилістичної єдності. Із такої позиції художній текст розглядають як феномен / творіння естетичної особистості, яка виражає в ньому квінтесенцію власного неповторного "Я", екстраполюючи своє буття і його сутність [300, с. 501]. Функції адресанта тексту в такому разі зведено до ролі оповідача, а поняття в цілому набуває рис суб'єктивності.

Новітні підходи до тлумачення цього поняття переводять його в когнітивну площину, що спричиняє появу терміна "індивідуально-авторська концептосфера" [34, с. 77; 148, с. 118]. Таке визначення підносить образ автора на концептуальний рівень, трактуючи його як "семантичний простір мовної особистості, сформований на базі ментального авторського світу" [59, с. 295].

Отже, зважаючи на спільний ракурс егоцентричності, існує можливість неправильного тлумачення образу автора і художнього концепту EGO, що може призвести до ототожнення двох понять. У нашому дослідженні ми наголошуємо на існуванні *художнього концепту EGO як складника поетичної свідомості автора, що переломлюється через когнітивні інтерпретаційні здібності читача як носія власної картини світу*. Кінцевий результат взаємодії двох картин світу створює художній простір тексту. Таким чином, на відміну від образу автора, ліричного і поетичного Я, поняття EGO в контексті нашого дослідження залучає читача як невід'ємного співтворця EGO.

1.1.4. Лінгвопоетологічний ракурс

Егоцентричність поетичних творів висуває особливі вимоги до визначення її меж у ракурсі лінгвопоетики. Правомірним є твердження, що будь-який віршований твір як експлікація почуттів, думок та емоцій є егоорієнтованим [3; 19; 59; 99; 134]. Таким чином, для впровадження лінгвопоетологічного дослідження актуальним постає питання визначення кордонів егоцентричності в поетичних творах, відповіді на яке знаходимо в теоретичному підґрунті когнітивної поетики.

Когнітивна поетика виникає з надр когнітивної лінгвістики і для аналізу літературних текстів використовує поняття і категорії саме цієї науки [48, с. 19; 52, с. 37–38; 283, с. 40]. З основоположних праць Р. Цура [283; 284; 285], який заклав теоретичні основи нової дисципліни, когнітивна поетика надалі швидко розвивається завдяки працям науковців у різних країнах (Е. Семіно [273; 274; 275], П. Стоквел [278], М. Тернер [287; 288; 289], Д. Фрімен, М. Фрімен [245; 246; 247], Л. І. Белехова [19; 20; 22], О. П. Воробйова [48; 52], О. М. Кагановська [88; 89], В. Г. Ніконова [144; 145] та ін.).

Дефініційний спектр поетики дозволяє розглядати її як галузь філології, що займається дослідженням різнопланових художніх текстів у цілому і віршованих текстів зокрема; як сукупність домінантних рис авторського ідіостилю, окремого жанру чи літературного напрямку; як єдність утілених у тексті фрагментів художньої картини світу, що асоціюються з певною ідеєю, мотивом, концептом чи концептосферою [48, с. 19–20; 51, с. 7–8].

Слідом за Р. Цуром, ми керуватимемося таким розумінням терміна "поетика": "об'єктами поетики є певні закономірності, які виникають у поетичних текстах і визначають специфічні риси поезії; загалом, це здатність людини продукувати поетичні структури та розуміти їхній ефект – тобто те, що можна назвати поетичною компетенцією" [283, с. 98–99]. Згідно з таким розумінням, Р. Цур дає ґрунтовне визначення підходу когнітивної поетики до дослідження мовного матеріалу: "Когнітивна поетика [...] пропонує когнітивні

гіпотези для системного співвідношення специфічних ефектів поезії з певними відповідностями, які виникають у художніх текстах" [283, с. 281]. У нашому дослідженні термін "поетика" використовуємо в його вузькому розумінні стосовно до авторського стилю як системи індивідуального вибору мовно-мовленнєвих і концептуальних одиниць. Лінгвопоетологічний ракурс, таким чином, включає аналіз лінгвостилістичних особливостей поетичного мовлення, а також семантичних та когнітивних способів вираження змісту тексту.

У поетичному мисленні на перший план виходить неконвенційність і індивідуальність категоризації [248; 249]. Креативність, за словами Е. Семіно, є "центральною ланкою творчого досвіду" [273, с. 81], який за своєю природою не може бути статичним. Осмислення світу митцем відбувається поступово в процесі набуття соціального, культурного та творчого досвіду, що, як зауважує Л. І. Белехова, відображено в еволюції поетичного образу [22]. "Поетична мова і форма конструюються і моделюються людськими когнітивними процесами" [280, с. 1191], які еволюціонують, змінюючи розташування одиниць (концептів) у межах категорії (концептосфери).

За словами О. П. Воробйової, когнітивна поетика "виникла не на порожньому місці. Зародки когнітивізму простежуються на всіх етапах еволюції поезики – від *універсалістської поезики* Аристотеля, де вперше було сформульовано принцип неадитивності як неможливості виведення властивостей цілого із властивостей його частин; *морфологічної поезики* епохи романтизму, де художній твір виступає як високоорганізована гештальтна структура, як живий організм, що зазнає метаморфоз; до більш пізньої – *структурної* (зокрема, *формальної* та *семіотичної*) *поезики*, де акцентувалася регламентована правилами аналогія як двигун креативності" [48, с. 18]. На шляху становлення і розвитку поезика розв'язувала три головних питання: 1) референції і способів репрезентації світу в художній літературі; 2) питання природи творчого і творчості; 3) співвідношення між мовою художньої літератури і повсякденною мовою.

На думку О. П. Воробйової, на сучасному етапі когнітивна поетика представлена низкою оригінальних концепцій: теорією прототипів [279; 281], теорією концептуальної метафори і метонімії [251; 255; 256; 256; 257; 258; 259; 260; 261], теорією ментальних просторів [245], теорією концептуальної інтеграції [239; 240], концепцією можливих світів [236]. Когнітивна поетика завдяки широкому інструментарію когнітивної лінгвістики розробляє поняття іконічності, емоційного резонансу [49, с. 72–73] і когнітивного підсвідомого, що дозволяє їй розширювати кордони дослідження. Таким чином, наразі в межах когнітивної поезики створено широкий спектр методик, які уможливають об'єктивне вивчення мовно-мовленнєвого матеріалу на відміну від суб'єктивно-інтерпретативного підходу до аналізу художніх текстів. Отже, здобутки когнітивної науки виводять когнітивну поезику на якісно новий рівень, що сприяє валідності отриманих результатів лінгвопоетологічних досліджень.

Слідом за О. П. Воробйовою у трактуванні поезики, впровадженому в нашій роботі, ми виділяємо її онтологію і епістемологію [48]. Під онтологією поезики розуміємо висвітлення особливостей художнього відображення світу поетом / поетесою в його / її віршованих текстах. Епістемологію поезики розглядаємо як аналіз особливостей відображення світу автором, що зумовлюють злагодженість змісту й форми тексту. Такий підхід до поняття "поезики" уможливорює комплексність висновків завдяки тлумаченню тексту як цілісного утворення.

Дослідження EGO в поетологічному ракурсі дозволяє більш ґрунтовно інтерпретувати творчість поетес для глибокого розуміння смислу метафоричності текстів. Ментальна картина світу автора, формуючись навколо центральної позиції власного Еґо, відображається в концептуальному плані тексту, який, на перший погляд, є важко досяжним через свою суб'єктивність та імпліцитність вираження. Тож, для дослідження EGO в структурі поезики віршованих текстів пропонуємо слідом за Н. Ю. Безреброю розглядати поезику

автора як комплексне утворення, що формується "специфікою [...] ідіолекту, ідіостиллю та когнітивного стилю" [17, с. 21] (див. Рис. 1.1):

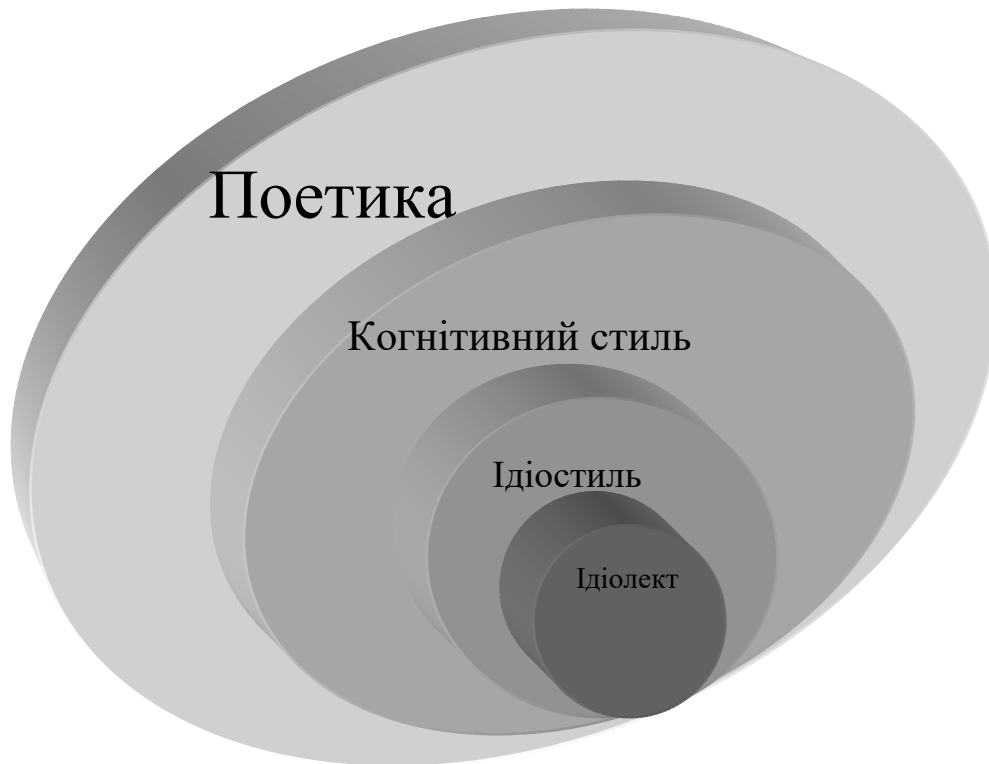

Рис. 1.1 Складники поетики автора

Виділення таких складників, як "ідіолект", "ідіостиль" і "когнітивний стиль" є нагальним для застосування методики дослідження EGO в поетологічному ракурсі. Тож, розглянемо основні підходи до тлумачення цих понять.

Історична поетика не розмежовує поняття "ідіолект" та "ідіостиль" і аналізує поетику автора в процесі хронологічної послідовності текстів [300, с. 293]. Такий підхід дозволяє трактувати еволюцію творів автора як результат знань, набутих у контексті соціального і культурного досвіду. Пізніше

з'являється тенденція розгляду понять "ідіолект" і "ідіостиль" у синхронії і діахронії [там само].

У лінгвістиці "ідіолект" тлумачать як "індивідуальний різновид мови, що виявляється в сукупності різних ознак мовлення окремого носія мови" [305, с. 173]. У вузчому розумінні лінгвопоетики ідіолект відбивається в індивідуально-авторських преференціях, які формують основу поетики автора [191, с. 265–266]. Отже, у такому разі говоримо про першорядність еволюції поетичного досвіду автора, що виражається в інтенційності вибору мовленнєвих засобів творчого пошуку.

У нашому дослідженні ми дотримуємося такого розуміння терміна: ідіолект – це особливості поетичного мовлення, зумовлені власне авторським вибором певних фонетичних, лексичних, граматичних та номінативних одиниць у контексті специфіки когнітивних операцій, пов'язаних з унікально-творчим сприйняттям світу і його відображенням у поетичному тексті за допомогою мовних засобів. Таким чином, ЕГО в структурі ідіолекту визначаємо як індивідуально-авторську преференцію у виборі засобів вербалізації егоцентричності в метафоричних егомаркованих конструкціях.

Поняття "індивідуального стилю", або "ідіостилю", крім творчої індивідуальності, що виражається у виборі мовних засобів, акцентує важливість життєвого досвіду, культури і впливу певних літературних напрямів [70, с. 573–574; 188, с. 163–164]. Отже, для визначення ідіостилю необхідно враховувати екстралінгвальні чинники його формування.

Комплексний підхід до визначення ідіостилю наголошує на структурності і системності у виборі засобів вираження. Так, за В. В. Виноградовим, "індивідуальний стиль" – структурно єдина і внутрішньо пов'язана система засобів і форм словесного вираження [41, с. 105]. Таке визначення є логічним і правомірним з погляду внутрішньої організації тексту, яка виступає основним моделювальним компонентом. Але зауважимо, що у такому випадку повністю ігноруються позамовні фактори, які, як зазначено вище, є важливим компонентом формування індивідуального стилю.

Пізніше тлумачення "ідіостилю" додає ознак індивідуальності, де значущості набувають тип світосприйняття і концепція особистості, що зумовлюють зміст твору і його внутрішню організацію [33; 43; 101]. Таке бачення підкреслює важливість урахування світогляду митця, що формує унікальну поетичну картину світу. Так, І. В. Бурлакова розуміє "ідіостиль" як "етико-естетичну концепцію художнього світу, детерміновану типом світосприйняття митця, його естетичною свідомістю, що закономірно реалізується у змістовій формі конкретного твору, і виявлену через модель буття та концепцію особистості" [32, с. 7]. Іншими словами, таке розуміння "ідіостилю" акцентує позамовні чинники, такі, як культурна належність і світоглядні настанови, які впливають на формування КП EGO митця. Враховуючи наведені підходи до визначення "ідіостилю", ми дотримуємося такого тлумачення цього терміна: "індивідуальний стиль" – це культурно-зумовлені інтенційні преференції митця щодо вибору фонетичних, граматичних, лексичних і номінативних одиниць, які забезпечують образність утілення EGO в поетичних текстах. Отже, до EGO ідіостилю відносимо культурно вмотивовані фактори концептуалізації, що зумовлюють існування стереотипних моделей художнього концепту EGO.

Культурно вмотивованими чинниками концептуалізації в роботі вважаємо детерміновані культурним кодом історико-соціальні передумови формування і еволюції поетичного стилю автора. Культурний код розуміємо в широкому і вузькому значенні цього поняття. У першому разі, слідом за О. О. Селівановою, розглядаємо код культури як "мережу членування, категоризації, оцінок інтеріоризованого світу та внутрішнього досвіду людини" [305, с. 43], зумовлених культурою певного етносу й репрезентованих у знакових системах природної мови, мистецтва, звичаїв, а також у нормах поведінки членів певної соціально-етнічної спільноти [170, с. 10]. У вузькому значенні до коду культури відносимо фактори, зумовлені впливом історичного періоду, літературних тенденцій епохи та особливостей приватного життя і творчості авторок. Отже, у

нашій роботі код культури вважаємо детермінантою формування особистості загалом і авторського поетичного стилю в межах епохи зокрема.

Дослідження ідіостилю займає проміжне положення в ієрархії складників поезики. У свою чергу когнітивний стиль належить до найвищого рівня абстракції, що виходить за межі суто мовного вираження і відображає взаємозв'язок між мисленням та образністю мови, вибудовуючи концептуальну картину світу поета. На сучасному етапі розвитку когнітології, концептології і художньої концептології як цілком окремого напрямку все більшої значущості набуває вивчення концептуального рівня поезики [53; 68; 83; 130; 154; 189]. Тож, декодування концептуального рівня, зумовленого когнітивним стилем митця, є наступним кроком дослідження концептуалізації EGO. На цьому рівні художній концепт EGO постає втіленням загальнофілософської категорії егоцентричності як центру свідомості, що в поетичному тексті виступає двовекторним утворенням між мовною і концептуальною картиною світу автора. EGO на когнітивному рівні поезики у нашому дослідженні репрезентовано у структурних особливостях КП егоцентричності, зокрема тематичною класифікацією доменів та дистрибуцією концептів у їх межах.

Зважаючи на все вищезазначене, стверджуємо, що EGO в поезиці має особливий статус. Художній концепт EGO в структурі ідіостилю представлено індивідуально-авторськими преференціями у виборі вербальних текстових егомаркерів, а саме, тропами, які у своєму складі містять слова-егоцентрики. EGO ідіолекту відбито в соціокультурних особливостях концептуалізації, що в нашій роботі відображено в стереотипних моделях репрезентації художнього концепту EGO. На когнітивному рівні поезики художній концепт EGO є системно-структурним конструктом, який складається з концептів нижчого рівня і детермінує тематичну спрямованість у межах інтегрованого КП поезії певного періоду.

1.2. Лінгвокогнітивний підхід до вивчення егоцентричності: концепт EGO

Найвагомішим досягненням "когнітивної революції" стає визнання міждисциплінарності когнітології. "Когнітивна наука [...] – міждисциплінарна, адже вона інкорпорує здобутки психології, лінгвістики, антропології, методики, нейро- і комп'ютерної наук" [280, с. 433]. Її новизна виявляється в тенденції до з'ясування механізмів інтерпретації людиною світу і себе у світі, що знаходить вираження і в лінгвістичній науці [164, с. 9].

Головною тезою науковців-когнітивістів (В. Чейфа, Ч. Філлмора, Дж. Лакоффа, Р. Ленекера, Л. Талмі, Ж. Фоконьє, М. Джонсона, Б. Крофта) стало положення про те, що саме через мову об'єктивується розумова діяльність людини [37; 247], а отже, мова висвітлює те, як особа осмислює себе, створюючи власну картину світу [238; 239; 257; 262; 279]. Моделювання такої картини світу пов'язане з інтерпретацією когнітивних сутностей, які реалізуються у різних моделях фіксації знань: схеми [269; 271], фрейми [241; 242; 264], сценарії [267] тощо.

Когнітивна лінгвістика розглядає мову "як засіб отримання, зберігання, опрацювання, перероблення й використання знань, спрямований на дослідження способів концептуалізації й категоризації певною мовою інтеріоризованої дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду" [180, с. 213]. Когнітивна лінгвістика вивчає ментальні основи розуміння і продукування мовлення з позиції того, як структури мовного знання представляються ("репрезентуються") і беруть участь у перетворенні інформації [21, с. 14]. Пріоритетним завданням дисципліни стають не лише структури і процеси, що є характерними для людини як *homo loquens*, а системний опис, пояснення механізмів засвоєння мови людиною і принципи структурування цих механізмів.

1.2.1. Концептуалізація егоцентричності

Когнітивний підхід базується на припущенні, що в основі мови лежить система знань про світ, сформована у свідомості людини в результаті її пізнавальної діяльності [113, с. 7–8]. Ця система знань становить концептуальну *картину світу*, базовими елементами якої є *концепти* – оперативні одиниці знання, використовувані людиною в процесі мислення. Наразі увага науковців до вивчення концептів окремо і як частини концептуальної картини світу лише посилюється, збагачуючи термінологічний апарат та методологічне підґрунтя науки [83; 108; 112; 130; 165; 201; 229; 296].

Поняття *картини світу* є важливою категорією для низки наук. Безпосередньо в лінгвістику цей термін увів у XIX столітті В. фон Гумбольдт [63], який висловив припущення про існування особливого світобачення та його відображення в мові. У XX столітті завдяки антропоцентризму когнітивної лінгвістики поняття отримує нове наукове життя. Так, картину світу розглядають як цілісну сутність образів дійсності колективної свідомості [93, с. 74] та глобальний образ світу, що є результатом духовності людини [176, с. 21] і репрезентує базові властивості світу. Картині світу притаманні динамічність та мінливість, адже вона вміщує елементи творця, креативні і пізнавальні характеристики якого змінюють і корегують наявну картину світу [там само, с. 55]. Більш того, провідним постулатом когнітивістики стає положення, що картина світу це не відображення дійсності, а "інтерпретація" навколишнього світу, акт світопізнання і світорозуміння.

Картина світу отримує свою суб'єктивну реалізацію в матеріальній оболонці мови [105, с. 15]. Таким чином, у когнітивній теорії паралельно співіснують терміни *мовної картини світу* і *концептуальної картини світу* [5, с. 38]. У межах нашого дослідження ці терміни розрізняємо в такий спосіб: *мовна картина* світу відображає особливе світосприйняття представників певного мовного колективу і лише частково охоплює концептуальний компонент [6; 92], тоді як *концептуальна картина світу* є

більш складним конструктом, значно ширшим і багатшим за своєю структурою, що зумовлено глибинністю процесів концептуалізації [131, с. 30].

Концептуалізація є класифікаційним процесом, спрямованим на виділення мінімальних змістовних складників людського досвіду. Етнолінгвоконцептологія, порівняльна лінгвоконцептологія, наукова лінгвоконцептологія, лінгвоконцептографія, художня концептологія, маючи свій предмет дослідження, задачі та інвентар дослідження, займаються розв'язанням проблеми концептуальної репрезентації знань під заданим певним напрямом особливим кутом. Центральною одиницею цих досліджень є концепт. Розгляньмо його основні характеристики.

Лінгвістичний енциклопедичний словник дає таке визначення концепту: "поняття (концепт) – явище того самого порядку, що і значення слова, але розглядається в іншій системі зв'язків; значення – в системі мови, поняття – в системі логічних відношень та форм, що досліджуються як в мовознавстві, так і в логіці" [301, с. 378]. Філософський енциклопедичний словник тлумачить концепт як одну з логічних форм мислення на противагу судженню та висновку, які складаються з понять [308, с. 300]. Таким чином, концепт є категорією мислення і виконує функцію категоризації.

А. Вежбицька вважає концепт об'єктом зі світу ідеального, що має свою мовну репрезентацію і є відображенням культурно зумовлених уявлень людини про дійсність [38, с. 10]. О. О. Залевська трактує концепт як спонтанно функціонуюче в пізнавальній і комунікативній діяльності людини первинне перцептивно-когнітивно-афективне утворення, яке має відкриту структуру [83, с. 235–236]. М. М. Болдирєв характеризує концепт як "квант знання" [26, с. 23], що відображає онтологію світу як результат соціальної дійсності.

У дослідженнях кінця ХХ – початку ХХІ століття [47; 82; 94; 108; 114; 183] простежується тенденція до формування структури концепту як складного явища, в якому виділяються окремі взаємозумовлені частини. Концепт має визначену будову, однак не має жорсткої структури на відміну від значення слова. Це пояснюється тим, що концепт бере активну участь у процесі

мислення, актуалізуючись в різних своїх складниках і аспектах, де він поєднується з іншими концептами та відштовхується від них [109, с. 89].

Думки вчених щодо основних структурних елементів концепту різняться. Ю. С. Степанов виділяє в концепті загальновідому сутність і етимологічну інформацію [184, с. 12–13]. С. Г. Воркачов вважає концепт трикомпонентною структурою з такими складниками: поняттєва (дефініційна структура), образна (когнітивні метафори) і значуща (етимологічні та асоціативні характеристики концепту, що визначають його місце в лексико-граматичній системі мови) [47, с. 7]. В. І. Карасик розрізняє в структурі концепту образно-перцептивний компонент, поняттєвий складник і ціннісний компонент [94, с. 118]. М. В. Нікітін, базуючись на теорії значення, виділяє в концепті образ, поняття, когнітивний і прагматичний імплікаціонали [151, с. 59–60].

Незважаючи на неоднозначність думки щодо структури концепту, виділяємо спільні положення, що є типовими для різних наукових шкіл. По-перше, це образ, який є кодувальним складником концепту. Наявність образу підтверджено працями з прототипової семантики [259; 269; 279], що досліджують таксономічну діяльність на основі прототипів, які визначають як "найчіткіші, яскраві образи, здатні представити клас концептів у цілому" [257, с. 54–56]. По-друге, це інформаційний складник концепту [83, с. 236], який охоплює найважливіші риси предмета чи явища, що концептуалізується. Інформаційний складник близький до змісту словникової дефініції слова "концепт" (його денотативне значення). Наприклад, інформаційний складник концепту EGO є таким:

- 1) *The opinion that you have of yourself and your own importance;*
- 2) *In psychology, the conscious part of the mind that is responsible for thinking and understanding* [310].

По-третє, це інтерпретаційне поле концепту з ознаками, що тим чи іншим чином інтерпретують основний інформативний зміст концепту. Ці ознаки неоднорідні і містять різні за своєю характеристикою зони, які поєднують близькі за змістом когнітивні характеристики [104, с. 122–123].

У когнітивній лінгвістиці виділяють концепти мовні, які досліджуються в межах лінгвокогнітивного підходу (Н. Д. Арутюнова, А. П. Бабушкін, О. С. Кубрякова та ін.), та концепти культури, які вивчає лінгвокультурологія (В. І. Карасик, А. М. Приходько, Ю. С. Степанов та ін.). Дослідники, які працюють у рідній лінгвокультурології [38; 184; 185], визначаючи концепт, спираються на його етнокультурну зумовленість, а саме, розглядають концепт як семантичне утворення, що має лінгвокультурну специфіку та оточене емоційно-експресивним і оцінним ореолом [132, с. 36; 155]. Представники когнітивної лінгвістики роблять акцент на ментальну сутність концепту, тобто його належність до сфери свідомості, трактуючи концепт як ментальне утворення, яке детермінує формування наївної картини світу носіїв мови, що експлікується мовними одиницями [93, с. 103; 298, с. 120].

На думку В. І. Карасика, вищезазначені підходи не заперечують одне одного, а лише різняться векторами спрямованості стосовно до індивіда [93, с. 97]. Спільним у визначенні концепту також є те, що концепти виникають для забезпечення ментальних операцій, отже, "народжуються" в процесі осягнення світу та формування уявлень про нього. З концептів складається семантичний простір конкретної мови, за яким можна робити висновки про структуру знань.

Поняття концепту в когнітивній лінгвістиці тісно пов'язане з поняттям *домену* [263, с. 32–33]. Концепт як складний ментальний конструкт можна осмислити лише через структуру фонових знань, частиною яких є він сам. Домен, слугуючи контекстом для виділення (профілювання) концепту, є концептуальною структурою, що містить набір інтерпретативних ознак.

За Р. Ленекером, домени – це ментальний досвід, репрезентації простору або концептуальні простори, які репрезентують цілісну сферу концептуалізації, у термінах якої характеризується семантична одиниця [263, с. 33]. У широкому розумінні під доменом можна розуміти будь-який концепт, на тлі якого ідентифікується інший концепт, більш вузький з інформаційного погляду.

Проаналізувавши різні визначення поняття "концепт", можна виділити такі його інваріантні ознаки:

- вербалізація людського досвіду в його ідеальному уявленні за допомогою слова;
- алгоритм опрацювання, збереження та передачі знань;
- наявність гнучких змістових кордонів;
- соціальна і культурна маркованість.

У нашій роботі терміном "концепт" позначаємо ментальні і психічні ресурси людської свідомості, яка відображає її знання і досвід. Таким чином, концепт є оперативно-змістовою одиницею пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи та всієї відображеної в людській психіці картини світу.

З огляду на вищезазначене концептуалізація егоцентричності – це фіксація свідомістю самореферентних аспектів світосприйняття. **Концепт EGO** відповідно, **є кодувальною одиницею концептуальної картини світу людини, що вміщує інформацію про власне "Я"**. Магістральною детермінантою концептуалізації егоцентричності є історико-культурний аспект її розгортання як індикатор еволюційності EGO в концептуальній картині світу особистості.

Так, наприклад, концепт EGO античності репрезентує людину як природну істоту, в EGO середньовіччя закарбована людина божественна. В епоху Відродження EGO наповнюється свободою та індивідуальністю, а Просвітництво додає до його характеристик раціональність. EGO романтизму спрямоване до внутрішнього світу людини, тоді як людина нового світу концептуалізує себе в термінах вольової активності. У XIX столітті поширюється ідея колективного характеру особистості, що відбивається в концепті EGO опозицією "я – інший". Основу розуміння особистості в більшості сучасних культур становить раціоналізм у поєднанні з культурними орієнтирами, які формують новий вектор розгортання концептуалізації егоцентричності.

Отже, концептуалізація егоцентричності – це класифікаційний процес, спрямований на виділення змістових одиниць людського досвіду самоідентифікації і самореферентності. У концептуальній картині світу

егоцентричність зафіксована концептом EGO, головним чинником еволюції якого є історико-культурний фактор.

1.2.2. Особливості репрезентації концепту EGO в поетичних текстах

Специфіка мови художніх текстів полягає в неконвенційності відображення навколишньої дійсності [44], що породжує термін *художньої картини світу* [34; 132; 135; 144; 184; 212], яку визначають як мовну репрезентацію авторського світобачення, зумовленого творчою діяльністю митця з метою змалювання реальної або уявної дійсності [145, с. 88; 153, с. 615]. Художня картина світу показує автора як цілісну особистість у всьому спектрі її знань про навколишній світ [100, с. 25]. Така картина світу народжується у творі і переживається читачем у процесі його сприйняття [184, с. 40]. Художня картина світу, таким чином, експлікує двовекторну егоцентричність – з одного боку, говоримо про репрезентацію авторського світобачення, з другого – про присутність читача в тексті, крізь власну картину світу якого народжується картина художня.

Художні картини світу різняться залежно від літературних напрямів, тому можуть бути жанровими, індивідуально-авторськими тощо, як, наприклад, авторська трагедійна картина світу В. Шекспіра в дослідженні В. Г. Ніконової [144; 145].

Віршовані тексти мають особливу за своєю структурою організацію мовного матеріалу, що дає змогу говорити про окремий, особливий вид художньої картини світу – *поетичну* [27; 30; 31; 132; 194; 207; 225]. Художня і поетична картини світу мають за точку перетину двовекторну егоцентричність, яку Ю. В. Казарін описує як систему смислів, образів і уявлень, функціонуючих в уяві *автора* і *читача* [91, с. 67]. Про важливість активної присутності в поетичному тексті адресата і адресанта говорить і Ж. М. Маслова [133; 134; 135; 136; 137], для якої поетична картина світу – концептуальна система, сформована завдяки творчій діяльності індивіда зі створення та інтерпретації

поетичної реальності, з її суб'єктивністю, я-центричністю, фрагментарністю та емоційністю [134, с. 45].

Специфіка віршованих текстів зумовлює такі характерні риси поетичної картини світу, як мінливість, антропоцентричність, вербалізація світовідчуття автора за поетичними законами, наповнення символами, образами та авторськими актуалізаціями [134, с. 45]. Щобільше, у поетичній картині світу знаходимо відображення несвідомого, рефлексію і саморефлексію, пошуки власного "Я", які фіксують окремий простір у загальному КП поетичних текстів. Такі категорії "Я-орієнтації" у світі у нашому дослідженні на концептуальному рівні ми визначаємо як художній концепт EGO, що є складником загального КП поетичного тексту.

Простір як мовознавча категорія дозволяє згрупувати та впорядкувати елементи одного рівня або системи. КП постає організаційною системою концептів, що функціонують у межах певного контексту. У когнітивній лінгвістиці термін "концептуальний простір" побутує поряд із терміном Д. С. Лихачова "концептосфера" [119, с. 281–282]. Концептосфера постає у вигляді закодованої інформації, чий зміст виявляється через наявні в ній семантичні поля, які містять основні історично та культурно зумовлені категоріальні інваріанти [там само]. Концептосфери, таким чином, за обсягом знання про світ, поділяють на національну й індивідуальну; за гендерним, віковим та професійним критерієм визначається групова концептосфера; етична та релігійна – за тематичною ознакою. Термін "концептосфера", уживаний на позначення системи знань про світ, наближає його до терміна "концептуальна картина світу", що робить перший більш широким і глибоким у своєму трактуванні і використанні [148, с. 118].

Процес моделювання КП зумовлений аналізованим матеріалом. Так, наприклад, творчість Шекспіра, зокрема його трагедії, є знаковими для світової літератури у своєму жанрі. Тож аналіз *трагедійного* у творчості автора є моделюванням частини авторської художньої картини світу з огляду на індивідуально-авторські, історично і культурно зумовлені інтерпретації

світу [145]. У нашому дослідженні послуговуємося терміном *КП EGO* на позначення *детермінованого художнім концептом EGO простору, який у своєму складі містить концепти нижчого рівня, що сукупно формують окремі його частини – тематичні домени.*

Когнітивний підхід до вивчення КП EGO як складника поетичної картини світу потребує пояснення терміна "категоризація", який широко залучається до когнітивних досліджень. Навколишня дійсність постає впорядкованою системою, яку моделює природа, осмислює людина і категоризує свідомість [57, с. 32]. Механізми категоризації і моделювання є однією з ключових проблем когнітивної лінгвістики [57; 142; 241; 264; 269]. Ці поняття свідчать не лише про здатність людини до "впорядкування", а і про потребу людини сприймати світ, явища і предмети в певній опозиції один до одного. Таким чином, категоризація є засобом моделювання, упорядкування і систематизації мовних явищ [112, с. 84], що забезпечує системно-структурні зв'язки процесів концептуалізації і репрезентації знань.

Специфіка поетичної мови завдяки своїй особливій структурі ускладнює лінгвістичну категоризацію. Когнітивна поетика завдяки розробленим методам встановлення прототипів (E. Rosch [269; 271], J. R. Taylor [279]), теорії концептуальних тропів (R. Gibbs [251], G. Lakoff [258; 259; 260; 261]) та концептуальної інтеграції (G. Fauconnier, M. Turner [239; 240]) відкрила шлях до виявлення прототипних категорій у моделюванні концептуальної картини світу, КП і власне концептів, з яких вони вибудовуються.

Різнобічні дослідження концептів, що стали центральними в наукових пошуках учених усього світу, виділили концептологію в самостійну дисципліну, яка розвинула своє окреме відгалуження – художню концептологію. Наразі художня концептологія, об'єктом якої є *художні концепти*, стала цілком самодостатнім напрямом наукового дослідження [50; 52; 87; 145 та ін.].

З огляду на виділення художньої концептології у самостійний напрям дослідження виникає питання статусу концепту в рамках цієї дисципліни. Саме

поняття "концепту", поруч із яким функціонують такі терміни, як "лінгвокультурема", "міфологема", "логоепістема", виявилось найбільш життєздатним. Як пояснює О. С. Кубрякова, термін "концепт" є парасольковим і тому "покриває" предметні ділянки кількох наукових напрямів [114, с. 7].

Художній концепт, як центральна одиниця когнітивної парадигми дослідження художніх текстів [139, с. 129], висуває вимогу усвідомлення його специфіки в зіставленні з концептами культури та мовними концептами. "Художні концепти є базовими одиницями концептуальної картини світу письменника [...] і тому відрізняються від концептів культури та мовних концептів за кількома параметрами: за змістом і способом експлікації, обсягом та історичною мінливістю" [147, с. 115].

С. О. Аскольдов ще на початку минулого століття виділив існування особливих художніх концептів як ядерних конститuentів художнього тексту. Визначаючи художні концепти як "розумові утворення" [11, с. 270], він наголошував на їх визначальній ролі в утворенні текстових смислів, оскільки "те, що вони позначають, є більшим за втілений у них зміст і перебуває за його межами" [там само, с. 275].

У сучасних когнітивних дослідженнях художній концепт розглядають як цілісне авторське утворення, що експлікує поняття, уявлення, почуття і емоції, відмінні власне авторські смисли [145, с. 106; 161, с. 138], які виникають на основі асоціативності. Художні концепти репрезентують кванти знання про вторинну дійсність (текст) [99, с. 22], мають асоціативну природу, зумовлені авторським вибором образних засобів вираження [28, с. 118], несуть відбиток національної ідентичності автора [134, с. 48], що сукупно дозволяє розглянути художній світ твору в його єдності зі світом культурно-етнічної спільноти [144, с. 174].

В. А. Маслова визначає художній концепт так: "По-перше, в основі зв'язку його лежить асоціація; по-друге, художній концепт містить не лише потенцію до розкриття образів, а й різноманітні емотивні смисли; по-третє, художній концепт тяжіє до образів і охоплює їх" [132, с. 34–35]. Дослідниця

вважає, що художні концепти "індивідуальні, особистісні, розмиті і психологічно більш складні; це комплекс понять, уявлень, почуттів, емоцій, іноді навіть вольових виявів, що виникають на основі художньої асоціативності" [там само]. "Індивідуальність" художніх концептів лежить у двох площинах: по-перше, це індивідуально-авторське світобачення письменника, а по-друге, це індивідуально-емоційне тлумачення читача. Таку багатогранну мінливість можна пояснити потенційністю художніх концептів, невичерпністю можливих асоціацій та інтерпретацій, що становить їх найбільшу цінність.

Художні концепти, на думку О. П. Воробйової, набувають особливого статусу завдяки існуванню в певній ідіосфері – частині художньої картини світу, зумовленій колом асоціацій митця, і виникають як натяк на можливі значення, як відгук на попередній мовний і культурний досвід людини, що виражає індивідуально-авторське осмислення предметів та явищ [49, с. 74].

Як вважає В. Г. Ніконова, художній концепт як базова одиниця концептуальної картини світу відрізняється від концептів мовних та концептів культури за параметрами змісту, експлікації, обсягу та історичної мінливості [146, с. 218]. З огляду на інформативну насиченість художніх концептів, дослідниця акцентує увагу на їх багатовимірності, в "якій інкорпоровано предметно-почуттєвий, образно-асоціативний і смисловий шари" [148, с. 121].

За своїм *змістом* художній концепт є акумуляцією авторського сприйняття, відображеного в поняттях, уявленнях, почуттях та емоціях [146, с. 219]. Для актуалізації змісту художнього твору загалом і концепту як його складника дослідник має володіти лінгвістичними та загальнокультурними знаннями, враховувати мовну картину автора, особливості його життєвого досвіду і світобачення [71, с. 123–124].

Експлікація художнього концепту відбувається через мовні одиниці, засоби художньої образності та композиційну організацію тексту [162, с. 139]. Оскільки художній концепт має складну структуру, мовні засоби лише

частково охоплюють його зміст [207, с. 16]. Для об'єктивної текстової інтерпретації змісту художнього концепту читач повинен володіти творчою пресупозицією, яка передбачає вміння співвідносити різні види мовної репрезентації художніх концептів.

Обсяг художнього концепту характеризують багатовимірність та багатокомпонентність. Незважаючи на різницю в номінації складових елементів (складники, компоненти, шари, модуси), дослідники одностайні в переконанні, що художній концепт є складним конструктом, який потребує поетапного моделювання [27; 28; 144; 145].

До прикладу, В. Г. Ніконова пропонує досліджувати художній концепт, враховуючи його багатокомпонентність та багатовимірність [144; 145]. За такою схемою формулюються фрейми, виокремлюються концептуальні тропи та формуються польові структури [147, с. 114–115].

Процедуру реконструкції художніх концептів знаходимо в теорії емоційного резонансу О. П. Воробйової [49]. Художні концепти, за словами дослідниці, потрібно розуміти як "багатовимірні утворення голографічної природи, що володіють потужним енергетичним потенціалом як джерелом емоційного резонансу в художньому сприйнятті" [50, с. 60]. Таким чином, основний акцент у дослідженні художніх концептів зміщується у площину емоційної свідомості читача.

Текстовий (художній) концепт у працях О. М. Кагановської [87; 88; 89; 90] постає складним утворенням, що інтегрує в собі мовленнєвий та розумовий плани. Вербальний характер мовленнєвого плану відображається через мову твору. У розумовому плані такий концепт є образом, у якому втілюються загальні культурно зумовлені уявлення автора про світ [87, с. 51–52].

Історична мінливість художнього концепту, на думку В. Г. Ніконової, полягає не в зміні змісту загалом (наприклад, зміст концептів культури і мови мінливий), а в нарощенні окремих його складників відповідно до набуття людиною нового досвіду [145, с. 113]. Художній концепт як конститuent художньої картини світу залишається незмінним [там само, с. 109].

Концепт як діяхронічно мінливий феномен досліджує окрема галузь когнітивної лінгвістики – діяхронічна концептологія [209, с. 473–474; 210, с. 173;], основним завдання якої є з'ясування варіативності змісту концепту як результату його еволюції [69, с. 84], тобто онтологічні, аксіологічні характеристики концепту змінюються під впливом розвитку культури [209, с. 202], що свідчить про пряму залежність між еволюцією культури і еволюцією концепту.

Отже, враховуючи все зазначене вище, виділяємо такі характерні риси художнього концепту:

- вербальна експлікація концепту, визначувана на основі слововживання автора;
- наявність в індивідуальній картині світу автора й сприйняття адресатом (читачем) як елемента структурованої картини світу письменника;
- домінантність асоціативного й образного складників змісту як орієнтир на естетичну інформацію;
- варіативність у співвідношенні ядерної і периферійної зон КП.

У нашому дослідженні приймаємо визначення художнього концепту EGO як макротекстуального конструкту, який репрезентує его-орієнтовану частину поетичної свідомості автора, що переломлюється крізь когнітивні інтерпретаційні здібності читача як носія власної картини світу. Специфіка розгортання художнього концепту EGO зумовлює характеристику фонового домену, на тлі якого він ідентифікується, як тематичного. Отже, у термінах Р. Ленекера "профіль – база" саме тематична спрямованість домену (наприклад, домен *КОХАННЯ, ВІЙНИ, СМЕРТІ*) закладає базу для подальшої інтерпретації художнього концепту EGO.

Еволюційний компонент художнього концепту EGO вбачаємо не в зміні плану змісту відповідно до еволюції соціуму та культури, а у варіативних коливаннях у межах зон його характеристик, а саме:

- у змінах тематичної спрямованості егомаркованих контекстів (на концептуальному рівні – доменів);
- у змінах асоціативного й образного складників EGO;
- у співвідношенні ядерних і периферійних концептів у межах спільних доменів КП EGO поетичних текстів різних періодів.

Концептуалізація егоцентричності в поетичній картині світу зумовлена існуванням егомаркованої частини свідомості автора, що стає досяжною в процесі її репрезентації мовними засобами в тексті і проєкції когнітивними здатностями читача як носія власної картини світу. Художній концепт EGO в такому ракурсі віднаходимо в площині перетину двох самореферентних КП – автора і читача.

Когнітивний підхід до дослідження EGO, таким чином, базується на твердженні, що людина є системою опрацювання інформації, а її діяльність (у тому числі і творча) – засобом вираження внутрішнього стану. Мовні і мовленнєві засоби експлікації EGO, зважаючи на специфіку поетичного мислення, віддзеркалюють індивідуальність категоризації як упорядкованої свідомістю системи знань про світ. Отже, методи дослідження когнітивної поезики, спрямовані на вивчення концептуальної картини світу, КП та окремих художніх концептів, дозволяють простежити еволюційний характер EGO як результат змін у загальній картині світу.

1.2.3. Словесні показники егоцентричності

Простір егоцентричності поетичних творів, на концептуальному рівні репрезентований художнім концептом EGO, у тексті обмежується пропозиційними метафоричними конструкціями, які у своєму складі містять словесні показники егоцентричності [159; 160; 252; 264; 265]. Отже, слова-егоцентрики як вербальний показник я-орієнтації в тексті слугують омовленим орієнтиром художнього концепту EGO як утілення егоцентричності на концептуальному рівні.

У лінгвістичному ракурсі Его трактується як суб'єкт і відсилає до мовця в його різних виявах. Багатозначність терміна пояснює існування кількох лінгвістичних тлумачень, які необхідно розрізняти. На сьогодні важливим є виділення трьох основних значень цього поняття, а саме: мовного суб'єкта, мовленнєвого суб'єкта і его-категорії [85, с. 13].

Мовний суб'єкт – багаторівневе поняття, що має широкий інструментарій мовних засобів експлікації (морфологічні, лексичні, синтаксичні, семантичні) [85; 86]. Так, наприклад, мовний суб'єкт може виявлятися в таких вербалізованих значеннях: представленість субстанційною словоформою в називному відмінку, агенс у пасивному стані, роль суб'єкта лексичної орієнтації предиката, роль теми за нейтрального порядку слів [85, с. 14]. У реченні "*I sought Him whom my soul did love, / With tears I sought Him earnestly; / He bowed His ear down from above*" [AB, с. 28] мовними суб'єктами виступають особові займенники в називному відмінку і словосполучення "*my soul*" у позиції суб'єкта.

Мовний суб'єкт протиставляється мовному об'єкту, який має такі значення: вираження словоформою в непрямому відмінку, пацієнс у конструкції пасивного стану, об'єкт лексичної орієнтації предиката, роль реми за нейтрального порядку слів [85, с. 13]. Так, наприклад, у рядках "*What to my Savior shall I give, / Who freely hath done this for me?*" [AB, с. 28] мовний об'єкт виражено іменником і займенником у непрямому відмінку.

Разом з мовний суб'єктом у лінгвістичній площині функціонує мовленнєвий суб'єкт, або суб'єкт мовлення. Мовленнєвий суб'єкт трактується як відправник повідомлення [171, с. 28] і спостерігач [6, с. 212]. Мовний і мовленнєвий суб'єкти можуть бути виражені у висловленні, збігаючись або ні в одній словоформі. До прикладу, у наведеній цитаті позиція Я виражається через суб'єкт мови (*I give*) і суб'єкт мовлення (*for me*).

Важливим є також розуміння ролі мовленнєвого суб'єкта у процесі комунікації. Мовну форму і мовний знак вираження суб'єкта мовлення обирає сам мовець, тобто мовленнєвий суб'єкт. Також варто відзначити існування не

лише різних форм позначення мовного суб'єкта, а й інші мовні знаки, що експлікують лінгвістичне втілення егоцентричності [85, с. 14].

Суб'єктивація як найвищий ступінь в ієрархії репрезентації я-мовця – це один із способів вираження мовленнєвого суб'єкта. Як вербальний вияв я-мовця, суб'єктивація є його референцією мовними знаками (засоби номінації мовного суб'єкта). Щобільше, мовленнєвий суб'єкт виражається не лише крізь суб'єктивацію: топікалізація або оцінка також репрезентують Я-мовця, однак є показником суб'єктивності висловлення, а не репрезентацією мовленнєвого суб'єкта [85, с. 14].

Суб'єктивність є прерогативою показати себе, свої наміри в мові прагматично. Суб'єктивні інтенції є виявом у мові его-категорії, тобто суб'єктивності індивіда, я-мовця [85, с. 13]. Таку суб'єктивність іншими словами можна назвати егоцентричністю мовлення. У мові его-категорія позначається егоцентриками, або егоцентричними словами, які формально і функціонально репрезентують суб'єктивні наміри мовця.

У нашому дослідженні концептуальна площина репрезентації EGO стає досяжною саме завдяки потенціалу слів-егоцентриків. Суб'єктивність виділення контекстів, у яких реалізується EGO, змушує звернутися безпосередньо до текстових тригерів егоцентричності. Таким чином, егоцентрики, що формують метафоричні пропозиційні конструкції, слугують моментом відліку для виділення контекстів віднайдення EGO в поетичних творах.

Егоцентричними вважаються орієнтовані на мовця слова: "Я" – той, хто перебуває "ТУТ" і "ЗАРАЗ" [171, с. 119]. Крім займенника першої особи однини, до слів-егоцентриків належить і займенник "Ти", який теж наявний у розмові і до нього звертається "Я". "Я" і "Ти" протиставлені займенникам третьої особи як таким, що перебувають поза межами розмови і репрезентують іншу, відчужену реальність. На відміну від "Я" і "Ти", які існують "Тут і Тепер", "Він" займає площину "Там і Тоді". У разі наближення "Його" до зони "Я" і "Ти", "Він" перетворюється у друге "Ти". Таким чином, за словом "Я"

закріплена функція бути завжди "Тут і Зараз", а отже, "Я Тут" є абсолютною прагматичною істиною.

Уперше егоцентричні слова були виділені Б. Расселом у межах логіки [171]. Однак трійка Я–Ти–Він більшою мірою належить саме ліричній поезії, яка вважається найбільш егоцентричною діяльністю з-поміж усіх [221, с. 81–82]. У своєму аналізі вірша О. С. Пушкіна "Я вас любил, любовь еще быть может.." Р. Якобсон [220, с. 467–469] продемонстрував, що лірика, по суті, не потребує жодної метафори, адже вся сутність закладена у протистоянні "Я–Ти–Він" [там само, с. 467–469], де Я і Ти належать одному світу, а Він – іншому.

Лінгвістичне Его перебуває на межі різних смислів та ситуацій, на кордоні різних площин: воно закріплене за тим світом, у якому актуалізоване. Так, наприклад, Его в одному із світів відповідає біографічний автор, а в іншому – я, конкретний читач. Актуальним, тобто дійсним з погляду Его, що виділяється, є світ самого тексту, а отже, "Я, що вимовляє" стає "Я, що пам'ятає". Наприклад, у рядках Е. Дікінсон "*Just lost when I was saved! / Just felt the world go by!*" [ED, с. 51] читач стає "врятованим", занурюючись далі у ролі діючого текстового "Я". Така транспозиція автора і читача не означає, що читач стає Дікінсон, але саме в цей час автор і читач перебувають в одній площині, виголошуючи про своє спасіння.

У нашій роботі егомарковані контексти зі словами-егоцентриками у пропозиційних метафоричних конструкціях вважаємо вербальним маркером для виділення текстових фрагментів репрезентації EGO, що уможлиблює їх чітку ідентифікацію для подальшого дослідження на концептуальному рівні.

Висновки до розділу 1

У першому розділі роботи розглянуто теоретичні засади дослідження еволюції художнього концепту EGO, а саме:

1. Встановлено межі поняття егоцентричності в соціогуманітарних науках. З позиції **філософії** в понятті егоцентричності закріплена

фундаментальна категорія концепції особистості і центральне поняття філософських систем, у яких суб'єкт постає активним чинником систематизації та регенерації духовних здібностей. У **психології** Его позначає аспекти персональності як компонента особистості, який безпосередньо пов'язаний із зовнішнім світом. У **літературознавчій** інтерпретації загальнофілософська категорія егоцентричності представлена в концепціях поетичного Я, ліричного Я та образу автора. **Лінгвопоетологічний** підхід до дослідження ЕГО, ґрунтуючись на засадах когнітивної поетики, дозволяє розглядати художній концепт ЕГО як індивідуально-авторську концептуалізацію самореферентності в загальній художній картині світу.

2. Окреслено засади лінгвокогнітивного підходу до вивчення егоцентричності. Центральними поняттями дослідження егоцентричності в ракурсі лінгвокогнітивного підходу є такі: КП, художній концепт, концептуальна та поетична картини світу. У нашому дослідженні КП ЕГО інтерпретуємо як макротекстуальний конструкт, утворений упорядкованим поєднанням і взаємодією тих художніх концептів, що входять у простір егоцентричності поетичних творів і становлять частину поетичної картини світу.

3. Текстовим маркером егоцентричності поетичних текстів визначено мовні показники – слова-егоцентрики, які в метафоричних пропозиційних конструкціях окреслюють контексти самореферентності. Слова-егоцентрики тлумачимо як орієнтовані на я-мовця вербальні маркери суб'єктивності, що в поетичному тексті формують площину "Я–Тут–Зараз".

4. Художній концепт ЕГО, зважаючи на його специфіку, визначаємо як самореферентну частину свідомості, що детермінує існування КП ЕГО, який у своєму складі містить концепти нижчого рівня. Таким чином, лінгвокогнітивний підхід забезпечує вивчення КП ЕГО як макротекстуального конструкту, утвореного взаємодією концептів простору егоцентричності поетичних текстів. Концепти нижчого рівня, об'єднані в тематичних доменах,

формують КП EGO певного періоду, сукупність яких утворює інтегрований КП EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

Отже, звернення до філософського та психологічного трактування Его, літературознавчого, лінгвістичного та лінгвопоеетологічного підходів до аналізу егоцентричності дозволило сформулювати статус художнього концепту EGO, що є центром нашого дослідження. Залучення здобутків кожної з дисциплін сприятиме більш глибокому розумінню першоджерел концептуалізації EGO в текстах американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

Основні положення першого розділу висвітлено в трьох одноосібних публікаціях автора [73; 76; 77].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕВОЛЮЦІЇ ХУДОЖНЬОГО КОНЦЕПТУ *EGO* В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЖІНОЧІЙ ПОЕЗІЇ XVII–XXI СТОЛІТЬ

2.1. Особливості когнітивного дослідження поетичних текстів

Інтеграція лінгвістичних підходів у дослідженні особливостей утілення художнього концепту *EGO* й аналізу його еволюції потребує напрацювання методологічного апарату, який найбільш оптимально відповідає розв'язанню кола питань, поставлених у роботі. Важливим чинником вибору методів є також і специфіка матеріалу – історичний зріз поезії авторок різних епох, літературних періодів та стилів.

Поезія вимагає особливого читацького вміння декодування віршованих текстів. Поетичні тексти, на думку засновника когнітивної поетики Р. Цура [283; 284; 285], можна читати й інтерпретувати по-різному – поверхово чи вдумливо. Такі техніки прочитання сприяють миттевій чи уповільненій категоризації образів, що дає змогу розкрити естетичні почуття та інтенції автора. Декодування читачем поетичного твору потребує особливої компетенції, адже художня мова в її поетичній формі має унікальний вид організації [285, с. 280].

Когнітивна поетика, за Р. Цуром, послуговується інструментарієм когнітивної лінгвістики, застосовуваним до вивчення художньої літератури [285, с. 283–284]. Основне завдання поетики – дослідження художньої мови з позиції можливостей її осягнення людиною. Важливим питанням, яким переймаються науковці, є визначення алгоритму декодування концептуалізації у художніх текстах у її відмінності або подібності до повсякденного осмислення світу.

У межах теорії поетики [254; 275; 278; 280] поетичний текст розглядають як продукт творчої свідомості, який відображає в мові співвідношення систем

"Я – СВІТ". Таке трактування свідчить про спрямування на вивчення та дослідження принципів реконструкції світосприйняття митця, експлікованого в концептуальному змісті художніх текстів. Таким чином, велику увагу дослідників приділено виявленню когнітивних операцій та ментальних структур, які лежать в основі концептуалізації і репрезентуються в мові художнього тексту [254; 280].

Унікальність творчої функції поетичного тексту полягає в його ролі в моделюванні художнього мислення митця: віршований текст є одночасно і його процесом, і результатом, а отже, сам віршований текст стає не лише продуктом художньої свідомості, а й інструментом її творення [91, с. 25].

Аналіз поетичних творів у межах когнітивної поетики проводиться у річищі таких напрямків когнітивної лінгвістики: фреймової семантики [82; 241; 242; 264; 298], теорії можливих світів [236; 248], теорії ментальних просторів [239; 240; 243], прототипової семантики [269; 270; 271]. Наразі глибоке дослідження процесів концептуалізації поетичних творів стало можливим завдяки розробленню теорії аналізу поетичних творів крізь призму словесних поетичних образів. Л. І. Белехова аналізує не лише наявні моделі концептуалізації художньої картини поетичного твору, а заглиблюється до першоджерел їх концептуалізації [19; 20; 23; 24]. Дослідниця визначає словесний поетичний образ як особливий конструкт, що охоплює передконцептуальний, концептуальний і вербальний складники та поєднує в собі типи знань, що ґрунтуються на архетипній, стереотипній та індивідуальній (кентипній) картині світу [22].

Такий підхід до декодування поетичного тексту уможливорює його всебічний аналіз як системно-структурної образної єдності, в якій художній концепт EGO реалізує себе в різних іпостасях. По-перше, егоцентричність як загальнолюдська філософська категорія проєктується на EGO в структурі поетичного тексту, адже саме у протиставленні "Я – ІНШИЙ" формується концепція сприйняття себе у світі, що відбивається в художній картині світу автора. Вплив психологічного Его, реалізуючись через так звану "Я-

концепцію" [175, с. 98], спрямовує когнітивне Его в глибинні процеси підсвідомої і свідомої самореферентності, що базується на оцінці себе з позицій фізичного, розумового та емоційних станів. Таким чином, у світлі когнітивної поетики вважаємо за доцільне дослідження концепту EGO як особливого, вписаного в каркас (мову) тексту конструкту, який одночасно і репрезентує, і формує художню картину світу автора. З огляду на це, концепт EGO – складник художнього мислення – можна розглядати як динамічну за своєю природою когнітивну одиницю, яка, еволюціонуючи в часі, набуває нових ознак.

2.2. Пропозиційний аналіз егомаркованих контекстів

Художній концепт EGO експлікується мовною репрезентацією самореферентності, яка на текстовому рівні вписана в егоцентричні пропозиційні висловлення – метафоричні конструкції, які у своєму складі містять слова-егоцентрики. Розгляньмо основні теоретичні підвалини методик реконструкції концептуальних метафор у дослідженні метафоричності втілення EGO.

За словами О. П. Воробйової, "метафора, яка є предметом філологічних студій, у тому числі й у дидактичному аспекті, може слугувати ефективним інструментом самопояснення і водночас структурування сукупності пояснювальних коментарів, що формують певний лінгводидактичний інтерактивний сценарій" [49, с. 82–83]. Універсальність механізмів метафори пояснює міждисциплінарність пошуків у цій галузі, що зумовлює появу нових ракурсів дослідження, які в свою чергу збагачують знання про метафору.

Визначаючи EGO як з'єднувальну ланку між процесами свідомості і їх омовленням, варто наголосити на двовекторності реалізації потенціалу концепту. З одного боку, концепт є конструктом художньої свідомості, втіленням авторської ідеї світобудови, емоційним вузлом свідомості, з другого – він відіграє першорядну роль у вербалізації художньої картини світу. Як

конструкти свідомості, концепти і КП мають набір універсальних або індивідуально-авторських мовних експлікацій.

Картина світу EGO постає як ієрархічна структура авторської інтерпретації дійсності, що складається з жанрового, текстового, мовного і концептуального аспектів її реалізації. Так, *жанровий* аспект EGO спирається на особливості поезики віршованих текстів. У *текстовому* аспекті EGO акумульовані ключові фрагменти, шляхом змістової компресії яких визначаються ТЛ. *Мовний* аспект EGO охоплює текстові вербалізатори егоцентричності. *Концептуальний* аспект EGO базується на трьох попередніх і є найвищим рівнем абстракції в ієрархічній структурі его-орієнтованої художньої картини світу.

Для інтерпретації контекстів репрезентації егоцентричності, ми використовуємо розроблену Г. Стеном [277] методику, що складається з п'яти етапів. За цією методикою встановлюються концептуальні структури метафоричних конструкцій, які, як стверджує автор, мають об'єктивні маркери присутності в тексті [там само, с. 5] і тому підлягають системному аналізу за сталим алгоритмом [там само, с. 25–26]. Такий метод аналізу використовує індуктивний підхід до аналізу метафори – від мовних форм вираження в тексті до концептуальних структур. Таким чином, застосування цієї схеми аналізу забезпечує системність інтерпретації метафоричних структур і об'єктивність їх тлумачення [там само, с. 59]. У нашому дослідженні егоцентричні пропозиційні метафоричні конструкції слугують маркером репрезентації авторської самореферентності. Реконструкція і тлумачення вписаної в егомаркований контекст концептуальної метафори фіксує простір окремої домінанти ТЛ КП EGO, що уможливорює подальше конструювання загального КП EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

Важливою передумовою розроблення методики Г. Стена є твердження автора про те, що аналітично метафора представлена в тексті пропозиційними структурами [277, с. 26–27]. Таким чином, лінгвальне вираження метафори в тексті зведене до набору пропозицій, які мають у своєму складі метафорично вжиті слова. На основі цих структур аналізуються складники метафори, що

дозволяє через мовну форму вираження метафоричності в тексті досягти концептуальних структур, які становлять її основу [277, с. 25–26].

На першому етапі для аналізу концептуалізації EGO виділяємо егомарковані метафоричні конструкції. Наприклад, у рядках "*I make houses shrink / And trees diminish / By going far / ...*" [SP, с. 49] слова "shrink" та "diminish" уживаються метафорично на позначення певних дій мовця.

Другий етап аналізу передбачає трансформацію мовного вираження концептуальних структур у серію пропозицій [277, с. 32–33], у яких позначаємо елементи, що належать до концептосфери мети (t) та концептосфери джерела (s):

Етап 2

P 1 (MAKE HOUSE t SHRINK s I t)

P2 (MAKE TREE t DIMINISH s I t)

Наступним кроком є визначення формули "відкритого порівняння" (open comparison) [277, с. 8–11]. Так, стверджуємо, що якась дія *F* у концептосфері мети й агенс *a* в концептосфері джерела мають певну подібність (*sim*), яка дозволяє порівняти дії Я-мовця з діями невідомого агенса, спрямованими на зменшення ("будинків", "дерев" – світу).

Етап 3

SIM

[F (I)] t

[MAKE SHRINK HOUSE (a)] s

SIM

[F (I)] t

[MAKE DIMINISH TREE (a)] s

Далі трансформуємо відкрите порівняння у формальну "структуру аналогії" [277, с. 21].

Етап 4

SIM

[(TO MAKE SMTH LESS IMPORTANT) I] t

[MAKE SHRINK, DIMINISH (AGENT POSSEING POWER/ABILITY TO CHANGE SIZE)] s

Для заповнення невідомих *F* та *a* у відкритому порівнянні використовуємо словникове значення відомих компонентів, що відсилає до типових для цього домену функцій (у нашому випадку дія зменшення) та агентів. Таким чином, на наступному, п'ятому етапі, ідентифікуємо механізм мапування, за допомогою якого встановлюється співвіднесення між окремими елементами концептуальних доменів.

Етап 5

MAKE SHRINK, DIMINISH > MAKE LESS IMPORTANT
AGENT POSSESSING POWER TO CHANGE SIZE > I

Варто зазначити, що виявлений механізм мапування дозволяє простежити подальші можливі аналогії між елементами доменів. Так, наприклад, ідентифікувавши *I* як "агенса, що володіє певною силою", можна припустити, що йому (агенсові, в нашому разі Я-мовцю) притаманні сила, контроль, впливовість та, можливо, жорстокість. Використання такої методики аналізу Я-висловлень уможливорює групування егомаркованих контекстів для подальшого визначення типових ТЛ. Наприклад, наведена метафора (I AM POWER) відсилає до ТЛ *самопізнання*, у якій художній концепт EGO, набуваючи характеристик сили, впливу та значущості, втілюється у відповідних концептах POWER, COURAGE, FREEDOM та WILL.

Отже, зазначена ідентифікація контекстів утілення художнього концепту EGO завдяки алгоритму виділення мовних маркерів самореферентності обмежує класифікацію ТЛ лише у площині вербальної егомаркованості. Застосування пропозиційного аналізу Г. Стена надалі дозволяє проводити реконструкцію художнього концепту EGO в лінгвокогнітивному та історико-типологічному аспектах.

2.3. Процедури реконструкції художнього концепту EGO

Художній концепт EGO як центральна одиниця дослідження репрезентації егоцентричності на концептуальному рівні поетики стає досяжним завдяки концептуальному аналізу.

Концептуальний аналіз, який зародився в надрах семантичного аналізу і, користуючись його методами, спрямований насамперед на вербальне вираження концепту, є набагато ширшим за ступенем абстрагування та композиційності [164, с. 13–14; 185, с. 3–4]. Щобільше, семантичний аналіз спирається головню на колективне знання, загальні характеристики якого виявляються в семантиці слів, тоді як когнітивний аналіз ураховує не лише закріплене соціальне знання, а й індивідуальне, зафіксоване ментальним утворенням – концептом. За словами С. А. Жаботинської [82; 298], концептам властивий вищий ступінь абстракції, що в композиційному складнику представлено схемністю об'єднання в межах певної концептуальної структури [82, с. 83].

Метою концептуального аналізу є "реконструкція когнітивних механізмів індивідуальної чи авторської свідомості, які опосередковують формування й упорядкування знань про об'єкти дійсності та результати внутрішнього рефлексивного досвіду" [180, с. 419].

До найбільш поширених методик концептуального аналізу наразі відносимо такі:

- *лексикографічний аналіз*, що передбачає тлумачення мовних одиниць-експлікаторів концептів;
- *фреймовий аналіз*, орієнтований на побудову особливих системно-структурних угруповань;
- *методика реконструкції концептуальних тропів*;
- *дослідження ментальних просторів*, що включає теорію концептуальної метафори (далі по тексту – ТКМ) та ТКІ;
- *методика побудови можливих світів* та ін.

За словами В. Г. Ніконової, "специфіка художніх концептів вимагає застосування для їх аналізу нового підходу, який би відрізнявся від лінгвокогнітивного та лінгвокультурологічного, розробки комплексної методики їх дослідження, яка б поєднувала традиційні методи стилістичного, семіотичного, герменевтичного й інших аналізів художнього тексту, переломлені крізь призму доміантного, концептуального методу інтерпретації художнього тексту" [147, с. 115]. З огляду на широкий діапазон розгортання, індивідуальність та емоційність, неповною є і стратегія моделювання концептів: етимологічний, компонентний, поняттєвий аналіз, побудова синонімічних та семіотичних рядів, реконструкція образного шару концепту за допомогою концептуальних тропів повною мірою не розкривають потенціалу художнього концепту. Як підкреслює О. П. Воробйова, "наведений алгоритм у цілому спрацьовує, коли йдеться про моделювання мовних або культурних концептів, проте буксує на своєму завершальному етапі, тільки-но ми переходимо до аналізу художніх концептів" [50, с. 59].

Вивчення концептуального складника художніх текстів ставить низку питань: дослідження мовних та когнітивних стратегій розуміння художнього тексту читачем, моделювання індивідуально-авторської художньої картини світу, текстовий потенціал реалізації авторських концептів тощо. Аналіз художніх концептів, таким чином, розгортається у двох площинах – синтагматичній і парадигматичній. Концепти художнього твору, формуючись на синтагматичній основі шляхом стягнення загальних ознак концепту, утворюють низку текстових вербальних репрезентацій, що структурують цілісну концептосферу (парадигму) художнього тексту, в якій ключовий концепт є ядром індивідуально-авторської художньої картини світу [147, с. 115].

За оцінкою О. П. Воробйової [51, с. 8–9], для аналізу художніх концептів наразі застосовують такі основні методики їх реконструкції: 1) методика метаопису, яка має за мету конструювання ієрархії метаобразів різного рангу до кінцевого мета образу – ідеї твору [89; 90]; 2) методика побудови асоціативних

мереж шляхом встановлення "синаптичних" зв'язків між ключовими концептами твору [144; 145; 147]; 3) методика когнітивно-емотивного аналізу з опорою на іконічність [51; 52; 53] та 4) методика мультимодального аналізу, що ґрунтується на концепції вбудованої інтерсеміотичності художнього тексту [244].

Ці методики застосовують для реконструкції художніх концептів у межах певного твору або концептуальної картини світу митця, але, на нашу думку, вони не відображають динамічного характеру концептотворення в межах окремої культури, здобутки якої лежать в основі формування і розвитку когнітивних здібностей людини. Так, наприклад, у дослідженні концептуальної картини світу окремого письменника / поета некоректним буде нехтування культурним чинником як складником, що зумовлює авторський стиль. А концептологічні розвідки в межах певного жанру чи напряму вимагають глибокого аналізу впливу культури на формування концептів з урахуванням їх багаторівневості і мінливості в часі.

У дослідженні художніх концептів, що репрезентують простір EGO в американській жіночій поезії, актуальною постає методика поетико-когнітивного аналізу В. Г. Ніконової [144; 145]. Ця методика передбачає проведення наукової розвідки в сім етапів: на першому етапі в аналізованих текстах виокремлюються ключові текстові фрагменти, де розкривається одна тема. На другому етапі виділяються одна або кілька ТЛ, які узагальнюють згорнутий зміст провідної теми контексту. На третьому етапі описується мовна репрезентація ТЛ, у яких на четвертому етапі встановлюється тематична домінанта, що містить тематичне слово і пов'язані з ним смислові реляти – авторські тропи, значення яких корелює з тематичною домінантою. На п'ятому етапі з опорою на тематичне слово як вербалізатор художнього концепту ідентифікується ядерний художній концепт. Шостий етап реконструює концептуальні схеми, що виступають підґрунтям словесних поетичних образів, виражених художніми концептами. На сьомому етапі шляхом семантичного і асоціативного аналізів інформації виокремлюються словесні атрибути

художнього концепту і визначається зміст концепту через їх системну взаємодію.

У нашому дослідженні еволюції EGO ми послуговуємося запропонованою методикою частково, а саме: враховуючи те, що текстові фрагменти репрезентації EGO на першому етапі виділяються на основі метафоричних пропозиційних конструкцій зі словами-егоцентриками, ми вважаємо ці фрагменти контекстною репрезентацією EGO. На другому етапі в межах виділених фрагментів визначаємо провідні ТЛ, на концептуальному рівні репрезентовані окремими доменами КП EGO. На третьому етапі тему-домінанту, основу якої становлять авторські тропи, формулюємо в термінах концептуальної метафори – ментального конструкту, що лежить в основі концептуалізації егоцентричності. На четвертому етапі ідентифікуємо ядерні та периферійні концепти простору EGO виділених тем-домінант і тематичних доменів.

Враховуючи, що матеріалом нашого дослідження є тексти авторок різних епох, а основною метою – аналіз варіативного складника EGO, наступним кроком уважаємо за доцільне розглянути тотожність і відмінність структури основних тем-домінант і доменів КП EGO окремих періодів та дистрибуцію концептів нижчого рівня як у межах спільних доменів, так і в загальному КП EGO.

Формулювання тем-домінант у термінах концептуальної метафори надалі уможливорює класифікацію метафоричних моделей концептуалізації EGO в історико-типологічному ракурсі як архетипних, стереотипних, ідіотипних і кенотипних за методикою Л. І. Белехової. Для встановлення механізмів концептуалізації застосовуємо в нашому аналізі прийоми ТКМ і ТКІ.

2.3.1. Реконструкція образно-асоціативного шару художнього концепту EGO

Художній концепт тлумачимо як вербалізовану в художньому творі ціннісно значущу ментальну одиницю авторської картини світу, в якій закодовано інформацію про художній світ твору [146, с. 217]. Специфіка дослідження КП EGO, а саме – його еволюційного складника, вимагає застосування дослідницьких методів та прийомів аналізу, що пояснюють процеси художньої концептуалізації дійсності. ТКМ [258; 260] і ТКІ [239; 240] допомагають встановити глибинні процеси, які лежать в основі формування та трансформації конструктів свідомості в текстову канву віршованого твору. Реконструкція тем-домінант у термінах концептуальної метафори робить досяжним глибинний рівень витоків концептуалізації EGO. Визначення концептосфери джерела в метафорах тематичних домінант уможлиблює їх подальший аналіз з огляду на історико-типологічний чинник їх формування. Таким чином, установлення першоджерел концептуалізації за допомогою ТКМ і ТКІ є наступним етапом дослідження концептуалізації егоцентричності.

ТКМ і ТКІ базуються на припущенні, що за метафорою як за фактом мови і мовлення стоїть метафора як когнітивний механізм, "призначений для опрацювання інформації про абстрактні об'єкти, що перцептивно не сприймаються" [258, с. 3]. Завдяки метафорі такі об'єкти порівнюються з об'єктами конкретними, які мають перцептивну основу. Обидві теорії ґрунтуються на метафоричності концептуалізації як основі мислення, репрезентованій у мові і мовленні. Однак метафоричні утворення в ТКМ розглядаються як сталі і повторювані [258], тоді як ТКІ пояснює неукорінені метафоричні концептуалізації [240, с. 304–305]. Зважаючи на природу віршованих текстів, припускаємо, що витoki концептуалізації EGO можна виявити шляхом аналізу і типологізації сталих моделей, а його еволюцію шляхом розроблення алгоритму дослідження і класифікації неконвенційної концептуалізації EGO в поетичних текстах.

Найважливішою передумовою породження концептуальної метафори, за словами Дж. Лакоффа і М. Джонсона, є експірієнційність [258; с. 3–4]. Це означає, що базові концептуальні метафори дають можливість зрозуміти абстрактні сутності через досвід фізичного існування. Таке твердження накладає певні обмеження, що втілюються в "принципі незмінності" (the invariance principle) [258, с. 215]. Цей принцип в ТКМ передбачає односпрямованість проєктування – від концептосфери джерела до концептосфери мети, тоді як ТКІ уможливорює багатовекторні проєкції. Наприклад, у моделі ТКІ, що охоплює чотири простори, інформація до бленду проєктується з обох ввідних просторів, а в ТКМ мапування відбувається в одному напрямку – від концептосфери джерела до концептосфери мети.

Принципово новим і важливим складником ТКІ порівняно з ТКМ є так зване "он-лайн утворення" нових смислів [239, с. 5]. Таке визначення можна порівняти зі статичною і динамічною моделями концептотворення. Так, ТКІ репрезентує динамічні концептуальні мережі, обмеження на які накладають статичні односпрямовані конвенційні концептуальні парування, що є об'єктом ТКМ. Наприклад, інколи інтерпретація поетичних текстів неможлива лише за умови використання ТКМ, адже більшість авторських концептуалізацій є неконвенційними, а механізми їх породження ґрунтуються на багатовекторності профілювання. Отже, ТКІ дозволяє адекватно декодувати метафору, зрозуміти її смислове наповнення і визначити образну аналогію, що лежить в основі метафоричної номінації, яка, якщо ми звертаємося до поетичних текстів, майже завжди має унікальний авторський характер. (Додаток А ілюструє використання ТКІ для аналізу твору американської поетеси Денізи Левєртов).

Наведений у Додатку А аналіз демонструє механізм застосування ТКІ для аналізу поетичного тексту, в якому наявна неконвенційна авторська концептуалізація. Інвентаризація неконвенційної метафори спирається на виділення трьох увідних просторів та їх взаємному проєктуванні, де виявлення основи концептуалізації стає можливим лише за використання ТКІ, адже ТКМ

оперує конвенційними метафорами, які в такому разі не спрацьовують. Однак не можна цілком відкидати можливість використання ТКМ для аналізу поетичних творів – концептуальна метафора є не лише механізмом мислення, а й інструментом створення нових концептуалізацій, де завдяки конвенційній концептуальній метафорі ми отримуємо доступ до нової, власне авторської метафори.

Наступним етапом стає аналіз історико-типологічних параметрів концептуалізації EGO, що ґрунтується на теоретико-методологічних основах дослідження словесної поетичної образності американської поезії Л. І. Белехової [22].

2.3.2. Аналіз історико-типологічних параметрів художнього концепту EGO

Досліджуючи образний простір американської поезії, Л. І. Белехова виділяє архетипні, стереотипні, ідіотипні й кенотипні словесні образи [22, с. 54]. На нашу думку, ця класифікація є не лише розмежуванням образів відповідно до їхнього типу, але й відображенням еволюційного процесу народження образу, адже кожен наступний образ вибудовується на основі попереднього. За словами Т. М. Суворової [186; 187], формування структури образу "забезпечується цілим комплексом лінгвокогнітивних засобів та може бути спроектовано у вигляді концептуальної моделі – образ-схеми різного ґатунку від архетипних схем до прототипних та стереотипних образ-схем" [186, с. 109]. Історичний чинник, який лежить в основі такої класифікації, має відповідний вплив і на процеси концептотворення, що дає підстави розглядати можливість існування архетипних, стереотипних та новообразних моделей концептуалізації EGO.

Розуміння EGO як конструкту, що інкорпорує передконцептуальний, концептуальний та вербальний рівні, диктує необхідність використання специфічних методик аналізу кожного з них. При цьому ми враховуємо

особливості формування EGO від передконцептуального до концептуального та вербального рівнів, які стають досяжними під час аналізу текстового матеріалу.

Виявлення архетипних концептуальних схем спрямоване на окреслення міфопоетичної картини американської поезії різних літературно-стильових напрямів [22, с. 298]. У нашій роботі ми дотримуємося думки, що архетипи є фундаментом категоризації, а подальші когнітивні операції структуризації використовують досвід міфопоетичного мислення у творенні стереотипних, ідіотипних та кенотипних моделей концептуалізації.

Дослідження Дж. Лакоффа та М. Джонсона додали підтверджень теорії існування "когнітивного позасвідомого" [258, с. 3–4], що забезпечує гештальтне сприйняття предметів, формуючи передконцептуальні структури, які цілком відповідають психологічним архетипам. Це рівень позасвідомого, певний контейнер, що згодом наповнюється культурно-значущою інформацією, формуючи культурний архетип. Культурний архетип є "результатом міфотворення, у процесі якого зі становленням міфопоетичної свідомості архетипи трансформуються в поетичні образи та образ-схеми, які доповнюються новим змістом унаслідок культурно-історичного розвитку людства" [22, с. 298].

Культурний архетип є кодом нації, її культурним здобутком, що може еволюціонувати в контекстуально вільний стереотип – "колективне свідоме, що формує поетичну традицію" [22, с. 298]. Культурний архетип перебуває на межі свідомого і позасвідомого завдяки своїй відкритій структурі і здатності еволюціонувати. Наступним етапом є формування стереотипів, які у свою чергу стають підґрунтям для творення новообразів (ідіотипних і кенотипних), у нашому дослідженні ідентифікованих як ідіотипні і кенотипні метафоричні моделі концептуалізації EGO. Ідіотипні моделі (образи) типові для автора, тоді як кенотипні – поодинокі й унікальні [там само, с. 359].

Зважаючи на історичний зріз досліджуваного матеріалу, припускаємо, що художній концепт EGO зазнав змін унаслідок культурних трансформацій. Це

пояснюється тим, що Его як центр свідомості, що підлягає еволюції, є виразником індивідуально-авторської позиції і впливає на формування поетичної картини світу. Отже, враховуючи історичну детермінанту зародження і розгортання художнього концепту EGO, класифікуємо його інваріантні моделі за такою схемою:

- 1) архетипні метафоричні моделі EGO;
- 2) стереотипні метафоричні моделі EGO;
- 3) новообразні (ідіотипні і кенотипні) метафоричні моделі EGO.

На нашу думку, така класифікація дає можливість розглянути художній концепт EGO за його еволюцією в часі. Першим кроком є аналіз передконцептуального рівня його формування. Наступним – виділення на архетипній основі стереотипних моделей концептуалізації, які у своєму смисловому шарі несуть культурний досвід і є типовими для певного часу або тематичного контексту. Нарощення образно-асоціативного шару у стереотипних моделях EGO зумовлює появу ідіотипних та кенотипних моделей. Таким чином, використання цього алгоритму робить досяжними усі рівні EGO, що дозволяє простежити його еволюцію і проаналізувати зміни з урахуванням історичного, культурного і авторського чинників.

Зазначимо, що в аналізі історичного аспекту класифікації концептуальних метафор тем-домінант ТЛ актуалізації EGO весь простір EGO віршованих текстів від XVII до XXI століття розглядаємо як єдиний конструкт, у межах якого і здійснюється типологізація метафор в історичній ретроспективі.

Слідом за Л. І. Белеховою, тлумачимо архетипи як "передконцептуальну основу формування" [22, с. 287] концептуальних метафор, що детермінують виявлення домінант визначеної ТЛ. Послуговуючись результатами роботи студій зарубіжних та вітчизняних учених, Л. І. Белехова виділяє 16 психологічних архетипів, які "можна розглядати як передконцептуальні структури людської свідомості" [там само, с. 297]. Додаток Б демонструє інвентар архетипів, зафіксованих в аналітичній психології [215; 217], роботах у царині культурної антропології [118] та міфології [137].

Психологічні архетипи з тлумаченням їх концептуальних імплікацій та архетипних тем, які були залучені до реконструкції метафоричних моделей ЕГО, представлені у Таблиці 2.1:

Таблиця 2.1

Психологічні архетипи

Психологічні архетипи	Концептуальні імплікації	Архетипні теми
САМІСТЬ	Гармонія, цілісність, збалансованість	Пошук ідеалу, досконалості, конфлікт особистого та суспільного, свобода та необхідність
ЕГО	Світло, баланс свідомого та несвідомого	Утвердження справедливості, гармонії, прагнення до досконалості, доброта
ТІНЬ	Темрява, роздвоєння, зустріч із самим собою, дисбаланс	Безпомічність, безсилля, втрата себе
ДУХ	Прагнення вгору, мудрість, зміст, істина	Пошук змісту життя, просвітлення, захоплення, сповідь, знання, роздуми
СВІТЛО	Космос, народження життя, прагнення вгору, сподівання на краще	Прагнення до пізнання суті буття, прагнення до знань
ТЕМРЯВА	Смерть, хаос, безодня	Руйнування
ВОГОНЬ	Очищення, жертовність, знищення	Відродження, жертовність, приборкання вогню, прагнення до піднесеного
ЗЕМЛЯ	Народження – смерть	Вітчизна, материнство, життя, смерть

Продовження Таблиці 2.1

ВОДА	Жива – мертва, народження, очищення	Хрещення, очищення, мужність
ОРІЄНТАЦІЯ	Верх – низ, висота – глибина, лівий – правий, північ – південь, схід – захід	Прагнення до піднесеного, до світла, подорожі
РЕГЕНЕРАЦІЯ	Відродження, реінкарнація, циклічність	Реінкарнація, відродження, прагнення до життя

Наступним кроком аналізу еволюційних тенденцій художнього концепту EGO, що ґрунтується на класифікації концептуальних метафор тем-домінант, є виявлення стереотипних метафоричних моделей EGO. У різних, на перший погляд, поетичних творах авторок реконструйовані тотожні концептуальні метафори. Так, наприклад, спостерігаємо тотожність концептуалізації в метафорі EGO – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ (реконструйована в поезії романтизму, "сповідальній" та сучасній поезії) та інших у поезії різних періодів. Ці усталені, стереотипні моделі слугують "комунікативними віхами, контактними точками, які сприяють розумінню поетичного тексту, що пояснюється їх укоріненістю в поетичній свідомості як поета, так і читача" [22, с. 312].

Слідом за Л. І. Белеховою, стереотипними моделями концептуалізації EGO вважаємо ті концептуальні метафори тем-домінант, у яких "містяться багатократно повторювані елементи з віршованих текстів різних літературно-стильових періодів" [22, с. 312.], що у нашому дослідженні відбито у тотожності або схожості вихідних доменів концептуалізації у метафоричних моделях EGO. Такі "повторювані елементи" [там само] уможливають встановлення стереотипних метафоричних моделей художнього концепту EGO у межах окреслених ТЛ його текстової репрезентації.

Непересічність поетичного мислення відбивається в новообразних моделях концептуалізації EGO. Новообрази – кенотипи та ідіотипи – це

"пізнавально-творчі структури, які відображають новий досвід людства" [22, с. 337]. Новообразна концептуалізація є авторським стилем (ідіостилем) словесного втілення відомих концептів, тоді як кенотипна здійснює "прорив у звичному концептуальному просторі поняттєвої системи людини" [там само, с. 337]. Новообразні метафоричні моделі концепту EGO вбачаємо у неконвенційних метафорах реконструйованих тем-домінант.

Застосування цієї методики дослідження історико-типологічних моделей концептуалізації егоцентричності забезпечує комплексність і глибинність аналізу художнього концепту EGO через декодування передконцептуального рівня його формування і подальшого еволюційного розгортання в текстах американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

2.4. Методика аналізу художнього концепту EGO в американській жіночій поезії

Враховуючи особливості поетичних текстів і художнього концепту EGO як ментальної структури репрезентації егоцентричності, застосовуємо методику аналізу еволюційного складника художнього концепту EGO в поетичних текстах американської жіночої поезії XVII–XXI століть, що передбачає такі етапи:

А. Виявлення контекстів мовної експлікації EGO

Надання EGO статусу художнього концепту ставить низку питань, які мають магістральне значення в процесі дослідження. По-перше, художній концепт як ментальна мовна рефлексія має два вектори розгортання – мовну експлікацію та концептуальні схеми, що лежать в основі його створення. По-друге, поетичні твори егоцентричні за своєю жанровою характеристикою, що ускладнює виділення текстових фрагментів репрезентації EGO. Врахування цих чинників – необхідна передумова проведення лінгвістичного аналізу, де визначальним стає ідентифікація вербальних маркерів самореферентності. Такі вербалізатори вбачаємо у словах-егоцентриках, які у складі метафоричних пропозиційних конструкцій окреслюють межі контекстів репрезентації

егоцентричності. Послуговуючись аналізом метафоричних пропозицій Г. Стена, на основі зафіксованих егоцентричних конструкцій виділяємо контексти репрезентації EGO.

Прикладом застосування зазначеного механізму мапування є аналіз репрезентації самореферентності в таких рядках: *"And how in sweat I seemed to melt / Thou help'st and Thou regardest me"* [AB, с. 25]; *"I in this world no comfort have, / But what from Thee I find"* [AB, с. 34]. У пропозиційній конструкції *"Thou help'st and Thou regardest me"*, де словами-егоцентриками є займенники "thou" "me", реконструюємо метафору БОГ – ЦЕ ДОПОМОГА. У рядках "comfort from Thee I find" виявляємо метафору БОГ – ЦЕ СПОКІЙ. Надалі за тематичним критерієм групуємо такі контексти, визначаючи провідні ТЛ та формулюючи теми-домінанти як мотивне узагальнення егомаркованих пропозиційних конструкцій. Наприклад, у наведених вище рядках експлікується ТЛ *божественного* з тематичною домінантою EGO – ЦЕ ЗАХИЩЕНІСТЬ БОГОМ у КП EGO поезії колоніальної доби.

Б. Визначення тематичних ліній та тем-домінант

Пропозиційні егоцентричні конструкції як омовлений маркер EGO слугують текстовим обмеженням для ідентифікації тематичного наповнення КП EGO. Керуючись методикою реконструкції художніх концептів В. Г. Ніконової [144; 145], а саме, методикою побудови асоціативних мереж, ідентифікуємо у виділених егомаркованих контекстах репрезентації EGO ТЛ. У межах ТЛ у термінах концептуальної метафори реконструюємо тему-домінанту, яка фіксує окремий простір домену КП EGO. Визначення ТЛ і реконструкція теми-домінанти КП EGO – це класифікаційний процес, що забезпечує їх формулювання мовою дисертаційного дослідження. Так, наприклад, у КП EGO американської жіночої поезії періоду Війни за незалежність на основі аналізу егомаркованих метафоричних конструкцій ідентифікуємо ТЛ *природи* (домен *ПРИРОДИ* на концептуальному рівні) з домінантою EGO – ЦЕ ЖИТТЯ ПРИРОДИ. Концепти нижчого рівня, зважаючи на їх

формулювання відповідно до домінантного в тексті узагальнювального слова, фіксуємо мовою твору.

Реконструкція концептуальних метафор домінант ТЛ простору EGO дає змогу з'ясувати їх еволюційний характер в американській жіночій поезії. На цьому етапі виявляємо тотожні та відмінні моделі концептуалізації. Тотожність концептуальних метафор ТЛ свідчить про їх інваріантні моделі. У структурі спільних доменів КП EGO аналізуємо дистрибуцію художніх концептів, що сприяє встановленню стереотипних і індивідуально-авторських інваріантних моделей, які у свою чергу ідентифікуємо як еволюційний складник простору EGO.

Так, наприклад, домен *СМЕРТІ* КП EGO поезії колоніальної доби та періоду Війни за незалежність репрезентований домінантою EGO – ЦЕ ВІРА У ПРОДОВЖЕННЯ ЖИТТЯ ПО СМЕРТІ, що свідчить про тотожність концептуалізації відповідного простору EGO. У поезії наступних періодів у межах цього домену простору EGO спостерігаємо еволюційні процеси, що виявляються у змінах метафоричних моделей тем-домінант (EGO – ЦЕ БЛАЖЕНСТВО СМЕРТІ, EGO – ЦЕ МИСТЕЦТВО СМЕРТІ) і, як наслідок, у дистрибуції концептів домену *СМЕРТІ* КП EGO.

На основі отриманих даних дистрибуції концептів у межах простору EGO кожної доби моделюємо інтегрований простір EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть, у якому виділяємо ядерні та периферійні одиниці. Конструювання загального простору EGO уможливлює аналіз його еволюційного складника, який виявляється в змінах кількісно-якісного наповнення КП EGO кожного періоду, що детермінує зміни пріоритетності доменів, появу нових концептуальних вузлів, варіативність у формулюванні тем-домінант, а також дистрибуцію концептів КП EGO.

В. Аналіз історико-типологічних параметрів художнього концепту EGO

Аналіз концепту EGO в історико-типологічній перспективі передбачає дослідження його архетипних, стереотипних та новообразних моделей. Такий

аналіз стає можливим завдяки методиці вивчення словесних поетичних образів Л. І. Белєхової [22]. Слідом за дослідницею, визнаючи психологічний архетип передконцептуальною основою образотворення, досліджуємо еволюційні зміни в структурі художнього концепту EGO в історико-типологічній перспективі.

Психологічний архетип, що становить підґрунтя теми-домінанти, реконструюємо з опорою на вихідний домен виведеної концептуальної метафори. Так, наприклад, вихідний домен метафори EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННЕ СВІТЛО відсилає до першоджерела психологічного архетипу СВІТЛО [194, с. 323–324]. У разі неможливості прямого трактування вихідного домену, як наприклад, у метафорі EGO – ЦЕ ПРИРОДНЕ КОХАННЯ, звертаємося до тлумачення концептуальних імплікацій передконцептуального рівня. Так, імплікація передконцептуального рівня архетипу РЕГЕНЕРАЦІЯ розкриває тему відродження, реінкарнації і циклічності [там само, с. 52], які є характеристиками вихідного домену ПРИРОДНЕ КОХАННЯ (КОХАННЯ – ЦЕ ПРИРОДНИЙ ФЕНОМЕН), що уможлиблює тлумачення метафори на основі такого психологічного архетипу.

Стереотипні концептуальні метафори ми розглядаємо не як кліше, а як "стійкі художньо-естетичні категорії поетичного мислення, які витримали випробування часу і слугують зразками поетичного відтворення" [22, с. 315]. У стереотипних метафорах тем-домінант утілено важливі для американської культурної спільноти ознаки, властивості та цінності навколишньої дійсності. Так, наприклад, стереотипною моделлю концептуалізації в межах домену *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO на основі кількісного аналізу архетипів-основ тем-домінант реконструйовано метафору EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННЕ СВІТЛО на підставі домінантного психологічного архетипу СВІТЛО [194, с. 323], який детермінує найбільшу кількість концептуальних метафор цього домену у творах американської жіночої поезії XVII–XXI століть,

Новообразна концептуалізація залучає лінгвоконгнітивні операції розгортання, спеціалізації і модифікації, як, наприклад, розширення метафори

EGO – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ до новообразної метафори EGO – ЦЕ НЕБЕЗПЕЧНА ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ у домені *ЖИТТЯ* КП EGO сучасної поезії.

Кенотипна концептуалізація є "апогеєм поетичної творчості" [22, с. 359], тобто створенням словесного поетичного образу, що, не маючи аналогів, спричиняє порушення й навіть "руйнування усталених поглядів на звичні явища і події життя" [там само, с. 359]. Наприклад, кенотипну модель концептуалізації простежуємо в метафорі EGO – ЦЕ ВОЛОДІННЯ МИСТЕЦТВОМ СМЕРТІ (СМЕРТЬ – ЦЕ МИСТЕЦТВО) в домені *СМЕРТІ* КП EGO сучасної поезії.

Г. Виявлення позамовних контекстуальних чинників

З'ясування біографічних фактів життя, особливостей культурних, релігійних, соціальних та історичних реалій епохи сприяє кращому розумінню авторського світогляду як детермінанти поетичного стилю.

Д. Інтеграція висновків

Інтеграція отриманих на попередніх етапах аналізу еволюції EGO висновків з метою виявлення типологічних ознак його втілення та тенденцій розгортання включає моделювання КП EGO у межах спільних тематичних доменів, а також інтегрованого простору EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

Висновки до розділу 2

Основними чинниками вибору методик дослідження втілення художнього концепту EGO й аналізу тенденцій його еволюції є особливості його статусу, а також специфіка матеріалу – історично глибокий зріз поезії авторок різних епох, літературних періодів та стилів. Розглянувши теоретико-методологічні основи з урахуванням особливості концепту EGO у ракурсі дослідження його еволюційного складника, ми дійшли таких висновків:

1. Впровадження пропозиційного аналізу Г. Стена дозволяє окреслити вербальну експлікацію репрезентації художнього концепту EGO, представлену в поетичних творах егомаркованими пропозиційними конструкціями. Виділення таких контекстних маркерів надалі окреслює егоцентричні текстові фрагменти,

в межах яких формулюється їх тематична спрямованість. Залучення зазначеної методики забезпечує системність пошуків з опорою на метафоричні пропозиційні конструкції як маркер актуалізації егоцентричності.

1. Застосування ТКМ і ТКІ дає змогу реконструювати концептуальні метафори тем-домінант та спрогнозувати історико-типологічні зміни розгортання EGO для встановлення його еволюційних моделей.

2. Кількісний аналіз егомаркованих контекстів дозволяє визначити провідні ТЛ, на концептуальному рівні зафіксовані окремими доменами КП EGO кожного періоду. Така методика сприяє тематичній типологізації егомаркованих контекстів, що, демонструючи варіативність у часі відповідно до досліджуваного періоду, відображає еволюційний характер художнього концепту EGO. Характеризуючи інтегрований простір EGO, фокусуємося на виділенні провідних і другорядних ТЛ американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

3. Послугуючись методикою поетико-когнітивного аналізу, в межах окреслених тем-домінант і доменів ідентифікуємо концепти простору EGO. Розглянувши дистрибуцію концептів КП EGO кожного періоду окремо, виокремлюємо ядерні і периферійні концепти. На основі КП EGO різних періодів моделюємо інтегрований простір егоцентричності американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

4. Використання методики аналізу словесних поетичних образів сприяє розробленню історико-типологічних моделей концептуалізації EGO. Так, на основі визначених психологічних архетипів устанавлюємо передконцептуальні (архетипні) моделі художнього концепту EGO. Кількісний аналіз архетипних моделей у межах окремої ТЛ допомагає визначити стереотипні моделі концептуалізації EGO. Виявлення неконвенційних метафор тем-домінант уможливорює декодування ідіотипних та кенотипних моделей концептуалізації EGO.

Основні положення другого розділу висвітлено в чотирьох одноосібних публікаціях авторки [74; 75; 76; 78].

РОЗДІЛ 3
ХУДОЖНІЙ КОНЦЕПТ *EGO*
В АМЕРИКАНСЬКІЙ ЖІНОЧІЙ ПОЕЗІЇ XVII–XXI СТОЛІТЬ:
СЕМАНТИКО-КОГНІТИВНИЙ ТА ІСТОРИКО-ТИПОЛОГІЧНИЙ
АСПЕКТИ

3.1. Поняття концептуального простору егоцентричності в американській жіночій поезії в ракурсі еволюції художнього концепту *EGO*

Поетична картина світу американської жіночої поезії репрезентує світовідчуття авторок за поетичними законами, які передбачають наповненість поезії символами, образами, мінливістю та антропоцентричністю [247, с. 14]. Поетичне мовлення, відбиваючи неконвенційність авторського світовідчуття, конденсує лірично-особистісні почуття та прагнення, які відображаються в акумуляції художніх образів у жанрово обмеженій структурі тексту [274, с. 23–24]. Поетичні твори є виявом найвищого ступеня суб'єктивності, адже віддзеркалюють автора як цілісну особистість у всьому спектрі знань про навколишній світ. Важливою передумовою тлумачення поетичних текстів є врахування історико-культурних чинників концептуалізації [179, с. 112], що зумовлюють еволюційність світосприйняття і, як результат, варіативність поетичної картини світу автора.

Дослідження еволюції КП *EGO* американської жіночої поезії висуває вимогу визначення межі поля егоцентричності. КП як модель системної взаємодії ядерних художніх концептів тематично обмежений відповідно до аналізованого матеріалу. Зважаючи на специфіку ліричних поетичних текстів як взірця суб'єктивності і концепту *EGO* як невід'ємного складника їхньої поезики, КП егоцентричності моделюємо, спираючись на егомарковані метафоричні пропозиційні конструкції, що слугують текстовим маркером репрезентації художнього концепту *EGO*.

Загальна тематична спрямованість американської жіночої поезії залежить від індивідуально авторської картини світу, відображеної в поетичних текстах авторок Нового Світу [65; 66]. Враховуючи глибокий часовий зріз досліджуваного матеріалу, наголошуємо на важливості історико-культурного чинника впливу на формування поетичної свідомості: до прикладу, поетичний спадок періоду колонізації концентрується навколо релігійної тематики, що, безперечно, зумовлено відданістю пуританським традиціям Старого світу [254, с. 18]. Таким чином, відзначаємо домінантність ТЛ *божественного* (див. Додаток В) у творчості А. Бредстріт як найвагомішої жіночої постаті тієї доби. КП егоцентричності поезії сучасності (див. Додаток Ж) демонструє найбільший відсоток текстових виявів ТЛ *самопізнання*, відображаючи домінантність антропоцентризму епохи. Отже, еволюційний компонент у структурі концепту EGO в ракурсі нашого дослідження розглядаємо у варіативності тематичної спрямованості, дистрибуції концептів та типології концептуальних метафор КП EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

3.2. Концептуальний простір EGO в американській жіночій поезії різних епох

Аналіз КП EGO американської жіночої поезії згідно з викладеною в другому розділі методологією дослідження передбачає визначення ТЛ у текстових фрагментах з пропозиційними егоцентричними конструкціями. Надалі в межах ТЛ реконструюються тематичні домінанти, що містять набір художніх концептів, які сукупно становлять КП EGO відповідної епохи.

3.2.1. Концептуальний простір EGO американської жіночої поезії колоніальної доби

Дослідження егомаркованих контекстів у творах американської жіночої поезії колоніальної доби виявив чотири провідні ТЛ репрезентації EGO, а саме: ТЛ *божественного, кохання, країн та територій і смерті* (див. Додаток В).

Контекст *божественного* є найчастотнішим за своєю текстовою репрезентацією (53,85 %) і найширшим за тематичними підтемами, що розгортаються в його межах. Так, домен *БОЖЕСТВЕННОГО* представлений такими темами-домінантами: 1) EGO – ЦЕ ЗАХИЩЕНІСТЬ БОГОМ, 2) EGO – ЦЕ ВІРА У БОЖЕСТВЕННУ ІСТИНУ, 3) EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННЕ СВІТЛО, 4) EGO – ЦЕ ПОКОРА БОГУ, 5) EGO – ЦЕ ЛЮБОВ ДО БОГА та 6) EGO – ЦЕ РОЗЧАРУВАННЯ У ВІРІ.

Загальну дистрибуцію концептів КП EGO домену *БОЖЕСТВЕННОГО* фіксуємо так (Рис. 3.1):

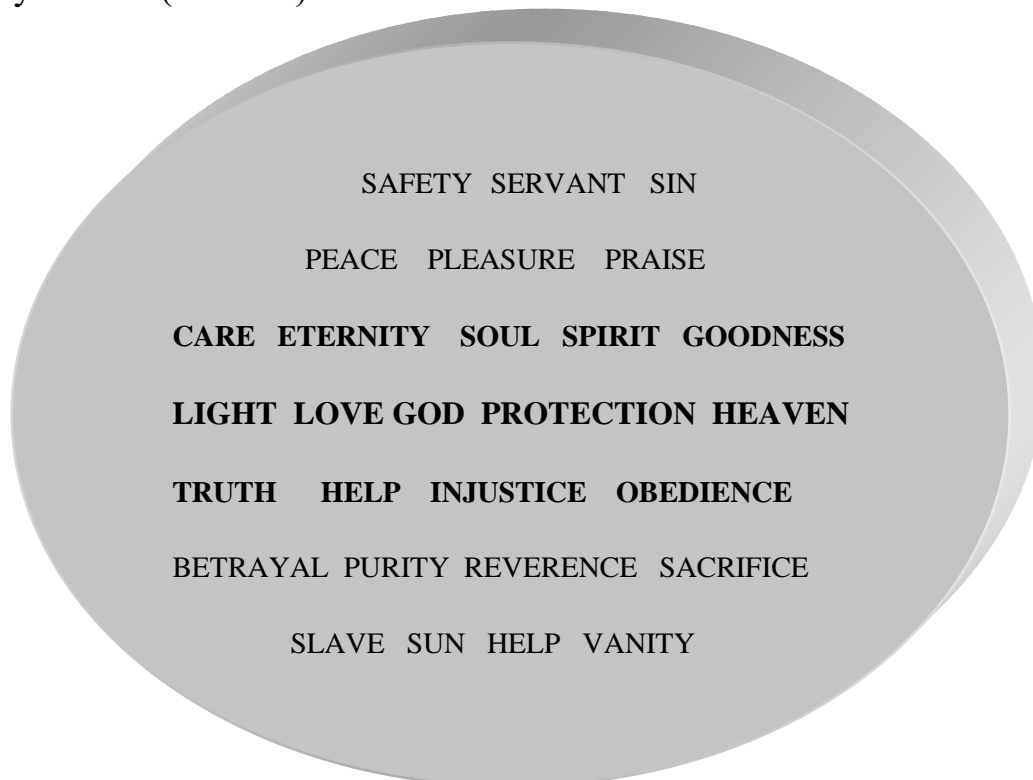

Рис. 3.1 Дистрибуція художніх концептів домену *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO американської жіночої поезії колоніальної доби

Ядерним концептом відповідно до кількості його контекстої актуалізації тематичного домену *БОЖЕСТВЕННОГО* простору EGO є концепт GOD. До ближньої периферії відносимо концепти CARE, ETERNITY, SPIRIT, GOODNESS, LIGHT, LOVE, PROTECTION, HEAVEN, TRUTH, HELP, INJUSTICE та OBEEDIENCE. Решта концептів перебуває на дальній периферії відповідного тематичного домену КП EGO.

Тематичні контексти, об'єднані концептуальною метафорою EGO – ЦЕ ЗАХИЩЕНІСТЬ БОГОМ, є найбільш численними (14 текстових виявів) у *БОЖЕСТВЕННОМУ* КП EGO: "*And how in sweat I seemed to melt / Thou help'st and Thou regardest me*" [AB, с. 25]; "*I in this world no comfort have, / But what from Thee I find*" [AB, с. 34]; "*And looking up into his throne on high, / Who sendeth help to those in misery*" [AB, с. 74]. Бог у просторі EGO є захисником усього живого: А. Бредстріт звертається до Всевишнього як до свого спасителя та захисника, що оберігає її близьких, як до найвищої сили, що рятує від земного марнославства.

Ядерним художнім концептом усіх тем-домінант тематичного домену *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO є GOD, але дистрибуція інших художніх концептів у межах кожної тематичної домінанти різна.

EGO – ЦЕ ВІРА У БОЖЕСТВЕННУ ІСТИНУ є наступною тематичною домінантою домену *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO. А. Бредстріт багато розмірковує на тему істинних цінностей життя: так, тематична домінанта EGO – ЦЕ ВІРА У БОЖЕСТВЕННУ ІСТИНУ відбиває дихотомію Духу та Тіла, які репрезентують цінності істинні та марнославні.

Тематична домінанта EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННА ІСТИНА експлікується в таких контекстах: "*Why should I live but to Thy praise? / My life is hid with Thee*" [AB, с. 24]; "*The world no longer let me love, / My hope and treasure lie above*" [AB, с. 30]; "*Through children Thou has given me, / And friends I have also, / Yet if I see Thee not through them / They are no joy, but woe.*" [AB, с. 34]. Тілесне і земне в контексті релігійності доби – втілення марнославного. У діалозі між Тілом та Духом ("*The Flesh and The Spirit*") авторка розмірковує над справжніми цінностями: "*One Flesh was call'd, who had her eye / On worldly wealth and*

vanity; The other Spirit, who did rear / Her thoughts unto a higher sphere." [AB, с. 27]. Окремий вірш А. Бредстріт присвячує Духу ("*Spirit*"), у якому славить найвищу істину божественного пізнання: "*Thy sinful pleasures I do hate, / Thy riches are to me no bait. / Thine honours do, nor will I love, / For my ambition lies above*" [AB, с. 48].

У концептуальному полі метафори EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННА ІСТИНА КП EGO одним із центральних художніх концептів є VANITY як приклад недосконалості людини в прагненні земних утіх. Авторка намагається через чистоту помислів та дій досягти життя божественного – чистого, справжнього, вічного: "*The City where I hope to dwell, / There's none on Earth can parallel*" [AB, с. 24]. Художні концепти в структурі цієї тематичної домінанти демонструють антиномію буття земного і божественного. Ядерним концептом залишається GOD із такими істинними цінностями, як TRUTH, PURITY, HEAVEN, яким протиставлені концепти VANITY, SIN та PLEASURE: "*Nor change of state nor cares shall ever see, / But wear his crown unto eternity. / This satiates the soul, this stays the mind, / And all the rest, but vanity we find.*" [AB, с. 66].

Домінанта EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННЕ СВІТЛО розширює мотивну лінію істинності релігійних цінностей. В основі цієї метафори лежить базова концептуальна метафора ІСТИНА – ЦЕ СВІТЛО, наголошуючи на першорядності просвітлення (LIGHT) релігійного життя [194, с. 323–324]. Разом з ядерним художнім концептом GOD у полі тематичної домінанти EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННЕ СВІТЛО КП EGO функціонують художні концепти LIGHT і SUN, які вводять у цей тематичний домен паралель божественного і світлого як символ чистоти і просвітлення: "*More Heaven than Earth was here, no winter and no night*" [AB, с. 17]; "*O shine upon me, blessed Lord, / Ev'n for my Saviour's sake*" [AB, с. 34].

Тематична домінанта репрезентована концептуальною метафорою EGO – ЦЕ ПОКОРА БОГУ ґрунтується на класичному догматі християнства, у якому лише через покору відкривається шлях до справжнього пізнання себе і світу. Служіння Богу представляє істинність буття земного на шляху до життя вищого – божественного. Художні концепти зазначеної тематичної домінанти

розширюють простір домену *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO, окреслюючи місце людини як слуги Божого: "*I in obedience to Thy will / Thou knowest did submit*" [AB, с. 72]; "*That I and all Thy servant may / Rejoice with heavenly cheer*" [AB, с. 72].

Порівняно з іншими тематичними домінантами, контекстна експлікація метафори EGO – ЦЕ ЛЮБОВ ДО БОГА є незначною (4 тектових вияви). Любов божественна – це насамперед захист та істина як вияви вищої любові. Любов земна є більшою мірою слабкістю, превалюванням тілесного над духовним. Варто зауважити, що в концептуальному полі тематичної домінанти EGO – ЦЕ ЛЮБОВ ДО БОГА функціонують не лише художні концепти LOVE та SOUL. На периферії цього поля відзначаємо концепти PROTECTION та SAVIOUR на підтвердження думки, що любов божественна є передусім захистом: "*Look to my little babes, my dear remains. / And if thou love thyself, or loved'st me, / These O protect from stepdame's injury*" [AB, с. 15]; "*I sought him whom my Soul did Love, / With tears I sought him earnestly. / ... / I'll serve him here whilst I shall live / And Love him to Eternity*" [AB, с. 16]. Звертаємо увагу на паралелізм конструкцій останніх двох рядків, у яких дієслова "serve" та "love" набувають відтінку синонімічності як підтвердження того, що справжня любов на землі – це служіння Господу. Відзначаємо також факт домінування релігійності над ліричністю: "*Though husband dear be from me gone, / Whom I do love so well, / I have a more beloved one / Whose comforts far excel*" [AB, с. 34].

Неконвенційною для релігійності колоніальної доби є реконструйована тематична домінанта EGO – ЦЕ РОЗЧАРУВАННЯ У ВІРІ. А. Бредстріт багато розмірковує над нещастями, що спіткають людство, як, до прикладу, у рядках поезії "*Here Follows Some Verses Upon the Burning of Our House*": "*I blest His name that gave and took, / That laid my goods now in the dust. ... He might of all justly bereft / But yet sufficient for us left*" [AB, с. 29]. З одного боку, авторка приймає нещастя з покірною, з другого – з'являється скрупул сумніву в справедливості Спасителя стосовно до істинно віруючої людини.

Ще одним можливим розчаруванням у Всевишньому стають часті хвороби самої Анни, а також її родичів. Небажання пояснювати їх волею Господа ставить низку відкритих питань, що, як результат, породжує сумніви стосовно божественної сили і всемогутності: "*My life as spider's web's cut off, / Thus fainting have I said, ... / O Lord, no longer be my days / Then I may fruitful be*" [AB, с. 24].

Дистрибуція художніх концептів метафори EGO – ЦЕ РОЗЧАРУВАННЯ У ВІРІ КП EGO додає нових відтінків концептуалізації EGO тематичного домену *БОЖЕСТВЕННОГО*. Так, у цьому домені з'являються художні концепти INJUSTICE та BETRAYAL як показник сумніву у справедливості та любові Всевишнього. У поетичній канві така дихотомія божественного виявляється в текстовій репрезентації ядерного художнього концепту GOD: Бог справедливий співіснує з авторкою в площині концептуалізації EGO, що маркується займенником другої особи ("Thee", "Thou"), тоді як Бог несправедливий переміщується в іншу площину, де він не вступає у відносини Я–ТУТ–ЗАРАЗ, а позначається займенником третьої особи однини як той, що належить іншому світу. Порівняймо: "*O Thou that hearst prayers, Lord, / To Thee shall come all flesh / Thou hast me heard and answered, / My complaints have had access*" [AB, с. 41] та "*It's purchased and paid for too / By Him who hath enough to do. / A price so vast as is unknown / Yet by His gift is made thine own*" [AB, с. 29].

Така концептуальна картина притаманна пізній творчості А. Бредстріт, у якій спостерігаємо рух у бік ліричності та неоднозначності тверджень, що експлікується в таких ТЛ, як: ТЛ *кохання*, де простежуються підтеми *кохання до чоловіка* та *любов до дітей*, ТЛ *країн і територій*, а також ТЛ *смерті*.

Тематичний домен *КОХАННЯ* КП EGO американської жіночої поезії колоніальної доби представлений двома ключовими підтемами (*кохання до чоловіка* і *любов до дітей*), що спираються на такі теми-домінанти: 1) EGO – ЦЕ ЄДНІСТЬ ПОДРУЖЖЯ, 2) EGO – ЦЕ ТЕПЛО СТОСУНКІВ (ЧОЛОВІК – ЦЕ ТЕПЛО), 3) EGO – ЦЕ ТЕМРЯВА ПОЧУТТЯ (ВІДСУТНІСТЬ ЧОЛОВІКА – ЦЕ ТЕМРЯВА) та 4) EGO – ЦЕ ЗДАТНІСТЬ ВІДПУСКАТИ КОХАНИХ (ДІТИ – ЦЕ ПТАХИ).

Наповнення простору тематичного домену *КОХАННЯ* можна проілюструвати таким чином (Рис. 3.2):

Рис. 3.2 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *КОХАННЯ* КП EGO американської жіночої поезії колоніальної доби

Ядерним концептом тематичного домену *КОХАННЯ* КП EGO є концепт LOVE. На ближній периферії розташовані концепти LIGHT, LIFE, CARE, HOME, HUSBAND, WIFE, GOD, CHILDREN та HAPPINESS.

ТЛ *кохання* є другою за кількістю текстових репрезентацій і становить 20,51 % від загальної кількості егомаркованих контекстів (див. Додаток В). У межах цієї теми підтема *кохання до чоловіка* представлена трьома ключовими темами-домінантами.

Тематична домінанта EGO – ЦЕ ЄДНІСТЬ ПОДРУЖЖЯ вказує на релігійність основ сімейного життя, що через весільну клятву "*and thereto I pledge thee my faith [or] pledge myself to you*" проголошує чоловіка і дружину одним цілим: "*My head, my heart, mine eyes, my life, nay more, / My joy, my magazine, or earthly store, / If two be one, as surely thou and I, / ... / Flesh of thy flesh, bone of thy bone, / I here, thou there, yet both but one*" [AB, с. 9]; "*Together at one tree, oh let us browse,*

*/ And like two turtles roost within one house, / And like the mullets in one river glide,
/ let's still remain but one, till death divide" [AB, с. 13]; "If ever two were one, then
surely we. / If ever man were lov'd by wife, then thee. / If ever wife was happy in a
man, / Compare with me, ye women, if you can" [AB, с. 68].*

Тематичні домінанти EGO – ЦЕ ТЕПЛО СТОСУНКІВ та EGO – ЦЕ ТЕМРЯВА ПОЧУТТЯ (ЧОЛОВІК – ЦЕ ТЕПЛО та ВІДСУТНІСТЬ ЧОЛОВІКА – ЦЕ ТЕМРЯВА) розширюють КП EGO за рахунок включення художніх концептів FLESH та WARMTH, які додають почуттю кохання характеристик земної тактильності: "*Whom whilst I joyed, nor storms, nor frost I felt, / His warmth such fringed colds did cause to melt" [AB, с. 9]; "*But for one month I see no day (poor soul) / Like those far situate under the pole, / Which day by day long wait for thy arise, / O how they joy when thou dost light the skies" [AB, с. 11]; "*But worst of all, to him can't steer my course, / I here, he there, alas, both kept by force" [AB, с. 13].***

Концептуальна метафора EGO – ЦЕ ЗДАТНІСТЬ ВІДПУСКАТИ КОХАНИХ (ДІТИ – ЦЕ ПТАХИ) лежить в основі поетичного твору "*In Reference to Her Children*" [AB, с. 37]. Цей вірш, пронизаний коханням, піклуванням, турботою та хвилюванням, уводить до тематичного домену *КОХАННЯ* КП EGO художні концепти CARE, CHILD, BIRD, NEST та WORRY: "*I had eight birds hatched in one nest, / Four cocks there were, and hens the rest. / ... / Great was my pain when I you fed, / Long did I keep you soft and warm, / And with my wings kept off all harm, / My cares are more and fears than ever, / My throbs such now as fore were never. / ... / Farewell, my birds, farewell adieu, / I happy am, if well with you" [AB, с. 37].*

Тематичний домен *КРАЇН ТА ТЕРИТОРІЙ* у КП EGO представлений опозицією СВІЙ – ЧУЖИЙ з концептуальними метафорами EGO – ЦЕ ВІРНІСТЬ ТРАДИЦІЯМ (СТАРА І НОВА АНГЛІЯ – ЦЕ МАТИ І ДОЧКА) та EGO – ЦЕ ВОРОЖІСТЬ ЧУЖОГО (ЧУЖІ ЗЕМЛІ – ЦЕ ВОРОГИ). Концепти в межах цього КП можна зафіксувати таким чином (Рис. 3.3):

Рис. 3.3 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену
КРАЇН І ТЕРИТОРІЙ КП EGO американської жіночої поезії колоніальної доби

Опозиційність концептів у домені **КРАЇН І ТЕРИТОРІЙ** КП EGO відображає ставлення А. Бредстріт до світової політики. Стару Англію та Нову Англію розглянуто з позиції наслідування Новою Землею всього найкращого від матері-попередниці. Такі країни, серед яких авторка згадує Шотландію, Францію, Голландію та інші, постають як ворожі до Нового Світу та Старої Англії. У Новій Англії авторка вбачає перспективу розвитку, що ґрунтується на добрій традиції Старої Англії: "*If none of these, dear Mother, what's your woe? / ... / Your humble Child entreats you shew your grief*" [AB, с. 3]; "*Dear Mother, ... / ... / You are my mother, nurse, I once your flesh, / Your sunken bowels gladly would refresh*" [AB, с. 3]; "*Doth your Ally, fair France, conspire your wrack, / or doth the Scots play false behind your back? / Doth Holland quit you ill for all your love?*" [AB, с. 3].

Тема *смерті* в поезії колоніальної доби суголосна релігійним канонам, які трактують смерть земну як продовження або початок життя небесного. Концепти тематичного домену **СМЕРТІ** простору EGO можна представити у такий спосіб (Рис. 3.4):

Рис. 3.4 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *СМЕРТІ* КП EGO американської жіночої поезії колоніальної доби

Тема *смерті* в поетичних творах колоніальної доби має найнижчу частотність текстової репрезентації (близько 9%). Смерть у поезії цього періоду постає продовженням життя, Божим благословенням, на яке заслуговують лише істинно віруючі: "*O whilst I live this grace me give, / I doing good may be, / Then death's arrest I shall count best, / Because it's Thy decree*" [AB, с. 9].

У домені *СМЕРТІ* в КП EGO вагоме місце займає художній концепт BLESSING, узагальнюючи ставлення авторки до смерті як до Божого промислу. Пізніше, у поезії доби романтизму, спостерігаємо зміщення акценту в тематичному домені *СМЕРТІ* з площини BLESSING як прерогативи вищої сили у площину BLISS, що підкреслює радість благословення продовження життя мирського на небесах.

Наведена нижче в Таблиці 3.1 дистрибуція художніх концептів відбиває інтегрований КП EGO американської жіночої поезії колоніальної доби. Темним кольором виділені художні концепти спільні для двох чи більше тематичних доменів, що показує загальну структуру КП EGO періоду з виявленням ядерних та периферійних концептів.

Таблиця 3.1

Художні концепти КП ЕГО американської жіночої поезії колоніальної доби

<i>БОЖЕСТВЕННЕ</i>	<i>ЗЕМЛЕ КОХАННЯ</i>	<i>КРАЇНИ І ТЕРИТОРІЇ</i>	<i>СМЕРТЬ</i>
GOD	GOD	GOD	GOD
BETRAYAL		BETRAYAL	
HEAVEN			HEAVEN
LIGHT	LIGHT		
LOVE	LOVE		
CARE	CARE		
	CHILD	DAUGHTER	
	LIFE		LIFE
ETERNITY			ETERNITY
SOUL			SOUL
SPIRIT			SPIRIT
GOODNESS	BIRD	BLOOD	BLESSING
EARTH	HAPPINESS	FRIEND	DEATH
HELP	HOME	FOE	GRACE
INJUSTICE	HUSBAND	FUTURE	
OBEDIENCE	FLESH	LAND	
PEACE	FREEDOM	MOTHER	
PLEASURE	NEST	NEW ENGLAND	
PRAISE	TEMPORALITY	OLD ENGLAND	
PROTECTION	UNITY	TROUBLE	
PURITY	WARMTH		
REVERENCE	WIFE		
SACRIFICE	WORRY		
SAFETY			

Продовження Таблиці 3.1

SERVANT			
SIN			
SLAVE			
SUN			
TRUTH			
VANITY			

Таблиця 3.1 демонструє дистрибуцію художніх концептів за всіма ТЛ в межах контекстів репрезентації егоцентричності. Спільним художнім концептом для всіх тематичних доменів виявився концепт GOD як підтвердження тези про релігійність епохи. Концепти HEAVEN, LIGHT, LOVE, CARE, CHILD, LIFE, ETERNITY, BETRAYAL, SPIRIT та SOUL фігурують у двох тематичних доменах, наголошуючи на вірності цінностям Християнства. Інші художні концепти репрезентовані лише в межах одного тематичного домену. Таким чином, ядерним концептом простору EGO американської жіночої поезії колоніальної доби є GOD. Ближню периферію становлять HEAVEN, LIGHT, LOVE, CARE, CHILD, LIFE, ETERNITY, BETRAYAL, SPIRIT та SOUL. Інші художні концепти займають дальнє периферійне положення.

Аналіз КП EGO колоніальної доби дозволяє виділити такі його характеристики:

1. Превалювання ТЛ *божественного* в егомаркованих контекстах і ядерний статус концепту GOD у межах усіх тематичних доменів КП EGO свідчать про відданість традиціям Старого Світу та релігійність епохи.
2. Історико-культурний чинник впливу на формування КП EGO зумовлює присутність тематичного домену *КРАЇН І ТЕРИТОРІЙ*.

3.2.2. Концептуальний простір EGO американської жіночої поезії періоду Війни за незалежність

Американська література періоду Війни за незалежність порівняно з іншими періодами не була широко представлена творчістю поетес [39; 56; 66; 299]. Ф. Уїтлі – єдина авторка-афроамериканка, яка залишила вагомий спадок у літературі цього періоду. Щобільше, високий рівень художності творчості Ф. Уїтлі ставить її поезію в один ряд із поезією білих сучасників, що, безперечно, можна вважати великим досягненням.

Більшість творів Ф. Уїтлі – елегії, написані за класичними канонами епітафій. Але порівняно з посмертними поезіями А. Бредстріт відзначаємо образність поетичної мови Ф. Уїтлі. У класичному п'ятистопному ямбі авторка вміло використовує гіперболу, перифраз, порівняння (найчастіше біблеїзми), що надає героїчній строфі Уїтлі ліричного звучання: "*From bondage freed, the exulting spirit flies / Beyond Olympus, and these starry skies. / Lost in our woe for thee, blest shade, we mourn / In vain: to earth thou never must return*" [PhW, с. 41].

Тематично егомарковані текстові фрагменти поезії цього періоду представлені ТЛ *смерті, божественного, рідної землі (Африки) та природи* (див. Додаток Г). Підкреслимо, що у порівнянні з тематичною спрямованістю поетичних творів колоніальної доби спостерігаємо появу нової ТЛ – *природи*. Природа в КП EGO періоду Війни за незалежність має дві іпостасі – природа як повернення до рідної землі і природа божественного циклу життя. Незначні за кількістю (8 текстових виявів) контексти репрезентації ТЛ *природи* (10,81 % текстових виявів від загальної кількості) розкривають ліричність авторки: героїчний стиль поступається місцем новаторству. Ф. Уїтлі експериментує з віршованими розмірами, строфічною організацією та метафоричністю. Вже пізніше, у творах доби романтизму Е. Дікінсон, об'єднуються провідні ТЛ *природи* і *смерті*. Хоча Ф. Уїтлі значною мірою наслідувала класичні європейські поетичні традиції, у її творчості простежуємо зародження вільного жіночого духу [PhW, с. 3]. Колір шкіри і соціальне становище Уїтлі додавали

поезії відчуття вольності: не лише нагадування про Африку як країну народження, а і твердження, що чорні люди заслуговують на повагу, відображені в тематичних домінантах доменів КП ЕГО доби Війни за незалежність. Отже, в поетичних текстах американської жіночої поезії періоду Війни за незалежність у межах визначених ТЛ формулюємо такі теми-домінанти: 1) ЕГО – ЦЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ СМЕРТЮ, 2) ЕГО – ЦЕ ВІРА У ВІЧНЕ ЖИТТЯ (СМЕРТЬ – ЦЕ ПРОДОВЖЕННЯ ЖИТТЯ), 3) ЕГО – ЦЕ ПОКЛАДАННЯ НА БОЖЕСТВЕННУ МУДРІСТЬ, 4) ЕГО – ЦЕ ВІРА В БОЖЕСТВЕННЕ СПАСІННЯ, 5) ЕГО – ЦЕ БОРОТЬБА ЗА РІВНОПРАВ'Я (НЕГРИ – ЦЕ ЛЮДИ [лексема "негри" використовується у вірші Ф.Уїтлі] – Н. Є.) та 6) ЕГО – ЦЕ ЖИТТЯ В ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ.

Безперечно, превалювання ТЛ *смерті* (44, 59 %) зумовлено жанровою специфікою творів Ф. Уїтлі, але в межах цього домену в КП ЕГО спостерігаємо зміщення акцентів та неконвенційну концептуалізацію порівняно з тотожним доменом КП ЕГО посмертних поезій попередниці. Так, тематична домінанта ЕГО – ЦЕ ВІРА У ВІЧНЕ ЖИТТЯ менш чисельна (10 текстових виявів) за своєю текстовою репрезентацією, ніж домінанта ЕГО – ЦЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ СМЕРТЮ (23 вияви). Авторка наголошує, що смерть – не просто продовження життя, а життя більш високого ґатунку, яке людина має заслужити і яке стане справжнім благословенням: "*O, what a blessing in his flight deny'd! / How oft for us the holy prophet pray'd!*" [PhW, с. 21]; "*Should turn your sorrows into grateful praise; / Let then no tears for her henceforward flow*" [PhW, с. 24]. Посмертні елегії завдяки концептуальній метафорі ЕГО – ЦЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ СМЕРТЮ набувають відтінків ліричності, що додає поезії чуттєвості: "*To thine embrace this joyful spirit moves / To thee, the partner of his early loves; / He welcomes thee to pleasures more refined, / And better suited to th' immortal mind*" [PhW, с. 28].

Дистрибуцію художніх концептів тематичного домену *СМЕРТІ* можна представити таким чином (Рис. 3.6):

Рис. 3.6 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *СМЕРТІ* КП EGO американської жіночої поезії періоду Війни за незалежність

У домені *СМЕРТІ* КП EGO цього періоду спостерігаємо зміщення ядерної позиції в бік смерті (DEATH) як фізичного явища, а не лише Божого замислу. У посмертних поезіях Ф. Уїтлі фокусується не стільки на чеснотах померлого, як на почуттях родини, що зазнала втрати. Така стилістична неконвенційність епітафії наближає її до ліричної поезії: *"Overwhelming sorrow now demands my song: / From death the overwhelming sorrow sprung. / What flowing tears? What hearts with grief opprest? / What sighs on sighs heave the fond parent's breast?"* [PhW, с. 64]

Як засвідчує Рисунок 3.6, у структурі тематичного домену *СМЕРТІ* КП EGO з'являються художні концепти життя (LIFE) і дороги (ROAD), що наголошує на трансформації життя мирського небесним шляхом до життя істинного, яке є благословенням Божим: *"Mindless of sublunary scenes below: / Ascend the sacred mount, in thought arise, / And seek substantial and immortal joys: / Where hope receives, where faith to vision springs, / And raptur'd seraphs tune the immortal strings / To strains ecstatic"* [PhW, с. 41].

Другою за кількістю егомаркованих контекстів (21 текстовий вияв) є ТЛ *божественного* (28,38%), представлена двома ключовими домінантами: EGO – ЦЕ ПОКЛАДАННЯ НА БОЖЕСТВЕННУ МУДРІСТЬ і EGO – ЦЕ ВІРА В БОЖЕСТВЕННЕ СПАСІННЯ. У поезіях періоду через такі концептуальні метафори вказують на антропоцентризм *божественного*, де Всевишній наділяється не абстрактною безапеляційною силою всемогутнього деміурга, а якостями земними, до яких

може прагнути кожна людина. Таким чином, людські характеристики трансформуються у площину божественного, зближуючи світи земного та небесного.

У тематичному домені *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO спостерігаємо таке розміщення концептів (Рис. 3.7):

Рис. 3.7 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену
БОЖЕСТВЕННОГО КП EGO американської жіночої поезії
періоду Війни за незалежність

Дистрибуція художніх концептів у межах *БОЖЕСТВЕННОГО* демонструє шлях до небесного пізнання (COMPREHENSION) як духовну силу (SOUL), спроможну досягнути мудрості (WISDOM), що є світлом (LIGHT) життя небесного (HIGHT): "*O Thou bright jewel in my aim I strive / To comprehend you*" [PhW, с. 15]; "*What Pow'r, what Wisdom, and what Goodness shine! / And are thine wonders, Lord, my men explored*" [PhW, с. 37]; "*The gift of Heaven entrusted to your hand / Cheerful resign at the divine command: / Not at your bar must sovereign Wisdom stand*" [PhW, с. 76].

У тематичній доміні EGO – ЦЕ ВІРА В БОЖЕСТВЕННЕ СПАСІННЯ КП EGO за допомогою концептів простору *БОЖЕСТВЕННОГО* експлікуються людські недоліки, які потребують Божого втручання. Художні концепти SIN та EVIL акумулюють усі вади людства, що лише через біль (PAIN) божественного

пізнання отримують прощення: *"Still more, ye sons of science ye receive / The blissful news by messengers from heav'n. / How Jesus' blood for your redemption flows"* [PhW, с. 16]; *"Let sin, that baneful evil to the soul. / By you be shun'd, nor once remit your guard: / Suppress the deadly serpent in its egg"* [PhW, с. 16]; *"Arise, my soul, on wings enraptur'd, rise / To praise the monarch of the earth and skies / Whose goodness and beneficence appear / As round it center moves the rolling year"* [PhW, с. 37].

Наступною за кількістю текстових репрезентацій (12 виявів) є ТЛ *рідної землі* Африки (16,22 %). Цінуючи і поважаючи власне африканське коріння, Ф. Уїтлі своїми поезіями прагнула довести світу, що не лише вона єдина – чорна жінка – має "достатньо розуму для віршоскладання" [PhW, с.2], а що всі представники чорного континенту теж люди: *"Remember, Christians, Negroes, black as Cain, / May be refin'd, and join th' angelic train"* [PhW, с. 19].

Таким чином, тематичну домінанту цього контексту реконструюємо як концептуальну метафору EGO – ЦЕ БОРОТЬБА ЗА РІВНОПРАВ'Я (НЕГРИ – ЦЕ ЛЮДИ) В КП EGO, а дистрибуцію концептів фіксуємо в такий спосіб (Рис. 3.8):

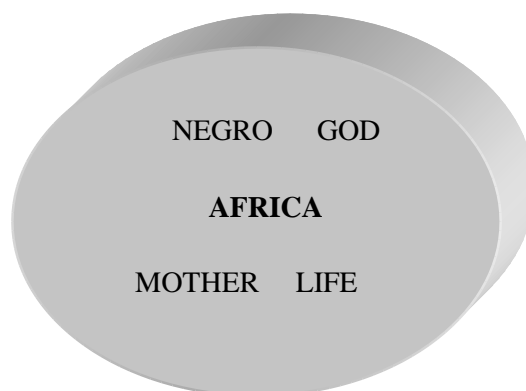

Рис. 3.8 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *РІДНОЇ ЗЕМЛІ* КП EGO американської жіночої поезії періоду Війни за незалежність

Ядром цього тематичного домену КП EGO є AFRICA – рідна країна Уїтлі, яку вона покинула не за своєю волею у віці семи років. Високо цінуючи всі блага Нового Світу і добро родини Уїтлі, Філіс часто згадує Африку як матір (MOTHER), яка дала їй життя (LIFE) і оберігала її: *"Inspire, ye sacred nine, / Your*

vent'rous Afric in her great design. / Mneme, immortal pow'r, I trace thy spring: / Assist my strains, while I thy glories sing" [PhW, с. 49].

Звільнена від рабської праці, Філіс була винятком серед афроамериканців, яких не вважали за гідних у Новому Світі. У її поезіях відчуваємо ліричні ноти дотику душі чорних людей, чесноти яких авторка прагнула відкрити всьому світу. Її голос був першим голосом чорної жінки в американській поезії: саме Ф. Уїтлі стояла біля витоків поезії свободи афроамериканців та жінок Нового Світу. Завуальовані в релігійну тематику, її твори торкаються тем свободи і рівності, незалежно від батьківщини та кольору шкіри: *"I, young in life, by seeming cruel fate / Was snatch'd from Afric's fancy'd happy seat: / What pangs excruciating must molest, / What sorrows labour in my parent's breast? /... / ... And can I then but pray / Others may never feel tyrannic sway?" [PhW, с. 56]. Проголошення чорношкірих рівнею у вірші *"On Being Brought From Africa to America"* ставить Ф. Уїтлі в один ряд з революціонерами, які боролися за свободу чорношкірого населення:*

*'Twas mercy brought me from my Pagan land.
Taught my benighted soul to understand
That there's a God, that there's a Saviour too:
Once I redemption neither fought nor knew.
Some view our sable race with scornful eye.
"Their colour is a diabolic die."
Remember, Christians, Negroes, black as Cain,
May be refin'd, and join th' angelic train [PhW, с. 19]*

ТЛ *природи* поезії цього періоду також перегукується із темою Божого джерела у всьому живому. Розглянемо тематичний домен *ПРИРОДИ* КП ЕГО з домінантою ЕГО – ЦЕ ЖИТТЯ В ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ (Рис. 3.9):

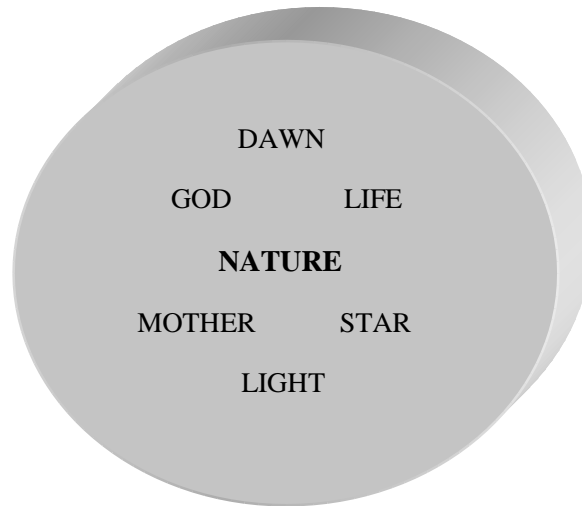

Рис. 3.9 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену
ПРИРОДИ КП EGO американської жіночої поезії
періоду **Війни за незалежність**

Художні концепти тематичної домінанти EGO – ЦЕ ЖИТТЯ В ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ сукупно репрезентують природу як божественне творіння [194, с. 52], що, як мати, оберігає і дарує світло надії. Чуттєві описи природи зміщують акцент з притаманних добі героїчного жанру та епітафій у бік приватної ліричності: "*The morn awakes, and wide extends her rays. / On every leaf the gentle zephyr plays. / Harmonious lays the feather'd race resume*" [PhW, с. 45]; "*Soft purls the streams, the birds renew their notes. / And through the air their mingled music floats*" [PhW, с. 46].

Америка часів Війни за незалежність у складній ситуації конфліктів та нестабільності, здобувши новий соціально-політичний вектор розвитку, безумовно, втратила в літературному розвитку. На думку вчених [66; 300], цей період американської літератури був найменш плідним, що, однак, у жодному разі не заперечує важливості творчості Уїтлі як представниці періоду. КП EGO американської жіночої поезії періоду Війни за незалежність представлено в Таблиці 3.2:

Таблиця 3.2

**Художні концепти КП EGO американської жіночої поезії
періоду Війни за незалежність**

<i>СМЕРТЬ</i>	<i>БОЖЕСТВЕННЕ</i>	<i>РІДНА ЗЕМЛЯ</i>	<i>ПРИРОДА</i>
GOD	GOD	GOD	GOD
LIFE	LIFE	LIFE	LIFE
SAVIOUR	SAVIOUR		
HEAVEN	HEAVEN		
DEATH	DEATH		
		MOTHER	MOTHER
	LIGHT		LIGHT
BLESSING	COMPREHENSION	LAND	DAWN
PLEASURE	HIGHT	NEGRO	NATURE
ROAD	SOUL	AFRICA	STAR

Ядерними художніми концептами простору EGO творів цього періоду є GOD та LIFE, присутні у всіх ТЛ егомаркованих контекстів експлікації EGO. На ближній периферії розташовані концепти SAVIOUR, HEAVEN, DEATH, MOTHER та LIGHT репрезентовані у двох тематичних доменах, інші художні концепти перебувають на периферії КП EGO. Таке наповнення КП EGO дозволяє зробити висновки:

1. Домінантними ТЛ егомаркованих контекстів творів американської жіночої поезії залишаються ТЛ *божественного* та *смерті* (відзначаємо жанрову специфіку творів Ф. Уїтлі, яка зумовлює ядерну позицію тематичної лінії *смерті*).
2. КП EGO творів періоду Війни за незалежність порівняно з КП EGO поезій інших періодів представлений найменшою кількістю художніх

концептів (18), що підтверджує думку про загальний низький рівень образності літературного спадку цього періоду.

3. Ядерними концептами простору EGO є концепти GOD та LIFE, які репрезентують загальну тематичну спрямованість поетичних творів з домінантним релігійним спрямуванням.

3.2.3. Концептуальний простір EGO американської жіночої поезії доби романтизму

У XIX столітті поети і поетеси, звільняючись від усталених моделей і стереотипів, починають виражати національну ідентичність, що притаманно епосі романтизму. Ключовою фігурою в американській поетичній історії небезпідставно вважається Р. У. Емерсон [237], який закликав поетів бути природними й органічними. Р. У. Емерсон заклав підвалини теорії американської поезії як незалежної і самобутньої. Під його впливом розвивалася найяскравіша жіноча постать американської поезії XIX століття – Емілі Дікінсон [226; 227; 228; 232]. Її еліптичні, з використанням нетрадиційної пунктуації і капіталізації вірші, є глибоким аналізом EGO в тематиці болю, смерті, природи, фантазії і кохання:

Love is anterior to life

Posterior to death,

Initial of creation, and

The exponent of death.

Літературознавчі дослідження творчості Е. Дікінсон є найбільш численними: здебільшого такі праці присвячені композиційній структурі та основним засобам і прийомам образності авторського ідіостилу. У вітчизняній науці вивченням творчості Е. Дікінсон займалися С. Д. Павличко, Г. В. Чеснокова, Н. Ю. Безребра та ін. [17; 159; 172; 205; 206].

Відлік когнітивних досліджень поезики Е. Дікінсон було розпочато М. Фрімен [245; 246; 247], яка перша торкнулася когнітивних витоків джерел концептуалізації у творчості авторки. Наразі когнітивний підхід до вивчення творчості Е. Дікінсон стає одним із провідних у наукових розвідках. Аналізом поезики авторки займається коло дослідників, які входять до міжнародної асоціації "*The Emily Dickinson International Society*".

Творчість Е. Дікінсон, незважаючи на велику кількість наукових пошуків, залишається невичерпним джерелом натхнення для читача і розвідки для вченого. Незаперечним також є факт найвагомішої ролі авторки у формуванні та розвитку літературних тенденцій американської поезії загалом і жіночої поезії доби романтизму зокрема [226, с. 12–13].

Аналіз егомаркованих контекстів поезії Е. Дікінсон виявив п'ять ключових ТЛ, а саме: *смерті, кохання, життя, самопізнання і божественного*. У цих ТЛ реконструйовано чотирнадцять тематичних домінант (див. Додаток Д).

Найчисельнішою за кількістю виявив є ТЛ *смерті*, яка охоплює більше ніж 27,6 % контекстів загальної репрезентації егоцентричності. У межах цієї лінії виокремлено такі тематичні домінанти: 1) EGO – ЦЕ СТРАХ СМЕРТІ, 2) EGO – ЦЕ ВІРА У ВІЧНІСТЬ СМЕРТІ, 3) EGO – ЦЕ ШЛЯХ ДО СМЕРТІ і 4) EGO – ЦЕ ОЧІКУВАННЯ БЛАЖЕНСТВА СМЕРТІ. Зауважимо, що художній концепт BLISS (БЛАЖЕНСТВО) вперше з'являється в просторі EGO американської жіночої поезії саме в добу романтизму. Більш того, цей концепт функціонує в структурі кількох тематичних доменів простору EGO. Надалі художній концепт BLISS стає одним із центральних у КП EGO творів американських поетес.

Дистрибуцію концептів тематичного домену *СМЕРТІ* КП EGO можна представити так (Рис. 3.11):

Рис. 3.11 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *СМЕРТІ* КП EGO американської жіночої поезії доби романтизму

Ядерними концептами домену *СМЕРТІ* КП EGO є концепти DEATH, GOD та NATURE. Концепт NATURE, що вперше з'являється на периферії КП EGO поезії попереднього періоду, стає ядерним для поетичних творів доби романтизму. Щобільше, цей концепт присутній у всіх тематичних доменах КП EGO доби. До ближньої периферії в тематичному домені *СМЕРТІ* належать концепти LIFE, FEAR, BLISS, SOUL, ROAD, HEAVEN, JOURNEY, WATER та ETERNITY. Уперше в поетичних творах цієї доби фігурує концептуальна метафора EGO – ЦЕ ШЛЯХ ДО СМЕРТІ, що акумулює концепти WATER, SEA, JOURNEY та SHIP на позначення переродження людини на шляху до небесного життя [194, с. 43–45]. Надалі ця концептуальна метафора простежується в поетичних творах наступниць Е. Дікінсон. Інші концепти залучаємо до дальньої периферії в тематичному домені *СМЕРТІ* КП EGO поезії доби романтизму.

Ядерними концептами домінанти EGO – ЦЕ СТРАХ СМЕРТІ є концепти DEATH, FEAR та GOD. Смерть у поезії романтизму – це, по-перше, страх хаосу і холодної темряви [194, с. 381], що є експлікацією холодного синестезійного образу [171]. У структурі цієї тематичної домінанти КП EGO наявні художні

концепти "холодної" поезії [172, с. 4] на позначення смерті як ситуації, в якій відсутнє тепло [194, с. 342–343]: *"It was not death, for I stood up, / And all the dead lie down; It was not night, for all the bells / Put out their tongues, for noon. / It was not frost, for on my flesh / I felt siroccos crawl, – / ... / And yet it tasted like them all"* [ED, с. 215]; *"My wheel is in the dark, – / I cannot see a spoke"* [ED, с. 260].

Продовження життя досягається трансформацією душі в простір безсмертного, що є небесним королівством вічності. Художні концепти домінанти EGO – ЦЕ ВІРА У ВІЧНІСТЬ СМЕРТІ КП EGO формують простір EGO у площині вічного життя душі в новому вимірі. Якщо для А. Бредстріт та Ф. Уітлі досягнення такого життя є божим благословенням, то для Е. Дікінсон це результат просвітлення. Подібну концептуалізацію в межах тематичного домену СМЕРТІ надалі відстежуємо у творах представниць "сповідальної" і сучасної поезії, у КП EGO яких життя після смерті відбивається як процес усвідомлення трансформації фізичних станів. Щобільше, починаючи саме з творів доби романтизму, відзначаємо присутність окремого тематичного домену САМОПІЗНАННЯ в КП EGO американської жіночої поезії: *"I made my soul familiar / With her extremity. / That at the last it should not be / A novel agony. / But she and Death, acquainted, / Meet tranquilly as friends, / Salute and pass without a hint – / And there the matter ends"* [ED, с. 200]; *"Because I could not stop for Death, / He kindly stopped for me; / The carriage held but just ourselves / And Immortality. / ... / I first surmised the horses' heads / Were toward eternity"* [ED, с. 190].

Останні рядки є прикладом експлікації тематичної домінанти EGO – ЦЕ ШЛЯХ ДО СМЕРТІ в КП EGO, де перехід до нового стану є актом народження, адже вода (художній концепт WATER) є символом очищення та переродження душі і тіла: [194, с. 43–45] *"So set its sun in thee, / What day is dark to me – / What distance far, / So I the ships may see / That touch how seldomly / Thy shore?"* [ED, с. 319]. Як хрещення дитини, яка, очищуючись, єднається з Богом, так і тілесна смерть трансформується через воду до життя в Новому Світі (NEW WORLD). Художній концепт NEW WORLD на відміну від HEAVEN постає світом нового, а

не невідомого: "*So keep your secret, Father! / I would not, if I could, / Know what the sapphire fellows do, / In your new-fashioned world!*" [ED, с. 91]

Е. Дікінсон першою говорить про смерть з іронією і часткою скептицизму. Її попередниці, якщо і вважали смерть божим благословенням, то, зважаючи на жанр поезії (здебільшого посмертних елегій та епітафій), концептуалізували її в полі *трагічного*. Е. Дікінсон руйнує сакральні стереотипи божественного загалом і ставлення до смерті зокрема, дозволяючи своїй ліричній героїні пафосне ставлення до смерті: "*God preaches, – a noted clergyman, – / And the sermon is never long; / So instead of getting to heaven at last, / I'm going all along!*" [ED, с. 114].

Невипадково в тематичному домені *СМЕРТІ* реконструюється концептуальна домінанта EGO – ЦЕ ОЧІКУВАННЯ БЛАЖЕНСТВА СМЕРТІ, в якій блаженство смерті є не просто благословенням (як у поезіях попередніх періодів), а радістю нового життя: "*That bells should joyful ring to tell / A soul had gone to heaven, / Would seem to me the proper way / A good news should be given*" [ED, с. 241]. Життя по смерті порівнюється з об'єктами буденними, що відбивається в концептуалізації смерті як звичайного процесу: "*I never was a moor, / I never was the sea; / Yet know I how the heather looks, / And what a wave must be. / I never spoke to God, / Nor visited in heaven; / Yet certain and I of the spot / As if the chart were given*" [ED, с. 184].

Наступною за кількістю текстових вербалізацій в американській жіночій поезії доби романтизму є ТЛ *кохання* (23,4 %), в якій реконструюємо домінанти EGO – ЦЕ ВІДЧУТТЯ БОЛЮ КОХАННЯ та EGO – ЦЕ ПРИРОДНЕ КОХАННЯ. Такі концептуальні метафори в ТЛ *кохання* Е. Дікінсон є не випадковими: достеменно невідомо, хто був об'єктом кохання Емілі, але незаперечним є факт її самотності, що і спричинило концептуалізацію світлого почуття любові в темних фарбах болю. Споглядання природи як досконалого творіння спонукає Е. Дікінсон ідеалізувати кохання у спробі віднайти втіху нерозділеного почуття.

Наповнення тематичного домену *КОХАННЯ* КП EGO зафіксовано в такій спосіб (Рис. 3.12):

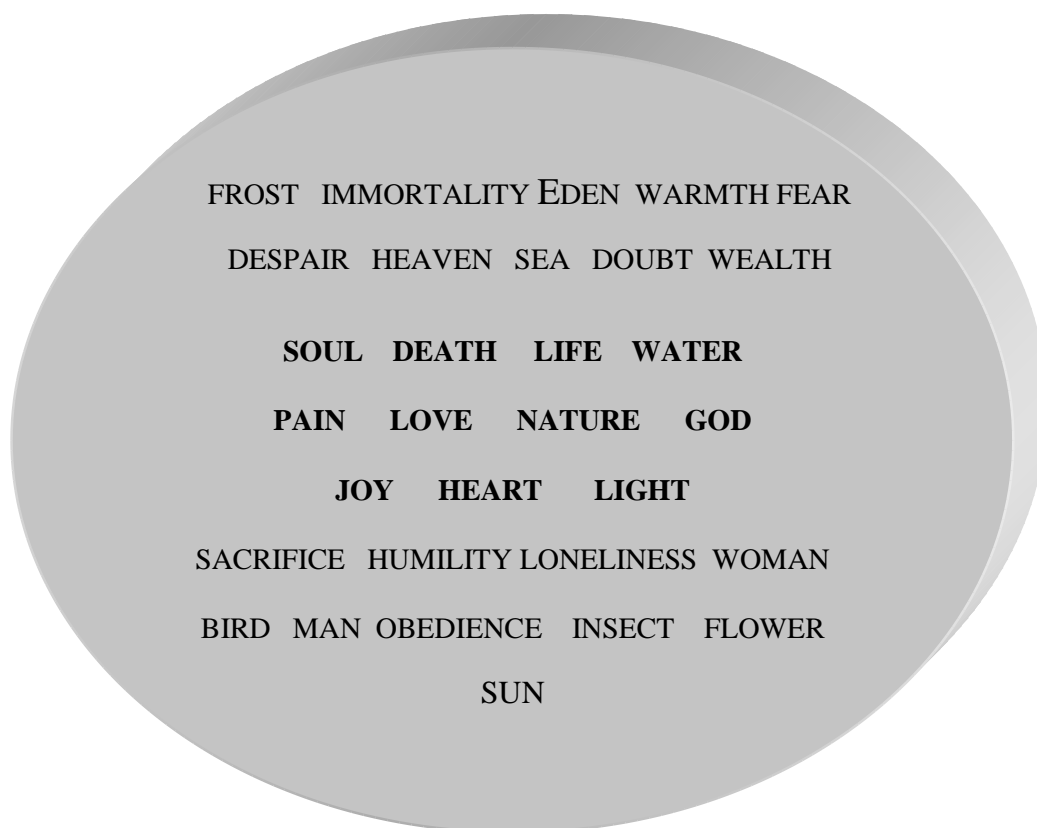

Рис. 3.12 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *КОХАННЯ* КП EGO американської жіночої поезії доби романтизму

Ядерними концептами домену *КОХАННЯ* КП EGO є концепти PAIN, LOVE, NATURE та GOD. Відзначаємо, що концепт NATURE пронизує весь КП EGO поетичних творів тієї доби. До ближньої периферії входять концепти SOUL, DEATH, LIFE, JOY, HEART, WATER та LIGHT. Інші концепти належать до дальньої периферії тематичного домену *КОХАННЯ* КП EGO.

Така дистрибуція художніх концептів *КОХАННЯ* простору EGO пояснює причини болю та страждання авторки. У жертвності очікування відбиваються страх, сумнів та відчай недосяжності бажання єднання з коханою людиною: "*Proud of my broken heart since you didst break it, / Proud of the pain I did not feel till thee, / Proud of my night since thou with moons dost slake it, / Not to partake thy passion, my humility*" [ED, с. 164].

Художні концепти MAN та WOMAN, вербалізовані лексичними одиницями "wife" та "husband", у контекстах домінанти EGO – це відчуття болю *КОХАННЯ* набувають негативних ознак покори і жертвності, що спричинює біль: "*I'm wife; I've finished that, / That other state; / I'm Czar, I'm woman now; It's safer so.* /

... / *This being comfort, then / That other kind was pain; / But why compare? / I'm wife! Stop there!*" [ED, с. 153]. Недосяжність кохання породжує сумніви, які у свою чергу викликають почуття власної незначущості та страху: "*My worthiness is all my doubt, / His merit all my fear, / Contrasting which, my qualities / Do lowlier appear*" [ED, с. 164]. Такі болісні відчуття спонукають до пошуків порятунку у звільненні від хворобливого кохання: "*What if I say I shall not wait? / What if I burst the fleshly gate / And pass, escaped to thee? / ... / What if I file this mortal off, / See where it hurt me, – that's enough, – / And wade in liberty?*" [ED, с. 178].

Лише у природі як ідеалі вищого творіння криється спасіння від душевних страждань. Концептуалізація кохання в тематичній домінанті EGO – ЦЕ ПРИРОДНЕ КОХАННЯ відбиває прагнення до гармонії природних почуттів. Ядерним концептом цієї тематичної домінанти КП EGO є художній концепт WATER у таких текстових репрезентаціях: "brook", "dew", "stream", "sea", "river", "ocean" та інші. Образ води присутній у широкому спектрі концептуалізацій різних тематичних доменів поезії доби романтизму [22, с. 391], що говорить про домінантність архетипу ВОДИ [194, с. 43–45] в поетичних текстах цього періоду. Художній концепт WATER у тематичному домені КОХАННЯ є водночас виявом чистоти та сили почуття разом із руйнівними наслідками, які породжує стихія [194, с. 422]: "*He touched me, so I live to know / ... / It was a boundless place to me, / And silenced, as the awful sea / Puts minor streams to rest*" [ED, с. 172].

Художні концепти LOVE, LIGHT, WARMTH та EDEN актуалізуються в тематичному просторі КОХАННЯ КП EGO разом із концептами FLOWER, BIRD та INSECT, що засвідчує валідність формулювання концептуальної метафори (EGO – ЦЕ ПРИРОДНЕ КОХАННЯ) тематичної домінанти: "*Summer for thee grant I may be / When summer days are flown! / ... / For thee I bloom, I'll skip the tomb / And sow my blossoms o'er! / Pray gather me, Anemone, / Thy flower forevermore!*" [ED, с. 166].

Наступною за кількісною репрезентацією в егомаркованих контекстах поезії доби романтизму є ТЛ *життя* (18,4 %). Проводячи паралель між вихідними доменами в темах-домінантах СМЕРТІ і ЖИТТЯ, помічаємо тотожність трьох доменів, а саме: EGO – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ та EGO – ЦЕ ШЛЯХ ДО СМЕРТІ,

EGO – ЦЕ СТРАХ ЖИТТЯ та EGO – ЦЕ СТРАХ СМЕРТІ і EGO – ЦЕ БЛАЖЕНСТВО ЖИТТЯ та EGO – ЦЕ ОЧІКУВАННЯ БЛАЖЕНСТВА СМЕРТІ. Подібність вихідного домену в концептуалізації тем-домінант у структурі діаметрально протилежних тематичних доменів КП EGO вказує на безперервність життєвого циклу всього живого [194, с. 52] . Наводимо нижче дистрибуцію концептів тематичного домену *ЖИТТЯ* КП EGO (Рисунок 3.13):

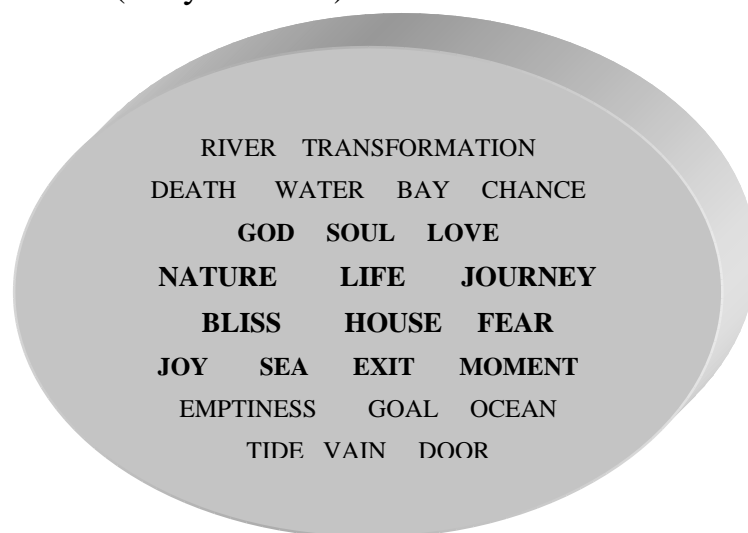

Рис. 3.13 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *ЖИТТЯ* КП EGO американської жіночої поезії доби романтизму

Ядерними концептами тематичного домену *ЖИТТЯ* є концепти NATURE, LIFE, JOURNEY, BLISS, HOUSE та FEAR. Близню периферію становлять концепти GOD, SOUL, LOVE, JOY, SEA, EXIT та MOMENT. Інші концепти відходять до дальньої периферії тематичного домену *ЖИТТЯ* простору EGO поезії доби романтизму.

Домінанта EGO – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ є конвенційною концептуальною метафорою ототожнення життя зі шляхом [194, с. 297]. Життєва подорож у поетичних текстах романтизму – це, переважно, пересування водними шляхами різних розмірів та значення [22, с. 391]. Так, конвенційна метафора ЖИТТЯ – ЦЕ ПОДОРОЖ детермінується стереотипною концептуалізацією океану, моря та ріки (відповідно, художні концепти OCEAN, SEA, RIVER) [194, с. 304] у концептосфері джерела: "*Than oars divide the ocean, / Too silver for a seam, / Or butterflies, off banks of noon, / Leap, splashless, as they swim*" [ED, с. 95]; "*Whether my bark went down at sea, / Whether she met with gales, / Whether to isles enchanted / She bent her*

docile sails" [ED, с. 20]; *"It was such a gallant, gallant sea / That beckoned it away"* [ED, с. 19].

Ще однією конвенційною концептуальною метафорою ТЛ *життя* є EGO – ЦЕ ЖИТТЯ В ЗАМКНеному просторі (ЖИТТЯ – ЦЕ ВМІСТИЩЕ). Серед художніх концептів КП EGO простежуємо концептуалізацію життя як існування в замкненому вмістищі, а саме: земне життя є обмеженим простором будівлі і лише вихід за її межі розширює горизонти свідомості. Художній концепт DOOR у КП EGO репрезентує шлях до просвітлення ("відкриті двері") [ED, с. 66]: *"A door just opened on a street / I, lost, was passing by – / ... / Lost doubly, but by contrast most, / Enlightening misery"* [ED, с. 66]. У такий спосіб авторка наголошує, що життя зі сліпою душею, неспроможною відчинити двері назовні, є неповноцінним.

Художні концепти тематичної домінанти EGO – ЦЕ ЖИТТЯ У ЗАМКНеному просторі КП EGO віддзеркалюють душевний стан людини доби романтизму в процесі трансформації життя мирського до життя небесного. У цьому контексті будівля (HOUSE) виступає прихистком від страху невідомого, чим для більшості є смерть: *"And now before the door, / I dared not open, lest a face / I never saw before / ... / I laughed a wooden laugh / That I could fear a door, / Who danger and the dead had faced, / But never quaked before. / ... / And held my ears, and like a thief / Fled gasping from the house"* [ED, с. 49].

У структурі домінанти EGO – ЦЕ СТРАХ ЖИТТЯ КП EGO в художніх концептах FEAR, VAIN та EMPTINESS акумульовано основні причини страху. Так, авторка відчуває спустошеність через марність життя, коли воно не наповнене радістю буденності: *"If I can stop one heart from breaking, – / I shall not live in vain"* [ED, с. 10]; *"You cannot put a fire out; / A thing that can ignite / Can go, itself, without a fan / Upon the slowest night"* [ED, с. 298]. Головний страх Е. Дікінсон, наприклад, полягає в безпомічності перед Природою як вищою силою: *"We cannot fold a flood / And put in a drawer, / Because the winds would find it out, / And tell your cedar floor"* [ED, с. 77].

У площині метафори EGO – ЦЕ БЛАЖЕНСТВО ЖИТТЯ КП EGO поруч з центральним концептом LOVE розгортаються концепти BLISS, FEAR, LIFE та IMMORTALITY. У такій дистрибуції вбачаємо дуалізм блаженства життя, радість якого відчувається лише в опозиції до болю, страху та страждань. Блаженство повсякденності життя людини епохи романтизму – це кохання, єднання з природою, самопізнання та вміння вбачати величне в малому: "*You left me, sweet, two legacies, – / A legacy of love / A Heavenly Father would content, / Had he the offer of*" [ED, с. 145]; "*That I shall love always, / I offer thee / That love of life, / And life hath immortality"*" [ED, с. 148].

Тематичний домен САМОПІЗНАННЯ вперше виділяється в КП поетичних творів доби романтизму і надалі присутній в КП EGO послідовниць – представниць "сповідальної" та сучасної поезії. Тематичний домен САМОПІЗНАННЯ КП EGO представлений такими домінантами: EGO – ЦЕ СПОГЛЯДАННЯ ДУШЕЮ (ДУША – ЦЕ ОЧІ) та EGO – ЦЕ ПРИРОДНА ЛЮДИНА.

Дистрибуцію художніх концептів тематичного домену КП EGO відображаємо в такий спосіб (Рис. 3.14):

Рисунок 3.14 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену САМОПІЗНАННЯ КП EGO американської жіночої поезії доби романтизму

Ядерні концепти тематичного домену САМОПІЗНАННЯ простору EGO (NATURE, HUMAN, SOUL та EYE) репрезентують єднання тілесної і духовної

сутності людини. До ближньої периферії належать концепти GOD, LOVE, BLISS, MIND, DOUBT, CREATIVITY та POETRY як відображення напрямів пошуків людини доби романтизму.

У дистрибуції художніх концептів домінанти EGO – ЦЕ СПОГЛЯДАННЯ ДУШЕЮ (ДУША – ЦЕ ОЧІ) КП EGO вбачаємо дихотомію духовного і тілесного, у якій останнє представлене концептами DOUBT, DESPAIR та SIN. У такому контексті духовний аспект людини концептуалізується душею (SOUL) [194, с. 88], яка є єдиним справедливим споглядачем і суддею. Очі (концепт EYE) [194, с. 57–58] виступають об'єктивним провідником між світами. Отже, таке самопізнання ґрунтується на концепції духовного споглядання, що є джерелом просвітлення: "*Before I got my eye put out, / I liked as well to see / As other creatures that have eyes, / And know no other way. / ... / So, safer, guess, with just my soul / Upon the window-pane / Where other creatures put their eyes, / Incautious of the sun*" [ED, с. 40].

Відповідно до загальної тенденції пошуків гармонії людиною доби романтизму, провідним мотивом ТЛ самопізнання стає боротьба духовного і тілесного. У прагненні гармонії Е. Дікінсон, спостерігаючи і відчуваючи душею, намагається наблизитися до природи, але усвідомлення факту, що людина, на відміну від світу рослин і тварин, живе не лише інстинктами, а і розумом, стає причиною сумнівів та розчарувань: "*I felt a cleavage in my mind / As if my brain had split*" [ED, с. 63].

У самопізнанні особистості в поезії романтизму помітні елементи божественного, на що вказують художні концепти GOD та SOUL: "*My life closed twice before its close; / It yet remains to see / If immortality unveil / A third event to me. / ... / Parting is all we know of heaven / And all we need is hell*" [ED, с. 58].

У такому протистоянні єдиним можливим переможцем є природа, досягнення гармонії з якою є найвищим шаблоном самопізнання. У межах тематичної домінанти EGO – ЦЕ ПРИРОДНА ЛЮДИНА КП EGO увагу привертають ідіотипні концепти CREATIVITY та POETRY. Така неконвенційна концептуалізація егоцентричності акцентує те, що для Е. Дікінсон творчість є найвищою

природною цінністю та насолодою, перед якою блякне блиск діамантів: "*It is little I could care for pearls / Who own the ample sea; / Or brooches, when the Emperor / With rubies pelteth me; / ... / when I see / A diadem to fit a dome / Continual crowning me*" [ED, с. 52]. Поезія для авторки є найціннішою "короною" – божественним даром творчого пізнання [194, с. 163] .

Невичерпним джерелом творчого натхнення для авторів доби романтизму є природа [20; 204]. Художній концепт NATURE залишається центральним у КП EGO поезії цієї доби, щобільше, відповідно до аналізу дистрибуції концептів, він є ядерним для всіх тематичних доменів КП EGO: "*The bee is not afraid of me, / I know the butterfly; / The pretty people in the woods / Receive me cordially. / The brooks laugh louder when I come, / The breezes madder play. / Wherefore, mine eyes, thy silver mists? / Wherefore, O summer's day?*" [ED, с. 114].

Художній концепт GOD, так само як і NATURE, є наскрізним у КП EGO і ядерним для таких тематичних доміант *БОЖЕСТВЕННОГО*: EGO – ЦЕ НАДІЯ НА БОГА і EGO – ЦЕ ЖЕРТОВНІСТЬ БОГУ. Текстова вербалізація цього концепту представлена лексичними одиницями "god", "father", "saviour", "Lord" та "king": "*I hope that father in the skies / Will lift his little girl, – / Old-fashioned, naughty, everything, – / Over the stile of pearl!*" [ED, с. 94]. Дистрибуція концептів цього тематичного домену КП EGO репрезентується таким чином (Рис. 3.15):

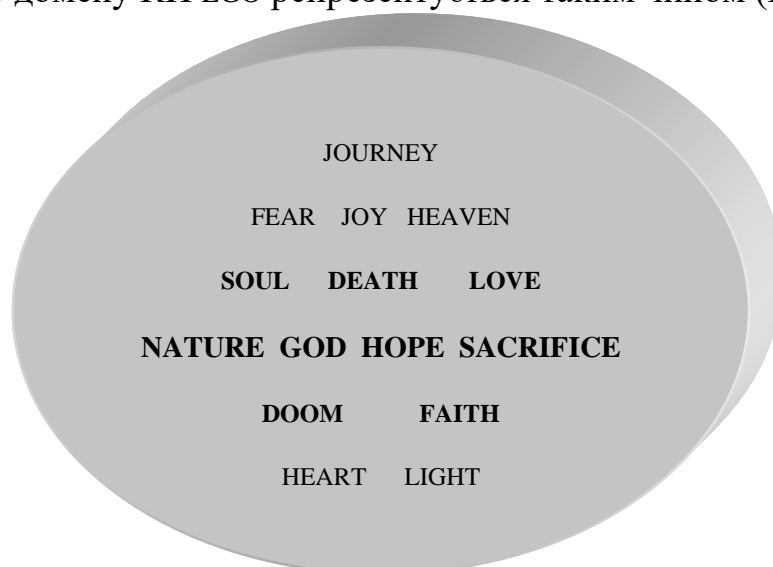

Рис. 3.15 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO американської жіночої поезії доби романтизму

У домені *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO ядерними концептами є концепти NATURE, GOD, HOPE та SACRIFICE. На ближній периферії розташовані концепти SOUL, DEATH, LOVE, DOOM та FAITH. Інші концепти займають дальнє периферійне положення.

Як А. Бредстріт і Ф. Уїтлі, Е. Дікінсон звертається до Бога в пошуках істини, але на відміну від своїх попередниць, Е. Дікінсон вступає у діалог зі Всевишнім: авторка сперечається, ставить питання, спонукає до дій та роздумів: "*Is Heaven a physician? / They say that He can heal; / But medicine posthumous / Is unavailable. / Is Heaven an exchequer? / They speak of what we owe; / But that negotiation / I'm not a party to*" [ED, с. 32].

У тематичній домініанті EGO – ЦЕ НАДІЯ НА БОГА КП EGO концепти HOPE та FEAR стоять поруч, відбиваючи протистояння добра і зла, в домені *БОЖЕСТВЕННОГО* експліковані парою РАЙ – ПЕКЛО: "*When I hoped I feared, / Since I hoped I dared*" [ED, с. 42].

Концепт NATURE в домені *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO репрезентує життя (відзначаємо відповідну домініанту EGO – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ тематичного домену *ЖИТТЯ*) [194, с. 297], що є шляхом до Бога. Неодноразові відсилки до таких природних явищ, як гори, ріки, моря, квіти і т. ін., вказують на ядерну позицію художнього концепту NATURE в поезії доби романтизму: "*I did not reach thee, / But my feet slip nearer every day; / Three Rivers and a Hill to cross, / One Desert and a Sea - / I shall not count the journey one / When I am telling thee*" [ED, с. 326].

У тематичній домініанті домену *БОЖЕСТВЕННОГО* EGO – ЦЕ ЖЕРТОВНІСТЬ БОГУ вбачаємо стереотипну концептуалізацію відповідного простору EGO. Впадає в око подібність тематичних домініант у поетичних творах А. Бредстріт, Ф. Уїтлі й Е. Дікінсон, а також наявність спільних художніх концептів у їхніх межах. У структурі цієї тематичної домініанти присутні образи природи, що розкривають недосяжність Творця, а також жертовність, завдяки якій людина може доєднатися до Бога: "*Was God so economical? / His table's spread too high for us / Unless we dine on tip-toe. / ... / God keeps his oath to sparrows, / Who of*

little love / Know how to starve!" [ED, с. 35]. На відміну від патетичних А. Бредстріт і Ф. Уїтлі, іронічна Е. Дікінсон піддає сумніву сліпу віру: "*Faith is a fine invention / For gentlemen who see; / But microscopes are prudent / In an emergency*" [ED, с. 37].

Діалогічність авторського мовлення в тематичному домені *БОЖЕСТВЕННОГО* відображена і в межах домінанти EGO – ЦЕ ЖЕРТОВНІСТЬ БОГУ. Віддаючи себе релігії і Богу, авторка просить допомоги вищої сили забрати тягар кохання, який став нестерпним: "*Father, I bring thee not myself – / That were the little load; / I bring thee the imperial heart / I had not strength to hold*" [ED, с. 170].

КП EGO поетичних текстів жіночої поезії доби романтизму представлений у Таблиці 3.3:

Таблиця 3.3

**Художні концепти КП EGO американської жіночої поезії
доби романтизму**

<i>СМЕРТЬ</i>	<i>КОХАННЯ</i>	<i>ЖИТТЯ</i>	<i>САМОПІЗНАННЯ</i>	<i>БОЖЕСТВЕННЕ</i>
NATURE	NATURE	NATURE	NATURE	NATURE
GOD	GOD	GOD	GOD	GOD
SOUL	SOUL	SOUL	SOUL	SOUL
DEATH	DEATH	DEATH		DEATH
	LOVE	LOVE	LOVE	LOVE
LIFE	LIFE	LIFE		LIFE
FEAR	FEAR	FEAR		FEAR
JOY	JOY	JOY		JOY
BLISS		BLISS	BLISS	
DESPAIR	DESPAIR		DESPAIR	
HEAVEN	HEAVEN			HEAVEN
JOURNEY		JOURNEY		JOURNEY

Продовження таблиці 3.3

SEA	SEA	SEA		
WATER	WATER	WATER		
	DOUBT		DOUBT	
FROST	FROST			
IMMORTALITY	IMMORTALITY			
	HEART			HEART
	LIGHT			LIGHT
	PAIN		PAIN	
	SACRIFICE			SACRIFICE
CHAOS	BIRD	BAY	CREATIVITY	DOOM
COLD	EDEN	CHANCE	DESIRE	FAITH
DARKNESS	FLOWER	DOOR	ENEMY	HELL
DUST	HUMILITY	EMPTINESS	EYE	HOPE
ENLIGHTENMENT	INSECT	EXIT	FAME	
ETERNITY	LONELINESS	GOAL	MIND	
GARDEN	MAN	HOUSE	POETRY	
GREIF	OBEDIENCE	MOMENT	VISION	
KINGDOM	SUN	OCEAN	WISDOM	
NEW WORLD	WARMTH	POOL		
NIGHT	WEALTH	RIVER		
PRIVILEGE	WOMAN	TIDE		
ROAD		TRANSFORMATION		
SHIP		VAIN		
SPIRIT				

Спільними для всіх п'яти ТЛ американської жіночої поезії романтизму виявилися художні концепти NATURE, SOUL та GOD. Божественний дух і природна гармонія слугували джерелом концептуалізації в усіх ТЛ:

божественне, життя, смерть, самопізнання та кохання – все набуває ознак природних феноменів, крізь які пізнається їх сутність. У порівняльному дослідженні творчості Е. Дікінсон і М. Цветаєвої В. Фінкель [197] зіставляє кількість текстових вербалізацій різних категорій. Категорія *божественного* в поетичних текстах Е. Дікінсон вербалізована 746 разів (до категорії "релігійної термінології" дослідник зараховує всі слова і вирази на позначення *божественного*). У результатах нашого аналізу КП EGO підтверджено домінантність категорії *божественного* в ядерності художнього концепту GOD.

Художні концепти LOVE, DEATH, LIFE, JOY та FEAR фігурують у просторах чотирьох тематичних доменів КП EGO. Звертаючись до кількісного аналізу В. Фінкеля [197], з'ясуємо, що категорію *смерті* в Е. Дікінсон вербалізовано 364 рази, що також підтверджує ядерне положення концепту DEATH в КП EGO. У просторі трьох доменів відзначаємо концепти BLISS, DESPAIR, HEAVEN, JOURNEY та WATER. Художні концепти DOUBT, SACRIFICE, FROST, IMMORTALITY, PAIN, LIGHT та HEART наявні у двох тематичних доменах, формуючи ближню периферію КП EGO. Решта концептів займають дальнє периферійне положення, функціонуючи лише в структурі одного тематичного домену.

Відповідно до результатів аналізу загального КП EGO американської жіночої поезії доби романтизму констатуємо такі його особливості:

1. Тематично КП EGO творів доби доповнює загальний простір EGO доменами *ЖИТТЯ* і *САМОПІЗНАННЯ*.
2. Ядерними концептами, присутніми в структурі всіх тематичних доменів КП EGO творів доби, є художні концепти GOD, NATURE та SOUL як свідчення душевного єднання людини романтизму з природою.
3. Загальний КП EGO американської жіночої поезії доби романтизму має найбільшу кількість художніх концептів (72, див. Додаток 3), що підтверджує статус поетичних текстів цієї доби як найбільш образних, чуттєвих та ліричних.

3.2.4. Концептуальний простір EGO американської жіночої "сповідальної" поезії

Тематичний домен *САМОПІЗНАННЯ*, який уперше з'являється в просторі EGO американської жіночої поезії доби романтизму у творах Е. Дікінсон, стає центральним у "сповідальній" поезії, найяскравішими представницями якої були Сильвія Плат та Енн Секстон [66; 233].

П'ятдесяті роки ХХ століття для американської літератури – час розквіту "сповідальної" поезії, яка майже повністю стирає межу між реальним "я" автора та поетичним "я". Цей час у поезії відзначається загостренням жаги відвертості та необхідності наново відкривати реальний світ, переживати його у всій плутанині, яскравості та випадковості зв'язків [66, с. 113]. У творчості С. Плат та Е. Секстон сповідальність стала абсолютom творчої сутності авторок – асоціативність, суб'єктивний колорит, співвіднесення приватного із загальнофілософським – все це зробило авторок одними з найвидатніших жіночих постатей американської поезії.

Аналіз контекстів репрезентації EGO "сповідальної" поезії виявив п'ять ТЛ, а саме: лінії *самопізнання, кохання, смерті, життя та війни* (див. Додаток Е). "Хаотичність" образності і моделей концептуалізації унеможлиблюють виділення чітких тематичних доміант у ТЛ *кохання, життя та самопізнання*. Фрагментарність та калейдоскопійність концептуальних картин світу, відмінність художніх концептів у їх межах, антиномічність ядерних концептів у структурі тематичних доменів спричинює виділення загальнотворчої концепції ХАОСУ в поетичній картині світу "сповідальної" поезії.

Відзначаємо відсутність тематичного домену *БОЖЕСТВЕННОГО* в КП EGO поезії С. Плат та Е. Секстон. У поетичних текстах авторок категорія *божественного* присутня лише поверхнево, як, наприклад, у вигуках та порівняннях: "Lord, the crowds are fierce! / There's caroling / On Winter Street, on

Temple Place" [SP, с. 87]; "*Dug in first as God spurs / To start the spirit out of the mud / It stabled in*" [SP, с. 105].

Нерідко поетичні твори "сповідальної" поезії дослідники [65, с. 225] порівнюють з поезіями романтизму, і тематичне наповнення не єдиний привід до їх зіставлення. До прикладу, у поезіях Е. Дікінсон і С. Плат помітна неконвенційність текстової структури з порушеннями тема-рематичних відношень [179, с. 217], що дає змогу говорити про подібність стилістичної організації творів. У творах Е. Дікінсон у більшості випадків дейктичний елемент (особовий займенник) передує слову, на яке вказує: "*His cheek is his Biographer – / As long as he can blush, / Perdition is Opprobium; Past that, he sins in peace. Thief*" [ED, с. 303], або взагалі відсутній "*I'm nobody! Who are you? / Are you nobody, too? / Then there's a pair of us – don't tell! / They'd banish us, you know...*" [ED, с. 21]. Поетичні тексти С. Плат також містять велику кількість тема-рематичних порушень, які в структурі тексту створюють неповторну хаотичну образність. На відміну від поезій Е. Дікінсон, у яких ядерний текстовий художній концепт переважно надалі омовлюється, поезія С. Плат змушує читача самостійно "читати" хаотично розміщені в тексті образи: "*He, hunger-stung, hard to slake, / so fitted is for my black luck / (With heat such as no man could have / And yet keep kind) / That all merit's in being meat / Seasoned how he'd most approve*" [SP, с. 475]. Таким чином, дейктичні елементи, які в конвенційній системі дейктичних відносин займають позицію реми, тобто позиційно у своєму текстовому розташуванні йдуть за темою, у поетичному мовленні передують слову, яке позначають. Тема-рематичні відносини передбачають комунікативне навантаження елемента реми [179, с. 217–218], де наявність нової інформації припадає саме на цей конститuent. Отже, таке композиційне розташування у творах Дікінсон і Плат можна трактувати як авторську інтенцію підсилення важливості елемента реми – слова, яке детермінують особові займенники. У творах С. Плат таке стилістичне порушення створює загальний образ хаосу КП ЕГО. Хаос поезії іншої представниці "сповідальної" поезії Е. Секстон відображається в нагромадженні

образів, що в поетичній структурі виявляється в калейдоскопійності описів, алюзій та метафор: "*Man is evil, / I say aloud. / Man is a flower / that should be burnt, / I say aloud. / Man / is a bird full of mud, / I say aloud*" [AS, с. 8].

Найбільша кількість егомаркованих контекстів (35,9 % від загальної кількості контекстів) "сповідальної" поезії розкриває ТЛ *самопізнання* КП EGO, у якій реконструюємо такі домінанти: 1) EGO – ЦЕ ХАОС, 2) EGO – ЦЕ ПАМ'ЯТЬ, 3) EGO – ЦЕ БДЖОЛА (ЖІНКА – ЦЕ БДЖОЛА), 4) EGO – ЦЕ ДИТИНА та 5) EGO – ЦЕ РІДИНА (ЛЮДИНА – ЦЕ РІДИНА).

Концепти тематичного домену *САМОПІЗНАННЯ* КП EGO "сповідальної" поезії є такими (Рис. 3.17):

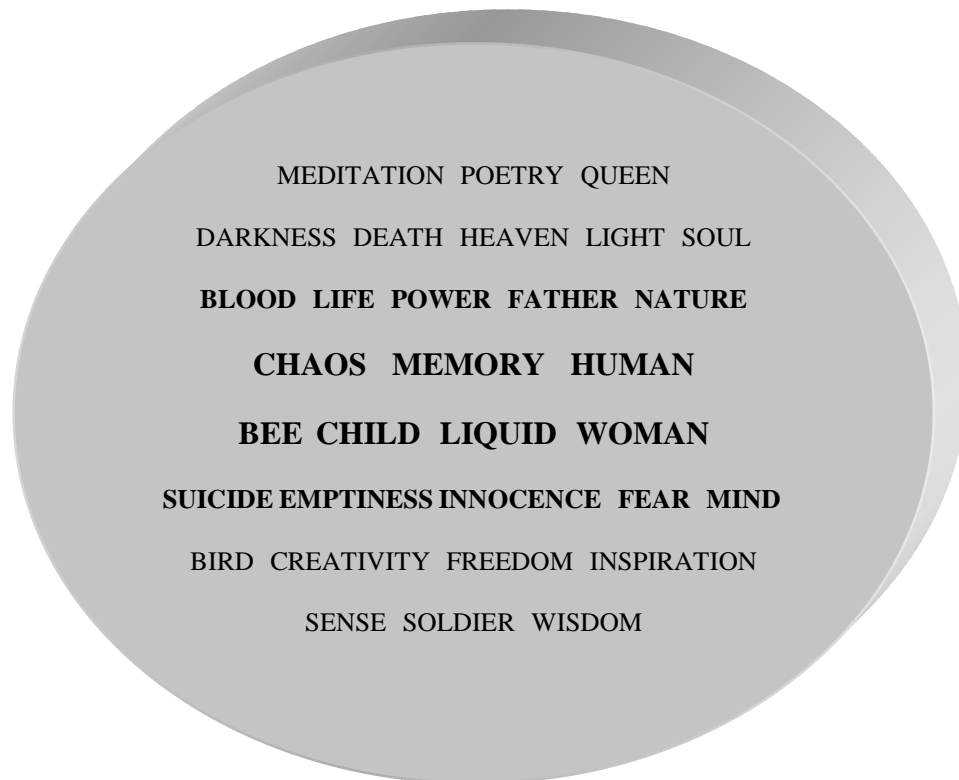

Рис. 3.17 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *САМОПІЗНАННЯ* КП EGO американської жіночої "сповідальної" поезії

Дистрибуція художніх концептів домінанти EGO – ЦЕ ХАОС КП EGO експлікує їх антиномічність, що пояснює тлумачення цієї концептуальної метафори як тематичного узагальнення в межах контексту: INSPIRATION – EMPTINESS; DEATH, SUICIDE, BLOOD – LIFE; NATURE, BIRD – HELL. На окрему увагу

заслуговує художній концепт FATHER, вербалізований у тексті лексичними одиницями "father", "vampire", "devil", "bastard" та "daddy". Таким чином, хаотичність почуттів до батька, якого С. Плат звинувачувала у своїх стражданнях і водночас любила до нестями, підтверджує ядерність концепту CHAOS простору EGO: *"Old man, you surface seldom. / Then you come in with the tide's coming / ... / all obscurity / Starts with a danger; / Your dangers are many. / ... / Your shelled bed I remember. / Father, this thick air is murderous. / I would breathe water"* [SP, с. 93]; *"Once I was ordinary: / Sat by my father's bean tree / Eating the fingers of wisdom"* [SP, с. 133]; *"The vampire who said he was you / And drank my blood for a year, / ... / There's a stake in your fat black heart / ... / Daddy, daddy, you bastard, I'm through"* [SP, с. 224]. Хворобливі стосунки з батьком не минули і Е. Секстон, яка через психічне захворювання спроектувала образу на батька на своїх дітей: *"Daddy? / That's another kind of prison. / It's not the prince at all, / but my father / drunkenly bends over my bed, / circling the abyss like a shark, / my father thick upon me / like some sleeping jellyfish"* [AS, с. 26].

У структурі цієї домінанти як відображення процесу самопізнання фігурують такі діаметрально протилежні художні концепти, як DEATH (SUICIDE, BLOOD) та LIFE, що підкреслює нескінченність пошуків сенсу життя і себе в ньому. Алюзії до невдалої спроби самогубства переплетені в текстовій канві з жагою до життя, натхнення натикається на порожнечу, а кров зі щоки від поцілунку (перший пристрасний поцілунок з майбутнім чоловіком С. Плат) указує шлях до пекла: *"At twenty I tried to die / And get back, back, back to you"* [SP, с. 224]; *"Born green we were / to this flawed garden, / ... / we tackle towards way's rank ending; / ... / lean to my wound; burn on, burn on"* [SP, с. 30]; *"I am aging without sound, / into darkness, darkness. / Anne, / who are you?"* [AS, с. 19].

На спогадах минулого ґрунтується світосприйняття, віддзеркалене в тематичних домінантах EGO – ЦЕ ПАМ'ЯТЬ і EGO – ЦЕ ДИТИНА: у творчості С. Плат, наприклад, відтворюється переїзд авторки і вічний пошук прихистку, австрійсько-німецьке коріння, через яке авторка скрізь почувала себе чужою,

передчасна смерть батька, "шизоїдне" кохання – всі ці епізоди минулого керували С. Плат теперішньою. Здається, авторка не живе сьогодні, а спостерігає за собою минулою: "*Fifteen years between me and the bay / Profited memory, but did away with the old scenery / And patched this shoddy / Make shift of a view to quit / My promise of an idyll*" [SP, с. 105]; "*But I, I keep the voices he / Set in my ear, and in my eye / The sight of those blue, unseen waves / For which the ghost of Böcklin grieves*" [SP, с. 78]; "*I am a root, a stone, an owl pellet, / Without dreams of any sort. / ... / I said: I must remember this, being small. / There were such enormous flowers, / Purple and red mouths, utterly lovely*" [SP, с. 132]. Енн Секстон у пошуках відповіді на питання "*Anne, / Who are you?*" [AS, с. 19] відповідає так: "*Merely a kid keeping alive*" [AS, с. 19]. Алюзії до дитинства в поетичних текстах доби в контекстах лінії *самопізнання* говорить про пошуки кореня проблем у вихованні та батьках (наскрізний концепт FATHER КП EGO "сповідальної" поезії): "*She is stuck in the time machine, / suddenly two years old sucking her thumb / ... / Little doll child, / come here to Papa*" [AS, с. 23].

Окрема частина в тематичному просторі *САМОПІЗНАННЯ* закріплена домінантою EGO – ЦЕ БДЖОЛА (ЖІНКА – ЦЕ БДЖОЛА). Ядерний концепт ВЕЕ цієї тематичної домінанти представлений також і в тематичному домені *ЖИТТЯ*, а образ бджоли загалом є одним із центральних у творчості С. Плат (присутній у чотирьох тематичних доменах), що також підтверджує небезпідставність порівняння С. Плат із попередницею Е. Дікінсон.

Художній концепт ВЕЕ є глибоко автобіографічним для С. Плат. Батько Сильвії був видатним фахівцем у галузі бджолярства. Його робота надихала всю сім'ю: батько разом із матір'ю готували книгу "Bumblebees and Their Ways" до друку, що захоплювало і юну Сильвію. Тато в очах доньки був справжнім чарівником, який міг приборкати норавливих бджіл. Пізніше образ бджоли з'являється в декількох прозових і поетичних текстах С. Плат. Концепт ВЕЕ стає символом самої авторки (тематичний домен *САМОПІЗНАННЯ*) та всього життя (тематичний домен *ЖИТТЯ*). У структурі тематичної домінанти EGO – ЦЕ БДЖОЛА цей концепт взаємодіє з концептами CREATIVITY та FEAR, адже саме уявлення

себе без змоги творити вселяло страх: "*I considered the poetry I rescued / From blind air, from complete eclipse" [SP, с. 103]; "*The bees are all women, / Maids and the long royal lady. / They have got rid of the men, / The blunt, clumsy stumblers, the boors*" [SP, с. 219]. Для Е. Секстон творчість стає "лікувальною" у прямому сенсі, адже саме за порадою лікаря Енн почала терапію віршоскладанням.*

Бджола (концепт ВЕЕ) володіє потужною символікою, що сягає джерел античності [194, с. 297–299]. Уявлення про те, що бджоли живуть ароматом квітів, наближає їх до Святого Духу у своїй чистоті і стриманості. На Заході бджолу називають "пташкою Марії" і вважають символом душі. У Християнській символіці бджола постає трудівницею, яка невтомно працює для добробуту свого суспільства [там само].

Жінка-бджола у творах "сповідальної" поезії є символом сили [194, с. 297], що узагальнено художнім концептом POWER. Віра в себе, здатність змінюватися, керувати своїм життям (можливо, це пояснює самогубство авторок), впливати на навколишній світ стають центральними мотивами імплікаціями ТЛ *самопізнання* в цілому і домінанти ЖІНКА – ЦЕ БДЖОЛА зокрема: "*I / make houses shrink / And tress diminish / ... / I choose to blink / They die. / I / When in good humour, / Give grass its green / ... / I hold / Absolute power / To boycott color and forbid any flower / To be / ... / All your beauty, all your wit, is a gist, my dear, / From me*" [SP, с. 38]; "*...but I / Have a self to recover, a queen. / Is she dead, is she sleeping?*" [SP, с. 215]. Ще однією репрезентацією концепту POWER у межах цієї тематичної домінанти є мотив намагання звільнитися від стереотипів суспільства: "*By two or three I learned not to kneel, / not to expect, to plant my fires underground / where none but the dolls, perfect and awful, / could be whispered to or laid down to die*" [AS, с. 30].

Художній концепт DEATH присутній у структурі трьох тематичних доменів і є ядерним для тематичного домену СМЕРТІ КП ЕГО. Дистрибуцію концептів цього домену КП ЕГО фіксуємо в такий спосіб (Рис. 3.18):

Рис. 3.18 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *СМЕРТІ*
КП EGO американської жіночої "сповідальної" поезії

У тематичній домінанті EGO – ЦЕ ВОЛОДІННЯ МИСТЕЦТВОМ СМЕРТІ лунає мотив віртуозно спланованого самогубства як можливості володіти силою контролювати життя: *"I am no source of honey / So why should they turn on me? / Tomorrow I will be sweet God, I will set them free. / The box is only temporary"* [SP, с. 55]. Так, художній концепт BOX відбиває уявлення про життя в замкненому просторі, вивільнення з якого приносить не лише свободу, а й наражає на небезпеку смерті. Бджоли, звільнені "Божою" рукою з вулика ("box"), опинившись на волі, не завжди здатні знайти собі новий притулок. "Плинність" такого укриття ("the box is only temporary") возвеличує смерть над життям. Зауважимо, що простір тематичного домену *СМЕРТІ* єдиний, у якому відсутній концепт CHAOS. Художні концепти NATURE та FROST представляють смерть як процес природи, досконалість якої не ставиться під сумнів: *"First frost, and I walk among the rose-fruit, the marble toes / ... / The woods creak and ache, and the day forgets itself. / ... / They glitter like eyes, and I collect them all. / Morgue of old logs and old images, the lake / Opens and shuts, accepting them among its reflections"* [SP, с. 130–131].

Мистецтво смерті у "сповідальній" поезії перетворюється на гру, акумулюючи всі її характеристики в художньому концепті GAME, за яким стоїть віртуозна гра в шахи як проєкція на складності життєвих ситуацій [194, с. 418]. Неконвенційність концептуалізації в межах метафори ЖИТТЯ – ЦЕ ГРА полягає в її інтерпретаційному розширенні до кенотипної метафори ЛЮДИ – ЦЕ ШАХОВІ ФІГУРИ [там само], що позиціонує героя як деміурга, який, рухаючи фігури, спроможний розпочати і закінчити гру: "*These are chess people you play with, / Still figures of ivory*" [SP, с. 216].

Протягом життя С. Плат шукала собі притулок, що відображається у поезії у численних вербалізаціях концепту CONSTRUCTION у структурі тематичних доменів КОХАННЯ і ЖИТТЯ. Але недосконалість і хаотичність буденності (війни, невірність чоловіка, творче розчарування) ідеалізували саме смерть: "*Dying / Is an art, like everything else. / I do it exceptionally well. / I do it so it feels like hell. / I do it so it feels real. / ... / It's theatrical / Come back in broad day / To the same place, the same face, the same brute / Amused shout; / 'A miracle!'*" [SP, с. 246]. Отже, смерть для С. Плат стає єдиним упорядкованим простором після "пекла життя": "*This is the city where men are mended. / ... / This is the after-hell: I see the light*" [SP, с. 136]. Суголосна такому трактуванню смерті і тематична домінанта EGO – ЦЕ ВІРА В ОЧИЩЕННЯ СМЕРТЮ, яка за допомогою концептів PURITY та CLEANLINESS наголошує на очищенні смертю [194, с. 342–343] від бруду повсякденності: "*You want me clean, God, / so I'll try to comply*" [AS, с. 34].

Концепція смерті Е. Секстон відображена в тематичній домінанті EGO – ЦЕ НАРКОТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД СМЕРТІ (СМЕРТЬ – ЦЕ НАРКОТИК). У загальному КП EGO періоду вперше фігурують концепти DRUG, INFECTION, CANCER та ILLNESS на позначення "хворобливості" та "залежності" суспільства: "*Death rattles in my throat / like a marble. / ... / I'm all shot up with Novocain*" [AS, с. 25], "*I open the vein / and my blood rings like roller skates*" [AS, с. 19].

Кохання, хворобливе, ніжне, жорстоке і довірливе, пронизує весь КП "сповідальної" поезії. Периферійний у тематичному домені *СМЕРТІ* концепт LOVE стає ядерним у домені *КОХАННЯ* (Рис. 3.19):

Рис. 3.19 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *КОХАННЯ* КП EGO американської жіночої "сповідальної" поезії

Художні концепти *КОХАННЯ* простору EGO створюють антиномічні пари, що підтверджує вибір ключової домінанти *КОХАННЯ* – ЦЕ ХАОС у структурі зазначеного тематичного домену КП EGO. Ці пари представлені такими художніми концептами: LOVE – HATRED, SOUL – FLESH, HEAVEN – HELL, LIGHT – DARKNESS і LARK – ROOK [194, с. 351–352]. У домені *КОХАННЯ* КП EGO такі художні концепти в межах спільного контексту створюють образ амбівалентності почуття: "*Larks' nip and tuck arising / Came in for my love's praising*" [SP, с. 31] та "*From gaunt hemlock, rooks croak havoc: The hunt is on, and sprung the trap*" [SP, с. 22]. Руйнівна сила кохання як результат протистояння духовного та тілесного втілюється в рядках: "*Ourselves the haunters, and they, flesh and blood; / As if, above love's ruinage, we were / The heaven those two dreamed of, in despair*" [SP, с. 69].

Неконвенційним у структурі тематичного домену *КОХАННЯ* КП ЕГО є художній концепт PANTHER, який низкою концептуальних метафор – ЛЮДИНА – ЦЕ ТВАРИНА → ЧОЛОВІК – ЦЕ ХИЖАК → КОХАННЯ ДО ЧОЛОВІКА – ЦЕ СМЕРТЬ створює образ смертельно небезпечного кохання. Руйнівну силу почуття С. Плат відчувала все життя: смерть батька, якого Сильвія обожнювала, зради чоловіка, хвороблива любов до якого ймовірно стала причиною самогубства авторки. Вірш "Pursuit" стає пророчим для Плат: "*There is a panther stalks me down: / One day I'll have my death of him / ... / The black marauder, hauled by love / On fluent haunches, keeps my speed*" [SP, с. 23]. Намагання контролювати почуття кохання втілено в концепті бджоли-матки [194, с. 297–299], яка, вириваючись із воскової неволі, знову наражається на небезпеку смерті: "*Bare-handed, I hand the combs. / The man in white smiles, bare-handed / ... / I am no drudge / Though for years I have eaten dust / And dried plates with my dense hair. / ... / It is almost over. / I am in control. / ... / Now she is flying / More terrible than she ever was, red / Scar in the sky, red comet / Over the engine that killed her – / The mausoleum, the wax house*" [SP, с. 215]. Кохання для С. Плат виявилось вбивчою силою, яку вона не змогла подолати, без якої не могла існувати, від якої неспроможна була відмовитися. Єдиним, що С. Плат могла контролювати і прогнозувати, була її смерть.

Ще однією домінантою домену *КОХАННЯ* КП ЕГО є метафора ЕГО – ЦЕ ПЛИННІСТЬ КОХАННЯ (КОХАННЯ – ЦЕ ХВИЛЯ), яка, підкреслюючи чистоту справжнього почуття, наголошує на зціленні душі та тіла істинним коханням незалежно від статі: "*Love? Be it man. Be it woman. / It must be a wave you want to glide in on, / give your body to it, give your laugh to it*" [AS, с. 6]. Вартим уваги є також те, що саме поетичні твори цієї доби вперше торкаються теми нетрадиційного кохання, репрезентуючи у такий спосіб загальну концепцію "хаосу" кохання "сповідальної" поезії.

Дистрибуцію концептів тематичного домену *ЖИТТЯ* КП ЕГО "сповідальної" поезії ілюструємо так (Рис. 3.20):

Рис. 3.20 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *ЖИТТЯ* КП EGO американської жіночої "сповідальної" поезії

Ядерні концепти тематичного домену *ЖИТТЯ* КП EGO CHAOS, LIFE, MOMENT, ILLNESS, PAIN та JOURNEY втілюють хаотичність та болючість подорожі життя в невідоме. Концепти ближньої периферії DARKNESS, DEATH, HAVOC, DANGER та INFECTION підкреслюють небезпеку цієї подорожі, що, як невиліковна інфекція, спричиняє смерть.

У домені *ЖИТТЯ* реконструюємо конвенційну концептуальну метафору EGO – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ [194, с. 297], яка є тематичною домінантою КП EGO. Ця метафора детермінується розгортанням у КП EGO таких концептів, як JOURNEY, SEA та VOYAGE: "*And so we sail toward cities, streets and homes / Of other men, where statues celebrate / Brave acts played out in peace, in war*" [SP, с. 27]. Розширення конвенційної метафори EGO – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ (ЖИТТЯ – ЦЕ ШЛЯХ) до EGO – ЦЕ НЕБЕЗПЕЧНА ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ відбите в концептах DEATH, HAVOC, DARKNESS та DANGER: "*You float near / As keeled ice-mountains / Of the north, to be steered clear / Of, not fathomed. All obscurity / Starts with a danger: / Your dangers are many*" [SP, с. 92]. Небезпека життя і невдала спроба піти з нього змушують, захищаючись, замкнутися в собі, подібно до того, як ховається від небезпеки мушля в бурхливому океані розчарувань [194, с. 227]:

"*The second time I meant / To last it out and not come back at all. / I rocked shut / As a seashell. / They had to call and call / And pick the worms off me like sticky pearls*" [SP, с. 245].

Пасткою буденності стає для авторок і неспроможність вивільнитися з "в'язниці" життя: "*What voyage is this, little girl? / This coming out of prison?*" [AS, с. 26], що в просторі EGO концептуалізоване як спроба втечі в невідоме. "*And the moon, / under its dark hood, / falls out of the sky each night, / with its hungry red / to suck at my scars*" [AS, с. 16] – але болюче "криваве" [194, с. 173–174] існування знову повертається шрамами на тілі.

Біль та неминучість смерті, репрезентовані концептами DEATH, PAIN, BLOOD та FEAR, є заклик до миру, що міститься в ТЛ *війни* простору EGO. Саме в поетичних творах "сповідальної" поезії домен *ВІЙНИ* стає частиною КП EGO. Твори колоніальної доби, що також частково торкаються цієї тематики, здебільшого сконцентровані на зовнішньому сприйнятті війни (наприклад, ТЛ *країн і територій* у поезії колоніальної доби розкриває ворожість на рівні держави), тоді як у "сповідальній" поезії відчуваємо біль втрат людини як жертви війни. Надалі в поетичних творах сучасності також виділяється ця ТЛ з акцентом на байдужість людства.

Розташування концептів в структурі тематичного домену *ВІЙНИ* КП EGO фіксуємо в такий спосіб (Рис. 3.21):

Рис. 3.21 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *ВІЙНИ* КП EGO американської жіночої "сповідальної" поезії

Ядерними концептами тематичного домену *ВІЙНИ* КП EGO є концепти CHAOS, DEATH, BLOOD та WAR. До ближньої периферії належать DARKNESS, POWER, HAVOC та FEAR. Художній концепт MONEY в структурі домену висвітлює марнославство війни, акцентуючи на нехтуванні людським життям: " 'Daddy!', 'Daddy!', we all won that war, / when you sang me the money songs / Annie, Annie you sang / and I knew you drove a pure gold car / and put diamonds in your coke" [AS, с. 2]. "Once I invited arrest / at the peace march in Washington" [AS, с. 14] – уперше в поезії Е. Секстон лунає заклик до миру, який надалі стане провідним гаслом у поезії Д. Левертов.

У Таблиці 3.4 представлено КП EGO "сповідальної" поезії. Неконвенційність концептуалізації експлікується в активному в усіх тематичних доменах КП EGO художньому концепті ВЕЕ. Ще одним наскрізним концептом КП EGO є DARKNESS, що характеризує загальну концепцію темряви у "сповідальній" поезії. Концепти CHAOS, BLOOD, DEATH, LIFE та POWER представлені в структурі трьох з п'яти тематичних доменів. Двічі з'являються художні концепти FATHER, HEAVEN, BUILDING, HAVOC, LIGHT, LOVE, MOMENT, NATURE, ROOK, SOUL, SUICIDE та WOMAN.

Особливістю дистрибуції концептів у загальному просторі EGO поетичних творів зазначеної доби є велика кількість художніх концептів у структурі кожного тематичного домену (у домені *САМОПІЗНАННЯ* – 32, у домені *СМЕРТІ* – 19, у домені *КОХАННЯ* – 26, у домені – *ЖИТТЯ* – 22, у домені *ВІЙНИ* - 12). Варто наголосити і на присутності численних опозиційних концептів (LIFE – DEATH, LIGHT – DARKNESS, LARK – ROOK, PEACE – WAR та ін.) у структурі тематичних доменів і тем-домінант. Загальна кількість художніх концептів (71) простору EGO є також однією з найбільших (див. Додаток 3), що свідчить про інтенсивність та хаотичність образності в межах КП EGO "сповідальної" поезії.

Таблиця 3.4

**Художні концепти КП ЕГО американської жіночої
"сповідальної" поезії**

<i>САМОПІЗНАННЯ</i>	<i>СМЕРТЬ</i>	<i>КОХАННЯ</i>	<i>ЖИТТЯ</i>	<i>ВІЙНА</i>
BEE	BEE	BEE	BEE	
DARKNESS	DARKNESS	DARKNESS	DARKNESS	DARKNESS
CHAOS		CHAOS	CHAOS	CHAOS
BLOOD	BLOOD	BLOOD		BLOOD
DEATH	DEATH		DEATH	DEATH
LIFE	LIFE		LIFE	
POWER		POWER	POWER	POWER
FATHER			FATHER	
HEAVEN		HEAVEN		
		BUILDING	BUILDING	
		HAVOC	HAVOC	HAVOC
LIGHT		LIGHT		
	LOVE	LOVE		
	MOMENT		MOMENT	
NATURE	NATURE			
		ROOK	ROOK	ROOK
SOUL		SOUL		
SUICIDE	SUICIDE			
WOMAN			WOMAN	
	WAR			WAR
FEAR				FEAR
		DESTRUCTION		DESTRUCTION
	DRUG	DRUG		
LIQUID		LIQUID		
	PURITY	PURITY		

Продовження таблиці 3.4

BIRD	ART	FLESH	CANCER	MONEY
CHILD	BOX	FREEDOM	DANGER	PEACE
CREATIVITY	FROST	GUILT	GOD	
EMPTINESS	GAME	HATRED	ILLNESS	
FREEDOM	PAIN	HELL	INFECTION	
HUMAN	RELIEF	KINGDOM	JOURNEY	
INNOCENCE	TEMPORALITY	LARK	PAIN	
INSPIRATION		PANTHER	PRISON	
MEDITATION		SIN	SEA	
MEMORY		WEAKNESS	VOYAGE	
MIND				
POETRY				
QUEEN				
SENSE				
SOLDIER				
WISDOM				

Проаналізувавши КП EGO "сповідальної" поезії, доходимо до таких проміжних висновків:

1. У межах егомаркованих контекстів репрезентації EGO відзначаємо розширення тематичного простору: з'являється нова ТЛ *війни* і значно збільшується відсоток текстової реалізації ТЛ *самопізнання* (33,6 % текстових виявів у "сповідальній" поезії і 14,9 % – у поезії доби романтизму).
2. Антиномічність художніх концептів простору EGO цього періоду підкреслює загальну концепцію ХАОСУ. Щобільше, вихідний домен ХАОС також стає основою реконструйованих концептуальних метафор у

структурі двох тематичних доменів (EGO – ЦЕ ХАОС та EGO – ЦЕ ХАОС КОХАННЯ).

3. У загальному КП EGO вперше актуалізовано концепти CHAOS, WAR, DESTRUCTION, BLOOD, INFECTION, DRUG та інші.

3.2.5. Концептуальний простір EGO сучасної американської жіночої поезії

За словами Д. Левертов [DL, с. 2], представниці сучасної американської жіночої поезії, письменник не може бути вільним від світу, в якому живе: крім художньої майстерності, він має розумітися на політичних та соціальних реаліях часу.

Егоцентричні метафоричні контексти репрезентації EGO у сучасній американській жіночій поезії представлені ТЛ *самопізнання, божественного, життя, війни та кохання*. Найбільший відсоток текстової вербалізації припадає на ТЛ *самопізнання* (38,5 %), тоді як тема *кохання* розкривається приблизно в 9 % егоцентричних контекстів (див. Додаток Ж). Незважаючи на те, що саме соціальна і політична активність, які лунали заклик до небайдужості у творчості авторок цього періоду [252, с. 12], принесли їм славу і визнання, соціально-політична тема *війни* в поетичних творах розгортається здебільшого поза КП EGO, тобто контексти цієї теми не є егомаркованими. Припускаємо, що таким чином авторки підсвідомо захищалися від війни, виводячи її за межі простору EGO: "*When peaceful clouds were reflected in the paddies / and the water buffalo stepped surely along terraces, / maybe fathers told their sons old tales. / When bombs smashed those mirrors / there was time only to scream*" [DL, с. 88]. ТЛ *війни* поза межами контекстів егоцентричності експлікує мотив пошуку відповідальних за кров на руках "наших" солдат у "чужій" війні: "*Look around at all of it / and ask whose signature / is stamped on the orders*" [AR, с. 17].

У ядерному домені *САМОПІЗНАННЯ* КП EGO сучасної поезії реконструйовано такі теми-домінанти: 1) EGO – ЦЕ ВМІСТИЩЕ, 2) EGO – ЦЕ

ПРИРОДА та 3) EGO – ЦЕ ДОСЛІДНИК. Протягом усього життя авторки (Д. Леверт та А. Річ) ставлять питання і шукають на них відповіді: релігія, політика, кохання, гендерна рівність, свобода, війна – це лише невелика частина творчих пошуків істини сучасності: "*I could say: those mountains have a meaning / but further than that I could not say. / To do something very common, in my own way*" [AR, с. 6].

Дистрибуцію концептів у структурі тематичного домену *САМОПІЗНАННЯ* КП EGO репрезентовано нижче (Рис. 3.23):

Рис. 3.23 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *САМОПІЗНАННЯ* КП EGO сучасної американської жіночої поезії

Ядерними концептами домену *САМОПІЗНАННЯ* простору EGO є концепти SELF, HUMAN, LIFE, NATURE, CONTAINER та RESEARCHER. Така дистрибуція показує антропоцентризм простору цього тематичного домену і загального КП EGO сучасної поезії. Концепти ближньої периферії – EMPTINESS, COWARDICE, BLINDNESS – узагальнюють вади людства: "*We are, I am, you are / by cowardice or courage / the one who find our way / back to the scene / carrying a knife, a camera / a book of myths / in which / our names do not appear*" [AR, с. 14].

Визначною рисою концептуалізації EGO у сучасній американській жіночій поезії є вияв відкритості саморефлексії, тобто авторки не завуальовано-

метафорично ставлять питання самоідентифікації в суспільстві, а зрозуміло-відверто розмірковують про своє місце в сім'ї, суспільстві, політиці, майбутньому людства [252, с. 7–8]. Саме тому центральним концептом тематичного домену САМОПІЗНАННЯ КП ЕГО є художній концепт SELF: "*Well, I would like to make, / thinking some line still taut between me and them, / poems direct as what the birds said, / hard as a floor, sound as a bench, / mysterious as the silence when the tailor / would pause with his needle in the air*" [DL, с. 33]. Художній концепт GOD розташовано на схемі поруч із ядерним концептом SELF, тому що самопізнання поетес ґрунтується на концепції вищого Розуму, яким для них є Бог. Бог Д. Левертов і А. Річ не є беззаперечною істиною, їх божественне – це осмислене просвітлення душі і розуму. Художній концепт GOD представляє не спасителя-захисника, а кравця, який пропонує свою допомогу у виборі кольору ниток життя: "*All these He will swiftly lead / to the Paradise road: they are safe*" [DL, с. 32]

Умістище художнього концепту SELF у поетичних творах сучасності проєктується на вихідний домен БУДІВЛІ крізь художній концепт CONTAINER шляхом таких вербалізацій: "house", "tower", "well", "castle" та інші. Деніза Левертов, наприклад, убачає себе вмістищем спогадів ("house" – "*The old steps live / only in me: / me feet and thighs / remember them, and my hands / still feel their splinters*") [DL, с. 8], надії ("tower" – "*let in the light that answers your desire / awakening at midnight with the fire, / until its magic burns the wavering sea / and flames caress the windows of your tower*"), розчарувань ("well" – "*At sixteen I believed the moonlight / could change me if it would. / ... / It was on dark nights of deep sleep / that I dreamed the most, sunk in the well, / and woke rested, and if not beautiful, / filled with some other power*") [DL, с. 76].

Умістище ядерних концептів HUMAN та SELF акумулюється в образі замку в художньому концепті CONTAINER з вербалізацією "castle". Поетичний твір "Psalm Concerning the Castle" [DL, с. 53] поєднує в собі найважливіші орієнтири життя Д. Левертов – самопізнання через релігію у прагненні гармонії зі світом: "*Let me be at the place of the castle. / Let the castle be within me. / ... / Let the*

columns uphold / the roof, let the storeys uphold the columns, let there / be a dark space below the lowest floor, let the castle rise / foursquare out of the moat, let the moat be a ring and / the water deep, let the guardians guard it, let there be / wide lands around it, let that country where it stands be / within me, let me be where it is" [DL, с. 53].

Поруч із концептами ВМІСТИЩ, вербалізованих лексичними одиницями на позначення різного роду будівель і їхніх частин, на схемі розташовано художні концепти НАПОВНЕННЯ / ПОРОЖНЕЧІ цих просторів. Так, значущими в КП EGO є художні концепти EMPTINESS, BLINDNESS та INDEFINITENESS, які концептуалізують порожнечу духовну, що пояснює появу в домені САМОПІЗНАННЯ художнього концепту GRIEF: *"and in the pleasure of that communion / I lose track, / the moon I watch goes down, the / tide swings you away before / I know I'm / alone again long since, / mud sucking at gray and black / timbers of me, / a light growth of green dreams drying" [DL, с. 41]; "If humans could be / that intensely whole, undistracted, unhurried, / swift from sheer / unswerving impetus! If we could blossom / out of ourselves, giving / nothing imperfect, withholding nothing!" [DL, с. 70].*

У домені САМОПІЗНАННЯ КП EGO саморефлексію відображено крізь призму осмислення процесів природи, що зафіксовано тематичною домінантою EGO – ЦЕ ПРИРОДА: *"A certain day became a presence to me; / there it was, confronting me – a sky, air, light: / ... / ... or it was I, a bell awakened, / and what I heard was my whole self / saying and singing what it knew: I can" [DL, с. 84].*

У структурі тематичної домінанти EGO – ЦЕ ПРИРОДА КП EGO ідентифіковано ядерний концепт HUMAN [194, с. 408], який функціонує в тісному взаємозв'язку з художніми концептами NATURE та GOD. Периферію цього поля формують художні концепти LIFE, PEACE, PASSION та BREATH, утілюючи найцінніше у природній людині [там само]. Природа розглядається як джерело духовної сили [там само, с. 130], що надає мудрості для подолання життєвих перепитій: *"It's inside my landscape, and only I, making my way / preoccupied through my life, crossing my hills, / sleeping on green moss of my own woods, / I myself without warning touch it, / and leap up at myself –" [DL, с. 89].*

Пошуки нових природних форм віддзеркалюють прагнення до самовдосконалення: "*I'm looking everywhere in nature / for new forms, old forms in new places, / the planes of an antique mouth, let's say, among leaves. / I know and do not know / what I am searching for*" [AR, с. 32].

Концептуалізацію самореферентності у межах домену джерела ПРИРОДА відображено в перенесенні осмислення природного процесу зміни пори року на життєвий цикл людини [194, с. 52]. Хоча така концептуальна метафора належить до конвенційних, в інтерпретації Д. Левертов вона набуває нового звучання: так, авторка порівнює пори року не лише з народженням та смертю, а з етапами самопізнання та вдосконалення: "*He told of the dreams of man, wars, passions, griefs, / and I, a tree, understood words – ah, it seemed / my thick bark would split like a sapling's that / grew too fast in the spring / when a late frost wounds it*" [DL, с. 10].

Кульмінацією мотиву самопізнання звучать такі рядки: "*When I found the door / I found the vine leaves / ... / ... next time / I'll move like cautious sunlight, open / by fractions, eavesdrop / peacefully*" [DL, с. 15]. Таким чином, у прагненні звільнитися з умістища, що стримує, заважає, обмежує, авторка наслідує сонячний промінь [194, с. 348–349], який обережно та мирно зігріває та освітлює шлях до гармонії.

Концептуальною метафорою EGO – ЦЕ ДОСЛІДНИК репрезентовані процеси інтелектуального пізнання людиною навколишнього світу [194, с. 408]. Політична і соціальна активність митців сучасності вимагає обґрунтованої та вдумливої аргументації власного сприйняття подій. Поетичне слово набуває значущості в разі сміливості суджень, які, резонуючи з чуттєвістю читача, шукають вихід на словесній мапі: "*I came to explore the wreck. / The words are purposes. / The words are maps*" [AR, с. 14]. Людина в сучасних поетичних текстах у дослідженні світу сама стає інструментом таких пошуків: "*I am an instrument in the shape / of a woman trying to translate pulsations / into images for the relief of the body / and the reconstruction of the mind*" [AR, с. 35].

Поетичні рефлексії щодо ролі жінки в родині, суспільстві та політиці є провідною темою в контексті *самопізнання* EGO. Сучасні авторки наголошують на засадах рівності в усіх сферах життя. Концепт SELF у творчості авторок акумулює силу нескореного голосу жіноцтва нації: "*A woman in the shape of a monster / a monster in the shape of a woman / the skies are full of them*" [AR, с. 34], "*Yet I was not afraid, only / deeply alert*" [DL, с. 9].

Домен *БОЖЕСТВЕННОГО* в КП EGO сучасної поезії представлений такими тематичними домінантами: 1) EGO – ЦЕ РЕЛІГІЙНЕ ПРОСВІТЛЕННЯ та 2) EGO – ЦЕ ПОКЛАДАННЯ НА БОГА. Варто зазначити, що тематична лінія *божественного* є ядерною в поезіях Д. Левертов і майже не простежується у творчості А. Річ. Загальну структуру домену *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO фіксуємо так (Рис. 3.24):

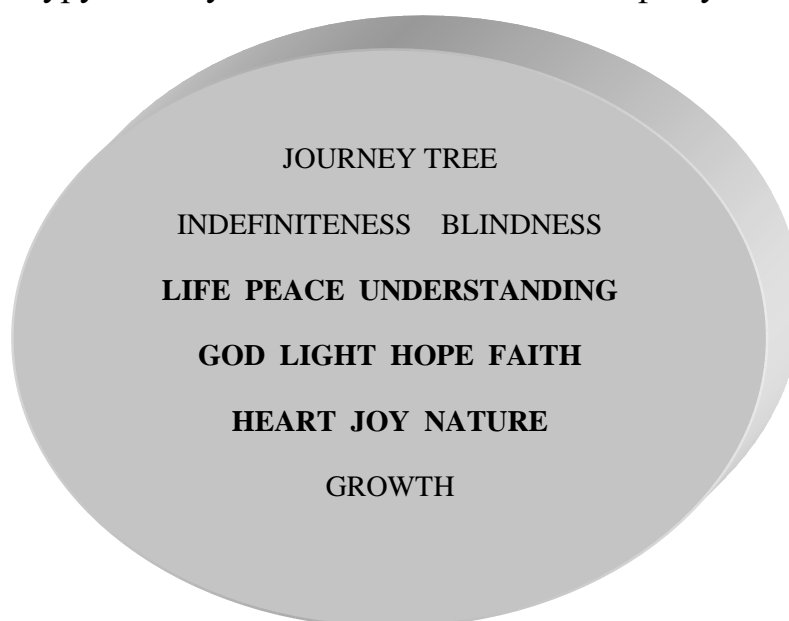

Рис. 3.24 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO сучасної американської жіночої поезії

Відповідно до схематичного зображення дистрибуції художніх концептів, ядерними концептами цього домену можна вважати концепти GOD та FAITH. Необхідно зауважити, що ці два концепти хоч і належать до спільного простору релігії, але не тотожні для Д. Левертов. Культурний та релігійний спадок родини, свобода віросповідання в Америці, пізніше, осмислене навернення авторки у християнство [DL, с.2] розводять ці концепти у площину спільного –

GOD та особистісного – FAITH. Віра для Д. Левєртов – це зростання до самопізнання, яке просвітлює, дарує радість та надію [DL, с.2]. І лише шляхом індивідуального релігійного просвітлення, яке може бути різним для кожного, людина приходить до єдиного для всіх релігій та народів Бога. Акумуляція відчуття невпевненості в концептах BLINDNESS та INDEFINITENESS відображає складність шляху до релігійного просвітлення: "*Multiplicity, his despair; / God's hands / enacting blindness. Like a child / at a barbaric fairgrounds – / noise, lights, the violent odors – / Adam fragments himself*" [там само, с. 47].

Найбільшою радістю життя для Д. Левєртов є радість просвітлення: процес зростання дитини, яка навчається базових навичок, отримує освіту, йде в самостійне життя, подібний у своєму розвитку до зростання духовного. Релігійне осяяння – не миттєве розуміння правди життя, а довгий шлях самоосвіти і самовдосконалення в пошуках істини: "*While we eat we think, / as we think an undercurrent / of dream runs through us / faster than thought / towards recognition. / Call the child to eat, send him off, his moth / tasting of toothpaste, to go down / into the ground, into a roaring train / and to school. / ... / Follow down the stairs at a clatter / to give them to him and save / his clear sight. / Cold air / comes in at the street door*" [DL, с. 43]; "*That's it, / that's joy, it's always / a recognition, the known / appearing fully itself, and / more itself than one knew*" [DL, с. 42].

Другою за кількістю текстових репрезентацій (23 % текстових виявів) є ТЛ *божественного* з реконструйованою домінантою EGO – ЦЕ ПОКЛАДАННЯ НА ВІРУ, дистрибуція художніх концептів якої акцентує на єдності релігії, бога та надії. Саме ці концепти – GOD та HOPE – формують ядро зазначеного тематичного домену простору EGO. Життя та смерть як невід'ємні складники існування лежать в основі істинної віри: "*Praise / god or the gods, the unknown, / that which imagined us, which stays / our hand, / our murderous hand, / and gives us / still, / in the shadow of death, / our daily life, / and the dream still / of goodwill, of peace on earth*" [DL, с. 14]. Незважаючи на жорстокість людства, розв'язані війни, неминучість смерті, завжди є надія на спасіння, адже справжня віра є шляхом до пізнання.

Тематичний домен *ЖИТТЯ* КП EGO сучасної поезії базується на антитезі життя та смерті як ключових домінантах зазначеного простору. Реконструйовані концептуальні метафори тематичного домену *ЖИТТЯ* є такими: 1) EGO – ЦЕ ШВИДКОПЛИННІСТЬ ЖИТТЯ, 2) EGO – ЦЕ ПЕРЕДЧУТТЯ СМЕРТІ (ЖИТТЯ – ЦЕ РЕПЕТИЦІЯ СМЕРТІ), 3) EGO – ЦЕ ВОГОНЬ ЖИТТЯ (ЖИТТЯ – ЦЕ ВОГОНЬ), 4) EGO – ЦЕ БІЛЬ ЖИТТЯ, 5) EGO – ЦЕ НЕБЕЗПЕЧНА ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ та 6) EGO – ЦЕ ОСМИСЛЕННЯ СМЕРТІ. Така концептуалізація акцентує на притаманній для епохи концепції *самопізнання*, що лежить в основі КП EGO сучасної американської жіночої поезії.

Дистрибуцію концептів тематичного домену *ЖИТТЯ* КП EGO фіксуємо таким схематичним зображенням (Рис. 3.25):

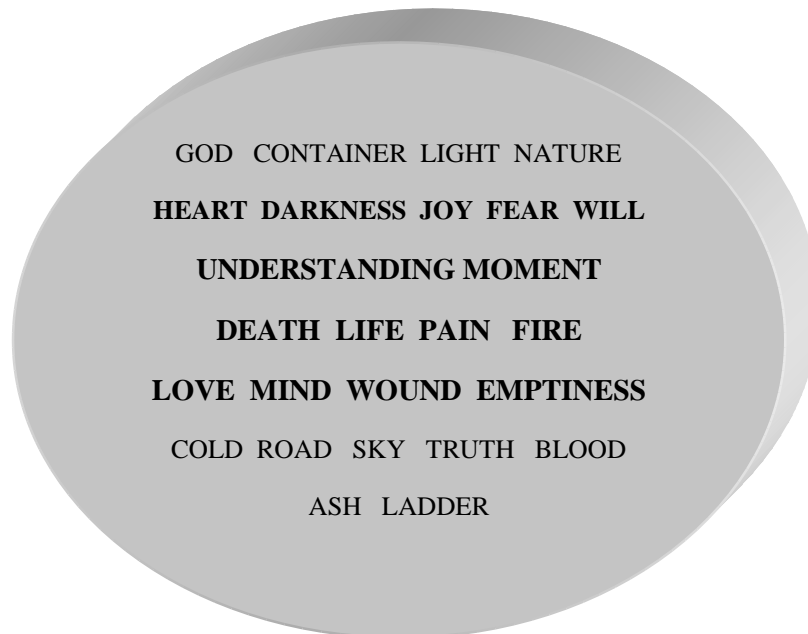

Рис. 3.25 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *ЖИТТЯ* КП EGO сучасної американської жіночої поезії

Ядерні концепти тематичного домену *ЖИТТЯ* простору EGO показують життя як небезпечну усвідомлену подорож на шляху до осмисленої смерті. Концепти цього простору EGO відображають людину мислячу, на відміну від людини чуттєвої.

У тематичній доміні EGO – ЦЕ ШВИДКОПЛИННІСТЬ ЖИТТЯ КП EGO відсутні художні концепти негативного змісту. Життя хоч і є миттю, але

найціннішою миттю, що дарує радість (JOY) та світло (LIGHT): "*You know, I'm telling you, what I love best / is life. I love life! Even if I ever get / to be old and wheezy – or limp! You know? / Limping along? – I'd still ...*" [DL, с. 26].

Як і в тематичному домені *БОЖЕСТВЕННОГО* (художні концепти GROWTH, LIGHT, UNDERSTANDING), так і в тематичному домені *ЖИТТЯ* КП EGO простежуємо художні концепти на позначення пізнання та самопізнання. У контексті *божественного* світло та вітра життя можливі лише в усвідомленні особливості і неповторності його моменту: "*nevertheless / I see for a moment / that's not it: it is / the First Things. / Word after word / floats through the glass. / Towards me*" [DL, с. 54].

Радість життя в КП EGO (художній концепт JOY) вербалізується лексичними одинцями, що характеризують його повноту і насиченість. Життя – це вірада роботи, спілкування, творчості, боротьби, любові – все те, що має значення у створенні особливості моменту: "*Life after life after life goes by / without poetry, / without seemliness, / without love*" [DL, с. 72].

Тематичні домінанти EGO – ЦЕ ПЕРЕДЧУТТЯ СМЕРТІ, EGO – ЦЕ ВОГОНЬ ЖИТТЯ та EGO – ЦЕ БІЛЬ ЖИТТЯ представлені в тематичному домені *ЖИТТЯ* концептами BLOOD, WOUND, PAIN, FIRE, ASH та EMPTINESS: "*But life and death / take one another's hands*" [AR, с. 33]; "*Can I break through this film of the abstract / without wounding myself or you / there is enough pain here*" [AR, с. 10]. Вириваючись з одного болю життя, людина потрапляє до іншого болю смерті: "*burning down / feeding on everything / till there is nothing in life / that has not fed that fire*" [AR, с. 8].

У тематичній домініанті EGO – ЦЕ ОСМИСЛЕННЯ СМЕРТІ концептуалізовано мотив смерті не як фатальність божого промислу, а як усвідомлення переходу однієї миті (ЖИТТЯ – ЦЕ МИТЬ) в іншу: "*It's when we face for a moment / ... / God / (out of compassion for our ugly / failure to evolve) entrusts, / as guest, as brother, / the Word*" [DL, с. 48].

Обидві домінанти тематичного домену *ЖИТТЯ* КП EGO мають у своїй структурі художній концепт ROAD, який експлікує стереотипну модель

концептуалізації життя і смерті у метафорі ЖИТТЯ / СМЕРТЬ – ЦЕ ШЛЯХ. Конвенційна інтерпретація такої моделі передбачає тлумачення концепту ROAD як шляху в невідоме [194, с. 297]. У КП EGO сучасної поезії ROAD трактуємо як відомий шлях до нового місця призначення, тобто смерть є осмисленим закінченням одного етапу життя і початком іншого: "*When I talk of taking a trip I mean forever*" [AR, с. 6]. Щобільше, спільним концептом у структурі тематичних доменів САМОПІЗНАННЯ і ЖИТТЯ є концепт CONSTRUCTION, за посередництва якого осмислюються стани життя і смерті. Смерть, таким чином, є переміщенням людського духу з одного вмістища в інше: "*Though the road turn at last / to earth's ordinary door, / and we knock there, ready / to enter and it opens / easily for us, / ... / we come to / deaths' ordinary door, with time / smiling its ordinary / long-ago smile*" [DL, с. 52].

Концепт DEATH є ядерним і для тематичного домену ВІЙНИ з реконструйованими домінантами EGO – ЦЕ ТЕМРЯВА ВІЙНИ (ВІЙНА – ЦЕ ПІТЬМА) та EGO – ЦЕ ПОЛІТИКА ВІЙНИ (ВІЙНА – ЦЕ ПОЛІТИКА). Дистрибуція художніх концептів цього домену представлена нижче (Рис. 3.26):

Рис. 3.26 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *ВІЙНИ*
 КП EGO сучасної американської жіночої поезії

ТЛ війни розкривається в невеликій кількості егомаркованих текстових фрагментів (10,1 %). Здебільшого контексти цієї ТЛ висвітлюють політичну і соціальну позицію авторок стосовно ролі, яку Америка і американці відіграють у розв'язанні війни у В'єтнамі. Неконвенційним художнім концептом у структурі метафори EGO – ЦЕ ТЕМРЯВА ВІЙНИ Є TOLERANCE, який у поетичних творах сучасності використовується на позначення байдужості та необізнаності. Війна є пільмою не лише в сенсі смерті, яку вона несе, війна – це пільма розуму, що, прикриваючись толерантністю, насправді є байдужістю: *"I don't care / if I never taste your fine food again, / neutral fellows, seers of every side. / ... / I would not want / a drop of your blood in me, it is pumped / by weak hearts, perfect pulses that never / falter: irresponsible to nightmare reality"* [DL, с. 28].

Війна для пересічного американця стає буденною новиною в потоці інформації. У своїх поетичних творах Д. Левертов, закликаючи до небайдужості, наголошує, що за кожною цифрою – чи то номер солдата, чи то кількість загиблих – є людина. До прикладу, вірш "News Report, September 1991: US BURIED IRAQI SOLDIERS ALIVE IN GULF WAR" розкриває жорстоку бездушність світу:

*What you saw was a
Bunch of trenches with
Arms sticking out.'*
...
*'A bunch of
Trenches. People's
Arms and things
Sticking out.'*
'Cost-effective.' [DL, с. 46]

Люди ("people's arms") – це просто речі ("things"), які розглядаються у контексті ефективності їх використання у війні. Вихід із цієї пільми

жорстокості Д. Левертов убачала у вияві небайдужості суспільства, до чого закликала у своїх поетичних творах.

Концептуалізація в термінах війни пронизує й інші ТЛ сучасної поезії. Так, у КП EGO поетичного твору "Planetarium" А. Річ, основною темою якого є самоідентифікація жінки в суспільстві, присутні концепти домену *ВІЙНИ*: "*every impulse of light exploding / ... / I am bombarded yet I stand / I have been standing all my life in the / direct path of a battery of signals" [AR, с. 34]. Таким чином, завуальовано чи відкрито, жінки сучасної Америки виголошують свій протест проти військових дій у світі.*

Уперше провокативно відверто у творах сучасної американської жіночої поезії розгорнуто ТЛ *кохання*, узагальнену домінантою EGO – ЦЕ ІНСТИНКТИВНЕ КОХАННЯ. Дистрибуцію концептів тематичного домену *КОХАННЯ* КП EGO представлено так (Рис. 3.27):

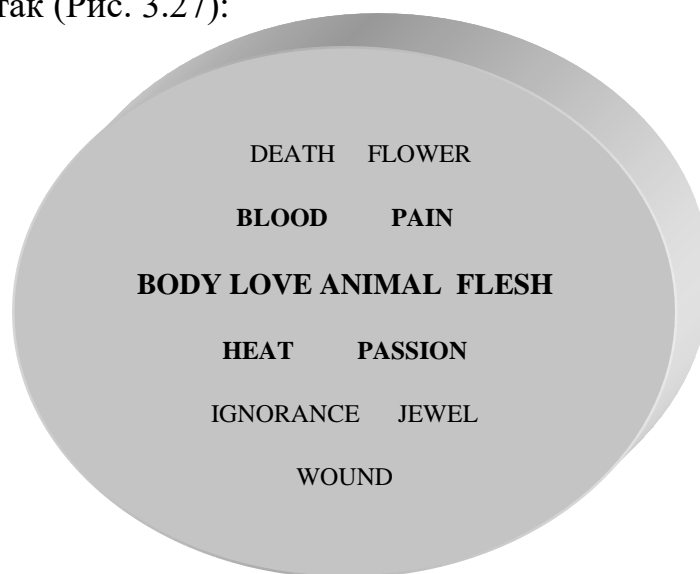

Рис. 3.27 Дистрибуція художніх концептів тематичного домену *КОХАННЯ* КП EGO сучасної американської жіночої поезії

Як показує Рисунок 3.27, у ядерних концептах тематичного домену *КОХАННЯ* КП EGO (LOVE, ANIMAL, BODY, FLESH) підкреслено тілесність почуття, де на перший план виходять тваринні інстинкти. Відвертість самовираження в сучасних жіночих поетичних текстах переміщує кохання з площини духовного в площину тілесного почуття. Піку возвеличення плотського кохання

американська поезія сягає саме у творах А. Річ, яка відверто говорить про сексуальність: "*I'd call it love if love / didn't take so many years / but lust too is a jewel / a sweet flower and what / pure happiness to know / all our high-toned questions / breed in a lively animal*" [AR, с. 47]. Власне у структурі цього тематичного домену КП EGO простежуємо найбільші зміни в дистрибуції художніх концептів: спільні концепти доменів *ЖИТТЯ* і *КОХАННЯ* у творах періоду колонізації резонують із концептами домену *КОХАННЯ* простору EGO сучасної поезії, що мають спільні з тематичним доменом *СМЕРТІ* ядерні концепти КП EGO.

Інтегрований КП EGO сучасної американської жіночої поезії представлено в Таблиці 3.5:

Таблиця 3.5

Загальний КП EGO сучасної американської жіночої поезії

<i>САМОПІЗНАННЯ</i>	<i>БОЖЕСТВЕННЕ</i>	<i>ЖИТТЯ</i>	<i>ВІЙНА</i>	<i>КОХАННЯ</i>
	DEATH	DEATH	DEATH	DEATH
GOD	GOD	GOD		
HEART	HEART	HEART		
LIFE	LIFE	LIFE		
BLINDNESS	BLINDNESS			
CONTAINER		CONTAINER		
		DARKNESS	DARKNESS	
	JOY	JOY		
	LIGHT	LIGHT		
NATURE	NATURE	NATURE		
PEACE	PEACE			
INDEFINITENESS	INDEFINITENESS			
		BLOOD	BLOOD	BLOOD

Продовження Таблиці 3.5

		ASH	ASH	
		PAIN	PAIN	PAIN
		WOUND	WOUND	WOUND
EMPTINESS		EMPTINESS		
WILL		WILL		
		LOVE		LOVE
BREATH	FAITH	BREATH	AMERICA	ANIMAL
COURAGE	GROWTH	COLD	HATRED	BODY
COWARDICE	HOPE	FEAR	HELPLESSNESS	FLESH
FLOWER	JOURNEY	FIRE	INDIFFERENCE	FLOWER
GRIEF	TREE	KNOWLEDGE	POISON	HEAT
HUMAN	UNDERSTANDING	LADDER	POLITICS	IGNORANCE
MONSTER			RESISTANCE	JEWEL
PASSION		MIND	SCREAM	PASSION
SELF		MOMENT	SOLDIER	
SUNLIGHT		ROAD	TOLERANCE	
TOOL		SKY	VAIN	
		TRUTH	VIETNAM	
			WAR	

Згідно з Таблицею 3.5 ядрними концептами загального КП EGO сучасної поезії можна вважати художній концепт DEATH, представлений у чотирьох тематичних доменах, та концепти GOD, HEART, BLOOD, LIFE, PAIN та WOUND, ядрні для трьох доменів. Також наголошуємо на певній синонімічності концептів UNDERSTANDING, KNOWLEDGE, TRUTH та LIGHT, функціонування яких в КП EGO підтверджує ключову концепцію пізнання та самопізнання сучасної людини як осмисленого ставлення до життя.

Дослідження КП EGO сучасної американської жіночої поезії дозволяє зробити такі попередні висновки:

- 1). ТЛ *самопізнання*, що почала своє розгортання за доби романтизму у творах Е. Дікінсон, сягає піку контекстної репрезентації в сучасній американській жіночій поезії.
- 2). ТЛ *війни*, виокремлена вперше у творах "сповідальної" поезії, збільшується в кількісному вираженні в егомаркованих контекстах творів сучасної поезії (10,1 % текстових виявів у творах сучасної американської поезії у порівнянні з 4,4 % у поезії доби романтизму).
- 3). У тематичному домені *КОХАННЯ* КП EGO акцент з божественності і духовності почуття переміщується концептами LUST та FLESH у площину відвертої тілесності.
- 4). Загальний КП EGO значно розширюється новими концептами (наприклад, RESISTANCE та TOLERANCE), які в структурі тематичного домену *ВІЙНИ* набувають неконвенційних трактувань.

3.3. Тенденції еволюції концептуального простору EGO в американській жіночій поезії

Отримані результати аналізу актуалізації егоцентричності в поетичних текстах представниць американської жіночої поезії різних епох і жанрів уможлиблюють моделювання інтегрованого КП EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть. Основою ідентифікації еволюційних процесів концептуалізації егоцентричності є виділення провідних і другорядних ТЛ, концептуальних домінант і художніх концептів КП EGO з метою дослідження їх варіативного складника.

У ході аналізу егомаркованих контекстів репрезентації EGO в поетичних текстах американської жіночої поезії XVII–XXI століть було виокремлено дев'ять ТЛ: *божественного, кохання, країн і територій, смерті, рідної землі, природи, життя, самопізнання і війни*. Провідними вважаємо тотожні для

трьох та більше періодів ТЛ: так, лінії *божественного, смерті та кохання* ідентифіковані в поезії чотирьох періодів, ТЛ *самопізнання і життя* мають окремий концептуальний домен у поетичних творах трьох періодів, лінія *війни* висвітлена в поетичних творах ХХ–ХХІ століть, інші ТЛ є індивідуальними для авторок. Таким чином, провідними тематичними доменами загального КП ЕГО вважаємо домени *БОЖЕСТВЕННОГО, СМЕРТІ, КОХАННЯ, САМОПІЗНАННЯ і ЖИТТЯ*. Інші домени залучаємо до тематичної периферії загального КП ЕГО американської жіночої поезії ХVII–ХХІ століть.

Відсоток виявів текстової вербалізації провідних ТЛ репрезентації ЕГО від загальної кількості їх контекстної актуалізації суттєво різниться в межах літературних періодів, що вказує на зміщення тематичних акцентів у КП ЕГО кожної доби. Так, ТЛ *божественного* колоніальної поезії охоплює 53,85 % текстових виявів від загальної кількості контекстної репрезентації егоцентричності. Наступне століття, представлене творчістю Ф. Уітлі, демонструє зниження відсотку до 28,38 %. ТЛ *божественного* творів епохи романтизму відбита лише в 14,9 % контекстів і цілком відсутня в "сповідальній" поезії. Пізніше ця ТЛ знов з'являється в сучасних поезіях Д. Левертов (32,1 %), що, безперечно, є проєкцією життєвого досвіду і пізнього, свідомого прийняття Християнства поетесою.

Контекстна актуалізація ТЛ *смерті*, навпаки, зростає від творів А. Бредстріт до поезій її наступниць. Представлена лише у 8,97 % егоцентричних контекстів аналізованих творів колоніальної поезії, найвищого піку текстова реалізація цієї ТЛ сягає у творчості Ф. Уітлі, що належить до періоду Війни за незалежність (44,59 %) і пояснюється жанровими особливостями творчості авторки. Пізніше, у творах доби романтизму та у "сповідальній" поезії ТЛ *смерті* охоплює приблизно однакову кількість егомаркованих контекстів – 28,4 % і 24 % відповідно. Але варто відзначити, що в поезії романтизму ТЛ *смерті* має найвищий відсоток від загальної кількості репрезентації егоцентричності, тоді як у "сповідальній" поезії є другою після ТЛ *самопізнання*. У аналізованих творах сучасної американської жіночої поезії

ця ТЛ окремо не виділена, але частково проглядається у реалізаціях концепту DEATH у структурі інших тематичних доменів.

ТЛ *кохання* починає розгортатися в поезії А. Бредстріт, яка розрізняє кохання земне і божественне. Егомарковані контексти цієї ТЛ (20,51 %) експлікують *земне кохання до чоловіка* та *любов до дітей*. У поезії Ф. Уїтлі окремо ТЛ *кохання* відсутня, а в Е. Дікінсон ця ТЛ є другою за чисельністю – 23,4 % від загальної кількості контекстних утілень. ТЛ *кохання* "сповідальної" поезії С. Плат і Е. Секстон охоплює 20,7 % контекстів і як окрема ТЛ з акцентом на відверту тілесність присутня лише в 9,1 % егомаркованих контекстів репрезентації егоцентричності в сучасній поезії. Вартими уваги є зміни в структурі тематичного домену *КОХАННЯ* КП EGO у творах різних періодів: ядерні концепти цього тематичного домену в КП EGO поезії колоніального періоду представлені переважно концептами з абстрактним значенням (GOD, LIGHT, CARE та LIFE). Суттєвих кількісно-якісних змін зазнає дистрибуція художніх концептів у просторі EGO поезії доби романтизму – так, у структурі домену *КОХАННЯ* з'являються художні концепти почуттів і природи (FEAR, JOY, DESPAIR, PAIN, WARMTH, SEA, FROST та SUN). Подальше розширення КП EGO спостерігаємо в поетичних текстах "сповідальної" поезії американських авторок – окреслюються концепти на позначення "вмістища", а саме – BUILDING та KINGDOM, також з'являються ідіотипні та кенотипні художні концепти природи – ROOK, LARK та PANTHER. Провокативна сексуальність кохання в КП EGO сучасної поезії реалізована концептами FLESH, ANIMAL, SENSUALITY, DRUG та IGNORANCE.

З погляду нашого дослідження поетичні твори романтизму Е. Дікінсон можна вважати дороговказом у майбутнє, адже її тексти є першими, в КП EGO яких виділяються тематичні домени *ЖИТТЯ* і *САМОПІЗНАННЯ*. Тематичний домен *САМОПІЗНАННЯ* стане центральним у КП EGO поетичних текстів наступних періодів, а кількісне і якісне нарощення у структурі тематичного домену *ЖИТТЯ* суттєво розширить КП EGO американської жіночої поезії.

Структурно домен *САМОПІЗНАННЯ* КП EGO поезії романтизму представлений художніми концептами природи та почуттів (NATURE, BLISS, DESPAIR, DOUBT). Дистрибуція художніх концептів цього домену у "сповідальній" поезії демонструє розширення у площину активної соціальної та творчої діяльності – так, у домені *САМОПІЗНАННЯ* КП EGO активізуються концепти CHAOS, SUICIDE, CREATIVITY, MEDITATION та FREEDOM. Подальше розгортання ТЛ *самопізнання* в поезії сучасності збагачує простір EGO концептами з характеристиками невизначеності, а саме, BLINDNESS, EMPTINESS, INDEFINITENESS.

Уперше виділений у КП EGO поезії Е. Дікінсон тематичний домен *ЖИТТЯ* ґрунтується на художніх концептах природи і божественного як джерела життєдайної сили. Так, у домені *ЖИТТЯ* в КП EGO творів доби романтизму ідентифікуємо концепти NATURE, GOD, LIFE, DEATH, а також концепт JOURNEY, що експлікує стереотипну модель концептуалізації ЖИТТЯ – ЦЕ ПОДОРОЖ. У КП EGO поетичних текстів наступниць відзначаємо відсутність *божественного* в домені *ЖИТТЯ*, натомість ядерними залишаються концепти природи, до яких додаються концепти, які розширюють домінанту ЖИТТЯ – ЦЕ ПОДОРОЖ до ЖИТТЯ – ЦЕ НЕБЕЗПЕЧНА ПОДОРОЖ (DEATH, NAVOS, ROOK, DANGER). Художні концепти тематичного домену *ЖИТТЯ* КП EGO сучасної поезії містять ядерні одиниці простору EGO романтизму і "сповідальної" поезії з додаванням художніх концептів на позначення важливості людини: усвідомлення ролі людини в процесі розв'язання війни, яка, як результат, є регулятором життя і смерті, вводить у структуру домену *ЖИТТЯ* КП EGO художні концепти DARKNESS, FEAR, KNOWLEDGE, MIND, TRUTH та MOMENT.

Важливою для процесу еволюції загального КП EGO американської жіночної поезії є і творчість Ф. Уїтлі, в КП EGO поетичних текстів якої вперше окремо виділено домен *ПРИРОДИ*. Незначний за загальною кількістю художніх концептів (18 порівняно із 72 у Е. Дікінсон) КП EGO авторки вперше вміщує концепти природи (DAWN, NATURE, STAR), які в КП EGO поетичних текстів наступних періодів набувають нового змісту у структурі тематичних доменів

ЖИТТЯ, *СМЕРТІ* та *САМОПІЗНАННЯ*. Концепти NATURE, SEA, WATER стають ядреними в КП ЕГО романтизму, а в КП ЕГО творів представниць "сповідальної" поезії ідентифікуємо кенотипний художній концепт ВЕЕ у структурі всіх тематичних доменів. Неконвенційного забарвлення також набувають такі концепти природи, як ROOK та LARK.

ТЛ *війни* окремо виділяється у творах "сповідальної" і сучасної американської жіночої поезії. Представлена лише в 4,4 % егомаркованих контекстів "сповідальної" поезії (переважно в поезіях Е. Секстон), ТЛ війни сягає 10,1 % текстового втілення від загальної кількості егомаркованих контекстів у сучасній американській жіночій поезії. Зазначаємо, що загальний відсоток репрезентації ТЛ *війни* в поезіях сучасності значно більший, але цей контекст у творах авторок розгортається поза межами егоцентричності.

Інші ТЛ егомаркованих контекстів творів поетес є індивідуально-авторськими, а саме – ТЛ *країн і територій* у А. Бредстріт та ТЛ *рідної землі і природи* у Ф. Уїтлі.

Отже, загальна тематична спрямованість американської жіночої поезії у межах досліджуваного матеріалу виглядає так (Рис. 3.29):

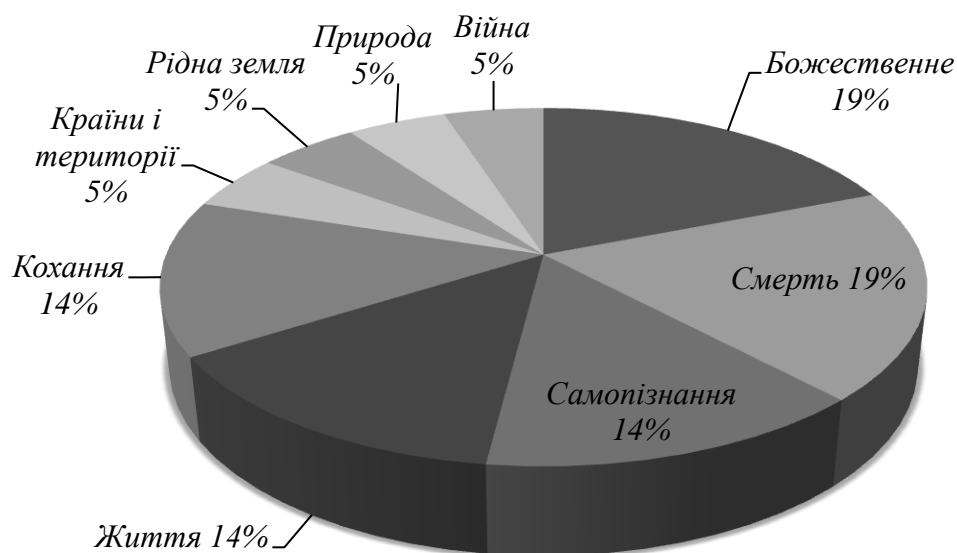

Рис. 3.29 Тематичні лінії егомаркованих контекстів американської жіночої поезії XVII–XXI століть

ТЛ *божественного і смерті* висвітлюються в 19 % егомаркованих контекстів кожна, ТЛ *самопізнання, життя і кохання* – в 14 %, на інші ТЛ припадає по 5 % від загальної кількості контекстів репрезентації EGO у творах американських поетес XVII–XXI століть.

Моделювання КП EGO у творчості окремого періоду надає можливість для окреслення інтегрованого простору EGO у творах американської жіночої поезії з метою виявлення ядерних та периферійних художніх концептів.

Додаток І демонструє загальну дистрибуцію художніх концептів простору EGO американської жіночої поезії, де найтемнішим кольором виділено ядерні концепти – GOD та LIFE. Концепти DEATH, LIGHT, SOUL та HEAVEN також мають статус ядерних, адже займають центральну позицію в КП EGO. До ближньої периферії належать художні концепти NATURE, LOVE, JOY, HEART, DARKNESS. Концепти FOE, FEAR, BETRAYAL, BLISS, BEE, SACRIFICE, BLOOD, SAVIOUR, WATER, DOUBT, BLINDNESS, SEA, HELL, WOMAN, DESPAIR, CHAOS, CHLD, CARE та SUICIDE фігурують у КП EGO двох періодів. Інші художні концепти відносимо до дальньої периферії, оскільки вони входять у структуру одного тематичного домену КП EGO поетичних текстів окремої доби. Дистрибуція концептів у межах окремих тематичних доменів загального КП EGO представлена в Додатку К.

У Додатку Л відображена тематична класифікація художніх концептів, відповідно до якої виділено 10 груп: *ПОЧУТТЯ (FEELINGS)*, *ЛЮДИ (PEOPLE)*, *ПРИРОДА (NATURE)*, *ТІЛО (BODY)*, *МІСЦЯ (PLACES)*, *АБСТРАКТНІ ПОНЯТТЯ (ABSTRACT NOTIONS)*, *ДІЇ (ACTIONS)*, *СПОРУДИ (CONSTRUCTIONS)*, *ЧАС (TIME) ТА ІНШІ (OTHER)*. Найчисельнішою є група *АБСТРАКТНИХ ПОНЯТЬ* – 49 художніх концептів. Групи *ПОЧУТТІВ*, *ПРИРОДИ*, *ДІЇ* та *ЛЮДЕЙ* представлені 21, 19, 15 та 13 концептами відповідно. Кількість художніх концептів інших груп доволі незначна – менше 10 в межах кожної групи. Таким чином, ядерними вважаємо групи *АБСТРАКТНИХ ПОНЯТЬ*, *ПОЧУТТІВ*, *ПРИРОДИ*, *ДІЙ* та *ЛЮДЕЙ*. Інші групи

перебувають на периферії загального КП ЕГО, що схематично можна показати в такий спосіб (Рис. 3.30):

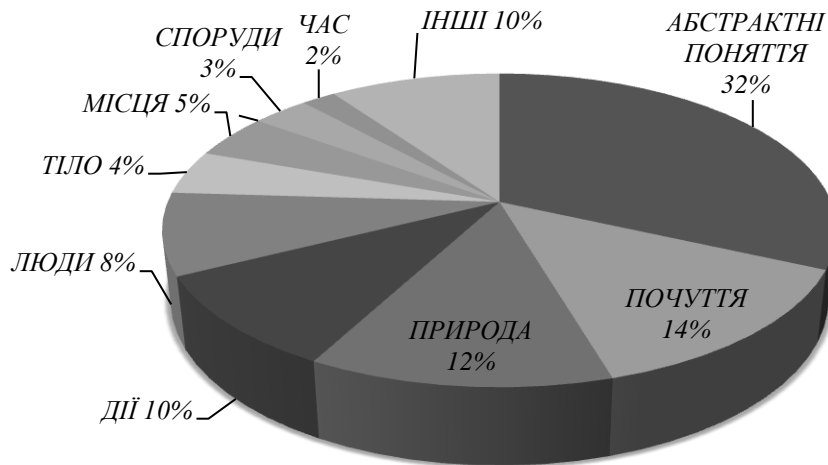

Рис. 3.30 Тематична класифікація концептів інтегрованого КП ЕГО американської жіночої поезії XVII–XXI століть

Тематичну еволюцію ЕГО відображено в кількісному збільшенні групи *АБСТРАКТНИХ ПОНЯТЬ* та *ПОЧУТТІВ*: у КП ЕГО поезії колоніальної доби кількість художніх концептів, що входять до цих груп, становить 42 % від загальної кількості художніх концептів. Вагоме місце належить концептам тематичних груп *ЛЮДИ* і *МІСЦЯ*. У КП ЕГО поезії періоду Війни за незалежність спостерігаємо нарощення кількості концептів у межах цих груп, що детермінує виділення ТЛ *рідної землі*. Найбільшу кількість концептів тематичних груп *АБСТРАКТНИХ ПОНЯТЬ* і *ПОЧУТТІВ* виявлено в КП ЕГО поетичних текстів колоніального періоду та "сповідальної" поезії – відповідно 53 % і 62 % від загальної кількості художніх концептів простору ЕГО. У КП ЕГО, відбиваючи жанрові особливості поетичних творів сучасної поезії Д. Левертов та А. Річ, скорочується кількість концептів цих двох груп, натомість розширюються групи *МІСЦЯ*, *ЛЮДИ* та *ДІЇ*.

Отже, моделювання загального КП ЕГО американської жіночої поезії з акцентом на дослідження еволюційного складника його розгортання засвідчило варіативність тематичної спрямованості і, як наслідок, організації концептів

нижчого рівня КП егоцентричності. Зміни пріоритетності тематичної спрямованості, а також кількісно-якісні варіювання у структурі EGO підтвердили гіпотезу про значущість еволюційного складника у реалізації художнього концепту EGO.

3.4. Художній концепт EGO в історико-типологічній перспективі

Моделювання художнього концепту EGO в історико-типологічній перспективі передбачає встановлення психологічних архетипів, що лежать в основі творення архетипних тем на концептуальному рівні, стереотипних моделей концептуалізації, які визначаємо як провідні в межах КП EGO, та новообразних – ідіотипних та кенотипних моделей концептуалізації EGO.

3.4.1. Архетипні метафоричні моделі художнього концепту EGO

Архетип як акумуляція колективного підсвідомого є психологічним підґрунтям образотворення. Передконцептуальний рівень, в основі якого лежать психологічні архетипи та концептуальні імплікації, зумовлює подальше розгортання архетипних тем у КП. У свою чергу архетипні теми формуються навколо центрального символу як виразника базового психологічного архетипу. Наприклад, образ води, ядерний у КП EGO американської жіночої поезії, з різноманітною текстовою реалізацією ("ocean", "river", "brook", "pool", "dew" та інші) відсилає до архетипу ВОДИ, імплікацією якого є народження та очищення [194, с. 43–45], що на концептуальному рівні репрезентує архетипні теми хрещення, народження та мужності [там само, с. 44]. Так, тематичну домінанту домену *СМЕРТІ* КП EGO "сповідальної" поезії EGO – ЦЕ ВІРА В ОЧИЩЕННЯ СМЕРТЮ трактуємо з опорою на психологічний архетип ВОДИ на позначення хрещення та переродження людини за рахунок очищення до нового життя.

Як зазначає Л. І. Белєхова [22, с. 287], психологічний архетип лежить в основі майже кожного образу, тоді як стереотипні і новообразні моделі є соціокультурно та індивідуально зумовленими.

3.4.1.1. Аналіз передконцептуального рівня реконструйованих тематичних домінант простору EGO американської поезії колоніальної доби (Таблиця 3.6) виявив шість основних психологічних архетипів у межах одинадцяти тем-домінант, а саме: СВІТЛО (5 домінант), МАТИ (2 домінанти), ТЕМРЯВА (2 домінанти), ТІНЬ (1 домінанта), САМІСТЬ (1 домінанта) та РЕГЕНЕРАЦІЯ (1 домінанта).

Таблиця 3.6

Архетипні моделі художнього концепту EGO американської жіночої поезії колоніальної доби

Архетипи	Метафоричні моделі EGO	Домен
СВІТЛО	EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННИЙ ЗАХИСТ	БОЖЕСТВЕННЕ
	EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННА ІСТИНА	БОЖЕСТВЕННЕ
	EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННЕ СВІТЛО	БОЖЕСТВЕННЕ
	EGO – ЦЕ ТЕПЛО СТОСУНКІВ	КОХАННЯ
	EGO – ЦЕ ВІРА У ПРОДОВЖЕННЯ ЖИТТЯ	СМЕРТЬ
МАТИ	EGO – ЦЕ ЛЮБОВ ДО БОГА	БОЖЕСТВЕННЕ
	EGO – ЦЕ ВІРНІСТЬ ТРАДИЦІЯМ	КРАЇНИ І ТЕРИТОРІЇ
ТЕМРЯВА	EGO – ЦЕ ВОРОЖІСТЬ ЧУЖОГО	КРАЇНИ І ТЕРИТОРІЇ
	EGO – ЦЕ ТЕМРЯВА ПОЧУТТЯ	КОХАННЯ
ТІНЬ	EGO – ЦЕ РОЗЧАРУВАННЯ У ВІРІ	БОЖЕСТВЕННЕ
САМІСТЬ	EGO – ЦЕ ТЕПЛО СТОСУНКІВ	КОХАННЯ
РЕГЕНЕРАЦІЯ	EGO – ЦЕ ВІРА У ПРОДОВЖЕННЯ ЖИТТЯ ПІСЛЯ СМЕРТІ	СМЕРТЬ

У ТЛ *божественного* зазначеного періоду ідентифіковано три провідні архетипні теми. В основі тематичних домінант EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННИЙ ЗАХИСТ, EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННА ІСТИНА та EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННЕ СВІТЛО лежить психологічний архетип СВІТЛО, який на концептуальному рівні вводить архетипну тему прагнення до пізнання суті буття [194, с. 323–324]. У ТЛ *божественного* така концептуалізація EGO відбиває загальну концепцію релігійності як вищого рівня існування, досяжність якого можлива лише через духовне зростання. Архетипний символ БОГА, у КП EGO реалізований концептом GOD, є ядерним у просторі домену *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO зазначеного періоду.

Основу тематичної домінанти EGO – ЦЕ ЛЮБОВ ДО БОГА становить архетипний символ МАТИ [194, с. 216], який на концептуальному рівні втілює тему відданості та кохання. У контекстах ТЛ *божественного* така архетипна модель концептуалізації EGO репрезентує божественну любов крізь призму материнського піклування та всепрощення, що в КП EGO відбито концептами WARMTH, LIGHT, LOVE та CARE.

Архетип ТІНЬ [194, с. 367] з концептуальною імплікацією темряви та дисбалансу ідентифікуємо як основу домінанти EGO – ЦЕ РОЗЧАРУВАННЯ У ВІРІ. На концептуальному рівні в домені *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO архетипна тема безсилля та безпомічності концептами BETRAYAL та DARKNESS відображає "темний" бік *божественного* концепту EGO.

У межах тематичної лінії *кохання* поезії колоніальної доби виділено три архетипи, які становлять основу тем-домінант, а саме: EGO – ЦЕ ЄДНІСТЬ ПОДРУЖЖЯ з архетипом САМІСТЬ, EGO – ЦЕ ТЕПЛО СТОСУНКІВ з архетипом СВІТЛО [194, с. 323–324] та EGO – ЦЕ ТЕМРЯВА ПОЧУТТЯ з архетипом ТЕМРЯВА [там само, с. 382].

Архетип САМІСТЬ з імплікацією гармонії та цілісності в цій ТЛ на концептуальному рівні відтворює художній простір EGO за допомогою концептів LIGHT та LOVE як утілення світлого кохання. Концепт LIGHT у структурі домінанти EGO – ЦЕ ТЕПЛО СТОСУНКІВ КП EGO апелює до архетипу

СВІТЛО з концептуальною імплікацією прагнення до кращого [194, с. 323]. Архетип ТЕМРЯВА [там само, с. 381] в основі домінанти EGO – ЦЕ ТЕМРЯВА ПОЧУТТЯ віддзеркалений концептами DARKNESS та FEAR у відповідному домені EGO.

У ТЛ *країн і територій* ідентифіковано два психологічні архетипи – МАТИ в тематичній домінанті EGO – ЦЕ ВІРНІСТЬ ТРАДИЦІЯМ і ТЕМРЯВА в домінанті EGO – ЦЕ ВОРОЖІСТЬ ЧУЖОГО. Архетип МАТИ в контексті цієї теми розкриває мотив відданості [194, с. 216], що в КП EGO репрезентує відносини між країнами через концепти MOTHER та DAUGHTER. В архетипі ТЕМРЯВА втілені уявлення про смерть, хаос та руйнування [там само, с. 381], спричинені ворожістю країн, які в КП EGO вкладені в концепти ENEMY, DEATH та DARKNESS.

Соціокультурно зумовленим є архетипне підґрунтя тематичної домінанти EGO – ЦЕ ВІРА У ПРОДОВЖЕННЯ ЖИТТЯ ПО СМЕРТІ, в основі якої закладено два психологічні архетипи СВІТЛО і РЕГЕНЕРАЦІЯ. Архетипні теми прагнення пізнання суті та відродження [194, с. 323–324] в ТЛ *смерті* в поезії колоніального періоду наголошують на загальній концепції верховенства релігії, а також смерті як початку істинного життя.

Отже, домінантними архетипними моделями художнього концепту EGO у поезіях колоніальної доби визначаємо моделі EGO, детерміновані архетипами СВІТЛО, МАТИ і ТЕМРЯВА.

3.4.1.2. Тематичні домінанти КП EGO періоду Війни за незалежність (Таблиця 3.7) спираються на архетипи ДУХ (2 домінанти), СВІТЛО (1 домінанта) та РЕГЕНЕРАЦІЯ (1 домінанта).

Таблиця 3.7

Архетипні моделі художнього концепту EGO поезії періоду Війни за незалежність

Архетипи	Метафоричні моделі EGO	Домен
ДУХ	EGO – ЦЕ ПОКЛАДАННЯ НА БОЖЕСТВЕННУ МУДРІСТЬ	БОЖЕСТВЕННЕ
	EGO – ЦЕ ВІРА В БОЖЕСТВЕННЕ СПАСІННЯ	БОЖЕСТВЕННЕ
СВІТЛО	EGO – БЛАГОСЛОВЕННЯ СМЕРТЮ	СМЕРТЬ
	EGO – ЦЕ ВІРА У ВІЧНЕ ЖИТТЯ	СМЕРТЬ
РЕГЕНЕРАЦІЯ	EGO – ЦЕ ЖИТТЯ В ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ	ПРИРОДА

У межах ТЛ *смерті* поезії цього періоду архетипи СВІТЛО та РЕГЕНЕРАЦІЯ виступають основою домінант EGO – ЦЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ СМЕРТЮ та EGO – ЦЕ ВІРА У ВІЧНЕ ЖИТТЯ. У художньому просторі EGO в структурі відповідного домену розгортаються архетипно вмотивовані концепти LIFE, BLESSING, LIGHT, HEAVEN та GOD.

Тематичні домінанти EGO – ЦЕ ПОКЛАДАННЯ НА БОЖЕСТВЕННУ МУДРІСТЬ та EGO – ЦЕ ВІРА В БОЖЕСТВЕННЕ СПАСІННЯ ТЛ *божественного* ґрунтуються на архетипі ДУХУ, що імплікує мудрість, істину та прагнення вгору [194, с. 88]. У КП EGO цей архетип є основою теми пошуку змісту життя та просвітлення, що в домені *БОЖЕСТВЕННОГО* КП EGO поезії періоду Війни за незалежність формує простір з концептами NIGHT, COMPREHENSION, HEAVEN та LIGHT як відображення архетипної теми сповіді, знання та роздумів про божественне джерело.

РЕГЕНЕРАЦІЯ як основа всього живого [194, с. 52] становить архетипне підґрунтя домінанти EGO – ЦЕ ЖИТТЯ В ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ ТЛ *природи*. Концепти простору EGO – MOTHER, NATURE, DAWN та LIGHT – суголосні з

архетипними темами реінкарнації, відродження та прагнення до життя [194, с. 52].

Керуючись висновками кількісного аналізу архетипних моделей концептуалізації EGO в американській жіночій поезії періоду Війни за незалежність, констатуємо домінантність архетипу ДУХ у КП EGO цього періоду. Архетипи СВІТЛО та РЕГЕНЕРАЦІЯ зберігають свою значущість в КП EGO і в цьому періоді як основа двох тем-домінант у КП EGO творів періоду Війни за незалежність.

3.4.1.3. Еволюційний складник в архетипних моделях художнього концепту EGO спостерігаємо в КП EGO поезії доби романтизму (Таблиця 3.8):

Таблиця 3.8

Архетипні моделі художнього концепту EGO поезії доби романтизму

Архетипи	Метафоричні моделі EGO	Домен
РЕГЕНЕРАЦІЯ	EGO – ЦЕ ОЧІКУВАННЯ БЛАЖЕНСТВА СМЕРТІ EGO – ЦЕ ПРИРОДНЕ КОХАННЯ EGO – ЦЕ БЛАЖЕНСТВО ЖИТТЯ EGO – ЦЕ ПРИРОДНА ЛЮДИНА	СМЕРТЬ КОХАННЯ ЖИТТЯ САМОПІЗНАННЯ
ТІНЬ	EGO – ЦЕ СТРАХ СМЕРТІ EGO – ЦЕ ВІДЧУТТЯ БОЛЮ КОХАННЯ EGO – ЦЕ СТРАХ ЖИТТЯ	СМЕРТЬ КОХАННЯ ЖИТТЯ
СВІТЛО	EGO – ЦЕ ОЧІКУВАННЯ БЛАЖЕНСТВА СМЕРТІ EGO – ЦЕ НАДІЯ НА БОГА EGO – ЦЕ ЖЕРТОВНІСТЬ БОГУ	СМЕРТЬ БОЖЕСТВЕННЕ БОЖЕСТВЕННЕ

Продовження Таблиці 3.8

ОРІЄНТАЦІЯ	ЕГО – ЦЕ ОЧІКУВАННЯ БЛАЖЕНСТВА СМЕРТІ	СМЕРТЬ
	ЕГО – ЦЕ ЖИТТЯ В ЗАМКНЕНОМУ ПРОСТОРИ	ЖИТТЯ
ДУХ	ЕГО – ЦЕ ШЛЯХ ДО СМЕРТІ	СМЕРТЬ
	ЕГО – ЦЕ НАДІЯ НА БОГА	БОЖЕСТВЕННЕ
	ЕГО – ЦЕ ЖЕРТОВНІСТЬ БОГУ	БОЖЕСТВЕННЕ
ВОДА	ЕГО – ЦЕ ШЛЯХ ДО СМЕРТІ	СМЕРТЬ
	ЕГО – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ	ЖИТТЯ
ТЕМРЯВА	ЕГО – ЦЕ СТРАХ СМЕРТІ	СМЕРТЬ

У межах п'яти ТЛ егомаркованих контекстів було виявлено сім психологічних архетипів-детермінант тем-домінант. Архетип РЕГЕНЕРАЦІЯ формує психологічне підґрунтя чотирьох метафор, що дає змогу кваліфікувати його як ядерний. Архетипи ТІНЬ, СВІТЛО й ОРІЄНТАЦІЯ виділені в трьох домінантах, двічі фігурують архетипи ДУХ і ВОДА. ТЕМРЯВА вмотивовує підґрунтя однієї домінанти КП ЕГО американської жіночої поезії доби романтизму. Таким чином, враховуючи передконцептуальні імплікації вищезазначених архетипів, відзначаємо зміщення акценту в площину концепції загального відродження та прагнення до життя.

В основі тем-домінант ТЛ *смерті* у творах зазначеного періоду ідентифіковано архетипи ТЕМРЯВА і ТІНЬ (домінанта ЕГО – ЦЕ СТРАХ СМЕРТІ), ДУХ і ВОДА (ЕГО – ЦЕ ШЛЯХ ДО СМЕРТІ) та архетипи СВІТЛО, ОРІЄНТАЦІЯ та РЕГЕНЕРАЦІЯ (домінанта ЕГО – ЦЕ ОЧІКУВАННЯ БЛАЖЕНСТВА СМЕРТІ). Слід зазначити, що з-поміж семи архетипів у ТЛ *смерті* п'ять мають позитивне забарвлення і тільки два відсилають до темряви безодні смерті. Так, наприклад, архетипною основою теми-домінанти ЕГО – ЦЕ ШЛЯХ ДО СМЕРТІ є ДУХ і ВОДА, представлені в КП ЕГО концептами NATURE, JOURNEY, ROAD та SHIP. Архетипні

теми реінкарнації і відродження простежуємо в полі домінанти EGO – ЦЕ ОЧІКУВАННЯ БЛАЖЕНСТВА СМЕРТІ КП EGO через концепти BLISS, LIFE, JOY та ETERNITY. Лише в домініанті EGO – ЦЕ СТРАХ СМЕРТІ виводимо імплікацію безпомічності, безсилля та руйнування, яка в просторі EGO репрезентована концептами FEAR, DESPAIR, FROST, CHAOS та GRIEF.

У ТЛ *кохання* поезії доби романтизму основу тем-домінант становлять архетипи ТІНЬ (EGO – ЦЕ ВІДЧУТТЯ БОЛЮ КОХАННЯ) [194, с. 367] і РЕГЕНЕРАЦІЯ (EGO – ЦЕ ПРИРОДНЕ КОХАННЯ) [194, с. 52]. У контексті цієї ТЛ такі архетипи вступають в антиномічні відношення, де ТІНЬ, з одного боку, окреслює площину кохання як темряви і невизначеності [194, с. 367–367], а РЕГЕНЕРАЦІЯ імплікує архетипну тему відродження та прагнення до життя. Такий дисбаланс у межах домену *КОХАННЯ* КП EGO підкреслює амбівалентність почуття, що в КП EGO відображено в парах концептів DEATH – IMMORTALITY, DESPAIR – JOY та FROST – WARMTH.

Найбільшу кількість психологічних архетипів (5) ідентифікуємо в ТЛ *життя*: архетипи ВОДА, ОРІЄНТАЦІЯ, ТІНЬ, СВІТЛО та РЕГЕНЕРАЦІЯ становлять основу чотирьох домінант тематичних ліній егомаркованих контекстів. Відзначаємо, що, незважаючи на ядерність концепту DEATH в КП EGO поезії Е. Дікінсон як представниці зазначеної доби, архетипна основа її поетичних творів має "світле" забарвлення. Архетипи ВОДА, ОРІЄНТАЦІЯ, СВІТЛО та РЕГЕНЕРАЦІЯ відсилають до тем пізнання суті, очищення і мужності, прагнення до піднесеного та життя і в КП EGO віддзеркалені концептами TRANSFORMATION, WATER, MOMENT, BLISS, JOY та CHANCE. Архетип ТІНЬ у просторі EGO вмотивовує розгортання концептів DEATH, FEAR, EMPTINESS та VAIN як складників тематичного домену *ЖИТТЯ* КП EGO поезії доби романтизму.

У ТЛ *самопізнання* творів зазначеної доби основним психологічним архетипом є архетип РЕГЕНЕРАЦІЯ, через контекстуальне значення відродження, реінкарнації та циклічності представлено концептами CREATIVITY, MIND, POETRY та VISION. Прагнення до життя як ключова тема КП архетипу

РЕГЕНЕРАЦІЯ в просторі EGO поетичних текстів доби романтизму акумулюється в образі ТВОРЧОСТІ (CREATIVITY) як інструменту *самопізнання*.

Тематичні домінанти EGO – ЦЕ НАДІЯ НА БОГА та EGO – ЦЕ ЖЕРТОВНІСТЬ БОГУ ТЛ *божественного* американської жіночої поезії доби романтизму спираються на архетипну основу СВІТЛА і ДУХУ, що імплікують божественну мудрість, істину народження життя та сподівання на краще [194, с. 323–324] репрезентовані в просторі EGO концептами LOVE, SOUL, HOPE, JOY та LIGHT.

3.4.1.4. Архетипне підґрунтя КП EGO "сповідальної" поезії становлять чотири психологічні архетипи, а саме: архетипи ТЕМРЯВА і ВОДА, ідентифіковані в чотирьох темах-домінантах, архетип ТІНЬ, який фігурує в трьох, у ТЛ *самопізнання* з'являється новий для простору EGO американської жіночої поезії архетип САМІСТЬ (Таблиця 3.9):

Таблиця 3.9

Архетипні моделі художнього концепту EGO "сповідальної" поезії

Архетипи	Метафоричні моделі EGO	Домен
ТЕМРЯВА	EGO – ЦЕ ХАОС	САМОПІЗНАННЯ
	EGO – ЦЕ ХАОС КОХАННЯ	КОХАННЯ
	EGO – ЦЕ ХВОРОБЛИВІСТЬ ЖИТТЯ	ЖИТТЯ
	EGO – ЦЕ ЗАКЛИК ПРОТИ ВІЙНИ	ВІЙНА
ВОДА	EGO – ЦЕ ТЕКУЧИСТЬ КОХАННЯ	КОХАННЯ
	EGO – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ	ЖИТТЯ
	EGO – ЦЕ ОЧИЩЕННЯ СМЕРТЮ	СМЕРТЬ
	EGO – ЦЕ РІДИНА	САМОПІЗНАННЯ
ТІНЬ	EGO – ЦЕ ХАОС	САМОПІЗНАННЯ
	EGO – ЦЕ ХАОС КОХАННЯ	КОХАННЯ
	EGO – ЦЕ ЗАКЛИК ПРОТИ ВІЙНИ	ВІЙНА
САМІСТЬ	EGO – ЦЕ ПАМ'ЯТЬ	САМОПІЗНАННЯ
	EGO – ЦЕ ДИТИНА	САМОПІЗНАННЯ

Тематичні доміанти провідної для зазначеного періоду ТЛ *самопізнання* EGO – ЦЕ ПАМ'ЯТЬ та EGO – ЦЕ ДИТИНА ґрунтуються на концептуальній темі гармонії, цілісності та збалансованості архетипу САМІСТЬ [194, с. 408], який у КП EGO відтворює мотив конфлікту особистого та суспільного. Ця тема КП відбивається в ядерному концепті CHAOS в КП EGO "сповідальної" поезії. Архетипна символіка цього простору наповнює його концептами CHAOS, POWER, CREATIVITY, INSPIRATION та WISDOM на позначення пошуку ідеалу та досконалості як необхідності свободи.

Архетипи ТЕМРЯВА та ТІНЬ ідентифіковані в основі концептуальної метафори теми-домінанти EGO – ЦЕ ХАОС у межах домену САМОПІЗНАННЯ КП EGO. Імплікації роздвоєння, дисбалансу, зустрічі із самим собою репрезентують архетипні теми безпомічності та безсилля [194, с. 367], а ТЕМРЯВА, яка породжує смерть та руйнування, має концептуальне підґрунтя хаосу [194, с. 381], що корелює з вихідним доменом базової метафори (EGO – ЦЕ ХАОС).

Архетипна імплікація ВОДИ [194, с. 43–45] в тематичній домініанті ЛЮДИНА – ЦЕ РІДИНА домену САМОПІЗНАННЯ вводить у простір EGO концепти LIFE, LIGHT та INNOCENCE на позначення архетипної теми мужності та очищення. Архетип ВОДИ виявляємо також у теми-домінанті лінії *смерті* EGO – ЦЕ ОЧИЩЕННЯ СМЕРТЮ, що в структурі EGO відбивається в концептах PURITY та RELIEF. Подібну архетипну тему простежуємо в метафорах EGO – ЦЕ ПЛИННІСТЬ КОХАННЯ та EGO – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ, у яких архетип ВОДИ в ТЛ *кохання* та *життя* розкриває концептуальну тему народження та очищення [там само] .

У структурі домену КОХАННЯ КП EGO "сповідальної" поезії, ґрунтуючись на загальній концепції хаосу цього періоду, формулюємо тему-домінанту EGO – ЦЕ ХАОС КОХАННЯ з архетипами ТЕМРЯВА та ТІНЬ в основі, як і в суголосній домініанті ТЛ *самопізнання*. Ці архетипи віддзеркалюють кохання в просторі EGO як руйнівну силу та втрату себе, що у структурі EGO представлено концептами HAVOC, HATRED, HELL, SIN та WEAKNESS. Подібну концептуалізацію EGO простежуємо в ТЛ *життя* в структурі домініанти EGO – ЦЕ ХВОРОБЛИВІСТЬ

ЖИТТЯ, де архетип ТЕМРЯВА на позначення смерті та безодні [194, с. 381] детермінує появу в просторі EGO концептів DANGER, ILLNESS, INFECTION, PAIN та CANCER.

Уперше виділена в окрему ТЛ в егомаркованих контекстах "сповідальної" поезії тема *війни* ґрунтується на концептуальній метафорі EGO – ЦЕ ЗАКЛИК ПРОТИ ВІЙНИ. Архетипна символіка темряви та прірви відсилає до психологічних архетипів ТІНІ і ТЕМРЯВИ. Безпомічність та руйнування, що є провідними мотивами теми, у структурі EGO репрезентовані концептами CHAOS, DESTRUCTION, FEAR та DEATH.

Аналіз архетипних моделей EGO у творах американської жіночої "сповідальної" поезії демонструє ядерність позиції "темних" архетипів: так, архетипи ТЕМРЯВИ та ТІНІ виокремлено в семи домінантах, тоді як "світлі" архетипи САМІСТЬ і ВОДА – в п'яти. Така архетипна дистрибуція підтримує твердження про загальне спрямування "сповідальної" поезії як поезії хаосу, невизначеності та внутрішнього дисбалансу.

3.4.1.5. В егомаркованих тематичних контекстах сучасної американської жіночої поезії ядерними психологічними архетипами тем-домінант є ОРІЄНТАЦІЯ, СВІТЛО та ТЕМРЯВА. Архетипи РЕГЕНЕРАЦІЯ, САМІСТЬ, ВОГОНЬ та ТІНЬ становлять основу однієї домінанти кожний (Таблиця 3.10):

Таблиця 3.10

Архетипні моделі художнього концепту EGO сучасної американської жіночої поезії

Архетипи	Метафоричні моделі EGO	Домен
ОРІЄНТАЦІЯ	EGO – ЦЕ ВМІСТИЩЕ	САМОПІЗНАННЯ
	EGO – ЦЕ НЕБЕЗПЕЧНА ПОДОРОЖ ЖИТТЯ	ЖИТТЯ
СВІТЛО	EGO – ЦЕ РЕЛІГІЙНЕ ПРОСВІТЛЕННЯ	БОЖЕСТВЕННЕ
	EGO – ЦЕ ПОКЛАДАННЯ НА ВІРУ	БОЖЕСТВЕННЕ

Продовження Таблиці 3.10

ТЕМРЯВА	ЕГО – ЦЕ ВОГОНЬ ЖИТТЯ	ЖИТТЯ
	ЕГО – ЦЕ БЛІЬ ЖИТТЯ	ЖИТТЯ
РЕГЕНЕРАЦІЯ	ЕГО – ЦЕ ПРИРОДНЕ ЖИТТЯ	ЖИТТЯ
САМІСТЬ	ЕГО – ЦЕ ДОСЛІДНИК	САМОПІЗНАННЯ
ВОГОНЬ	ЕГО – ЦЕ ВОГОНЬ ЖИТТЯ	ЖИТТЯ
	ЕГО – ЦЕ БЛІЬ ЖИТТЯ	ЖИТТЯ
ТІНЬ	ЕГО – ЦЕ ВОГОНЬ ЖИТТЯ	ЖИТТЯ
	ЕГО – ЦЕ БЛІЬ ЖИТТЯ	ЖИТТЯ

Архетип ОРІЄНТАЦІЯ [194, с. 258] з концептуальним тлумаченням прагнення до піднесеного та подорожі ідентифіковано в метафорі ЕГО – ЦЕ ВМІСТИЦЕ ТЛІ *самопізнання* та ЕГО – ЦЕ НЕБЕЗПЕЧНА ПОДОРОЖ ЖИТТЯ ТЛІ *життя*. Психологічний архетип у КП ЕГО вмотивовує розгортання концептів COURAGE, COWARDICE, CONTAINER, ROAD та SKY, які відтворюють відповідну архетипну тему.

Концептуальні імплікації космосу, прагнення вгору та сподівання на краще архетипу СВІТЛО [194, с. 323–324] є підґрунтям тем-домінант ЕГО – ЦЕ РЕЛІГІЙНЕ ПРОСВІТЛЕННЯ та ЕГО – ЦЕ ПОКЛАДАННЯ НА ВІРУ ТЛІ *божественного*. Архетипна символіка сонця та Бога в межах простору ЕГО відбивається в концептах LIGHT, JOY, GOD, LOVE, SKY та TRUTH.

Тематична домінанта ЕГО – ЦЕ ПРИРОДА на позначення РЕГЕНЕРАЦІЇ [194, с. 52] віддзеркалює тотожну домінанту простору ЕГО поезії періоду романтизму і суголосна з концептуальною метафорою ЕГО – ЦЕ ПРИРОДНЕ ЖИТТЯ в поезії періоду Війни за незалежність. Таким чином, констатуємо, що архетипна тема відродження та циклічності життя [там само] розгортається протягом кількох періодів в егомаркованих контекстах поетичних творів американської жіночої поезії, засвідчуючи стереотипність архетипної концептуалізації.

Натомість архетип САМІСТЬ зафіксовано лише вдруге в просторі EGO сучасної поезії в основі теми-домінанти EGO – ЦЕ ДОСЛІДНИК. Цей архетип представлений темами пошуку ідеалу [194, с. 408], досконалості та конфлікту особистого і суспільного, що в просторі EGO сучасної жіночої поезії в межах домену САМОПІЗНАННЯ репрезентовано концептами MONSTER, PASSION, SELF та TOOL. Така архетипна модель (EGO – ЦЕ ДОСЛІДНИК) концептуалізації EGO в ТЛ самопізнання апелює до підсвідомого прагнення віднайти своє призначення в житті [там само]. Невипадково архетип САМІСТЬ присутній і в ТЛ життя тематичної домінанти EGO – ЦЕ ОСМИСЛЕННЯ СМЕРТІ КП EGO, який зображує смерть як осмислену вершину досконалості через концепти MIND, KNOWLEDGE, SKY та TRUTH.

Негативно забарвлені архетипи ВОГОНЬ, ТЕМРЯВА та ТІНЬ вкладені в домінуючих темах ТЛ життя: EGO – ЦЕ ВОГОНЬ ЖИТТЯ та EGO – ЦЕ БІЛЬ ЖИТТЯ. Тема відродження жертвовністю, пов'язана з архетипом ВОГОНЬ [194, с. 246–248], представлена символікою концептів ASH, FIRE та FEAR, які у структурі домену ЖИТТЯ КП EGO творів зазначеного періоду імплікують знищення / самознищення. Архетипи ТЕМРЯВА та ТІНЬ, відсилаючи до смерті, хаосу та руйнування, детермінують появу у просторі EGO концептів PAIN, DARKNESS, WOUND, EMPTINESS та BLOOD.

ТЛ війни в егомаркованих контекстах сучасної американської жіночої поезії вибудовується на архетипі ТЕМРЯВА з імплікацією смерті та хаосу [194, с. 382]. У КП EGO знаходимо відповідну архетипну імплікацію в концептах DEATH, PAIN, BLOOD, DARKNESS, HELPLESSNESS та HATRED.

Аналіз архетипних моделей, які лежать в основі метафор тем-домінант КП EGO поетичних текстів американської жіночої поезії підтверджує домінуючість психологічних архетипів як реконструкції витоків концептуалізації егоцентричності. Дослідження метафорики EGO уможливило виділення ядерних психологічних архетипів як у КП EGO творів окремого періоду, так і в межах загального КП EGO американської жіночої поезії.

Тлумачення передконцептуальних основ зародження і розгортання художнього концепту EGO роз'яснює вмотивованість дистрибуції концептів його простору.

3.4.2. Стереотипні метафоричні моделі художнього концепту EGO

Стереотипними моделями концептуалізації EGO у нашій розвідці, послуговуючись класифікацією поетичних образів Л. І. Белехової [22, с. 312], вважаємо найбільш типові за ядерним архетипом концептуальні метафори тематичних домінант простору EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть. Для визначення стереотипних моделей концептуалізації використовуємо кількісно-якісний аналіз архетипів окремої ТЛ творів повного добору досліджуваного матеріалу (Таблиця 3.11):

Таблиця 3.11

Домінантні архетипи американської жіночої поезії XVII–XXI століть

Період / Домен	БОЖЕСТВЕННЕ	КОХАННЯ	СМЕРТЬ	САМОПІЗНАННЯ	ЖИТТЯ
Колоніальний	СВІТЛО МАТИ ТІНЬ	СВІТЛО ТЕМРЯВА ТІНЬ САМІСТЬ	СВІТЛО РЕГЕНЕРАЦІЯ ТЕМРЯВА ДУХ		
Війна за незалежність	ДУХ		СВІТЛО ТІНЬ		
Романтизм	СВІТЛО ДУХ	ТЕМРЯВА ТІНЬ САМІСТЬ	СВІТЛО РЕГЕНЕРАЦІЯ ОРІЄНТАЦІЯ	РЕГЕНЕРАЦІЯ САМІСТЬ	РЕГЕНЕРАЦІЯ ТІНЬ ОРІЄНТАЦІЯ ВОДА
"Сповідальна" поезія		ТЕМРЯВА ТІНЬ ВОДА	ВОДА	ТЕМРЯВА ВОДА ТІНЬ САМІСТЬ	ТЕМРЯВА ВОДА
Сучасна поезія	СВІТЛО			ОРІЄНТАЦІЯ РЕГЕНЕРАЦІЯ	ОРІЄНТАЦІЯ ТЕМРЯВА РЕГЕНЕРАЦІЯ ВОГОНЬ ТІНЬ

У таблиці 3.11 систематизовано архетипи відповідно до ТЛ та доби. Чорним кольором виділено домінантні для кожного тематичного домену архетипи, які вмотивовують стереотипні метафоричні моделі художнього концепту EGO.

У межах ядерної ТЛ *божественного* в егомаркованих контекстах ідентифіковано чотири психологічні архетипи, а саме: СВІТЛО, ДУХ, МАТИ та ТІНЬ. Архетип СВІТЛО знаходимо в шести концептуальних метафорах, ДУХ фігурує в трьох, МАТИ та ТІНЬ лежать в основі однієї метафори. Таким чином, для ТЛ *божественного* стереотипною моделлю концептуалізації EGO визначаємо архетипно вмотивовану метафору EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННЕ СВІТЛО з передконцептуальною темою простору EGO – ЦЕ ПРАГНЕННЯ ДО ПІЗНАННЯ СУТИ БОЖЕСТВЕННОГО БУТТЯ.

Архетип ДУХ ТЛ *божественного* є другим за кількістю концептуальних метафор (4), вибудованих на його ґрунті, що дає підстави вважати концептуальну метафору EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННИЙ ДУХ стереотипною моделлю концептуалізації EGO. Стереотипною темою КП EGO з передконцептуальною основою ДУХ визначаємо метафору EGO – ЦЕ ПОШУК ЗМІСТУ ЖИТТЯ, ПРОСВІТЛЕННЯ, СПОВІДЬ.

ТЛ *кохання* представлена шістьома базовими психологічними архетипами: САМІСТЬ, СВІТЛО, ТЕМРЯВА, ТІНЬ, РЕГЕНЕРАЦІЯ та ВОДА. Домінантними за кількістю репрезентацій у межах цієї ТЛ виявилися архетипи ТІНЬ (3) і ТЕМРЯВА (3). У ТЛ *кохання* на основі архетипно вмотивованих метафор EGO – ЦЕ ТІНЬ КОХАННЯ та EGO – ЦЕ ТЕМРЯВА КОХАННЯ реконструюємо такі стереотипні домінанти: EGO – ЦЕ ВТРАТА СЕБЕ В КОХАННІ та EGO – ЦЕ РУЙНІВНЕ КОХАННЯ. Аналіз дистрибуції концептів тематичного домену *КОХАННЯ* КП EGO (Додаток К), ядерні позиції в якому належать концептам DEATH, FEAR, DARKNESS, DESPAIR та BLOOD, підтверджує валідність зазначеної домінанти.

Найбільшу кількість психологічних архетипів (9) зафіксовано в ТЛ *життя*, а саме: архетипи ВОДА, ОРІЄНТАЦІЯ, ТІНЬ, СВІТЛО, РЕГЕНЕРАЦІЯ, ТЕМРЯВА, ВОГОНЬ, ОРІЄНТАЦІЯ та САМІСТЬ. Особливість архетипної

концептуалізації цієї ТЛ полягає у відсутності домінанти, що пояснюється однаковою кількістю тематичних метафор з певною передконцептуальною основою. Різноманітність моделей концептуалізації домену *ЖИТТЯ* КП EGO відбивається також у дистрибуції концептів у його структурі: так, художні концепти EGO тематичного домену *ЖИТТЯ* демонструють найбільшу тематичну неоднорідність.

Неконвенційним з огляду на мотивну імплікацію є і передконцептуальне підґрунтя ТЛ *смерті* простору, серед домінантних архетипів якого виділяємо архетипи СВІТЛО (6) та РЕГЕНЕРАЦІЯ (6). Кількість текстових імплікацій інших архетипів, зокрема ТЕМРЯВА, ТІНЬ, ДУХ, ВОДА, та ОРІЄНТАЦІЯ, є помітно меншою. Ядерність архетипів СВІТЛО та РЕГЕНЕРАЦІЯ підтверджена в шести випадках реконструювання основи тем-домінант домену *СМЕРТІ* КП EGO.

Стереотипну модель концептуалізації EGO з архетипною базою СВІТЛО формулюємо як EGO – ЦЕ НАРОДЖЕННЯ ЖИТТЯ ПО СМЕРТІ, СПОДІВАННЯ НА КРАЩЕ, що в загальному КП EGO репрезентовано концептами BLESSING, HEAVEN, LIGHT та ETERNITY, які, як засвідчує аналіз загальної дистрибуції концептів цього домену, є ядерними в просторі EGO (Додаток К).

Концептуальна імплікація архетипу РЕГЕНЕРАЦІЯ вмотивовує розгортання стереотипної моделі з метафоричною домінантою EGO – ЦЕ РЕІНКАРНАЦІЯ СМЕРТЮ з концептами NATURE, IMMORTALITY та JOURNEY в КП EGO. На протипагу неоднорідності моделей концептуалізації в межах тематичного домену *ЖИТТЯ* КП EGO ця стереотипна модель демонструє сталість трактування концепту DEATH в КП EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

У ТЛ *самопізнання* в основі тем-домінант виявлено вісім психологічних архетипів: ОРІЄНТАЦІЯ, РЕГЕНЕРАЦІЯ, САМІСТЬ, ТЕМРЯВА, ТІНЬ та ВОДА. Кількісний аналіз засвідчив домінантність архетипів САМІСТЬ (4) та РЕГЕНЕРАЦІЯ (3), які становлять передконцептуальне підґрунтя трьох та двох тематичних домінант відповідно.

Спираючись на концептуальну імплікацію архетипу САМІСТЬ, формулюємо стереотипну модель EGO – ЦЕ ГАРМОНІЯ, ЦІЛІСНІСТЬ, що в ТЛ *самопізнання* загального КП EGO відбито концептами CREATIVITY, FREEDOM, HEART та INSPIRATION. Така стереотипна модель показує прагнення людини відшукати гармонію життя, яка полягає в можливості самовираження та самовдосконалення у творчості.

Передконцептуальна імплікація архетипу РЕГЕНЕРАЦІЯ детермінує формування стереотипної моделі концептуалізації EGO метафорою EGO – ЦЕ ВІДРОДЖЕННЯ. Архетипні теми відродження та прагнення до життя представлені концептами COURAGE, FLOWER та LIGHT у структурі тематичного домену САМОПІЗНАННЯ загального КП EGO американської жіночої поезії.

Варто відзначити кількісне превалювання "світлих" архетипів підґрунтя концептуалізації егоцентричності в ТЛ *самопізнання* (4) та *смерті* (3) на відміну від домінантності (4) "темних" у ТЛ *життя*.

Тематично зумовленим є передконцептуальне підґрунтя ТЛ *війни* з архетипними домінантами ТЕМРЯВА та ТІНЬ. Враховуючи сталість концептуальної імплікації архетипів, формулюємо стереотипні моделі концептуалізації EGO цієї ТЛ так: EGO – ЦЕ СМЕРТЬ, ХАОС ТА РУЙНУВАННЯ ВІЙНОЮ і EGO – ЦЕ ТЕМРЯВА ТА БЕЗПОМІЧНІСТЬ ВІЙНИ. Такі стереотипні метафори домену ВІЙНИ КП EGO репрезентовані концептами CHAOS, DESTRUCTION, HELPLESSNESS та DEATH.

Керуючись класифікацією конвенційних метафор Лакоффа і Джонсона [257, с. 23], розглядаємо вісім домінантних концептуальних метафор, які відображають культурну специфіку американського світосприйняття. Вихідний домен стереотипної метафори американського способу світосприйняття характеризує мисленнєву діяльність (МИСЛЕННЯ, ДУМКА, ІДЕЯ) як процес (РУХ ДУМКИ, СПРИЙНЯТТЯ), діяльність (МАТЕМАТИЧНІ ПІДРАХУНКИ, ЛІНГВІСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, МАНІПУЛЯЦІЯ З ПРЕДМЕТОМ) чи предмет (УМІСТИЩЕ). У нашій розвідці використовуємо таку класифікацію для визначення

стереотипних моделей концептуалізації EGO за способом формулювання концептуальної метафори, що лежить в основі тем-домінант:

EGO – ЦЕ СПОГЛЯДАННЯ ДУШЕЮ	}	МИСЛЕННЯ – ЦЕ СПРИЙНЯТТЯ
EGO – ЦЕ ПАМ'ЯТЬ		
EGO – ЦЕ ОСМИСЛЕННЯ СМЕРТІ	}	ІДЕЯ – ЦЕ СПРИЙМАНІ РЕЧІ
EGO – ЦЕ ДОСЛІДНИК		
EGO – ЦЕ ВМІСТИЩЕ	}	ДУМКА – ЦЕ ВМІСТИЩЕ ІДЕЙ

У концептуальних метафорах простору EGO EGO – ЦЕ СПОГЛЯДАННЯ ДУШЕЮ та EGO – ЦЕ ПАМ'ЯТЬ вихідні домени СПОГЛЯДАННЯ ДУШЕЮ (ОЧІ) та ПАМ'ЯТЬ репрезентують певний канал сприйняття: так, очі передають візуальний образ [194, с. 57], а пам'ять виступає своєрідним "фільтром" опрацювання та зберігання інформації, що сприймається. Таким чином, цільовий домен зазначених концептуальних метафор – EGO – осмислюються в термінах стереотипної метафори МИСЛЕННЯ – ЦЕ СПРИЙНЯТТЯ.

Цільовий домен тематичних домінант EGO – ЦЕ ОСМИСЛЕННЯ СМЕРТІ та EGO – ЦЕ ДОСЛІДНИК інтерпретується крізь призму стереотипної метафори ІДЕЇ – РЕЧІ, ЩО СПРИЙМАЮТЬСЯ, вихідний домен якої (РЕЧІ, ЩО СПРИЙМАЮТЬСЯ) концептуалізує цільовий домен EGO в термінах усвідомлення, осмислення та самопізнання. На ґрунті стереотипної моделі концептуалізації мотив смерті у відповідній ТЛ постає як осмислений процес початку нового життя (на підтвердження такої концептуалізації відзначаємо художні концепти ENLIGHTENMENT, LIFE, JOY та ROAD у домені СМЕРТІ КП EGO).

У метафорі EGO – ЦЕ ДОСЛІДНИК концептуалізація цільового домену в термінах зазначеної стереотипної метафори пропонує трактування вихідного домену (ДОСЛІДНИК) як отримання протягом життя досвіду, що людина сприймає через різні інформаційні канали. Таким чином, у тематичному домені САМОПІЗНАННЯ КП EGO на підтвердження правомірності застосування такої

стереотипної моделі відзначаємо концепти INSPIRATION, MEDITATION, MIND та WISDOM.

Метафора ТЛ *самопізнання* EGO – ЦЕ ВМІСТИЩЕ має тотожний вихідний домен стереотипної метафори ДУМКА – ЦЕ ВМІСТИЩЕ ІДЕЙ. У контексті такої концептуалізації людина ототожнюється з контейнером, у якому міститься і опрацьовується інформація про зовнішній світ, про власне себе та своє місце у світі. Правомірність вмотивування метафори EGO – ЦЕ ВМІСТИЩЕ конвенційною моделлю ДУМКА – ЦЕ ВМІСТИЩЕ ІДЕЙ засвідчують концепти CONTAINER, EYE, INSPIRATION, MEDITATION, LIGHT та WISDOM у тематичному домені САМОПІЗНАННЯ КП EGO американської жіночої поезії.

Окреслення стереотипних моделей EGO демонструє історико-культурну вмотивованість концептуалізації егоцентричності, підтверджуючи існування колективного несвідомого. Сформульовані стереотипні мотивні теми простору EGO відбивають культурну специфіку репрезентації самореферентності в поетичних текстах XVII–XXI століть.

3.4.3. Ідіотипні та кенотипні метафоричні моделі художнього концепту EGO

Ідіотипну концептуалізацію EGO в американській жіночій поезії визначаємо як індивідуально-авторське бачення світу, яке в нашому дослідженні зафіксовано в неконвенційних тематичних домінантах простору EGO. Кенотипні моделі у свою чергу відбивають зовсім нове бачення предметів та явищ навколишнього світу внаслідок руйнування усталених схем знання, що в моделюванні простору EGO відображено кенотипними метафоричними домінантами.

Серед ідіотипних моделей концептуалізації EGO ідентифіковано шість домінант: EGO – ЦЕ РОЗЧАРУВАННЯ У ВІРІ, EGO – ЦЕ ЗДАТНІСТЬ ВІДПУСКАТИ, EGO – ЦЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ СМЕРТЮ, EGO – ЦЕ ВІЧНІСТЬ СМЕРТІ, EGO – ЦЕ ШВИДКОПЛИННІСТЬ ЖИТТЯ та EGO – ЦЕ ПЕРЕДЧУТТЯ СМЕРТІ. Новизну ідіотипних

моделей концептуалізації забезпечують лінгвокогнітивні операції спеціалізації та модифікації, які зумовлюють трансформацію прототипних концептуальних схем, що лежать в основі стереотипних або архетипних концептуальних метафор.

ТЛ *божественного* з концептуальною метафорою теми-домінанти EGO – ЦЕ РОЗЧАРУВАННЯ У ВІРІ руйнує стереотипну метафору EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННЕ СВІТЛО, у межах якої відбувається трансформація світла божественного на пільму розчарування. Модифікація прототипної схеми за рахунок концептів BETRAYAL, INJUSTICE та FEAR забезпечує існування ідіотипної моделі художнього концепту EGO.

У ТЛ *кохання* ідіотипна модель художнього концепту EGO представлена тематичною домінантою EGO – ЦЕ ЗДАТНІСТЬ ВІДПУСКАТИ КОХАНИХ, яка розширює простір стереотипної метафори EGO – ЦЕ ВТРАТА СЕБЕ В КОХАННІ ДО EGO – ЦЕ ВТРАТА ДІТЕЙ. Концептуалізація любові до дітей крізь призму феноменів природи репрезентована в КП EGO концептами BIRD, NEST та CARE.

Ідіотипна модель EGO ТЛ *життя* представлена метафорою EGO – ЦЕ ШВИДКОПЛИННІСТЬ ЖИТТЯ, яка розширює стереотипну метафору EGO – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ до ідіотипної моделі EGO – ЦЕ СТІМКА ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ. Така новообразність представлена в тематичному домені КП EGO концептами MOMENT, ROAD та JOURNEY.

Метафори EGO – ЦЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ СМЕРТЮ (СМЕРТЬ – ЦЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ) та EGO – ЦЕ ВІЧНІСТЬ СМЕРТІ (СМЕРТЬ – ЦЕ ВІЧНІСТЬ) лежать в основі ідіотипної моделі EGO ТЛ *смерті*. Новообразність таких концептуальних метафор полягає у трансформації прототипних концептуальних схем EGO – ЦЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ ЖИТТЯМ (ЖИТТЯ – ЦЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ) та EGO – ЦЕ ВІЧНІСТЬ ЖИТТЯ (ЖИТТЯ – ЦЕ ВІЧНІСТЬ) із заміщенням цільового домену (СМЕРТЬ = ЖИТТЯ), що формує ідіотипні метафори простору EGO з текстовою реалізацією за посередництва концептів BLESSING, ETERNITY, IMMORTALITY, PRIVILEGE та RELIEF. Ці ідіотипні концептуальні метафори розгортаються в межах ідентифікованих

стереотипних метафор ТЛ *смерті*, що підтверджує домінантність моделі EGO – ЦЕ РЕГЕНЕРАЦІЯ В ПРОСТОРІ EGO американської жіночої поезії.

Кенотипні моделі художнього концепту EGO показують концептуальний прорив у поняттєвій системі людини, створюючи нові вузли у просторі егоцентричності, які вибиваються із загальної картини, руйнуючи усталені погляди [22, с. 337]. У нашому дослідженні кенотипними вважаємо такі моделі, які не мають прямого архетипного та стереотипного підґрунтя і не відображають стереотипні схеми американського мислення.

У межах КП EGO американської жіночої поезії ідентифіковано сім тематичних домінант з кенотипною концептуалізацією егоцентричності. ТЛ *смерті* представлена кенотипами EGO – ЦЕ ВОЛОДІННЯ МИСТЕЦТВОМ СМЕРТІ та EGO – ЦЕ НАРКОТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД СМЕРТІ, ТЛ *кохання* – EGO – ЦЕ НАРКОТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД КОХАННЯ та EGO – ЦЕ ІНСТИНКТИВНЕ КОХАННЯ, ТЛ *самопізнання* – EGO – ЦЕ БДЖОЛА (ЖІНКА – ЦЕ БДЖОЛА) та ТЛ *війни* – EGO – ЦЕ ПОЛІТИКА ВІЙНИ (ВІЙНА – ЦЕ ПОЛІТИКА).

Кенотипна модель EGO – ЦЕ ВОЛОДІННЯ МИСТЕЦТВОМ СМЕРТІ, вмотивована у просторі EGO концептами ART, GAME, SUICIDE, GRACE та PLEASURE, проєктує в цільовий домен такі якості мистецтва, як краса, довершеність, творчість та майстерність. Так, смерть, повністю керована людиною, набуває ознак витонченості, досконалості та креативності. Щобільше, концепт SUICIDE, який створює новий концептуальний вузол у тематичному домені КП EGO, стає апогеєм мистецтва смерті, втілюючи здатність людини бути режисером закінчення свого життя.

Крізь неконвенційність метафори EGO – ЦЕ НАРКОТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД СМЕРТІ виявляємо кенотипний образ смерті, детермінований у просторі EGO концептами DRUG, CHAOS, PAIN, PLEASURE та RELIEF. У цільовий домен проєктуються ознаки наркотичної залежності, яка несе водночас задоволення, біль, ілюзію щастя та неконтрольовану агресію. Цю тематичну домінанту ідентифікуємо в егомаркованих контекстах поетичних творів "сповідальної" поезії, представниці якої, С. Плат і Е. Секстон, покінчили життя самогубством.

Спираючись на тотожній вихідний домен (НАРКОТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ), інтерпретуємо і метафору EGO – ЦЕ НАРКОТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД КОХАННЯ ТЛ *кохання*. У цільовому домені віддзеркалені ознаки залежності, болю, порожнечі та руйнування, які в КП EGO визначені концептами CHAOS, DARKNESS, DRUG, DESTRUCTION, FEAR, BLOOD та HAVOC. Наголошуємо, що ця тематична домінанта також засвідчена в КП EGO "сповідальної" поезії.

У просторі EGO сучасної поезії домену *КОХАННЯ* реконструйовано тематичну домінанту EGO – ЦЕ ІНСТИНКТИВНЕ КОХАННЯ з концептами ANIMAL, FLESH та PASSION у структурі EGO. Із вихідного домену ІНСТИНКТ у цільовий домен EGO потрапляють тваринні ознаки, що надають коханню характеристик неконтрольованості та відвертої оголеності почуттів.

У ТЛ *самопізнання* тематична домінанта EGO – ЦЕ БДЖОЛА (ЖІНКА – ЦЕ БДЖОЛА) накреслює кенотипну модель EGO, у якій завдяки неконвенційному мапуванню з'являються концепти BEE, POWER, COURAGE, CREATIVITY, FREEDOM, QUEEN та WILL. З вихідного домену БДЖОЛА в цільовий домен EGO проєктуються нетипові для стереотипної моделі якості бджоли (старанність та працелюбність) [194, с. 297–299]: так, жінка наділяється характеристиками домінування, сили та контролю.

Кенотипність метафори EGO – ЦЕ ПОЛІТИКА ВІЙНИ (ВІЙНА – ЦЕ ПОЛІТИКА) зумовлена структурною транспозицією стереотипної концептуальної метафори ПОЛІТИКА – ЦЕ ВІЙНА: цільовий домен ВІЙНА набуває характеристик політики як марнославної, корумпованої, бездушної діяльності, спрямованої на збагачення вузького кола людей. У структурі теми-домінанти EGO – ЦЕ ПОЛІТИКА ВІЙНИ в КП EGO функціонують концепти MONEY, INDIFFERENCE, DESTRUCTION, POWER та HELPLESSNESS як детермінанти розгортання кенотипної моделі EGO в межах ТЛ *війни* в егомаркованих контекстах сучасної американської жіночої поезії.

Як підтвердження високого рівня художності концептуалізації EGO кенотипні моделі його розгортання демонструють непересічність поетичного мислення. Неконвенційність концептуалізації егоцентричності формує нові

вузли в самореферентній частині свідомості, створюючи неповторність поетичної картини світу американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

3.5. Тенденції еволюції художнього концепту EGO в американській жіночій поезії в ракурсі історико-типологічних моделей

Основною тенденцією еволюції художнього концепту EGO в американській жіночій поезії в рамках історико-типологічних моделей є збільшення кількості новообразної концептуалізації EGO у творах "сповідальної" та сучасної поезії. У поетичних творах колоніальної доби, періоду Війни за незалежність та романтизму відзначаємо превалювання архетипної та стереотипної моделей концептуалізації EGO.

Архетипна концептуалізація у творах колоніальної доби спирається на шість базових архетипів. Стереотипна модель концептуалізації засвідчена в межах ТЛ *божественного* (СВІТЛО), *кохання* (ТЕМРЯВА) та *смерті* (СВІТЛО, РЕГЕНЕРАЦІЯ). Ідіотипні моделі представлені двома темами-домінантами (EGO – ЦЕ РОЗЧАРУВАННЯ У ВІРІ та EGO – ЦЕ ЗДАТНІСТЬ ВІДПУСКАТИ КОХАНИХ) в ТЛ *божественного* та *кохання* відповідно.

Поезія періоду Війни за незалежність ґрунтується на чотирьох архетипних моделях. Стереотипна концептуалізація простежується в ТЛ *смерті* (СВІТЛО та РЕГЕНЕРАЦІЯ) і ТЛ *божественного* (ДУХ). Відсутність ідіотипної та кенотипної концептуалізації EGO пояснюється жанровою специфікою творів тієї доби (посмертних елегій) і свідчить про низький рівень художньої образності поезії.

У творах доби романтизму встановлено сім базових архетипів-детермінант концептуалізації тематичних домінант і чотири стереотипні моделі, що будуються на архетипах СВІТЛО і РЕГЕНЕРАЦІЯ в ТЛ *смерті*, ТІНЬ у ТЛ *кохання* та РЕГЕНЕРАЦІЯ в ТЛ *самопізнання*. Ідіотипні моделі художнього концепту EGO представлені метафорами EGO – ЦЕ ВІЧНІСТЬ СМЕРТІ та EGO – ЦЕ СПОГЛЯДАННЯ ДУШЕЮ.

Передконцептуальний рівень творів "сповідальної" поезії ґрунтується на чотирьох базових архетипах (найменша кількість порівняно з іншими періодами). Стереотипна концептуалізація простежується в ТЛ *самопізнання* (РЕГЕНЕРАЦІЯ) та *кохання* (ТЕМРЯВА). Концептуальні метафори EGO – ЦЕ БДЖОЛА, EGO – ЦЕ НАРКОТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД СМЕРТІ та EGO – ЦЕ НАРКОТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД ЖИТТЯ є зразком кенотипної моделі художнього концепту EGO.

Сім архетипів, виявлених у творах сучасної поезії, засвідчують розширення меж передконцептуального простору EGO. Стереотипні метафоричні моделі ідентифіковано в ТЛ *самопізнання* та *божественного*. Концептуальна метафора EGO – ЦЕ ШВИДКОПЛИННІСТЬ ЖИТТЯ відображає ідіотипне тлумачення EGO ТЛ *життя*. Кенотипна модель художнього концепту EGO відбивається в неконвенційній репрезентації EGO в ТЛ *кохання* (EGO – ЦЕ ІНСТИНКТИВНЕ КОХАННЯ), *життя* (EGO – ЦЕ ПЕРЕДЧУТТЯ СМЕРТІ) та *війни* (EGO – ЦЕ ПОЛІТИКА ВІЙНИ) в егомаркованих контекстах сучасної поезії.

Аналіз EGO в історико-типологічній перспективі підтверджує глибинність основ концептуалізації егоцентричності. Психологічні архетипи, які становлять основу тематичних домінант простору EGO, присутні в поетичних текстах усіх періодів. Сталість ядерних архетипів детермінує існування колективного несвідомого, що вкорінюється в стереотипних моделях художнього концепту EGO, формуючи американську свідомість. Поезії пізніх періодів ("сповідальна" та сучасна поезія) поповнюють КП EGO новообразними моделями, які, здійснюючи концептуальний прорив, розширюють загальний простір EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

Висновки до розділу 3

Третій розділ присвячено дослідженню тенденцій еволюції художнього концепту EGO в американській жіночій поезії.

Ідентифікація егомаркованих контекстів репрезентації EGO в поетичних творах представниць кожної літературної епохи уможливила виділення ТЛ і

реконструкцію тем-домінант. На основі дистрибуції художніх концептів у структурі окреслених тематичних доменів сформовано КП EGO кожного періоду. Кількісно-якісний аналіз художніх концептів виявив ядерні та периферійні одиниці в межах КП EGO творів кожного періоду окремо, що дозволило зробити такі висновки:

1. Егомарковані контексти в поезії колоніальної доби містять чотири ТЛ: *божественного, кохання, країн і територій та смерті*. Провідною ТЛ з кількісним показником 53,85 % є ТЛ *божественного*. У межах ТЛ реконструйовано тринадцять тематичних домінант. Дистрибуція художніх концептів, загальна кількість яких становить 55 одиниць, свідчить про ядерність концепту GOD поруч із концептами BETRAYAL, HEAVEN, LIGHT, LOVE, CARE, CHILD, LIFE, ETERNITY, SOUL та SPIRIT, що належать до ближньої периферії.

В егомаркованих фрагментах творів періоду Війни за незалежність окреслено ТЛ *смерті, божественного, рідної землі та природи* з шістьма тематичними домінантами. Зважаючи на жанрові особливості творчості представниці цього періоду Ф. Уїтлі, ТЛ *смерті* присутня майже в половині контекстів (44,59 %) і є провідною для її творчості. КП EGO цього періоду включає вісімнадцять художніх концептів. Ядерними вважаємо концепти GOD та LIFE на підставі їх наявності в усіх тематичних доменах. До ближньої периферії залучаємо концепти SAVIOUR, HEAVEN, DEATH, MOTHER та LIGHT.

Тематично егоцентричність поезії доби романтизму представлена п'ятьма ТЛ і чотирнадцятьма темами-домінантами. Найбільший відсоток виявів текстової вербалізації належить ТЛ *смерті* (28,4 %). Однак варто відзначити порівняно однакову кількісну контекстну репрезентацію інших ТЛ. Найбагатший КП EGO (72 художні концепти) включає ядерні концепти NATURE, GOD, SOUL, DEATH, SOUL, LIFE, LOVE, FEAR та JOY. До ближньої периферії належать концепти BLISS, DESPAIR, HEAVEN, JOURNEY, SEA, WATER, DOUBT, FROST, IMMORTALITY, HEART, LIGHT, PAIN та SACRIFICE.

В егомаркованих контекстах "сповідальної" поезії виявлено п'ять ТЛ: *самопізнання, смерті, кохання, життя та війни*. Найбільший відсоток

текстової репрезентації належить ТЛ *самопізнання* (33,6 %). У цих ТЛ реконструйовано чотирнадцять тематичних домінант. Загальний КП EGO доби складається із 70 художніх концептів, серед яких ядерними є такі: BEE, DARKNESS, CHAOS, BLOOD, DEATH, LIFE та POWER. Концепти FATHER, HEAVEN, CONSTRUCTION, HAVOC, LIGHT, LOVE, MOMENT, NATURE, ROOK, SOUL, SUICIDE, WOMAN, WAR, FEAR та DESTRUCTION сконцентровано у трьох та двох тематичних доменах, що надає їм статусу ближньої периферії.

ТЛ сучасної поезії є: *самопізнання* (має найвищий відсоток текстової експлікації – 38,5 %), *божественного, життя, війни та кохання*. У межах цих ТЛ виявлено чотирнадцять тематичних домінант. Загальний простір EGO нараховує 68 концептів, серед яких ядерними є концепти DEATH, GOD, HEART, LIFE, PAIN та WOUND. До ближньої периферії належать концепти BLINDNESS, CONSTRUCTION, DARKNESS, JOY, LIGHT, NATURE та PEACE.

2. Спираючись на результати дослідження КП EGO кожного періоду окремо, змодельовано загальний КП EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть. На основі кількісно-якісного аналізу тематичних доменів і художніх концептів в їх структурі визначаємо такі його основні характеристики:

Серед засвідчених дев'яти тематичних доменів провідними вважаємо ті, що представлені в КП EGO поетичних творів трьох та більше періодів. Такими є домени *БОЖЕСТВЕННОГО, СМЕРТІ, САМОПІЗНАННЯ, ЖИТТЯ та КОХАННЯ*. Тематичні домени *КРАЇН І ТЕРИТОРІЙ, ПРИРОДИ, РІДНОЇ ЗЕМЛІ та ВІЙНИ* відносимо до тематичної периферії КП EGO.

3. У КП EGO, узагальненому на основі КП EGO кожної доби окремо, виявлено два ядерних художніх концепти – GOD та LIFE, які свідчать про релігійну спрямованість досліджуваних поетичних текстів. Найбільш наближеними до центру є концепти LIGHT, DEATH, NATURE, LOVE, JOY, HEART та DARKNESS. Ще дев'ятнадцять художніх концептів фігурують в індивідуальному просторі EGO двох періодів.

4. Тематична класифікація концептів простору EGO нараховує десять груп. Найширше представлені групи *АБСТРАКТНИХ ПОНЯТЬ* та *ПОЧУТТІВ*, які нарощують свою кількість в загальному КП EGO від творів колоніальної доби до сучасної поезії у пошуках нових моделей концептуалізації егоцентричності. Натомість групи *ЛЮДИ* і *МІСЦЯ* втрачають у кількості. У КП EGO творів сучасної поезії чисельнішою стає група концептів *ДІЇ* як показник активності у прагненні змінити світ і себе.

5. Моделювання КП EGO кожної епохи уможливило створення інтегрованого простору EGO, в межах якого встановлено провідні та другорядні домени як показник тематичної еволюції КП EGO американської жіночої поезії. Дистрибуція художніх концептів продемонструвала сталість ядерних концептів та індивідуально авторське світосприйняття в концептах периферії.

6. Історико-типологічний аналіз передконцептуального рівня тематичних доміант простору EGO американської поезії виявив одинадцять основних психологічних архетипів, серед яких доміантними є архетипи СВІТЛО, ДУХ, ТЕМРЯВА, ТІНЬ, РЕГЕНЕРАЦІЯ та САМІСТЬ.

Стереотипні моделі концепту EGO ґрунтуються на архетипах СВІТЛО і ДУХ у межах ТЛ *божественного*, ТЕМРЯВА і ТІНЬ у ТЛ *кохання*, СВІТЛО і РЕГЕНЕРАЦІЯ в ТЛ *смерті*, ТЕМРЯВА та ТІНЬ у ТЛ *війни* та РЕГЕНЕРАЦІЯ і САМІСТЬ у ТЛ *самопізнання*. Зазначаємо неможливість виділення доміантних архетипів ТЛ *життя*, на що вказує відсутність стереотипної концептуалізації в цій лінії.

Новообразна концептуалізація ідентифікована в егомаркованих контекстах поетичних творів епохи романтизму, "сповідальної" та сучасної поезії. Найбільша кількість кенотипної концептуалізації характерна для КП EGO творів "сповідальної" та сучасної поезії як підтвердження високого рівня художньої образності поезії цих періодів.

Таким чином, можна дійти висновків про еволюційний характер художнього концепту EGO, що на семантико-когнітивному рівні представлено

змiнами доминантності тематичної спрямованості та дистрибуцією художніх концептів простору EGO.

Аналіз художнього концепту EGO крізь призму історико-типологічних моделей засвідчує глибинність підвалин його формування. Психологічні архетипи, які становлять основу тематичних доміант простору EGO, простежуються в КП EGO поетичних текстів усіх періодів. Сталість базових архетипів свідчить про вияви колективного несвідомого, що вкорінюється в стереотипних концептуальних метафорах і формує специфіку американської свідомості. Концептуалізація в поезії пізніх періодів ("сповідальна" та сучасна поезія) розширює КП EGO новообразними моделями, переформатовуючи загальний простір EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть.

Основні результати практичної частини дослідження висвітлено в чотирьох одноосібних публікаціях авторки [79; 80; 81].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Дослідження еволюційного складника художнього концепту EGO в американській жіночій поезії XVII–XXI століть передбачало встановлення меж варіативності самореферентності як утілення загальнофілософської категорії егоцентричності.

Витоки концептуалізації егоцентричності закладаються в надрах філософської концепції особистості, характер становлення якої має еволюційний характер. Від теорії особистості античності до сучасного погляду на концепцію індивідуальності простежуються зміни в категорії егоцентричності, яка наразі розглядається як агент і центр знання та постає в позиції суб'єктно-об'єктних відносин, маючи здатність як змінювати себе і світ, так і бути керованим світом.

Зважаючи на психологічний чинник впливу на формування концепції особистості, залучення до дослідження здобутків психологічних наук уможливило всебічний аналіз витоків егоцентричності. Від психоаналітичної теорії З. Фрейда, крізь гуманістичну і соціальну психологію спостерігаємо еволюцію категорії егоцентричності в ракурсі розвитку кожної з наукових парадигм. Егоцентричність з позиції психологічних наук трактуємо як здатність людини до міркування, сприйняття та співвіднесення інстинктивних імпульсів із вимогами свідомості. Процеси свідомості, що переміщуються у фокус когнітивних наук, стають основними у визначенні меж егоцентричності.

Використовуючи лінгвокогнітивний підхід до вивчення егоцентричності, ми спираємося на термінологічний апарат лінгвокогнітології, концептології і художньої концептології. Художня концептологія як цілком самодостатній напрям оперує поняттям художнього концепту на позначення складного багатовимірного утворення, що інтегрує в собі мовленнєвий та розумовий плани і досліджується з огляду на його предметно-почуттєвий, образно-асоціативний та смисловий шари. У з'ясуванні статусу художнього концепту EGO важливим стає визначення його місця у структурі свідомості, адже концепт

є кодувальною одиницею її певної ділянки. Розуміння егоцентричності в термінах спрямованості на себе дозволяє розглядати художній концепт EGO як структурний елемент самореферентної частини свідомості, а КП EGO – як детермінований художнім концептом EGO простір з концептами-складниками нижчого рівня. У такому ракурсі втілення егоцентричності є динамічною категорією, яка під впливом історико-культурних чинників здатна еволюціонувати в часі.

Існування еволюційного складника художнього концепту EGO зумовлено динамічним характером концептотворення, яке у концептуальній картині світу митця набуває індивідуальних однак. Унікальність творчої функції поезії полягає в її ролі в моделюванні художнього мислення автора, що робить поезію інструментом творення художньої свідомості. Таким чином, художній концепт EGO є не лише репрезентацією поетичної картини світу митця, а й інструментом її творення.

Те, як автор сприймає себе у світі, тобто власна Я-концепція, відображається у поетичному тексті: тематична спрямованість і вибір стилістичних засобів створюють оригінальну художню картину світу митця. Щобільше, неможна нехтувати важливістю історико-культурного чинника формування і розгортання художнього концепту EGO в американській жіночій поезії.

Залучення до дослідження творів авторок різних періодів – від колоніальної доби до сучасності – дає підстави розглядати еволюційний складник утілення егоцентричності у його історичній перспективі. У поетичній картині світу в цілому і у репрезентації концепту EGO зокрема варіативну складову вбачаємо в тематичному спрямуванні егомаркованих контекстів досліджуваного матеріалу, що на концептуальному рівні представлено пріоритетністю тематичних доменів в КП EGO кожного періоду.

Згідно з отриманими даними було виявлено, що ТЛ *божественного, смерті, самопізнання, життя та кохання* в егомаркованих контекстах поетичних творів різних періодів є провідними. ТЛ *країн і територій, природи,*

рідної землі та війни належать до тематичної периферії. Це означає, що концептуалізація егоцентричності відбувається як у спільних, так і в різних тематичних площинах. Отже, можемо говорити про як про спільний ракурс концептуалізації егоцентричності (спільні ТЛ), так і про індивідуально-авторський фокус, у варіативності якого утілюється еволюційний складник художнього концепту EGO.

У моделюванні КП EGO окремого періоду важливою є не лише ТЛ, а і відсоток її текстових виявів. Спільні для декількох періодів ТЛ мають різний відсоток текстової актуалізації, що свідчить про історико-культурний чинник впливу на розгортання художнього концепту EGO. Наприклад, ТЛ *самопізнання* не виділяється у творах колоніальної доби і періоду Війни за незалежність, але активно розвивається від другорядної ТЛ (14,9 % текстових виявів) у поезії романтизму до провідної (38,5 %) у сучасній американській жіночій поезії.

Еволюційність складника художнього концепту EGO також вбачаємо в дистрибуції концептів простору егоцентричності, що демонструє сталі компоненти – ядерні концепти і варіативні – концепти периферії. Відповідно до отриманих даних виявлено два ядерні концепти – GOD та LIFE, які вказують на концептуалізацію егоцентричності у площині релігійності життя. Також відзначимо такі концепти, як LIGHT, DEATH, NATURE, LOVE, JOY, HEART та DARKNESS, які формують ближню периферію і репрезентують різні вектори розгортання егоцентричності (від природної людини, кохання, радості до темної безодні смерті).

Варіативність художнього концепту EGO в історико-типологічній перспективі виявляється у встановленні його архетипних, стереотипних та новообразних метафоричних моделей. Передконцептуальний рівень тематичних домінант простору EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть спирається на одинадцять основних психологічних архетипів, серед яких домінантними є архетипи СВІТЛО, ДУХ, ТЕМРЯВА, ТІНЬ, РЕГЕНЕРАЦІЯ та САМІСТЬ. Таке архетипне підґрунтя засвідчує глибинність

витоків формування художнього концепту EGO і обумовлює виокремлення стереотипних моделей.

Виявлення домінантних архетипів (СВІТЛО і ДУХ у межах ТЛ *божественного*, ТЕМРЯВА і ТІНЬ у ТЛ *кохання*, СВІТЛО і РЕГЕНЕРАЦІЯ в ТЛ *смерті*, ТЕМРЯВА та ТІНЬ у ТЛ *війни* та РЕГЕНЕРАЦІЯ і САМІСТЬ у ТЛ *самопізнання*) дозволяє реконструювати стереотипні метафоричні моделі EGO, які відображають специфіку втілення егоцентричності в американській свідомості.

У новообразних моделях художнього концепту EGO, ідентифікованих в творах епохи романтизму, "сповідальної" та сучасної поезії, вбачаємо зміщення акцентів у просторі егоцентричності, що формує нові концептуальні вузли і переформатовує КП EGO. Як результат, спостерігаємо у КП EGO зміни у пріоритетності тематичних доменів і появу кенотипних концептів.

Отримані результати підтверджують гіпотезу існування варіативного складника концепту EGO, що демонструє еволюційний характер категорії самореферентності у структурі поетичної свідомості. Щобільше, зміни тематичної спрямованості КП EGO, дистрибуція концептів та історико-типологічна класифікація метафоричних моделей EGO засвідчують актуальність розвідки та визначають подальші можливі вектори пошуків егоцентричності.

Перспективу подальшого дослідження художнього концепту EGO і його варіативного складника вбачаємо у залученні творів інших авторок для більш детального моделювання загального простору EGO американської жіночої поезії. Доцільним вважаємо як для конструювання загального КП EGO, так і для виявлення гендерних особливостей утілення егоцентричності введення до розвідки творів американських поетів-чоловіків. Розроблений алгоритм дослідження художнього концепту EGO може бути застосований до аналізу не лише поетичних, а і прозових творів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акішина М. О. Образність англomовного поетичного дискурсу ХХІ століття: лінгвокогнітивний та комунікативно-прагматичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Херсон, 2014. 295 с.
2. Акмалдінова О. М., Стежко Ю. Г. Мовна та концептуальна картини світу в інтеркультурній репрезентації художнього перекладу. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Філологія"*. 2019. Т. 22. № 2. С. 160–169.
3. Алефиренко Н. Ф. Поэтическая энергия слова: синергетика языка, сознания и культуры. Москва : Академия, 2002. 394 с.
4. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология: ценностно-смысловое пространство языка. Москва : Флинта, 2016. 288 с.
5. Апресян Ю. Д. Образ человека по данным языка : попытка системного описания. *Вопросы языкознания*. 1995. № 1. С. 37–67.
6. Апресян Ю. Д. Языковая картина мира и системная лексикография. Москва : Языки славянских культур, 2006. 297 с.
7. Аристотель. Сочинения в четырех томах. Москва : Мысль, 1976. Т. 1. 550 с.
8. Аристотель. Этика. Политика. Риторика. Поэтика. Категории. Минск : Литература, 1998. 1388 с.
9. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка : учебное пособие. Ленинград : Просвещение, 1981. 295 с.
10. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека. Москва : Языки русской культуры, 1999. 896 с.
11. Аскольдов С. А. Концепт и слово. Русская словесность. От теории словесности к структуре текста. Антология / ред. В. П. Нерознак. Москва : Академия, 1997. С. 267–279.
12. Бабиш В. І. Ліричне Я в ідіодискурсах Р. Фроста і К. Сендберга: лінгвокогнітивний і комунікативно-прагматичний аспект : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Херсон, 2017. 217 с.

13. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка, их личностная и национальная специфика : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19. Воронеж, 1997. 330 с.
14. Бабушкин А. П. Возможные миры в семантическом пространстве языка. Воронеж : Воронежский государственный университет, 2001. 86 с.
15. Бабушкин А. П. "Реальный мир" и "возможные миры" в анекдоте с фоновыми знаниями. *Вестник Воронежского государственного университета. Серия "Лингвистика и межкультурная коммуникация"*. 2017. № 1. С. 17–20.
16. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. Москва : Искусство, 1979. 423 с.
17. Безребра Н. Ю. Лінгвостилістичний та семантико-когнітивний аспекти поези Е. Дікінсон : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2008. 199 с.
18. Безкровна І. О. Комунікативна структура поетичного тексту : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.02. Київ, 1999. 21 с.
19. Белехова Л. И. Типология образного пространства в американской поэзии. *Вісник Запорізького державного університету. "Філологічні науки"*. 2001. № 3. С. 17–23.
20. Белехова Л. И. Когнитивная теория образности поэтического текста. *Нова філологія : збірник наукових праць* / ред. В. М. Манакін. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. С. 30–38.
21. Беляевская Е. Г. Когнитивная лингвистика: параметры парадигмы. *Язык. Сознание. Коммуникация* : сборник статей. 2017. Вып. 57. С. 13–23.
22. Белехова Л. І. Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. Київ, 2002. 476 с.
23. Белехова Л. І. Відтворення архетипних символів у поетичних текстах (на матеріалі американської, російської й української поезії). *Науковий*

вісник Херсонського державного університету. Серія "Германістика та міжкультурна комунікація". 2016. Вип. 1. С. 72–78.

24. Белехова Л. І. Різномасштабне дослідження поетичного мовлення. Херсон : Айлант, 2018. 180 с.

25. Бойко Я. В. Естетична оцінка у поетичному тексті: лінгвокогнітивний аналіз (на матеріалі лірики англійського романтизму) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Донецьк, 2013. 289 с.

26. Болдырев Н. Н. Когнитивная семантика: курс лекций по английской филологии : учебное пособие. Тамбов : ТГУ, 2000. 123 с.

27. Болотнова Н. С. Поэтическая картина мира и ее изучение в коммуникативной стилистике текста. *Сибирский филологический журнал*. 2003. № 3–4. С. 198–207.

28. Болотнова Н. С. О вариативном потенциале художественного концепта в поэтическом тексте. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. 2015. № 6 (159). С. 118–125.

29. Болотнова Н. С. Коммуникативная стилистика текста: концептуальный анализ в обучении школьников интерпретационной деятельности : коллективная монография. Санкт-Петербург : ООО "Книжный дом", 2017. С. 205–214.

30. Болотнова Н. С. Лексическая структура поэтического текста как ключ к постижению его ценностных смыслов. *Русский язык в школе*. 2019. №1. С. 20–25.

31. Булюбаш А. Ю. Модусы рецепции и способы их языковой объективации в поэтической модели мира И. А. Бунина и Н. А. Заболоцкого : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.19. Майкоп, 2017. 25 с.

32. Бурлакова І. В. Творчість Уласа Самчука. Проблеми індивідуального стилю : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Харків, 2001. 19 с.

33. Бутакова Л. О. Человек – мир – речь. Индивидуально-авторская картина мира в творчестве поэта Т. Белозерова. *Язык. Человек. Картина*

мира. *Лингвоантропологические и философские очерки (на материале русского языка)*. Часть I. Омск : Омский государственный университет, 2000. С. 94–118.

34. Бутакова Л. О. Художественный текст: поэтическая и прозаическая модель мира сквозь призму авторского сознания. *Вестник Омского университета*. 2000. № 4. С. 76–79.

35. Бутакова Л. О. Авторское сознание в поэзии и прозе: когнитивное моделирование : монография. Барнаул : Издательство Алтайского государственного университета, 2001. 281 с.

36. Бутова А. В., Дубских А. И. Особенности поэтического дискурса Н. А. Заболоцкого. *Сборник научных трудов Sworld: Литература и лингвистика: прошлое, настоящее, будущее*. 2014. Т. 24. № 8. С. 27–58.

37. Ваховська О. В. Вербалізація концепту ГРІХ в англomовному дискурсі XVI–XXI століть : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2011. 20 с.

38. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. Москва : Русские словари, 1996. 416 с.

39. Венгеров Л. М. Зарубіжна література (1871–1973). Огляди і портрети. Київ : Вища школа, 1974. 391 с.

40. Виноградов В. В. Стилистика, теория поэтической речи, поэтика. Москва : Издательство Академии наук СССР, 1963. 256 с.

41. Виноградов В. В. О теории художественной речи. Москва : Высшая школа, 1971. 243 с.

42. Виноградов В. В. Избранные труды. О языке художественной прозы. Москва : Наука, 1980. 360 с.

43. Винокур Г. О. Филологические исследования: лингвистика и поэтика. Москва : Наука, 1990. 452 с.

44. Винокур Г. О. О языке художественной литературы. Москва : Высшая школа, 1991. 448 с.

45. Висоцька Н. О. Тіло влади і влада тіла. ("Містерія страстей" Сейри Рул). *Сучасні літературні студії*. 2019. № 16. С. 46–54.
46. Волкова С. В. Концептуальні домінанти міфологічного дискурсу (на матеріалі америндіанських міфів, легенд і казок). *Концепты и контрасты* : монографія / под ред. Н. В. Петлюченко. Одеса : Издательский дом "Гельветика", 2017. С. 416–427.
47. Воркачев С. Г. "Куда ж нам плыть?" – лингвокультурная концептология: современное состояние, проблемы, вектор развития. *Язык, коммуникация и социальная среда*. 2010. Вып. 8. С. 5–27.
48. Воробйова О. П. Когнітивна поетика: здобутки і перспективи. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2004. Вип. № 635. С. 18–22.
49. Воробйова О. П. Ідея резонансу в лінгвістичних дослідженнях. *Мова. Людина. Світ: До 70-річчя професора М. Кочергана* : зб. наук. статей / відп. ред. О. О. Тараненко. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2006. С. 72–86.
50. Воробйова О. П. Концептологія в Україні: здобутки, проблеми, прорахунки. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Філологія"*. 2011. Т.14. № 2. С. 53–63.
51. Воробйова О. П. Художній текст: у пошуках метаметоду інтерпретації. *Англістика та американістика*. 2013. Вип. 10. С. 7–11.
52. Воробьева О. П. Концептология в Украине: обзор проблематики. *Лингвоконцептология: перспективные исследования* : монографія / под ред. А. Э. Левицкого, С. И. Потапенко, И. В. Недайновой. Луганск : Издательство ГУ "ЛНПУ имени Тараса Шевченко", 2013. С. 10–37.
53. Воробйова О. П. Концепт НАДБАННЯ/ВТРАТА в контексті художньої семантики. *Концепты и контрасты* : монографія / под ред. Н. В. Петлюченко. Одеса: Издательский дом "Гельветика", 2017. С. 541–546.

54. Выготский Л. С. Психология развития человека. Москва : Смысл; Эксмо, 2006. 1136 с.
55. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика. Вибрані твори / пер. з нім. В. Бабича, М. Кушнір, В. Ключкова, Є. Горева, Г. Петросаняк / упор. Д. Наливайко. Київ : Юніверс, 2001. 288 с.
56. Галич О. А. Теорія літератури : підручник / О. А. Галич, В. М. Назарець, Є. М. Васильєв / за наук. ред. О. А. Галича. Київ : Либідь, 2001. 488 с.
57. Гальперин И. Р. Глубина поэтического текста (на материале одного стихотворения А. Блока). *Теория языка. Англистика. Кельтология*. Москва : Наука, 1976. С. 31–40.
58. Гинзбург Л. Я. О лирике. Ленинград : Советский писатель, 1974. 384 с.
59. Голобородько К. Ю. Когнітивна лінгвістика: дослідницький інструментарій та моделювання концептосфери митця. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: "Лінгвістика"* : зб. наук. праць. Вип. IV. Херсон, 2006. С. 295–300.
60. Гомер. Греция. Античная литература. Часть 1. Санкт-Петербург : Филологический факультет СПбГУ, 2004. 216 с.
61. Гончаренко С. Ф. Поэтический перевод и перевод поэзии: константы и вариативность. *Тетради переводчика*. 1999. Вып. 24. С. 108–111.
62. Горчак Т. Ю. Словесний образ-символ в американській поезії ХХ століття: когнітивно-семіотичний аспект : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2008. 213 с.
63. Гумбольд В. Язык и философия культуры. Москва : Прогресс, 1985. 448 с.
64. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология. *Вопросы философии*. 1992. № 7. С. 136–176.
65. Денисова Т. Н. Історія американської літератури ХХ століття. Київ : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2012. 487 с.

66. Денисова Т. Н. Про літературу США. Вибрані статті українського американіста часів Незалежності. Київ : Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2014. 531 с.
67. Димитренко Л. В. Когнітивні та лінгвостилістичні особливості образу (на матеріалі американської поезії ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2000. 19 с.
68. Димитренко Л. В. Когнітивні та стилістичні особливості поетичного образу (на матеріалі американської поезії). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Філологія"*. 2015. № 14. С. 63–65.
69. Довганюк Е. В. Еволюція концепту КРАСА в англomовному дискурсі ХVІ–ХХІ століть : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2017. 259 с.
70. Дойчик О. Я. Концепти PARENT та CHILD в ідіостилі Джуліана Барнса. *Концепты и контрасты* : монографія / под ред. Н. В. Петлюченко. Одеса : Издательский дом "Гельветика", 2017. С. 572–579.
71. Дойчик О. Я. Метафорична репрезентація художнього концепту FEAR (на матеріалі романів Вероніки Рот "Divergent", "Insurgent", "Allegiant"). *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2018. Т. 1. Вип. 3. С. 122–127.
72. Еліот Т. С. Музика поезії / пер. с англ. М. Рябчука, О. Лишеги / *Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* / за ред. М. О. Зубрицької. 2-е вид. Львів : Літопис, 2001. С. 95–106.
73. Емец Н. А. Художественный концепт как центральная единица когнитивной парадигмы. *Модели развития современной науки* : матеріали ХХ міжнародної науково-практичної конференції (Горлівка, 19-20 квітня 2012 р.) Горлівка : ООО "НВП "Интерсервис"", 2012. С. 67–68.
74. Емец Н. А. Сравнительный анализ теории концептуальной метафоры и блендинга. *Український науково-інтелектуальний простір: реалії та*

перспективи розвитку : матеріали науково-практичної інтернет-конференції (Переяслав-Хмельницький, 28-30 квітня 2012 р.). 2012. С. 135–137.

75. Ємець Н. О. Застосування теорії концептуальної метафори і блендінгу до аналізу поетичного тексту: на матеріалі твору Деніз Левертов "In Mind". *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Філологія – Педагогіка – Психологія"*. 2012. Вип. 25. С. 153–157.

76. Ємець Н. О. Художній концепт: моделі реконструкції. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія "Філологічні науки"*. 2012. Вип. 4.10. С. 63–66.

77. Ємець Н. О. Лінгвістичне втілення концепції особистості в поетичному Я. *Наукові записки. Серія "Філологічні науки (мовознавство)"*. Вип. 118. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. Винниченка, 2013. С. 230–235.

78. Ємець Н. О. Пропозиційний аналіз метафоричності Я-висловлювань в поетичному тексті. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Філологічні науки"*. 2013. Вип. 14. С. 30–34.

79. Ємець Н. О. Порівняльний аналіз концептуального простору EGO тематичної лінії божественного у творах А. Бредстріт та Д. Левертов. *Закарпатські філологічні студії Ужгородського національного Університету. Серія "Філологічна"*. 2020. Вип. 13. Том 2. С. 73–78.

80. Ємець Н. О. Тенденції еволюції концептуального простору EGO в американській жіночій поезії XVII–XXI століть: соціокультурний аспект. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія "Філологія. Соціальні комунікації"*. 2020. Т. 31(70). № 1. С. 68–73.

81. Ємець Н. О. Тематична лінія *самопізнання* в концептуальному просторі ЕГО американської жіночої "сповідальної" поезії. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. № 28. С. 12–16.
82. Жаботинская С. А. Нарративные политические концепты: методика лингвокогнитивного анализа. *Концепты и контрасты* : монографія / под ред. Н. В. Петлюченко. Одеса : Издательский дом "Гельветика", 2017. С. 30–40.
83. Залевская А. А. Концепт как достояние индивида. *Психолингвистические исследования. Слово. Текст* : Избранные труды. Москва : Гнозис, 2005. С. 234–244.
84. Зотова Е. М. Коммуникативно-когнитивная организация художественной картины мира в рассказах Бориса Викторовича Шергина : монографія. Архангельск : Северный государственный медицинский университет, 2013. 135 с.
85. Иоселевич Н. В. Субъективация как процесс развития эго-категории в русском языке. *Вестник Московского государственного областного университета. Серия "Русская филология"*. 2012. Вып. 1. С. 13–17.
86. Иосилевич Н. В. Предметность как одна из языковых форм выражения эго-категории. *Рациональное и эмоциональное в русском языке* : сборник трудов конференции (Москва, 24-25 ноября 2017 г.). Москва, 2017. С. 48–53.
87. Кагановська О. М. Текстові концепти художньої прози: когнітивна та комунікативна динаміка (на матеріалі французької романістики середини ХХ сторіччя) : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.05. Київ, 2003. 502 с.
88. Кагановська О. М. Можливі світи і наратив крізь призму текстових концептів. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія "Філологічні науки (мовознавство)"*. 2014. № 2. С. 52–57.

89. Кагановська О. М. Текстові концепти французької художньої прози крізь призму імплікації та експлікації. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Філологія"*. 2018. Т. 21. № 2. С. 31–43.
90. Кагановська О. М. Концептуальний простір французької художньої прози (аналітичний огляд). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Філологія"*. 2018. Т. 21. № 1. С. 38–49.
91. Казарин Ю. В. Поэтический текст как система : монография. Екатеринбург : Издательство Уральского университета, 1999. 260 с.
92. Калашник В. С. Образно-смысловая единство как засіб і знак у поетичній мовній картині світу. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія "Філологія"*. 2001. № 519. Вип. 32. С. 152–162.
93. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс : монография. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.
94. Карасик В.И., Стернин И. А. Антология концептов. Волгоград : Парадигма, 2005. Т. 1. 352 с.
95. Карабович Т. Авторська картина світу в творчому дискурсі Нью-Йоркської групи: концепт існування у багатокультурності. *Концепты и контрасты* : монография / под ред. Н. В. Петлюченко. Одесса: Издательский дом "Гельветика", 2017. С. 554–561.
96. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. Москва : Издательство "ЛКИ", 2010. 264 с.
97. Катермина В. В. Языковая личность автора в художественном тексте. *Человек. Культура. Образование*. 2016. № 2. С. 205–213.
98. Катермина В. В. Концепт HORROR и языковая личность Стивена Кинга. *Актуальные вопросы современной филологии и журналистики*. 2017. Т. 3(26). С. 65–71.

99. Клебанова Н. Г. Формирование и способы репрезентации индивидуальноавторских концептов в англоязычных прозаических текстах : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Тамбов, 2005. 28 с.
100. Ковальова О. М. Німецькомовна вербалізація індивідуально-авторської концептосфери Томаса Манна : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2016. 215 с.
101. Ковтунова И. И. Поэтическая речь как форма коммуникации. *Вопросы языкознания*. 1986. № 1. С. 3–13.
102. Ковтунова И. И. Поэтический синтаксис. Москва : Наука, 1986. 208 с.
103. Колегаєва І. М. Поліmodalність відчуттів у дзеркалі полікодовості тексту, або ще раз про антропоцентризм у лінгвістиці. *Записки з романо-германської філології*. 2015. № 2. С. 105–112.
104. Колегаєва І. М. Конструювання номінативного поля концепту: етапи та одиниці. *Записки з романо-германської філології*. 2018. №1 (40). С. 121–127.
105. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке. Москва : Наука, 1990. 107 с.
106. Кондратьева О. Н. Метафорическое моделирование концепта "душа" в древнерусской лингвокультуре : монография / под ред. М. В. Пименовой. Москва : Издательство "Перо", 2014. 188 с.
107. Красных В. В. Виртуальная реальность или реальная виртуальность? (Человек. Сознание. Коммуникация) : монография. Москва : Диалог-Мгу, 1998. 352 с.
108. Красных В. В. От концепта к тексту и обратно (к вопросу о психолінгвістике текста). *Вестник Московского университета. Серия "Филология"*. 1998. № 1. С. 53–70.
109. Красных В. В. Точки над і или многоточие? (к вопросу о современной научной парадигме). *Язык, сознание, коммуникация*:

- сб. статей / отв. ред. В. В. Красных, А. И. Изотов. Москва: МАКС Пресс, 2001. Вып. 16. С. 5–12.
110. Кривенко Г. А., Прусакова Т. В. Художественная картина мира как процесс авторского моделирования объективной действительности. *Вестник Инновационного Евразийского университета*. 2014. № 3. С. 112–117.
111. Кубрякова Е. С. Типы языковых значений. Семантика производного слова. Москва : Наука, 1981. 200 с.
112. Кубрякова Е. С. Части речи с когнитивной точки зрения. Москва : Ин-т языкознания РАН, Тамбов. гос. ун-т., 1997. 327 с.
113. Кубрякова Е. С. Об установках когнитивной науки и актуальных проблемах когнитивной лингвистики. *Вопросы когнитивной лингвистики*. 2004. № 1 (001). С. 6–17.
114. Кубрякова Е. С. Когнитивно-дискурсивная парадигма в современном языкознании. *Пелевинские чтения: Межвузовский сборник научных трудов*. Калининград : Издательство КГУ, 2004. С. 3–17.
115. Кубрякова Е. С. Язык и познание: На пути получения знаний о языке. Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. Москва : Языки славянской культуры, 2004. 560 с.
116. Кубрякова Е. С. В поисках сущности языка. Когнитивные исследования. Москва : Знак, 2012. 208 с.
117. Кушнарџова М. Б. Розмова автора з власним твором: приклади автокомунікації в італійській ренесансній літературі. *Вісник Запорізького національного університету. "Філологічні науки"*. 2019. № 2. С. 24–32.
118. Леві-Строс К. Міт і значення. *Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст.* Львів : Літопис. 1996. С. 343–356.
119. Лихачев Д. С. Концептосфера русского языка. *Русская словесность: от теории словесности к структуре текста* : антология / ред. В. П. Нерознака. Москва : Academia, 1997. С. 280–287.

120. Лотман Ю. М. Анализ поэтического текста. Структура стиха : пособие для студентов. Ленинград : Просвещение, 1972. 272 с.
121. Лотман Ю. М. Избранные статьи в трех томах. Таллинн : Александра, 1992. Т. 1: *Статьи по семиотике и типологии культуры*. 480 с.
122. Лотман Ю. М. Структура художественного текста. Анализ поэтического текста. Санкт-Петербург : Азбука, 2015. 704 с.
123. Лурия А. Р. Лекции по общей психологии. Санкт-Петербург : Питер, 2006. 320 с.
124. Лугаськова И. П. Индивидуальная картина мира автора как отображение художественной картины мира эпохи. *Ценности и смыслы*. 2017. № 5 (51). С. 131–141.
125. Малыгин В. Т. О возможностях перевода поэтического дискурса. *Мир лингвистики и коммуникации* : электронный научный журнал. 2017. № 4. С. 78–87. URL: http://tverlingua.ru/archive/050/3_50.pdf (дата звернення: 21.10.2020).
126. Маріна О. С. Контрастивні тропи і фігури в американській поезії модернізму: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2004. 204 с.
127. Маріна О. С. Когнітивно-комунікативна характеристика англomовного поетичного дискурсу ХХ–ХХІ століть. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Філологія"*. 2015. № 14. С. 179–182.
128. Маріна О. С. Парадоксальність у сучасному англomовному поетичному дискурсі: когнітивно-семіотичний вимір : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. Київ, 2016. 434 с.
129. Маслова В. А. Лингвокультурология. Москва : Академия, 2004. 208 с.
130. Маслова В. А. Концепты разных типов и пути их реконструкции. *Проблемы концептуализации действительности и моделирования*

- языковой картины мира* : сборник научных статей. 2013. Вып. 6. С. 160–169.
131. Маслова В. А. Статус картины мира и ее типы в антропоцентрической парадигме. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика"*. 2013. Вып. 18. С. 28–35.
132. Маслова В. А. Поэт и культура: концептосфера Марины Цветаевой. Москва : Флинта, 2017. 254 с.
133. Маслова Ж. Н. Краткое описание основных положений когнитивного исследования поэтического текста. *Известия Волгоградского государственного педагогического университета. Серия "Филологические науки"*. 2011. № 2(56). С. 38–42.
134. Маслова Ж. Н. Когнитивная концепция поэтической картины мира : монография. Москва : Флинта, 2012. 420 с.
135. Маслова Ж. Н. Художественная концептуализация и когнитивное варьирование. *Когниция, коммуникация, дискурс*. 2016. № 12. С. 36–51.
136. Маслова Ж. Н. Методологический аспект в изучении творческого языкового сознания. *Вестник Тульского государственного университета. Серия "Лингвистика и лингводидактика"*. Вып. 3. Тула : Изд-во ТулГУ, 2017. С. 165–172.
137. Мелетинский Е. М. Поэтика мифа. Москва : Наука, 1995. 407 с.
138. Мид Дж. Избранное / ред. Д. В. Ефременко. Москва : ИНИОН РАН, 2009. 290 с.
139. Милейко Е. В., Рус-Брюшнина И. В. Художественный концепт как объект лингвистического исследования. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2016. № 11 (65). С. 128–130.
140. Миллер Л. В. Лингвокогнитивные механизмы формирования художественной картины мира (на материале русской литературы) : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.01. Санкт-Петербург, 2004. 303 с.

141. Миниханова Л. К., Фаткуллина Ф. Г. Художественная картина мира как особый способ отражения действительности. *Вестник Башкирского университета*. 2012. Т. 17. № 3 (1). С. 1626–1627.
142. Минский М. Фреймы для представления знаний. Москва : Энергия, 1979. 150 с.
143. Морель Д. А. Исследование динамики концепта на материале ассоциативного поля его имени. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2014. № 1 (31). Ч. 1. С. 104–109.
144. Ніконова В. Г. Трагедійна картина світу в поезиці Шекспіра : монографія. Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетровського університету економіки та права, 2007. 364 с.
145. Ніконова В. Г. Концептуальний простір трагічного в п'єсах Шекспіра: поетико-когнітивний аналіз : дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. Дніпропетровськ, 2008. 556 с.
146. Ніконова В. Г. Поетико-когнітивний аналіз художнього тексту: художній концепт. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія "Мовознавство"*. 2008. Т. 16. Вип. 14. С. 215–220.
147. Ніконова В. Г. Художній концепт: процедури реконструкції та моделювання (на матеріалі трагедій В. Шекспіра). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Філологія"*. 2011. Т. 14. № 2. С. 113–122.
148. Ніконова В. Г. Концепт – концептуальний простір – картина світу: досвід поетико-когнітивного аналізу художнього тексту. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Філологія"*. 2012. Т. 15. № 2. С. 117–123.
149. Ніконова В. Г., Четова Н. Й. Лінгвокогнітивна конфігурація англomовного класичного фентезі. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Філологія"*. 2016. Т. 19. №1. С. 85–94.

150. Ніконова В. Г., Бойко Я. В. Концептуальний простір естетичної оцінки в ліриці англійського романтизму. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Філологія"*. 2018. Т.21. № 2. С. 62–71.
151. Никитин М. В. Развернутые тезисы о концептах. *Вопросы когнитивной лингвистики*. 2004. №1. С. 53–64.
152. Огнева Е. А. Когнитивное моделирование концептосферы художественного текста : монография. Москва : Эдитус, 2013. 282 с.
153. Огнева Е. А. Структурирование концептосферы художественного текста. *Когнитивные исследования языка*. 2013. Вып. 13. С. 614–625.
154. Огнева Е. А. Концепт путешествие как когнитивная текстовая доминанта: на материале произведений Ж. Верна. *Когнитивные исследования языка*. 2015. Вып. 23. С. 720–725.
155. Огнева Е. А. Лингвокультурологический аспект идиостиля писателя: моделирование и интерпретация. *Лексикография и коммуникация – 2017 : материалы III международной научной конференции (Белгород, 27-28 апреля 2017 г.)* Белгород, 2017. С. 195–200.
156. Олейник Н. А. Концепт ЭКОНОМИЧЕСКИЙ КРИЗИС в англоязычном экономическом дискурсе 1930-х и 2000-х годов : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Харьков, 2015. 245 с.
157. Островська А. В. Форми вираження авторської свідомості в творчості письменників нової генерації к. ХІХ–п. ХХ ст. (на матеріалі малої прози В. Стефаніка, О. Кобилянської, М. Коцюбинського) : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Донецьк : ДНУ, 1999. 205 с.
158. Павлычко С. Д. Философская поэзия американского романтизма (поэтическое творчество Ралфа Уолдо Эмерсона и Эмили Дикинсон) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.01.05. Киев, 1984. 23 с.
159. Павлычко С. Д. Философская поэзия американского романтизма. Эмерсон. Уитмен. Дикинсон. Київ : Наукова думка, 1988. 232 с.

160. Падучева Е. В. Эгоцентрические валентности и деконструкция говорящего. *Вопросы языкознания*. 2011. № 3. С. 3–18.
161. Падучева Е. В. Эгоцентрические единицы языка : монография. Москва : Изд. дом ЯСК, 2018. 439 с.
162. Петрова Л. А. Художественный концепт в современной лингвокогнитологии. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія "Філологія"*. 2011. Т. 9. Вип. 17 (3). С. 137–145.
163. Поліна Г. В. Мовна об'єктивація концепту БОГ в англійському дискурсі XVI–XX століть : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2004. 23 с.
164. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика : монография. Москва : АСТ "Восток-Запад", 2007. 226 с.
165. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
166. Приходько А. Н. Концепты и концептосистемы : монография. Днепропетровск : Белая Е. А., 2013. 307 с.
167. Приходько А. Н. Самоорганизация концептивных систем и межкультурный трансфер концептов. *Синергетика в филологических исследованиях* : кол. монограф. / под общ. ред. Л. С. Пихтовниковой. Харьков : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2015. С. 135–154.
168. Психология : учебник / под ред. А. А. Крылова. 2-е изд. Москва : Проспект, 2007. 752 с.
169. Психологія : підручник / Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін. / за ред. Ю. Л. Трофімова. 3-тє вид., стереотип. Київ : Либідь, 2001. 560 с.
170. Рапай К. Культурный код. Москва : Альпина паблишер, 2019. 236 с.
171. Рассел Б. Человеческое познание. Его сферы и границы. Киев : Ника-Центр. 2001. 560 с.
172. Редька І. А. Синестезійна образність поетичного тексту : лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі американської жіночої поезії

- кінця XIX–початку XXI століття) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2009. 23 с.
173. Редька І. А. Поліжанровий поетичний текст: міжпарадигмальний вимір. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філологічна"*. 2015. Вип. 58. С. 231–234.
174. Редька І. А. Англomовна віршована пастораль у ракурсі категорії емотивності: лінгвопоетична перспектива. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2016. Вип. 29. С. 196–208.
175. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека. Москва : Издательская группа "Прогресс", "Универс", 1994. 480 с.
176. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Б. А. Серебренников, Е. С. Кубрякова, В. И. Постовалова и др. Москва : Наука, 1988. 216 с.
177. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург : Питер, 2000. 720 с.
178. Рубинштейн С. Л. Человек и мир. Санкт-Петербург : Питер, 2012. 224 с.
179. Селиванова Е. А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации : монографическое учебное пособие. Киев : ЦУЛ, Фитосоцицентр, 2002. 336 с.
180. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
181. Семенець О. О. Синергетика поетичного слова. Кіровоградський держ. педагогічний ун-т ім. Володимира Винниченка. Кіровоград : Імекс ЛТД, 2004. 337 с.
182. Сергеева Е. В. К вопросу о классификации концептов в художественном тексте. *Вестник Томского государственного педагогического университета. Серия "Гуманитарные науки (Филология)"*. 2006. Вып. 5 (56). С. 98–103.

183. Слышкин Г. Г. Лингвокультурные концепты и метаконцепты : дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19. Волгоград, 2004. 323 с.
184. Степанов Ю. С. Концепты. Тонкая пленка цивилизации. Москва : Языки славянских культур, 2007. 248 с.
185. Стернин И. А. *Типы речевых культур* : учебное пособие. Воронеж : Истоки, 2013. 23 с.
186. Суворова Т. М. Методика дослідження образності американських фольклорних балад. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2015. III (10). Issue: 47. P. 106–110.
187. Суворова Т. М. Система словесних образів американської фольклорної балади XVIII–XX століть: когнітивно-семіотичний та лінгвосинергетичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Херсон, 2016. 273 с.
188. Тарасова И. А. Категории когнитивной лингвистики в исследовании идиостиля. *Вестник Самарского государственного университета*. 2004. № 1 (31). С. 163–169.
189. Тарасова И. А. Образ или концепт? К вопросу о категориях авторского сознания. *Языковое бытие человека и этноса: психолингвистический и когнитивный аспекты* : материалы Международной школы-семинара (V Березинские чтения). 2009. Вып. 15. С. 262–267. URL: <http://www.uzluga.ru/potr/Когнитивный+и+психолингвистический+аспекты+материалыd/part-32.html> (дата звернення: 21.10.2019).
190. Тарасова И. А. Проблемы когнитивного моделирования жанра. *Когнитивные исследования языка*. 2014. № 18. С. 169–172.
191. Тарасова И. А. О моделировании в когнитивной поэтике. *Когнитивные исследования языка*. 2015. № 21. С. 264–268.
192. Тарасова И. А. Когнитивная поэтика: предмет, терминология, методы : монография. Саратов : Научная книга, 2016. 222 с.

193. Тарасова И. А. Поэтический идиостиль в когнитивном аспекте : монография. Москва : Флинта, 2017. 196 с.
194. Тресиддер Дж. Словарь символов. Москва : ФАИР-ПРЕСС, 1999. 448 с.
195. Уорф Б. Л. Отношение норм поведения и мышления к языку / пер. с англ. Е. С. Кубряковой. *Новое в лингвистике*. Москва : Изд. иностранной литературы, 1960. Вып. 1. С. 135–168.
196. Федорюк Л. В. Концепт СМЕРТЬ в українській когнітивно-мовній картині світу: структура, статика і динаміка : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Вінниця, 2018. 220 с.
197. Філіпчик О. Й. Синтаксичні засоби створення образу (на матеріалі сучасної американської поезії) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2000. 16 с.
198. Финкель В. Мост между американской и русской поэзиями. Дикинсон и Цветаева. Общность поэтических душ. URL: <http://club.berkovich-zametki.com/?p=5747> (дата звернення: 21.10.2020)
199. Фрейд З. Остроумие и его отношение к бессознательному / пер. с нем. Я. Когана. *"Я" и "Оно". Труды разных лет*. Тбилиси : Мерани, 1991. Книга 2. С. 175–406.
200. Фрейд З. Основные психологические теории в психоанализе / пер. М. В. Вульф, А. А. Спектор. Москва : АСТ, 2006. 400 с.
201. Фрумкина Р. М. Концепт, категория, прототип. Лингвистическая и экстралингвистическая семантика. Москва : РАН, 1992. С. 28–43.
202. Фрумкина Р. М. Концептуальный анализ с точки зрения лингвиста (концепт, категория, прототип). *Научно-техническая информация*. 1992. Сер. 2. № 3. С. 1–8.
203. Цолін Д. В. Поетичний дискурс: синтаксичний аспект. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Філологічна"*. 2015. Вип. 52. С. 269–273.

204. Чеснокова Г. В. Лірика Лесі Українки та Емілі Дікінсон: типологія та національні особливості : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.05. Київ, 1998. 174 с.
205. Чеснокова Г. В. Мовне втілення концепту "природа" в тропеїці Емілі Дікінсон: Емерсонівський вплив. *Мова, освіта, культура: наукові парадигми і сучасний світ: Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету Linguarum-VIII. Вип. 9. Серія "Філологія. Педагогіка. Психологія"*. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2004. С. 130–132.
206. Чеснокова Г. В. Сенсорика в ліриці Емілі Дікінсон. *Мовні і концептуальні картини світу* : зб. наук. пр. Вип. 13. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2004. С. 188–192.
207. Чумак-Жунь И. И. Поэтический концепт и его статус в типологии концептов. *Научные ведомости Белгородского государственного университета. Серия "Гуманитарные науки"*. 2009. № 14 (69). С. 11–20.
208. Чумак-Жунь И. И. Когнитивно-прагматические особенности поэтической картины мира поэтической языковой личности. *Когнитивные исследования языка*. 2017. № 30. С. 661–664.
209. Шевченко І. С. Історичні лінгвістичні студії: когнітивний вектор. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія "Філологічні науки. Мовознавство"*. 2011. №3. Ч. 1. С. 200–203.
210. Шевченко И. С. Концепты этики в диахронической перспективе. *Человек. Язык. Культура. Серія "Концептуальный и лингвальный миры"*. 2013. Вып. 2. Ч. 1. С. 472–480.
211. Шевченко И. С. Динамика концептов культуры: между индивидуальным и коллективным. *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи* / гол. ред. А. Д. Белова. Київ : Логос, 2016. С. 172–181.

212. Шубина А. О. Космологические концепты художественной картины мира (на материале произведений Ф. С. Фицджеральда) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19. Москва, 2010. 18 с.
213. Элиот Т. С. Нобелевская речь. *Избранное. Т. I-II. Религия, культура, литература* / пер. с англ. и ред. Т. Н. Красавченко. Москва : РОССПЭН, 2004. С. 207–209.
214. Эткинд Е. Г. Разговор о стихах. Санкт-Петербург : ДЕТГИЗ, 2004. 240 с.
215. Юнг К. Г. Архетип и символ. Москва : Ренессанс, 1991. 306 с.
216. Юнг К. Г. Психологические типы / пер. с нем. и ред. В. В. Зеленского. Санкт-Петербург : Азбука, 2001. 736 с.
217. Юнг К. Г. Душа и миф. Шесть архетипов / пер. с нем. А. А. Спектор. Москва : АСТ; Минск : Харвест, 2005. 400 с.
218. Юнг К. Г. Человек и его символы. Москва : Серебряные нити, 2017. 352 с.
219. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика. *Структурализм: "за" и "против"* : сборник статей. Москва : Прогресс, 1975. С. 193–230.
220. Якобсон Р. Поэзия грамматики и грамматика поэзии. *Семиотика*. Москва : Радуга, 1983. 634 с.
221. Якобсон Р. Работы по поэтике / под ред. М. Л. Гаспарова. Москва : Прогресс, 1987. 464 с.
222. Янченко Ю. А. Мовна репрезентація емоцій як засіб персоналізації в поетичному мовленні Аркадія Казки. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія "Філологія"*. 2016. Вип. 74. С. 76–79.
223. Ясногурська Л. М. Категоризація концепту "державна зрада" засобами фразеології (на матеріалі англійської та української мов). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Перекладознавство та міжкультурна комунікація"*. 2017. № 3. С. 97–101.

224. Яремко М. В. Мовчання як наративна стратегія роману "Якоб фон Гунтен" Р. Вальзера. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Філологія"*. 2019. № 39. Т. 2. С. 99–102.
225. Ярова Н. В. Компаративні блоки у сучасній американській поезії: лінгвокогнітивний аспект : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2003. 192 с.
226. Ackman M. Biographical Studies of Dickinson. *The Emily Dickinson Handbook* / eds. G. Grabher, R. Hagenbüchle, Ch. Miller. Amherst : University of Massachusetts Press, 1998. P. 11–23.
227. Alfrey Sh. The Function of Dickinson at the Present Time. *The Emily Dickinson Journal*. 2002. Vol. 11, No. 1. P. 9–20.
228. Baker D. Aaron Copland's Twelve Poems of Emily Dickinson: A Reading of Dissonance and Harmony. *The Emily Dickinson Journal*. 2003. Vol. 12, No. 1. P. 1–24.
229. Bartlett M. J. Nervous Aesthetics: Cognitive Science, Literary Criticism and the Modern Novel : a thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy : The Australian National University. Canberra, 2015. 322 p.
230. Benedi P. M. The "Cognitive Turn": A Short Guide for Nervous Drivers. *Status Quaestionis*. 2014. No. 7. P. 127–155. URL: <http://ojs.uniroma1.it/index.php/statusquaestionis/article/viewFile/13045/12849> (Дата звернення: 21.10.2020).
231. Berger P. L. and Luckmann T. *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Garden City, New York : Anchor Books, 1966. 240 p.
232. Bingham M. *Emily Dickinson's Home*. New York : Harper & Brothers Publishers, 1955. 600 p.
233. Butscher E. *Sylvia Plath. Method and Madness*. Tucson : Schaffner Press, 2003. 408 p.
234. Dijk van T. A. *Ideology: A Multidisciplinary Approach*. London : SAGE Publications, 1998. 365 p.

235. Dijk van T. A., Kintsch W. *Strategies of Discourse Comprehension*. New York : Academic Press, 1983. 416 p.
236. Dolezel L. *Heterocosmica: Fiction and Possible Worlds*. Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1998. 321 p.
237. Emerson R. W. *Transcendentalism* : essay. URL: <http://www.emersoncentral.com/transcendentalism.htm> (дата звернення: 21.10.2020)
238. Fabiszak M., Hebda A. Cognitive Historical Approaches to Emotions: Pride. *Historical Cognitive Linguistics* / eds. M. E. Winters, H. Tissary, K. Allan. Berlin, New York : Walter de Gruyter, 2011. P. 261–297.
239. Fauconnier G., Turner M. *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*. New York : Basic Books, 2003. 464 p.
240. Fauconnier G., Turner M. Mental Spaces: Conceptual Integration Networks. *Cognitive Linguistics: Basic Readings* / ed. D. Geeraerts. Berlin, New York : Walter de Gruyter, 2006. P. 303–371.
241. Fillmore Ch. Frame Semantics. *Linguistics in the Morning Calm* : Selected Papers from SICOL-1981. Seoul : Hanshin Publishing Company, 1982. P. 111–137.
242. Fillmore Ch., Atkins B. Towards a Frame-based Organization of the Lexicon: The Semantics of RISK and its Neighbors. *Frames, Fields and Contrasts* / eds. A. Lehrer, E. Kittay. Hillsdale, New Jersey : Lawrence Erlbaum Associates, 1992. P. 75–102.
243. Flammer A., Luthi R. The Mental Representation of the Text. Relationship between Text Characteristics and Characteristics of Mental Representation. *Text and Text Processing* / eds. G. Denhiere, J.-P. Rossi. North Holland : Elsevier Science Publishers, 1991. P. 45–60.
244. Forceville Ch. Non-verbal and Multimodal Metaphor in a Cognitive Framework: Agendas for research. *Cognitive Linguistics: Current Applications and Future Perspectives* / eds. G. Kristiansen, M. Archard, R. Dirven,

- F. J. Ruiz de Mendoza Ibáñez. Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 2006. P. 379–402.
245. Freeman M. Poetry and the Scope of Metaphor: Toward a Cognitive Theory of Literature. *Metaphor and Metonymy at the Crossroads. A Cognitive Perspective*. Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 2000. P. 253–283.
246. Freeman M. Making Sense of (Non)Sense: Why Literature Counts. *In Search of (Non)Sense* / eds. E. Chrzanowska-Kluczevska, G. Szpila. Newcastle upon Tyne : Cambridge Scholars Publishing, 2009. P. 1–22.
247. Freeman M. The Poem as Icon. A Study in Aesthetic Cognition. Oxford : Oxford University Press, 2020. 216 p.
248. Gavins J. The Text World Theory: An Introduction. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2007. 193 p.
249. Gavins J., Stockwell P. About the Heart, where it Hurt Exactly, and How Often. *Language and Literature*. 2012. Vol. 21 (1). P. 33–50. URL: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1087.627&rep=rep1&type=pdf> (дата звернення: 25.10.2020).
250. Gavins J. Stylistic Interanimation and Apophatic Poetics in Jacob Polley's "Hide and Seek". *World Building: Discourse in the Mind* / eds. J. Gavins, E. Lahey. London : Bloomsbury, 2016. P. 276–292.
251. Gibbs R. W. Walking the Walk While Thinking About the Talk: Embodied Interpretation of Metaphorical Narratives. *Journal of Psycholinguistic Research*. 2013. No. 42 (4). P. 363–373.
252. Gupta M. Woman Writers in the Twentieth Century Literature. Delhi : Atlantic Publishers & Dist, 2000. 236 p.
253. Halliday M.A.K. An Introduction to Functional Grammar. London : Arnold, 2001. 480 p.
254. Harbus A. Cognitive Approaches to Old English Poetry. Woodbridge : D. S. Brewer, 2012. 211 p.
255. Kövecses Z., Radden G. Metonymy: Developing a Cognitive Linguistic View. *Cognitive Linguistics*. 1998. No. 9 (1). P. 37–77.

256. Kövecses Z. The Scope of Metaphor. *Metaphor and Metonymy at the Crossroads. A Cognitive Perspective*. Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 2000. P. 79–92.
257. Kövecses Z. *Metaphor. A Practical Introduction*. New York : Oxford University Press, 2002. 285 p.
258. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : The University of Chicago Press, 1980. 242 p.
259. Lakoff G. *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal About the Mind*. Chicago : The University of Chicago Press, 1987. 614 p.
260. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor. *Metaphor and Thought* / ed. by A. Ortony. Cambridge : Cambridge University Press, 1993. P. 202–251
261. Lakoff G., Johnson M. *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought*. New York : Basic Books, 1999. 624 p.
262. Lakoff G. Multiple Selves: The Metaphorical Models of the Self Inherent in Our Conceptual System, 1992. URL: <https://escholarship.org/uc/item/53g1n5b2> (дата звернення: 25.10.2020).
263. Langacker R. W. *Grammar and Conceptualization*. Berlin, New York : Mouton de Gruyter, 2000. 427 p.
264. Minsky M. A Framework for Representing Knowledge. *The Psychology of Computer Vision* / ed. P. H. Winston. New York : McGraw-Hill, 1975. P. 211–277.
265. Morillas J. The Concept of Self: Some Cognitive-Cultural Considerations Concerning its Categorization and Expression in Spanish and English. URL: http://elies.rediris.es/Language_Design/LD2/morillas.pdf (дата звернення: 22.10.2020).
266. Notarius T. Poetic Discourse and the Problem of Verbal Tenses in the Oracles of Balaam. *Hebrew Studies*. 2008. No. 49. P. 55–86. URL: https://www.academia.edu/35814530/POETIC_DISCOURSE_AND_THE_PR

OBLEM_OF_VERBAL_TENSES_IN_THE_ORACLES_OF_BALAAAM

(дата звернення: 25.10.2020).

267. Reichl S. *Cognitive Principles, Critical Practice: Reading Literature at University*. Göttingen : Vandenhoeck & Ruprecht, 2009. 348 p.

268. Rich A. Woman and Bird: essay / A. Rich. URL: <https://donnafleischer.wordpress.com/2010/10/08/an-essay-by-adrienne-rich-woman-and-bird-poets-org/> (дата звернення: 20.12.2012)

269. Rosch E. Natural Categories. *Cognitive Psychology*. 1973. Vol. 7. P. 328–350.

270. Rosch E. On the Internal Structure of Perceptual and Semantic Categories. *Cognitive Development and the Acquisition of Language* / ed. T. Moore. New York : Academic Press, 1973. P. 111–144.

271. Rosch E. Prototype Classification and Logical Classification: The Two Systems. *New Trends in Conceptual Representation: Challenges to Piaget's Theory* / ed. E. K. Scholnick. Hillsdale : Lawrence Erlbaum Associates, 1983. P. 73–86.

272. Ryan M. L. *Possible Worlds, Artificial Intelligence, and Narrative Theory*. Bloomington, Indianapolis : Indiana University Press, 1991. 291 p.

273. Semino E. Schema Theory and the Analysis of Text Worlds in Poetry. *Language and Literature*. 1995. Vol. 4. No. 2. P. 79–107.

274. Semino E. *Language and World Creation in Poems and Other Texts*. London and New York : Longman, 1997. 288 p.

275. Semino E., Culpeper J. *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis*. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2002. 333 p.

276. Steen G. Poetics and Linguistics Again: The Role of Genre. *Textual Secrets: The Message of the Medium*. Proceedings of 21st PALA Conference (Apr. 12-15, 2001) / eds. S. Csábi, J. Zerkowitz. Budapest : Printing House Akadémiai Nyomda, Martonvásár, 2001. P. 42–51.

277. Steen Gerard J., et al. A Method for Linguistic Metaphor Identification. *Converging Evidence in Language and Communication Research*. Vol. 14. Amsterdam, Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2011. 238 p.
278. Stockwell P. *Cognitive Poetics. An Introduction*. London and New York : Routledge, 2002. 208 p.
279. Taylor J. R. *Linguistic Categorization: Prototypes in Linguistic Theory*. Oxford : Clarendon Press, 1995. 310 p.
280. *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics* / eds. D. Geeraerts, H. Cuyckens. Oxford : Oxford University Press, 2010. 1368 p.
281. Tissary H. *LOVEscapes: Changes in Prototypical Senses and Cognitive Metaphors since 1500*. Helsinki : Société néophilologique, 2003. 470 p.
282. Trim R. Conceptual Networking Theory in Metaphor Evolution: Diachronic Variations in Models of Love. *Historical Cognitive Linguistics* / eds. M. E. Winters, H. Tissary, K. Allan. Berlin, New York : Walter de Gruyter, 2011. P. 223–259.
283. Tsur R. *Toward a Theory of Cognitive Poetics*. Amsterdam : Elsevier Science Publishers, 1992. 549 p.
284. Tsur R. Rhyme and Cognitive Poetics, 1996. URL: http://cogprints.org/735/1/RhymeGestalt_2.html (дата звернення 25.10.2020).
285. Tsur R. Aspects of Cognitive Poetics. *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis* / eds. E. Semino, J. Culpeper. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2002. P. 279–318.
286. Tucan G. Cognitive Poetics: Blending Narrative Mental Spaces. Self Construal and Identity in Short Literary Fiction. *Enthymema*. 2013. No. 8.92 P. 38–55.
287. Turner M. *The Literary Mind: The Origins of Thought and Language*. New York : Oxford University Press, 1996. 208 p.
288. Turner M., Fauconnier J. Conceptual Integration and Counterfactuals. *Discourse and Cognition. Bridging the Gap* / ed. J. R. Koenig. Stanford : CSLI Publications, 1998. P. 285–296.

289. Turner M. Conceptual Integration. *Handbook of Cognitive Linguistics* / eds. M. Turner, D. Geeraerts, H. Cuyckens. New York : Oxford University Press, 2007. P. 377–393.
290. VanSpanckeren K. Outline of American Literature. Washington : United States Department of State, 1994. 177 p.
291. VanSpanckeren K. The Romantic Period, 1820-1860: Essayists and Poets. *Outline of American Literature*. Washington : United States Department of State, 1995. P. 26–35.
292. Volkova S. The concept of MILKY WAY in Linguosemiotic and Narrative Interpretation. *Odessa Linguistic Journal*. Odessa : Odessa Law Academy. Issue 13, 2019. P. 52–63.
293. Vorobyova O. P. Fifty Shades of Tension. The Ecology of Sense and Nonsense. *Towards the Ecology of Human Communication* / eds. M. Bogusławska-Tafelska, A. Drogosz. Newcastle upon Tyne : Cambridge Scholars Publishing, 2015. P. 85–97.
294. Vorobyova O. P. "Haunted by Ambiguities" Revisited: in Search of a Metamethod for Literary Text Disambiguation. *Lege Artis. Language Yesterday, Today, Tomorrow. The Journal of University of SS Cyril and Methodius in Trnava*. 2017. Vol. II (1). P. 428–496.
295. Werth P. Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse. London : Longman, 1999. 390 p.
296. Wierzbicka A. "Culture Scripts": A Semantic Approach to Cultural Analysis and Cross-cultural Communication. *Pragmatic and Language Learning: Monograph Series*. 1994. Vol. 5. P. 1–24.
297. Yemets N. Thematic Dominants of EGO Conceptual Space in Phillis Wheatley's Poetry : *proceedings of the 2nd International scientific and practical conference "Science and Practice: Implementation to Modern Society"* (Manchester, January 26-28, 2020). Manchester : Peal Press Ltd., 2020. P. 91–100.

298. Zhabotynska S. Images of Ukraine – EU Relations in Conceptual Metaphors of Ukrainian Mass Media. *Cognition, Communication, Discourse. Series "Philology". V.N. Karazin Kharkiv National University*. 2018. No. 17. P. 118–140.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

299. Краткий словарь когнитивных терминов / ред. Е. С. Кубрякова. Москва : Издательство Московского государственного университета, 1997. 242 с.
300. Літературознавчий словник-довідник / укл. Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко. Київ : Академія, 1997. 752 с.
301. Лингвистический энциклопедический словарь / ред. В. Н. Ярцева (2-е изд., дополненное). Москва : Большая Российская энциклопедия, 2002. 709 с.
302. Поэтический словарь / А. П. Квятковский. Москва : Советская энциклопедия, 1966. 367 с.
303. Психологический словарь / ред. В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. 2-е изд. Москва : Педагогика-Пресс, 1996. 440 с.
304. Психологический словарь. URL: http://planey.ru/dic/dic_psi.htm (дата звернення: 05.05.2020).
305. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
306. Термінологічний словник. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / ред. М. О. Зубрицька. Львів : Літопис, 1996. 633 с.
307. Українська мова. Енциклопедія / укл. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Заблук. Київ : Українська енциклопедія, 2000. 752 с.

308. Філософський енциклопедичний словник / Є. К. Бистрицький, М. О. Булатов, А. Т. Ішмуратов та ін. / ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
309. Эстетика: Словарь / ред. А. А. Беляев и др. Москва : Политиздат, 1989. 477 с.
310. McMillan English Dictionary for Advanced Learners: International Student Edition. London : McMillan Publishers Limited / Bloomsbury Publishing, 2002. 1692 p. URL: <http://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/ego> (дата звернення: 22.10.2020).
311. Webster's New Twentieth Century Dictionary: Unabridged / General supervision of J. L. McKechnie. 2nd ed. New York : William Collins Publishers, 1979. 2129 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- AB – Ann Bradstreet. Poems. URL: https://www.poemhunter.com/i/ebooks/pdf/anne_bradstreet_2012_3.pdf (дата звернення: 25.10.2020).
- AB₂ – The Poems of Mrs. Bradstreet (1612–1672): Together with Her Prose Remains. Los Angeles : HardPress Publishing, 2012. 438 p.
- AB₃ – To My Husband and Other Poems. Ann Bradstreet. Mineola, New York : Dover Publications, 1968. 80 p.
- AR – Adrienne Rich. Poems. URL: <https://www.poemhunter.com/adrienne-rich/> (дата звернення 20.01.2020).
- AR₂ – Rich A. Collected Early Poems 1950–1970. New York : W. W. Norton & Company, Inc., 1995. 435 p.
- AS – Anne Sexton. The Complete Poems URL: https://www.academia.edu/27872888/The_Complete_Poems_Anne_Sexton_WITH_A_FOREWORD_BY (дата звернення 25.10.2020).
- AS₂ – Selected Poems of Ann Sexton / ed. D. W. Middlebrook. Boston : Houghton Mifflin, 1988. 266 p.

DL – Denise Levertov. Poems URL: https://www.poemhunter.com/i/ebooks/pdf/denise_levertov_2012_3.pdf (дата звернення 25.10.2020).

ED – Emily Dickinson. Poems. URL: https://www.poemhunter.com/i/ebooks/pdf/emily_dickinson_2012_5.pdf (дата звернення: 25.10.2020).

ED₂ – The Complete Poems of Emily Dickinson / ed. Th. Johnson. Boston : Little Brown, 1960. 770 p.

ED₃ – Emily Dickinson's Letters / ed. by Th. Higginson. *The Atlantic Monthly*, 1981. Vol. 68, No. P. 444–456.

PhW – Phillis Wheatley. Poems on Various Subjects, Religious and Moral. Url:<http://www.gutenberg.org/ebooks/409> (дата звернення: 22.10.2020).

SP – Sylvia Plath. Poems. URL: <https://epdf.pub/queue/sylvia-plath-poetry.html> (дата звернення 22.10.2020).

ДОДАТКИ

Додаток А

Застосування ТКІ для аналізу поетичних творів

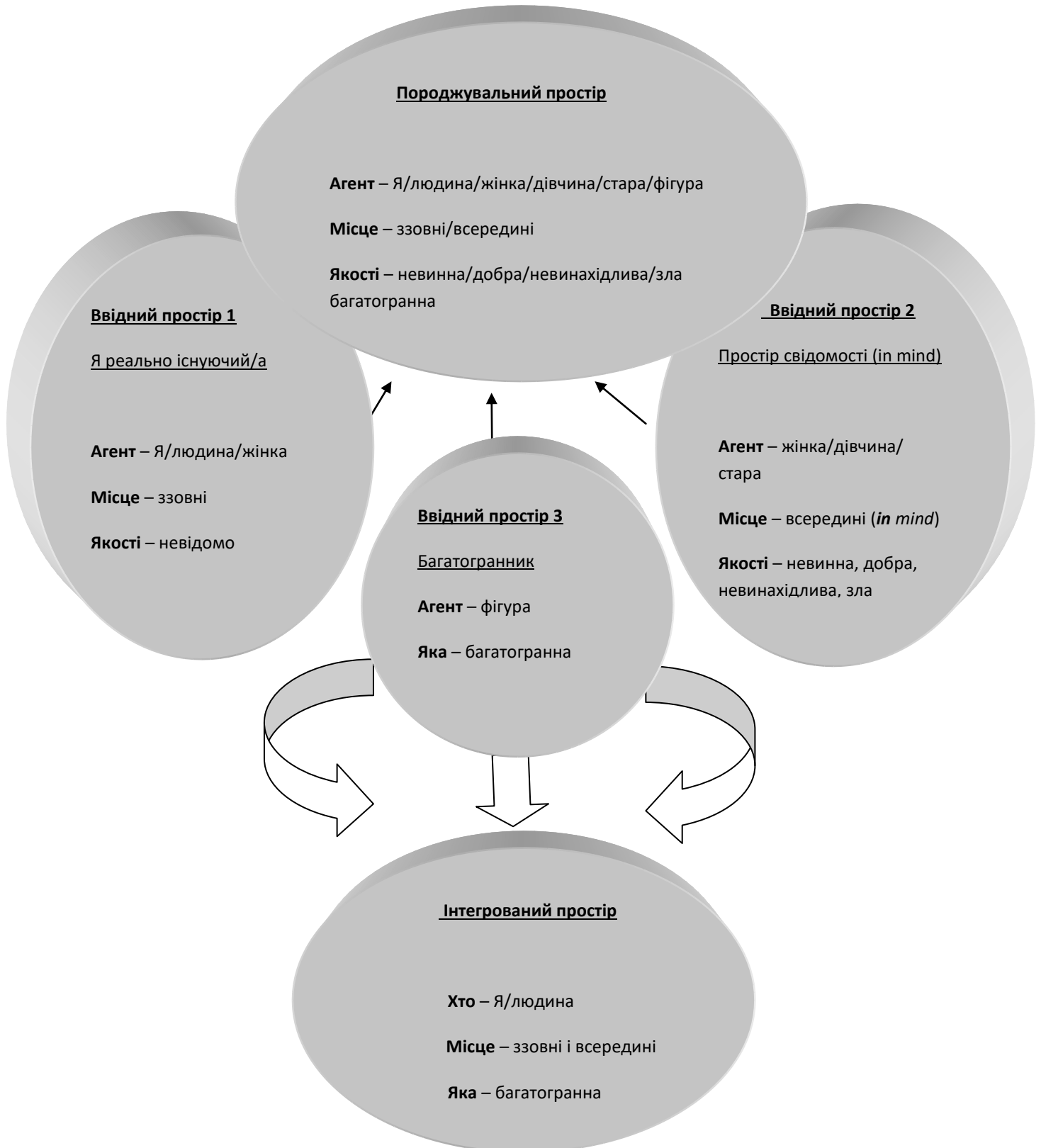
*There's in my mind a woman
of innocence, unadorned but
fair-featured and smelling of
apples or grass. She wears
a utopian smock or shift, her hair
is light brown and smooth, and she
is kind and very clean without
ostentation-
but she has*

*no imagination
And there's a
turbulent moon-ridden girl
or old woman, or both,
dressed in opals and rags, feathers
and torn taffeta,
who knows strange songs
but she is not kind*

Ідея вірша вибудовується поступово і втілюється в загальний образ багатогранності, багатовимірності людини, з безліччю різноманітних проявів і характеристик. Ці людські якості, притаманні, хоча інколи підсвідомо і неконтрольовано, людині (у цьому випадку жінці), знаходять свій вияв залежно від ситуації і обставин. На нашу думку, в основі вірша лежить концептуальна метафора я (ЛЮДИНА, ЖІНКА) – ЦЕ БАГАТОГРАННИК. Така концептуалізація не є конвенційною; це – авторське відчуття себе у світі, що втілюється в образі фігури, різні сторони якої акцентують різні людські якості. Враховуючи неконвенційність і виключно авторський характер такої концептуальної метафори, застосування методики аналізу ТКМ для аналізу цього вірша є неможливим.

Використання технік аналізу, розроблених на основі ТКІ, дозволяє співвіднести три ввідні ментальні простори: простір реально існуючої людини, простір свідомості (*in mind*) та простір багатокутника (ширше – геометричної фігури). Взаємна проєкція цих ввідних просторів дає змогу розписати інтегрований простір (бленд) за такими позиціями: агент – людина/жінка (*a woman – a girl – an old woman*), місце – ззовні/всередині (*in mind – in my mind*), якості – багатогранність, різноманітність (*unadorned – fair-featured, has no imagination – kind – very clean – turbulent – not kind*). Таким чином

викарбовується прихований смисл тексту – "людина – різна, поєднує в собі несумісні якості; різна залежно від обставин". Цей глибинний смисл у свою чергу пояснює концептуальну метафору Я (ЛЮДИНА, ЖІНКА) – ЦЕ БАГАТОГРАННИК, яка становить основу концептуалізації.

Психологічні архетипи

Передконцептуальний простір		Концептуальний простір	
Психологічні архетипи	Концептуальні імплікації	Архетипні теми	Архетипні символи
САМІСТЬ	Гармонія, цілісність, збалансованість	Пошук ідеалу, досконалості, конфлікт особистого та суспільного, свобода та необхідність	Світло, сонце, круг, кільце, мандала, числа 3, 12, 7, 9
EGO	Світло, баланс свідомого та несвідомого	Утвердження справедливості, гармонії, прагнення до досконалості, доброта	Орел, числа 10, 4
ТІНЬ	Темрява, роздвоєння, зустріч із самим собою, дисбаланс	Безпомічність, безсилля, втрата себе	Ніч, темрява, туман, дзеркало, двійник, жаба
ДУХ	Прагнення вгору, мудрість, зміст, істина	Пошук змісту життя, просвітлення, захоплення, сповідь, знання, роздуми	Верх – низ, чорне – біле, сонце – місяць, мандала
АНІМА	Відчуття протилежної (жіночої) статі, життєве джерело, підсвідомість	Зваба, спокуса, доля	Метелик, хаща, печера

Продовження Додатку Б

АНІМУС	Відчуття протиленої (чоловічої) статі, загадка	Складність стосунків між чоловіком та жінкою, спокусник	Ліс, вогонь, фалос, гора
МАТИ / ЖІНКА	Народження, отчий дім, плодючість	Родина, народження, відданість, кохання	Магдалина, круг, мандала, сад, місяць, троянда, піч, поле зоране, вода, море
СВІТЛО	Космос, народження життя, прагнення вгору, сподівання на краще	Прагнення до пізнання суті буття, прагнення до знань	Сонце, місяць, вогонь, свічка, Бог
ТЕМРЯВА	Смерть, хаос, безодня	Руйнування	Річка Стікс, колодязь, прірва, дно
ВОГОНЬ	Очищення, жертвність, знищення	Відродження, жертвність, приборкання вогню, прагнення до піднесеного	Свічка, сонце, чоловіче Я (джерело)
ПОВІТРЯ	Рух, порив, прагнення до життя, порух духу	Сум'яття	Вітер, вихор, смерч південний – північний, вітри

Продовження Додатку Б

ЗЕМЛЯ	Народження – смерть	Вітчизна, материнство, життя, смерть	Острів Проспера, Земля обітована, острів Цирцеї, гори, височини, печери
ВОДА	Жива – мертва, народження, очищення	Хрещення, очищення, мужність	Водограї, озера, річки
МОРЕ	Безмежність, безодня, неприборканість, простір	Мужність, стихія, неприборканість	Степ, небо, дно, берег, безодня
ОРІЄНТАЦІЯ	Верх – низ, висота – глибина, лівий – правий, північ – південь, схід – захід	Прагнення до піднесеного, до світла, подорожі	Північ – південь, схід – захід, низ – верх, лівий – правий
РЕГЕНЕРАЦІЯ	Відродження, реінкарнація, циклічність	Реінкарнація, відродження, прагнення до життя	Весна, дощ, веселка, Різдво

**Тематичні домени та теми-домінанти
концептуального простору EGO американської жіночої поезії
колоніальної доби**

<i>Домени</i>	<i>Тематичні домінанти</i>	<i>Кількість контекстів текстової актуалізації</i>	<i>Відсоток текстових виявів від загальної кількості контекстних репрезентацій</i>
<i>БОЖЕСТВЕННЕ</i>	1) EGO – ЦЕ ЗАХИЩЕНІСТЬ БОГОМ 2) EGO – ЦЕ ВІРА В БОЖЕСТВЕННУ ІСТИНУ 3) EGO – ЦЕ БОЖЕСТВЕННЕ СВІТЛО 4) EGO – ЦЕ ПОКОРА БОГУ 5) EGO – ЦЕ ЛЮБОВ ДО БОГА 6) EGO – ЦЕ РОЗЧАРУВАННЯ У ВІРІ	42	53,85 %
<i>КОХАННЯ</i>	7) EGO – ЦЕ ЄДНІСТЬ ПОДРУЖЖЯ 8) EGO – ЦЕ ТЕПЛО СТОСУНКІВ (ЧОЛОВІК – ЦЕ ТЕПЛО) 9) EGO – ЦЕ ТЕМРЯВА ПОЧУТТЯ (ВІДСУТНІСТЬ ЧОЛОВІКА – ЦЕ ТЕМРЯВА) 10) EGO – ЦЕ ЗДАТНІСТЬ ВІДПУСКАТИ (ДІТИ – ЦЕ ПТАХИ)	16	20,51 %

Продовження Додатку В

<i>Країни і території</i>	11) ЕГО – ЦЕ ВІРНІСТЬ ТРАДИЦІЯМ (СТАРА І НОВА АНГЛІЯ – ЦЕ МАТИ І ДОЧКА) 12) ЕГО – ЦЕ ВОРОЖІСТЬ ЧУЖОГО	13	16,67 %
<i>СМЕРТЬ</i>	13) ЕГО – ЦЕ ВІРА У ПРОДОВЖЕННЯ ЖИТТЯ ПІСЛЯ СМЕРТІ	7	8,97 %

**Тематичні домени та теми-домінанти
концептуального простору EGO американської жіночої поезії періоду
Війни за незалежність**

<i>Домени</i>	<i>Тематичні доміаннти</i>	<i>Кількість контекстів текстової актуалізації</i>	<i>Відсоток текстових виявів від загальної кількості контекстних репрезентацій</i>
<i>СМЕРТЬ</i>	1) EGO – ЦЕ БЛАГОСЛОВЕННЯ СМЕРТЮ 2) EGO – ЦЕ ВІРА У ВІЧНЕ ЖИТТЯ (СМЕРТЬ – ЦЕ ПРОДОВЖЕННЯ ЖИТТЯ)	33	44,59 %
<i>БОЖЕСТВЕННЕ</i>	3) EGO – ЦЕ ПОКЛАДАННЯ НА БОЖЕСТВЕННУ МУДРІСТЬ 4) EGO – ЦЕ ВІРА В БОЖЕСТВЕННЕ СПАСІННЯ	21	28,38 %
<i>РІДНА ЗЕМЛЯ</i>	5) EGO – ЦЕ БОРОТЬБА ЗА РІВНОПРАВ'Я	12	16,22 %
<i>ПРИРОДА</i>	6) EGO – ЦЕ ЖИТТЯ В ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ	8	10,81 %

**Тематичні домени та теми-домінанти
концептуального простору EGO американської жіночої поезії
доби романтизму**

<i>Домени</i>	<i>Тематичні домінанти</i>	<i>Кількість контекстів текстової актуалізації</i>	<i>Відсоток текстових виявів від загальної кількості контекстних репрезентацій</i>
<i>СМЕРТЬ</i>	1) EGO – ЦЕ СТРАХ СМЕРТІ 2) EGO – ЦЕ ВІРА У ВІЧНІСТЬ СМЕРТІ 3) EGO – ЦЕ ШЛЯХ ДО СМЕРТІ 4) EGO – ЦЕ ОЧІКУВАННЯ БЛАЖЕНСТВА СМЕРТІ	80	28,4 %
<i>КОХАННЯ</i>	5) EGO – ЦЕ ВІДЧУТТЯ БОЛЮ КОХАННЯ 6) EGO – ЦЕ ПРИРОДНЕ КОХАННЯ	66	23,4 %
<i>ЖИТТЯ</i>	7) EGO – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ 8) EGO – ЦЕ ЖИТТЯ В ЗАМКНеному просторі (ЖИТТЯ – ЦЕ ВМІСТИЩЕ) 9) EGO – ЦЕ СТРАХ ЖИТТЯ 10) EGO – ЦЕ БЛАЖЕНСТВО ЖИТТЯ	52	18,4 %

Продовження Додатку Д

<i>САМОПІЗНАННЯ</i>	11) ЕГО – ЦЕ СПОГЛЯДАННЯ ДУШЕЮ (ДУША – ЦЕ ОЧІ) 12) ЕГО – ЦЕ ПРИРОДНА ЛЮДИНА	42	14,9 %
<i>БОЖЕСТВЕННЕ</i>	13) ЕГО – ЦЕ НАДІЯ НА БОГА 14) ЕГО – ЦЕ ЖЕРТОВНІСТЬ БОГУ	42	14,9 %

**Тематичні домени та теми-домінанти
концептуального простору EGO американської жіночої
"сповідальної" поезії**

<i>Домени</i>	<i>Тематичні домінанти</i>	<i>Кількість контекстів текстової актуалізації</i>	<i>Відсоток текстових виявів від загальної кількості контекстних репрезентацій</i>
<i>САМОПІЗНАННЯ</i>	1). EGO – ЦЕ ХАОС 2). EGO – ЦЕ БДЖОЛА (ЖІНКА – ЦЕ БДЖОЛА) 3). EGO – ЦЕ ПАМ’ЯТЬ 4). EGO – ЦЕ ДИТИНА 5) EGO – ЦЕ РІДИНА (ЛЮДИНА – ЦЕ РІДИНА)	192	33,6 %
<i>СМЕРТЬ</i>	6). EGO – ЦЕ ВОЛОДІННЯ МИСТЕЦТВОМ СМЕРТІ (СМЕРТЬ – ЦЕ МИСТЕЦТВО) 7). EGO – ЦЕ НАРКОТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД СМЕРТІ (СМЕРТЬ – ЦЕ НАРКОТИК) 8). EGO – ЦЕ ВІРА В ОЧИЩЕННЯ СМЕРТЮ	137	24 %

Продовження Додатку Е

<i>КОХАННЯ</i>	9) ЕГО – ЦЕ ХАОС КОХАННЯ 10) ЕГО – ЦЕ НАРКОТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД КОХАННЯ (КОХАННЯ – ЦЕ НАРКОТИК) 11) ЕГО – ЦЕ ПЛИННІСТЬ КОХАННЯ (КОХАННЯ – ЦЕ РІДИНА)	118	20,7 %
<i>ЖИТТЯ</i>	12) ЕГО – ЦЕ ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ 13) ЕГО – ЦЕ ХВОРОБЛИВІСТЬ ЖИТТЯ (ЖИТТЯ – ЦЕ ХВОРОБА)	99	17,3 %
<i>ВІЙНА</i>	14) ЕГО – ЦЕ ЗАКЛИК ПРОТИ ВІЙНИ (ВІЙНА – ЦЕ МАРНОСЛАВСТВО)	25	4,4 %

**Тематичні домени та теми-домінанти
концептуального простору EGO сучасної американської
жіночої поезії**

<i>Домени</i>	<i>Тематичні домінанти</i>	<i>Кількість контекстів текстової актуалізації</i>	<i>Відсоток текстових виявів від загальної кількості контекстних репрезентацій</i>
<i>САМОПІЗНАННЯ</i>	1) EGO – ЦЕ ВМІСТИЩЕ 2) EGO – ЦЕ ПРИРОДА 3) EGO – ЦЕ ДОСЛІДНИК	42	38,5 %
<i>БОЖЕСТВЕННЕ</i>	4) EGO – ЦЕ РЕЛІГІЙНЕ ПРОСВІТЛЕННЯ 5) EGO – ЦЕ ПОКЛАДАННЯ НА ВІРУ	25	23 %
<i>ЖИТТЯ</i>	6) EGO – ЦЕ ШВИДКОПЛИННІСТЬ ЖИТТЯ 7) EGO – ЦЕ ПЕРЕДЧУТТЯ СМЕРТІ (ЖИТТЯ – ЦЕ РЕПЕТИЦІЯ СМЕРТІ) 8) EGO – ЦЕ ВОГОНЬ ЖИТТЯ (ЖИТТЯ – ЦЕ ВОГОНЬ) 9) EGO – ЦЕ БІЛЬ ЖИТТЯ 10) EGO – ЦЕ НЕБЕЗПЕЧНА ПОДОРОЖ ЖИТТЯМ 11) EGO – ЦЕ ОСМИСЛЕННЯ СМЕРТІ	21	19,2 %

Продовження Додатку Ж

<i>ВІЙНА</i>	12) EGO – ЦЕ ТЕМРЯВА ВІЙНИ (ВІЙНА – ЦЕ ПІТЬМА) 13) EGO – ЦЕ ПОЛІТИКА ВІЙНИ (ВІЙНА – ЦЕ ПОЛІТИКА)	11	10,1 %
<i>КОХАННЯ</i>	14) EGO – ЦЕ ІНСТИНКТИВНЕ КОХАННЯ	10	9,2 %

Загальна кількість художніх концептів простору EGO

<i>Період</i>	<i>Загальна кількість художніх концептів</i>
<i>Колоніальна поезія</i>	55
<i>Поезія Війни за незалежність</i>	18
<i>Поезія романтизму</i>	72
<i>"Сповідальна" поезія</i>	71
<i>Сучасна поезія</i>	68

Дистрибуція художніх концептів інтегрованого простору ЕГО американської жіночої поезії

	ENEMY	ENLIGHTENMENT	EYE	FAME	SENSE		
MEMORY	COWARDICE	DESIRE	DESTRUCTION	DOOM	DUST	EARTH	EDEN
NEST	NIGHT	PANTHER	WAR	WEALTH	PRaise	NEW WORLD	PRIVILEGE
INSPIRATION	JEWEL	KNOWLEDGE	LADDER	LARK	LONELINESS	MAN	MEDITATION
ANIMAL	ART	ASH	BETRAYAL	BODY	BOX	COMPREHENSION	COURAGE
KINGDOM	LIQUID	OBEDIENCE	PASSION	PLEASURE	POETRY	ROCK	SAVIOUR
INDEFINITESS	SEA	BLISS	CARE	DESPAIR	EMPTINESS	SPIRIT	SIN
IMMORTALITY	SACRIFICE	BIRD	BLOOD	PAIN	ETERNITY	WATER	SUICIDE
HUMAN	ROAD	DARKNESS	DEATH	HEAVEN	HEART	WOMAN	SUN
HELL	PURITY	NATURE	GOD	LIFE	SOUL	BLESSING	SUNLIGHT
HAVOC	POWER	FEAR	LIGHT	LOVE	JOY	BLINDNESS	TEMPORALITY
GRIEF	PEACE	BEE	CHAOS	JOURNEY	FLESH	BREATH	TRUTH
FATHER	MOMENT	MIND	FROST	FREEDOM	FLOWER	BUILDING	WARMTH
FAITH	DRUG	DOUBT	CREATIVITY	CONTAINER	COLD	CHILD	WILL
HAPPINESS	GUILT	GROWTH	GRACE	GOODNESS	GARDEN	GAME	FIRE
UNITY	TREE	TOOL	SOLDIER	SLAVE	SKY	SHIP	SERVANT
PROTECTION	QUEEN	RELIEF	WIFE	WISDOM	SAFETY	REVERENCE	SELF
MONSTER	INSECT	INNOCENCE	INJUSTICE	IGNORANCE	HUSBAND	HUMILITY	HOPE
	HIGHT	HEAT	HATRED	VISION	HOME		

Додаток К

Дистрибуція концептів у межах окремих доменів простору EGO

1) Дистрибуція концептів домену *БОЖЕСТВЕННОГО* інтегрованого простору EGO

BETRAYAL	GROWTH	HOPE	PLEASURE	REVERENCE	SLAVE
BLINDNESS	HELL	INDEFINITENESS	PRAISE	SAFETY	SPIRIT
COMPREHENSION	FAITH	CARE	DEATH	SAVIOUR	SUN
DOOM	HEART	GOD	LIGHT	SOUL	TREE
EARTH	JOURNEY	HEAVEN	LIFE	SACRIFICE	TRUTH
ETERNITY	JOY	LOVE	NATURE	PEACE	UNDERSTANDING
FEAR	HELP	INJUSTICE	PROTECTION	SERVANT	
GOODNESS	HIGHT	OBEDIENCE	PURITY	SIN	

2) Дистрибуція концептів домену *КОХАННЯ* інтегрованого простору EGO

	WOUND	WOMAN	WORRY		
ANIMAL	DRUG	HAVOC	IGNORANCE	LIQUID	PURITY
BEE	EDEN	HEART	IMMORTALITY	LONELINESS	ROOK
BODY	FEAR	HEAT	INSECT	MAN	SACRIFICE
BUILDING	HEAVEN	LIFE	PAIN	NATURE	SEA
CARE	GOD	LIGHT	BIRD	SOUL	SIN
CHAOS	FREEDOM	LOVE	FLESH	WARMTH	SUN
CHILD	FLOWER	DEATH	BLOOD	NEST	TEMPORALITY
DARKNESS	FROST	HELL	JEWEL	OBEDIENCE	UNITY
DESPAIR	GUILT	HOME	JOY	PANTHER	WATER
DESTRUCTION	HAPPINESS	HUMILITY	KINGDOM	PASSION	WEALTH
DOUBT	HATRED	HUSBAND	LARK	POWER	WIFE

3) Дистрибуція концептів домену *ЖИТТЯ* інтегрованого простору EGO

		KNOWLEDGE	POWER	SOUL	
	EMPTINESS	LADDER	ROAD	TRUTH	CONTAINER
BLISS	FATHER	LOVE	NATURE	FEAR	ASH
BLOOD	NATURE	DARKNESS	DEATH	LIFE	WOUND
DEATH	FIRE	GOD	JOY	MOMENT	BEE
BUILDING	HAVOC	LIGHT	ROCK	WATER	JOURNEY
CHAOS	HEART	MIND	SEA	WILL	COLD
		PAIN	SKY	WOMAN	

4) Дистрибуція концептів домену *СМЕРТІ* інтегрованого простору EGO

ART	DRUG	GARDEN	JOY	NIGHT	SAVIOUR
BEE	DUST	GRACE	KINGDOM	PAIN	SEA
BLISS	ENLIGHTENMENT	GRIEF	LOVE	PLEASURE	SHIP
BLOOD	BLESSING	HEAVEN	GOD	ROAD	SUICIDE
BOX	DARKNESS	LIFE	DEATH	SOUL	TEMPORALITY
CHAOS	ETERNITY	FROST	NATURE	SPIRIT	WAR
COLD	FEAR	IMMORTALITY	MOMENT	PRIVILEGE	WATER
DESPAIR	GAME	JOURNEY	NEW WORLD	RELIEF	

5) Дистрибуція концептів домену САМОПІЗНАННЯ інтегрованого простору EGO

BEE	COWARDICE	EYE	HEART	LIQUID	SELF
BIRD	DARKNESS	FAME	HEAVEN	LOVE	SENSE
BLINDNESS	DEATH	FATHER		MEDITATION	SOLDIER
BLISS	LIFE	CREATIVITY	EMPTINESS	MEMORY	SUICIDE
BLOOD	MIND	NATURE	GOD	MONSTER	SUNLIGHT
BREATH	POETRY	HUMAN	SOUL	PAIN	TOOL
CHAOS	DESIRE	FEAR	INDEFINITENESS	PASSION	VISION
CHILD	DESPAIR	FLOWER	INNOCENCE	PEACE	WILL
CONTAINER	DOUBT	FREEDOM	INSPIRATION	POWER	WISDOM
COURAGE	ENEMY	GRIEF	LIGHT	QUEEN	WOMAN

6) Дистрибуція концептів домену ВІЙНИ інтегрованого простору EGO

AMERICA	HELPLESSNESS	PEACE	SCREAM
ASH	INDIFFERENCE	POLITICS	SOLDIER
CHAOS	BLOOD	DARKNESS	TOLERANCE
DESTRUCTION	DEATH	WAR	VAIN
FEAR	MONEY	POWER	VIETNAM
HATRED	PAIN	RESISTANCE	WOUND
HAVOC	POISON	ROOK	

Додаток Л

**Тематична класифікація художніх концептів інтегрованого простору EGO
американської жіночої поезії**

	<i>FEELINGS</i>	<i>PEOPLE</i>	<i>NATURE</i>	<i>BODY</i>	<i>PLACES</i>
1	DESIRE	CHILD	ANIMAL	BLOOD	EARTH
2	DESPAIR	ENEMEY	BIRD	BODY	EDEN
3	DESPAIT	FATHER	BIRD	EYE	HEAVEN
4	DOUBT	HUMAN	FLOWER	FLESH	HELL
5	FEAR	HUSBAND	FROST	HEART	HOME
6	GRIEF	MAN	GARDEN	MIND	KINGDOM
7	GUILT	QUEEN	INSECT	SELF	NEW WORLD
8	HAPPINESS	SAVIOUR	LARK		
9	HATRED	SERVANT	NATURE		
10	HOPE	SLAVE	NEST		
11	HUMILITY	SOLDIER	NIGHT		
12	IGNORANCE	WIFE	PANTHER		
13	INSPIRATION	WOMAN	ROOK		
14	JOY		SEA		
15	LONELINESS		SKY		
16	LOVE		SULIGHT		
17	PAIN		SUN		
18	PASSION		TREE		
19	PLEASURE		WATER		
20	RELIEF				
21	REVERENCE				

	<i>ABSTRACT NOTIONS</i>	<i>ACTION</i>	<i>CONSTRUCTION</i>	<i>TIME</i>	<i>OTHER</i>
1	BETRAYAL	ART	BOX	ETERNITY	ASH
2	BLESSING	BREATH	BUILDING	MOMENT	ASH
3	BLINDNESS	COMPREHENSION	CONTAINER	TEMPORALITY	DRUG
4	BLISS	COMPREHENSION	LADDER		DUST
5	BLISS	CREATIVITY	SHIP		FIRE
6	CARE	DESTRUCTION			HEAT
7	CARE	ENLIGHTENMENT			HIGHT
8	CHAOS	GAME			JEWEL
9	COLD	GROWTH			LIQUID
10	COURAGE	HELP			MONSTER
11	COWARDICE	JOURNEY			POETRY
12	DARKNESS	MEDITATION			ROAD
13	DEATH	PROTECTION			TOOL
14	DOOM	SUICIDE			UNITY
15	EMPTINESS	WAR			WEALTH
16	EMPTINESS				
17	ETERNITY				

Продовження Додатку Л

18	FAITH				
19	FAME				
20	FREEDOM				
21	GOD				
22	GOODNESS				
23	GRACE				
24	HAVOC				
25	IMMORTALITY				
26	INDEFINITENESS				
27	INJUSTICE				
28	INNOCENCE				
29	KNOWLEDGE				
30	LIFE				
31	LIGHT				
32	MEMORY				
33	OBEDIENCE				
34	PEACE				
35	POWER				
36	PRAISE				
37	PRIVILEGE				
38	PURITY				
39	SACRIFICE				
40	SAFETY				
41	SENSE				
42	SIN				
43	SOUL				
44	SPIRIT				
45	TRUTH				
46	VISION				
47	WARMTH				
48	WILL				
49	WISDOM				

**Список публікацій автора
та відомості про апробацію матеріалу**

Сисок публікацій здобувача за темою дисертації:

1. Ємець Н. О. Застосування теорії концептуальної метафори і блендінгу до аналізу поетичного тексту: на матеріалі твору Деніз Левертов "In Mind". *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Серія "Філологія – Педагогіка – Психологія"*. 2012. Вип. 25. С. 153–157.
2. Ємець Н. О. Художній концепт: моделі реконструкції. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія "Філологічні науки"*. 2012. Вип. 4.10. С. 63–66.
3. Ємець Н. О. Лінгвістичне втілення концепції особистості в поетичному Я. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія "Філологічні науки (мовознавство)"*. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. Винниченка, 2013. Вип. 118. С. 230–235.
4. Ємець Н. О. Пропозиційний аналіз метафоричності Я-висловлювань в поетичному тексті. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Філологічні науки"*. 2013. Вип. 14. С. 30–34.
5. Ємець Н. О. Порівняльний аналіз концептуального простору ЕГО тематичної лінії божественного у творах А. Бредстріт та Д. Левертов. *Закарпатські філологічні студії Ужгородського національного університету. Серія "Філологічна"*. Ужгород, 2020. Вип. 13. Т. 2. С. 73–78.
6. Ємець Н. О. Тенденції еволюції концептуального простору ЕГО в американській жіночій поезії XVII–XXI століть: соціокультурний аспект. *Вчені записки Таврійського національного університету імені*

- В. І. Вернадського. Серія "Філологія. Соціальні комунікації". 2020*
Т. 31 (70). № 1. С. 68–73.
7. Ємець Н. О. Тематична лінія самопізнання в концептуальному просторі ЕГО американської жіночої "сповідальної" поезії. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. № 28. С. 12–16.
 8. Yemets N. Ego Conceptual Space in Emily Dickinson's Poetry. *Science and Education a New Dimension. "Philology"*. 2020. No. VIII (70), Issue: 235. P. 66–68. p-ISSN 2308-5258, e-ISSN 2308-1996
 9. Yemets N. Multiple Selves in Sylvia Plath's "Elm". *English in Globalized World: XVII TESOL – Ukraine International Conference* : матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 бер. 2012 р. Кам'янець-Подільський : ВПП "Апостроф", 2012. С. 193–194.
 10. Ємець Н. О. Концепт-архетип ЕГО як база для творення концептів-інваріантів. *Україна і світ: діалог мов та культур* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 21–23 бер. 2012 р. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2012. С. 106–107.
 11. Емец Н. А. Художественный концепт как центральная единица когнитивной парадигмы. *Модели развития современной науки* : матеріали XX Міжнар. наук.-практ. конф., 19–20 квіт. 2012 р. Горловка : ООО "НВП "Интерсервис"", 2012. С. 67–68.
 12. Ємець Н. О. Концепт-архетип ЕГО в жіночій американській поезії XVI–XXI століть. *Мова. Культура. Комунікація: на перехресті світів* : матеріали III Міжнар. наук. конф., 26 квіт. 2012 р. Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2012. С. 42–43.
 13. Емец Н. А. Сравнительный анализ теории концептуальной метафоры и блендинга. *Український науково-інтелектуальний простір: реалії та перспективи розвитку* : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф.,

- 28–30 квіт. 2012 р. Переяслав-Хмельницький : ТОВ "Колібри 2011", 2012. С. 135–137.
14. Ємець Н. О. Пропозиційний аналіз Я-висловлювань у дослідженні еволюційної складової поетичного Я (на матеріалі поезії Е. Бредстріт "The Four Ages of Man"). *Україна і світ: діалог мов та культур* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 03–05 квіт. 2013 р. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2013. С. 108–110.
15. Ємець Н. О. Методика дослідження еволюційної складової EGO в концептуальному просторі (на матеріалі американської жіночої поезії XVII–XXI століть). *Issues of Modern Philology in the Context of the Interaction of Languages and Cultures* : Proceedings of International Scientific and Practical Conference, Dec. 27–28, 2019. Venice : Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2019. P. 84–88.
16. Yemets N. Thematic Dominants of EGO Conceptual Space in Phillis Wheatley's Poetry. *Science and Practice: Implementation to Modern Society* : Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference, Jan. 26–28, 2020. Manchester : Peal Press Ltd., 2020. P. 91–100.
17. Ємець Н. О. Художній концепт EGO крізь призму соціокультурних моделей (на матеріалі текстів американської жіночої поезії XVII–XXI століть). *Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні наукові дискусії* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 27–28 бер. 2020 р. Одеса : МГУ, 2020. С. 55–58.
18. Ємець Н. О. Концептуальний простір EGO американської жіночої поезії XVII–XXI століть. *Ad orbem per linguas. До світу через мови* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17–18 черв. 2020 р. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2020. С. 90–91.

Відомості про апробацію результатів дисертації

1. XVII Міжнародна науково-практична конференція TESOL "Англійська мова у світі глобалізації" (English in Globalized World), м. Кам'янець-Подільський, 15–16 березня 2012 р., дистанційна.
2. Міжнародна науково-практична конференція "Україна і світ: діалог мов та культур", м. Київ, 21–23 березня 2012 р., очна.
3. XX Міжнародна науково-практична конференція "Модели развития современной науки", м. Горлівка, 19–20 квітня 2012р., очна.
4. III Міжнародна наукова конференція "Мова. Культура. Комунікація: на перехресті світів", м. Чернігів, 26 квітня 2012 р., очна.
5. IV Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція "Український науково-інтелектуальний простір: реалії та перспективи розвитку", м. Переяслав-Хмельницький, 28–30 квітня 2012 р., дистанційна.
6. Міжнародна науково-практична конференція "Україна і світ: діалог мов та культур", м. Київ 03–05 квітня 2013 р., очна.
7. Міжнародна науково-практична конференція "Проблеми сучасної філології в контексті взаємодії мов і культур" (Issues of Modern Philology in the Context of the Interaction of Languages and Cultures), м. Венеція, 27–29 грудня 2019 р., дистанційна.
8. Друга міжнародна науково-практична конференція "Наука і практика: впровадження у сучасному суспільстві" (Science and Practice: Implementation to Modern Society), м. Манчестер, 26–28 січня 2020 р., заочна.
9. Всеукраїнська науково-практична конференція "Актуальні проблеми філологічної науки: сучасні наукові дискусії", м. Одеса, 27–28 березня 2020 р., дистанційна.
10. Міжнародна науково-практична конференція "Ad orbem per linguas. До світу через мови", м. Київ, 17–18 червня 2020 р., дистанційна.